

«Ανθρωπιστικών Επιστημών»
«Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών
Επιστήμες Αγωγής»

Διπλωματική Εργασία

«Επιλογή ειδικότητας στην αρχική επαγγελματική εκπαίδευση και
κατάρτιση-
Η περίπτωση των Δ.Ι.Ε.Κ. Νομού Αρκαδίας»

«Κωνσταντίνα Μπάρλα»

Επιβλέπων καθηγητής: «Βασίλειος Τσάφος»

Πάτρα, «Σεπτέμβριος» «2018»

Η παρούσα εργασία αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία της φοιτήτριας («Μπάρλα Κωνσταντίνας») που την εκπόνησε. Στο πλαίσιο της πολιτικής ανοικτής πρόσβασης ο συγγραφέας/δημιουργός εκχωρεί στο ΕΑΠ, μη αποκλειστική άδεια χρήσης του δικαιώματος αναπαραγωγής, προσαρμογής, δημόσιου δανεισμού, παρουσίασης στο κοινό και ψηφιακής διάχυσής τους διεθνώς, σε ηλεκτρονική μορφή και σε οποιοδήποτε μέσο, για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, άνευ ανταλλάγματος και για όλο το χρόνο διάρκειας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ανοικτή πρόσβαση στο πλήρες κείμενο για μελέτη και ανάγνωση δεν σημαίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας του συγγραφέα/δημιουργού ούτε επιτρέπει την αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, εμπορική χρήση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, «μεταφόρτωση» (downloading), «ανάρτηση» (uploading), μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της εργασίας, χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση του συγγραφέα/δημιουργού. Ο συγγραφέας/δημιουργός διατηρεί το σύνολο των ηθικών και περιουσιακών του δικαιωμάτων.

«Επιλογή ειδικότητας στην αρχική επαγγελματική εκπαίδευση και
κατάρτιση-Η περίπτωση των Δ.Ι.Ε.Κ. Νομού Αρκαδίας»

«Κωνσταντίνα Μπάρλα»

Επιτροπή Επίβλεψης Διπλωματικής Εργασίας

Επιβλέπων Καθηγητής:

«Βασίλειος Τσάφος»

«Αναπληρωτής Καθηγητής - Εθνικό και
Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών»

Συν-Επιβλέπων Καθηγητής:

«Γεώργιος Τσιώλης»

«Αναπληρωτής Καθηγητής –
Πανεπιστήμιο Κρήτης»

Πάτρα, «Σεπτέμβριος» «2018»

«Ευχαριστίες»

Στο Θεό για τους ανθρώπους που φέρνει στο δρόμο μου

Με την ολοκλήρωση της διπλωματικής εργασίας μου στο πλαίσιο των σπουδών μου στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου «Επιστήμες Αγωγής», αισθάνομαι την ανάγκη να εκφράσω τις πιο θερμές ευχαριστίες μου στα άτομα που με στήριξαν στον αγώνα αυτό τα τελευταία τρία χρόνια:

- Τον α' επιβλέποντα της διπλωματικής μου, κύριο Βασίλειο Τσάφο, για την καθοδήγηση και ουσιαστική και έμπρακτη υποστήριξή του.
- Το β' επιβλέποντα, κύριο Γεώργιο Τσιώλη για την εποικοδομητική κριτική και τις εύστοχες επισημάνσεις του.
- Τους καθηγητές συμβούλους των Θεματικών Ενοτήτων για τις γνώσεις, συμβουλές και στήριξη στη διάρκεια των σπουδών μου.
- Τους διευθυντές/ριες, εκπαιδευτές/τριες, σπουδαστές/ριες των Δ.Ι.Ε.Κ. Αρκαδίας για τη συμβολή τους στην ολοκλήρωση της έρευνάς μου.
- Τον κύριο Δημήτρη Κομνηνό, η συμβολή του οποίου υπήρξε πολύτιμη για τη βελτίωση της εργασίας μου.
- Τον σύζυγό και τους γονείς μου, οι οποίοι παρακολούθησαν από κοντά την προσπάθειά μου, με ενίσχυναν, παρότρυναν, και υποστήριζαν σε όλη τη διάρκειά της.
- Τέλος, τα τέσσερα παιδιά μου Δημήτρη, Κατερίνα, Βασιλική και Ντίνο τα οποία στάθηκαν η αφορμή γι' αυτό το ταξίδι. Είναι γνωστό ότι τα παιδιά συνήθως μαθαίνουν όχι από αυτά που ακούν από τους γονείς τους, αλλά από αυτά που τους βλέπουν να κάνουν. Στόχος δικός μου και του συζύγου μου είναι να είμαστε θετικά πρότυπα γι' αυτά, προβάλλοντας αξίες, όπως συνεχή προσπάθεια, επιμονή και εργασία, ακολουθώντας το

«Τά αγαθά κόποις κτώνται».

Περίληψη

Η αρχική επαγγελματική εκπαίδευση, μέρος της μη τυπικής εκπαίδευσης, έχει σκοπό την εκπαίδευση εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού, σύμφωνα με τις ανάγκες της οικονομίας, την καταπολέμηση της ανεργίας και την εξάλειψη των κοινωνικών ανισοτήτων. Η επιλογή επαγγελματικής ειδικότητας αποτελεί απόφαση μεγάλης σημασίας για τη ζωή του ατόμου, με συνέπειες στην οικονομία και κοινωνία. Τα κριτήρια επιλογής επαγγέλματος και οι παράγοντες που επηρεάζουν την απόφαση αυτή, εξαρτώνται από την προσωπικότητα, τις οικονομικές συνθήκες, και τις διαμορφωμένες κοινωνικές αντιλήψεις για τους ρόλους αντρών και γυναικών. Οι αντιλήψεις ότι υπάρχουν επαγγέλματα κατάλληλα για άντρες και άλλα για γυναίκες, διαμόρφωσαν στο παρελθόν τις επιλογές των νέων.

Σκοπός της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι να ελέγξει την επίδραση των κοινωνικών στερεοτύπων στη διαδικασία επιλογής ειδικότητας, συσχετίζοντας το φύλο με εσωτερικούς και εξωτερικούς παράγοντες που επιδρούν σε αυτή τη διαδικασία, για τους σπουδαστές και σπουδάστριες των Δημοσίων Ινστιτούτων Επαγγελματικής Κατάρτισης του Νομού Αρκαδίας, για το σχολικό έτος 2017-2018. Η έρευνα διεξήχθη τον Ιανουάριο του 2018, βασιζόμενη σε ερωτηματολόγιο που απευθύνθηκε σε δείγμα 176 ατόμων.

Με ποσοτική επεξεργασία και ανάλυση των δεδομένων, διαμορφώνεται καταρχήν το συμπέρασμα ότι τα στερεότυπα φύλου εξακολουθούν να επηρεάζουν τις επαγγελματικές επιλογές των νέων. Η οικονομική κρίση όμως, έχει σημαντικό ρόλο στις επιλογές, οι οποίες φαίνονται να διαφοροποιούνται, κυρίως για τις γυναίκες, οι οποίες εμφανίζουν τάσεις ανεξαρτητοποίησης από στερεοτυπικές αντιλήψεις για το φύλο τους. Τα εσωτερικά κίνητρα επιλογής επαγγέλματος αποδεικνύονται σημαντικότερα των εξωτερικών και οι απόψεις γονέων και φίλων επηρεάζουν στον ίδιο βαθμό και τα δύο φύλα.

Λέξεις – Κλειδιά

Αρχική επαγγελματική εκπαίδευση, στερεότυπα φύλου, επαγγελματικές επιλογές, κριτήρια επαγγελματικής επιλογής.

Abstract

Initial vocational education and training, part of non-formal education, aims to training skilled workforce, serving the needs of economy, the elimination of unemployment and social inequalities. The choice of professional specialty is a decision of great importance in a person's life, with consequences in economy and society. The professional choice criteria and the factors influencing this decision depend on personality, economic conditions, and social perceptions about the roles of men and women. The perceptions that some professions are suitable for men and some for women have shaped the choices of young people in the past.

The object of the present dissertation is to check the influence of social stereotypes in the professional selection process, linking gender with internal and external factors that influence this process for male and female students of the Public Vocational Training Institutions of the region of Arcadia for the school year 2017-2018. The survey was conducted in January 2018, based on a questionnaire addressed to a sample of 176 people. By quantifying and analyzing data, it is generally concluded that gender stereotypes continue to influence young people's professional choices. However, the economic crisis has an important role to play in choices that seem to be differentiated, especially for women, who tend to be independent from stereotyped perceptions about their gender. Internal motivation for choosing a profession proves to be more important than external, and the views of parents and friends tend to affect both sexes to the same extent.

Keywords

Initial vocational education and training, gendered stereotypes, career choices, professional choice criteria.

Περιεχόμενα

Περίληψη	v
Abstract	vi
Περιεχόμενα.....	vii
Κατάλογος Γραφημάτων	xi
Κατάλογος Πινάκων	xiii
Συντομογραφίες & Ακρωνύμια.....	xiv
Εισαγωγή.....	xv
Μέρος Α.....	1
1 1ο Κεφάλαιο: Επαγγελματική Εκπαίδευση και κατάρτιση	1
1.1 Εννοιολογικοί προσδιορισμοί	1
1.2 Επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση	2
1.3 Αρχική επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση	3
1.4 Συνεχιζόμενη επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση	4
1.5 Επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση και Εκπαίδευση Ενηλίκων	5
1.6 Φορείς αρχικής επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης	6
1.6.1 Επαγγελματικά Λύκεια (ΕΠΑ.Λ.)	7
1.6.2 Σχολές Επαγγελματικής Κατάρτισης (Σ.Ε.Κ.).....	7
1.6.3 Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης (Ι.Ε.Κ.)	8
1.7 Χαρακτηριστικά των σπουδαστών των Ι.Ε.Κ.....	10
1.8 Τα Δ.Ι.Ε.Κ. του Νομού Αρκαδίας.	11
1.8.1 Δ.Ι.Ε.Κ. Τρίπολης.....	11
1.8.2 Δ.Ι.Ε.Κ. Μεγαλόπολης	12
1.8.3 Δ.Ι.Ε.Κ. Στεμνίτσας.....	13
2 2ο Κεφάλαιο: Χρονική συγκυρία	14
2.1 Οικονομική κρίση στην Ελλάδα	14
2.2 Η Εκπαίδευση στην περίοδο της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα	15
2.3 Η ανεργία ως παράγοντας διαμόρφωσης επαγγελματικών επιλογών	18
2.4 Η Επαγγελματική Μετανάστευση	20
2.5 Η Επαγγελματική εκπαίδευση ως πρόταση λύσης	21
3 3ο Κεφάλαιο: Διεργασία επιλογής επαγγελματικής ειδικότητας (Θεωρητικό πλαίσιο).....	24
3.1 Επιλογή επαγγελματικής κατεύθυνσης	25
3.2 Θεωρίες λήψης επαγγελματικής απόφασης	27
3.2.1 Γενικές θεωρίες.....	27
3.2.2 Κοινωνιολογικές θεωρίες.....	27
3.2.3 Ψυχολογικές θεωρίες	28
3.2.4 Εξελικτικές θεωρίες.....	28
3.2.5 Ψυχοδυναμικές θεωρίες.....	30
4 4ο Κεφάλαιο: Φύλο και επιλογή επαγγελματικής ειδικότητας (Βιβλιογραφική ανασκόπηση).....	33
4.1 Στερεότυπα φύλου	33
4.2 Στερεότυπα φύλου και επιλογή επαγγελματικής ειδικότητας.....	34

4.3	Κριτήρια επιλογής επαγγέλματος	36
4.4	Επιρροή γονέων.....	38
4.5	Στερεότυπα φύλου και τεχνική-επαγγελματική εκπαίδευση.....	40
5	5ο Κεφάλαιο: Σκοπός έρευνας, στόχοι και ερευνητικές υποθέσεις	42
5.1	Αναγκαιότητα και πρωτοτυπία έρευνας.....	42
5.2	Σκοπός, ερευνητικοί στόχοι και ερευνητικές υποθέσεις.....	43
5.3	Λειτουργικοί ορισμοί	44
	Μέρος Β.....	46
6	6ο Κεφάλαιο: Μεθοδολογία έρευνας	46
6.1	Επιλογή μεθόδου συλλογής δεδομένων.	46
6.2	Επιλογή μεθόδου ανάλυσης δεδομένων.....	47
6.3	Ερευνητική διαδικασία	47
6.4	Πληθυσμός	49
6.5	Δείγμα.....	50
6.6	Ερευνητικό εργαλείο συλλογής δεδομένων	51
6.7	Ερωτηματολόγιο - Αιτιολόγηση επιλογής του	51
6.8	Ερωτηματολόγιο - Περιγραφή	52
6.9	Πιλοτική εφαρμογή ερωτηματολογίου.....	55
6.10	Αξιοπιστία και εγκυρότητα έρευνας	57
6.11	Περιορισμοί έρευνας και διαδικασίας.....	59
7	7ο Κεφάλαιο: Αποτελέσματα έρευνας	60
7.1	Παρουσίαση αποτελεσμάτων	60
	Δημογραφικά χαρακτηριστικά-Διαμόρφωση προφίλ δείγματος	60
	Κατανομή ως προς το φύλο.....	60
	Κατανομή ως προς την ηλικία.....	61
	Κατανομή στα Δ.Ι.Ε.Κ. Αρκαδίας.....	61
	Κατανομή στην ειδικότητα σπουδών	61
	Κατανομή σε εξάμηνο σπουδών.....	62
	Κατανομή ως προς το επίπεδο σπουδών	62
	Κατανομή ως προς το βαθμό απολυτηρίου Λυκείου	63
	Κατανομή ως προς τη γνώση ξένων γλωσσών	63
	Κατανομή ως προς τη γνώση Ηλεκτρονικού Υπολογιστή.....	63
	Κατανομή ως προς την εργασιακή κατάσταση	64
	Κατανομή ως προς το επίπεδο σπουδών του πατέρα	64
	Κατανομή ως προς το επίπεδο σπουδών της μητέρας	64
	Κατανομή ως προς την εργασιακή κατάσταση πατέρα	65
	Κατανομή ως προς την εργασιακή κατάσταση μητέρας.....	65
	Εκπαιδευτικές επιλογές	65
	Ειδικότητα πρώτης επιλογής	65
	Επιλογή σπουδών σε Δ.Ι.Ε.Κ.	66
	Κίνητρα επιλογής ειδικότητας σπουδών	67
	Παράγοντες επιρροής κατά την επιλογή ειδικότητας σπουδών.....	69
	Ικανοποίηση από τις σπουδές	70
	Επαγγελματικές επιλογές	70
	Επαγγελματική προοπτική.....	71
	Επαγγελματικές προσδοκίες από την Ελληνική πραγματικότητα.....	72

Πιθανές επαγγελματικές ενέργειες	72
Αναζήτηση εργασίας στο εξωτερικό	73
Άλλες πιθανές επαγγελματικές ενέργειες	74
Διερεύνηση του βαθμού αποδοχής στερεοτύπων φύλου στο επάγγελμα από τους συμμετέχοντες	75
Διερεύνηση των απόψεων των συμμετεχόντων για τη στάση οικογενειακού και φιλικού περιβάλλοντος στο ενδεχόμενο επιλογής ειδικότητας «αντίθετης» του κοινωνικού φύλου.	75
7.2 Ανάλυση αποτελεσμάτων	77
Αποτελέσματα διερεύνησης 1ης ερευνητικής υπόθεσης	77
Βαθμός αποδοχής των στερεοτύπων φύλου	77
Κυρίαρχη αντίληψη για τα στερεότυπα φύλου στο οικογενειακό περιβάλλον.	79
Αποτελέσματα διερεύνησης 2ης ερευνητικής υπόθεσης	81
Εξωτερικά κίνητρα	81
Εσωτερικά κίνητρα.....	83
Επιρροή από εσωτερικά και εξωτερικά κίνητρα	85
Αποτελέσματα διερεύνησης 3ης ερευνητικής υπόθεσης	86
Αποτελέσματα διερεύνησης 4ης ερευνητικής υπόθεσης	88
Ικανοποίηση από τις σπουδές	88
Ειδικότητα πρώτης επιλογής	91
Αναζήτηση εργασίας στην ειδικότητα σπουδών και στο εξωτερικό.....	92
7.3 Ερμηνεία αποτελεσμάτων.....	94
8 8ο Κεφάλαιο: Συμπεράσματα.....	101
Βιβλιογραφικές αναφορές.....	105
Ξενόγλωσση βιβλιογραφία	117
Παράρτημα Α: «Στοιχεία πληθυσμού και δείγματος έρευνας».....	121
Παράρτημα Β: «Συνοδευτική επιστολή Ερωτηματολογίου»	122
Παράρτημα Γ: «Ερωτηματολόγιο Έρευνας».....	123
Παράρτημα Δ: «Σύνδεση στόχων, υποθέσεων και ερωτημάτων».....	129
Παράρτημα Ε: « Δείκτης αξιοπιστίας Cronbach Alpha».....	130
Παράρτημα ΣΤ: «Παρουσίαση αποτελεσμάτων-πίνακες και γραφήματα».....	131
Διερεύνηση παραγόντων επιλογής σπουδών σε Δ.Ι.Ε.Κ.	131
1ος Παράγοντας: Απόκτηση ειδικότητας εργασίας.	131
2 ^{ος} Παράγοντας: Αποτυχία στις Εισαγωγικές εξετάσεις Α.Ε.Ι./Τ.Ε.Ι.	131
3 ^{ος} Παράγοντας: Αύξηση προσόντων.....	132
4 ^{ος} Παράγοντας: Αναβολή στράτευσης.....	132
5 ^{ος} Παράγοντας: Άλλες επιλογές.....	132
Διερεύνηση κινήτρων επιλογής ειδικότητας σπουδών.....	133
1 ^ο Κίνητρο: Ζήτηση στην αγορά εργασίας.....	133
2 ^ο Κίνητρο: Ενδιαφέρον για το αντικείμενο	133
3 ^ο Κίνητρο: Κοινωνικό κύρος	133
4 ^ο Κίνητρο: Υπάρχουσα οικογενειακή επιχείρηση	134
5 ^ο Κίνητρο: Οικονομικές απολαβές	134
6 ^ο Κίνητρο: Κοινωνική προσφορά.....	134
7 ^ο Κίνητρο: Δημιουργία και φροντίδα οικογένειας.....	135
8 ^ο Κίνητρο: Επαφή με ανθρώπους.....	135

9 ^ο Κίνητρο: Προσωπική ικανοποίηση	135
10 ^ο Κίνητρο: Άλλες επιλογές	136
Διερεύνηση των παραγόντων που επηρέασαν την επιλογή ειδικότητας σπουδών	136
1 ^{ος} παράγοντας: Φορείς της αγοράς εργασίας	136
2 ^{ος} παράγοντας: Φίλοι	136
3 ^{ος} παράγοντας: Οικογένεια	137
4 ^{ος} παράγοντας: Μάθημα Σ.Ε.Π.	137
4 ^{ος} παράγοντας: Οικονομική κρίση.	137
5 ^{ος} παράγοντας: Άλλες επιλογές.....	138
Βαθμός ικανοποίησης από την επιλογή ειδικότητας.....	138
Διερεύνηση πιθανής επιλογής ειδικότητας υπό άλλες οικονομικές συνθήκες για την Ελλάδα.....	138
Διερεύνηση της στάσης οικογενειακού και φιλικού περιβάλλοντος στο ενδεχόμενο επιλογής ειδικότητας «αντίθετης» του κοινωνικού φύλου των συμμετεχόντων. ...	139
Επαγγελματικές επιλογές	139
Διερεύνηση επαγγελματικών αξιών.	140
Επαγγελματική αξία: Οικονομικές απολαβές.....	140
Επαγγελματική αξία: Κοινωνική αναγνώριση	140
3 ^η Επαγγελματική αξία: Ασφάλεια, μονιμότητα, σταθερότητα.....	140
4 ^η Επαγγελματική αξία: Ευέλικτο εργασιακό ωράριο	141
5 ^η Επαγγελματική αξία: Σταθερό εργασιακό ωράριο	141
6 ^η Επαγγελματική αξία: Ευκαιρία για ταξίδια	141
7 ^η Επαγγελματική αξία: Δυνατότητα συνδυασμού καριέρας και οικογένειας.....	142
8 ^η Επαγγελματική αξία: Δυνατότητα αξιοποίησης κλίσεων	142
9 ^η Επαγγελματική αξία: Ευκαιρία για κοινωνική προσφορά	142
10 ^η Επαγγελματική αξία: Επαφή με ανθρώπους	143
11 ^η Επαγγελματική αξία: Προσωπική ικανοποίηση	143
12 ^η Επαγγελματική αξία: Άλλο	143
Διερεύνηση βαθμού κάλυψης των επαγγελματικών προσδοκιών από την παρούσα Ελληνική πραγματικότητα	143
Διερεύνηση αντιλήψεων για ύπαρξη αντρικών και γυναικείων επαγγελμάτων.....	144
Διερεύνηση της διάθεσης για άσκηση του επαγγέλματος που σπουδάζουν στο εξωτερικό	144
Διερεύνηση του βαθμού απόφασης για μελλοντικές επαγγελματικές ενέργειες...144	
1 ^η Πιθανή επαγγελματική ενέργεια: Αναζήτηση εργασίας στο δημόσιο τομέα.....	144
2 ^η Πιθανή επαγγελματική ενέργεια: Αναζήτηση εργασίας στον ιδιωτικό τομέα ...	145
3 ^η Πιθανή επαγγελματική ενέργεια: Εργασία σε οικογενειακή επιχείρηση.....	145
4 ^η Πιθανή επαγγελματική ενέργεια: Έναρξη νέας επιχείρησης.....	145
5 ^η Πιθανή επαγγελματική ενέργεια: Σπουδές σε μια νέα ειδικότητα	146
Διερεύνηση απόψεων για χαρακτηρισμό αντρικών και γυναικείων επαγγελμάτων.	146

Κατάλογος Γραφημάτων

Γράφημα 7. 1 Φύλο	60
Γράφημα 7. 2 Ηλικία	61
Γράφημα 7. 3 Κατανομή στα ΔΙΕΚ	61
Γράφημα 7. 4 Κατανομή στην ειδικότητα σπουδών	62
Γράφημα 7. 5 Εξάμηνο σπουδών	62
Γράφημα 7. 6 Επίπεδο σπουδών	62
Γράφημα 7. 7 Βαθμός απολυτηρίου	63
Γράφημα 7. 8 Ξένες γλώσσες	63
Γράφημα 7. 9 Γνώση Η/Υ	63
Γράφημα 7. 10 Εργασιακή κατάσταση	64
Γράφημα 7. 11 Επίπεδο	64
Γράφημα 7. 12 Επίπεδο	64
Γράφημα 7. 13 Εργασία πατέρα	65
Γράφημα 7. 14 Εργασία μητέρας	65
Γράφημα 7. 15 Ειδικότητα πρώτης επιλογής	66
Γράφημα 7. 16 Κάλυψη επαγγελματικών προσδοκιών	72
Γράφημα 7. 17 Απόκτηση ειδικότητας	131
Γράφημα 7. 18 Αποτυχία στις εξετάσεις Α.Ε.Ι./Τ.Ε.Ι.	131
Γράφημα 7. 19 Αύξηση προσόντων	132
Γράφημα 7. 20 Αναβολή στράτευσης	132
Γράφημα 7. 21 Άλλες επιλογές	132
Γράφημα 7. 22 Κίνητρο: Ζήτηση επαγγέλματος	133
Γράφημα 7. 23 Κίνητρο: Ενδιαφέρον	133
Γράφημα 7. 24 Κίνητρο: Κοινωνικό κύρος	133
Γράφημα 7. 25 Κίνητρο: Υπάρχουσα οικογενειακή επιχείρηση	134
Γράφημα 7. 26 Κίνητρο: Οικονομικές απολαβές	134
Γράφημα 7. 27 Κίνητρο: Κοινωνική προσφορά	134
Γράφημα 7. 28 Κίνητρο: Δημιουργία οικογένειας	135
Γράφημα 7. 29 Κίνητρο: Επαφή με ανθρώπους	135
Γράφημα 7. 30 Κίνητρο: Προσωπική ικανοποίηση	135
Γράφημα 7. 31 Κίνητρο: Άλλες επιλογές	136
Γράφημα 7. 32 Παράγοντας: Φορείς εργασίας	136
Γράφημα 7. 33 Παράγοντας: Φίλοι	136
Γράφημα 7. 34 Παράγοντας: Οικογένεια	137
Γράφημα 7. 35 Παράγοντας: Σ.Ε.Π.	137
Γράφημα 7. 36 Παράγοντας: Οικονομική κρίση	137
Γράφημα 7. 37 Παράγοντας: Άλλες επιλογές	138
Γράφημα 7. 38 Βαθμός ικανοποίησης από ειδικότητα σπουδών	138
Γράφημα 7. 39 Πιθανή επιλογή υπό άλλες συνθήκες	138
Γράφημα 7. 40 Επαγγελματική αξία: Οικονομικές απολαβές	140
Γράφημα 7. 41 Επαγγελματική αξία: Κοινωνική αναγνώριση	140
Γράφημα 7. 42 Επαγγελματική αξία: Ασφάλεια, μονιμότητα, σταθερότητα	140

Γράφημα 7. 43 Επαγγελματική αξία: Ευέλικτο εργασιακό ωράριο	141
Γράφημα 7. 44 Επαγγελματική αξία: Σταθερό εργασιακό ωράριο	141
Γράφημα 7. 45 Επαγγελματική αξία: Ευκαιρία για ταξίδια	141
Γράφημα 7. 46 Επαγγελματική αξία: Συνδυασμός καριέρας-οικογένειας	142
Γράφημα 7. 47 Επαγγελματική αξία: Αξιοποίηση κλίσεων	142
Γράφημα 7. 48 Επαγγελματική αξία: Κοινωνική Προσφορά.....	142
Γράφημα 7. 49 Επαγγελματική αξία: Επαφή με ανθρώπους.....	143
Γράφημα 7. 50 Επαγγελματική αξία: Προσωπική ικανοποίηση	143
Γράφημα 7. 51 Κάλυψη επαγγελματικών προσδοκιών	143
Γράφημα 7. 52 Αντίληψη ύπαρξης Αντρικών-γυναικείων επαγγελμάτων	144
Γράφημα 7. 53 Διάθεση αναζήτησης εργασίας στο εξωτερικό	144
Γράφημα 7. 54 Εργασία στο δημόσιο τομέα.....	144
Γράφημα 7. 55 Εργασία στον ιδιωτικό τομέα	145
Γράφημα 7. 56 Εργασία σε οικογενειακή επιχείρηση.....	145
Γράφημα 7. 57 Έναρξη νέας επιχείρησης.....	145
Γράφημα 7. 58 Σπουδές σε νέα ειδικότητα.....	146

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1 Κατανομή Σπουδαστών/στριών στα Δ.Ι.Ε.Κ. Αρκαδίας.....	50
Πίνακας 2 Λόγοι επιλογής σπουδών σε ΔΙΕΚ	67
Πίνακας 3 Κίνητρα επιλογής ειδικότητας σπουδών.....	68
Πίνακας 4 Παράγοντες που επηρέασαν την επιλογή ειδικότητας σπουδών	69
Πίνακας 5 Ικανοποίηση από τις σπουδές και αντίδραση σε αυτή.....	70
Πίνακας 6 Επαγγελματικές αξίες	71
Πίνακας 7 Διάθεση άσκησης ειδικότητας σπουδών στο εξωτερικό	73
Πίνακας 8 Πιθανές επαγγελματικές ενέργειες.....	74
Πίνακας 9 Διερεύνηση αποδοχής στερεοτύπων φύλου στο επάγγελμα.....	75
Πίνακας 10 Διερεύνηση απόψεων για τις στάσεις γονέων και φίλων στα στερεότυπα φύλου στο επάγγελμα	76
Πίνακας 11 Χαρακτηρισμός επαγγελμάτων σε σχέση με το φύλο των συμμετεχόντων...	78
Πίνακας 12 Αποδοχή στερεοτύπων φύλου από τους γονείς	80
Πίνακας 13 Συσχέτιση χαρακτηρισμού επαγγελμάτων με κυρίαρχη αντίληψη γονέων...	80
Πίνακας 14 Εξωτερικά κίνητρα επιλογής επαγγελματικής ειδικότητας	82
Πίνακας 15 Εσωτερικά κίνητρα επιλογής επαγγελματικής ειδικότητας.....	84
Πίνακας 16 Δυνατότητα συνδυασμού καριέρας-οικογένειας	85
Πίνακας 17 Παράγοντες επιλογής επαγγελματικής ειδικότητας.....	87
Πίνακας 18 Συσχέτιση μορφωτικού επιπέδου γονέων με επιρροή από οικονομική κρίση	87
Πίνακας 19 Ικανοποίηση από τις σπουδές.....	89
Πίνακας 20 Σπουδές στην ειδικότητα πρώτης επιλογής.....	91
Πίνακας 21 Αναζήτηση εργασίας σχετικής με το αντικείμενο σπουδών στο εξωτερικό...	92
Πίνακας 22 Στοιχεία πληθυσμού-δείγματος	121
Πίνακας 23 Διερεύνηση στάσεων γονέων και φίλων ως προς τα στερεότυπα φύλου στο επάγγελμα.....	139
Πίνακας 24 Χαρακτηρισμός επαγγελμάτων	146

Συντομογραφίες & Ακρωνύμια

CEDEFOP	Ευρωπαϊκό Κέντρο για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης
Γ.Γ.Δ.Β.Μ.	Γενική Γραμματεία Δια Βίου Μάθησης ΘΕ Θεματική Ενότητα
ΓΕ.Λ.	Γενικό Λύκειο
ΕΠ.ΑΛ.	Επαγγελματικά Λύκεια
Σ.Ε.Κ.	Σχολή Επαγγελματικής Κατάρτισης
Α.Ε.Ι.	Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα
Τ.Ε.Ι.	Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα
Ι.Ε.Κ.	Ινστιτούτο Επαγγελματικής Κατάρτισης
ΥΠ.Π.Ε.Θ.	Υπουργείο Παιδείας Έρευνας και Θρησκευμάτων
Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π.	Εθνικός Οργανισμός Πιστοποίησης Προσόντων και Επαγγελματικού Προσανατολισμού
Ο.Α.Ε.Δ.	Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού
Ο.Ο.Σ.Α.	Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης
U.N.E.S.C.O.	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
Ι.Ε.Π.	Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής
Ο.Ε.Ε.Κ.	Οργανισμού Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης
Ε.Ε.	Ευρωπαϊκή Ένωση
Δ.Ι.Ε.Κ.	Δημόσιο Ινστιτούτο Επαγγελματικής Κατάρτισης
ΕΛ.ΣΤΑΤ	Ελληνική Στατιστική Εταιρία
Ε.Α.Π.	Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο
Σ.Ε.Π.	Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός
Ι.Ο.Β.Ε.	Ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών
Μ.Κ.Ο.	Μη Κυβερνητική Οργάνωση

Εισαγωγή

Η παρούσα διπλωματική εργασία μελετά τους παράγοντες που εμπλέκονται στη διαδικασία επιλογής επαγγελματικής κατεύθυνσης των σπουδαστών και σπουδαστριών των Δημοσίων Ινστιτούτων Επαγγελματικής Κατάρτισης (Δ.Ι.Ε.Κ.) και επικεντρώνεται στο ρόλο του φύλου στη διαδικασία αυτή, μέσα στην κρίσιμη οικονομική συγκυρία που διανύει η Ελλάδα. Η σπουδαιότητα του ζητήματος επιλογής επαγγελματικής ειδικότητας έχει αποδειχθεί και το κοινωνικό φύλο έχει αναδειχθεί ως σημαντική παράμετρος, η οποία διαμορφώνει τις εκπαιδευτικές και επαγγελματικές αποφάσεις των νέων.

Τα στερεότυπα φύλου, δηλαδή οι διαμορφωμένες κοινωνικές αντιλήψεις για τους ρόλους αντρών και γυναικών, αποτέλεσαν στο παρελθόν σημαντικούς παράγοντες στη διαμόρφωση των επαγγελματικών επιλογών, με συνέπεια την ύπαρξη επαγγελμάτων που θεωρούνταν κατάλληλα μόνο για άντρες και άλλα κατάλληλα μόνο για γυναίκες. Αργότερα, γεγονότα όπως η θεσμοθέτηση της ισότητας των δύο φύλων και τα επιτεύγματα της επιστήμης και τεχνολογίας, αποτέλεσαν παράγοντες που κατήθυναν διαφορετικά τις επαγγελματικές αποφάσεις, καταρρίπτοντας την έμφυλη διαίρεση των επαγγελμάτων.

Στο πλαίσιο αυτό, η επαγγελματική εκπαίδευση, αν είναι δεύτερη στις επιλογές των νέων σε σχέση με τη γενική, είχε και εξακολουθεί να έχει προτάσεις κατευθύνσεων με υψηλό μορφωτικό επίπεδο και ποικιλία εξειδίκευσης, δημιουργώντας επαγγελματικές προοπτικές και για τα δύο φύλα. Νέοι και νέες που επέλεξαν σπουδές στην επαγγελματική εκπαίδευση, καλούνταν να αποφασίσουν την ειδικότητα που θα ακολουθούσαν, συνυπολογίζοντας εσωτερικούς και εξωτερικούς παράγοντες αξιολογώντας τις κοινωνικο-οικονομικές συνθήκες, τις επιθυμίες, ανάγκες, αξίες και στόχους που έθεταν στη ζωή τους.

Παρόλα αυτά, έρευνες κατέληγαν και πάλι σε συμπεράσματα ότι τα κριτήρια επιλογής επαγγελματικής κατεύθυνσης αξιολογούνταν διαφορετικά σε σχέση με το φύλο, συντηρώντας την ύπαρξη των κοινωνικών αντιλήψεων για αντρικά και γυναικεία επαγγέλματα. Αναδείκνυαν μάλιστα, την επιρροή της οικογένειας και του σχολείου, ως τους δύο κύριους φορείς κοινωνικοποίησης, μέσα στους οποίους διαμορφώνεται η αυτοεικόνα του καθενός και η θέση του σε σχέση με τους άλλους. Μέσα στο πλαίσιο αυτό, η επιλογή επαγγέλματος ακολουθούσε τα αποδεκτά από την κοινωνία στερεότυπα φύλου. Οι νέοι και νέες, αν και φαίνονταν να μην αποδέχονται διαφορές στους ρόλους

ανδρών και γυναικών, κατέληξαν να επιλέγουν επαγγέλματα με στερεοτυπικά του φύλου τους κριτήρια.

Στη σημερινή εποχή, με δεδομένη τη ραγδαία ανάπτυξη της επιστήμης και τεχνολογίας και κυρίως την οικονομική κρίση της τελευταίας δεκαετίας (2008-2018) στην Ελλάδα, ο προβληματισμός για τα κριτήρια επιλογής επαγγελματικής ειδικότητας δεν αφορά μόνο τους νέους, αλλά και άτομα μεγαλύτερων ηλικιών. Παρατηρείται το φαινόμενο, άτομα που έχουν παραμείνει στην ανεργία για μεγάλο χρονικό διάστημα, ή εργαζόμενοι που αντιλαμβάνονται ότι οι γνώσεις τους αμφισβητούνται ή κρίνονται ελλιπείς και ξεπερασμένες στις νέες συνθήκες και απαιτήσεις της αγοράς εργασίας, να επαναπροσδιορίζουν ή αλλάζουν επαγγελματική κατεύθυνση. Η επιλογή κατεύθυνσης ακολουθεί και γι' αυτούς μια πορεία που επηρεάζεται από κοινωνικούς παράγοντες, ίσως και αντιλήψεις για το ρόλο του φύλου τους στη κοινωνία.

Οι προβληματισμοί αυτοί δημιούργησαν την ανάγκη διεξαγωγής της παρούσας έρευνας, με σκοπό τη διερεύνηση των παραγόντων και κριτηρίων επιλογής επαγγελματικής ειδικότητας που θα σπουδάσουν νέοι και νέες στα Δ.Ι.Ε.Κ. Αρκαδίας, ως προς το φύλο. Η εργασία αποτελείται από δύο μέρη, τη μελέτη του πεδίου και της χρονικής συγκυρίας, το θεωρητικό πλαίσιο, βιβλιογραφική ανασκόπηση (κεφάλαια 1, 2, 3, 4) τη διατύπωση σκοπού, στόχων και ερευνητικών υποθέσεων, την περιγραφή της ερευνητικής διαδικασίας και την καταγραφή των αποτελεσμάτων και συμπερασμάτων που προέκυψαν (κεφάλαια 5, 6, 7, 8).

Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται περιγραφή του πεδίου έρευνας, ο χώρος της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κυρίως των Ινστιτούτων Επαγγελματικής Εκπαίδευσης (Ι.Ε.Κ.). Διευκρινίζονται οι όροι τυπική, άτυπη και μη τυπική εκπαίδευση, αρχική και δια βίου επαγγελματική εκπαίδευση, μιας και τα Ι.Ε.Κ. ανήκουν στο χώρο της μη τυπικής αρχικής εκπαίδευσης και κατάρτισης και περιγράφονται τα χαρακτηριστικά των σπουδαστών των Ι.Ε.Κ., ως ενήλικων εκπαιδευόμενων. Τέλος παρουσιάζονται τα τρία Δ.Ι.Ε.Κ. της Αρκαδίας όπου διεξήχθη η έρευνα.

Το δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζει σύντομα την τρέχουσα οικονομική συγκυρία στην Ελλάδα, όπως διαμορφώθηκε τη δεκαετία 2008-2018, τις επιπτώσεις της στην εκπαίδευση και τα χαρακτηριστικά της που αφορούν τον επαγγελματικό χώρο, όπως την αυξημένη ανεργία, την αναντιστοιχία σπουδών με επαγγελματική αποκατάσταση και την τάση των νέων για αναζήτηση εργασίας σε χώρες του εξωτερικού.

Στο τρίτο κεφάλαιο αναδεικνύεται η σπουδαιότητα της επιλογής επαγγελματικών σπουδών για τη ζωή του ανθρώπου και παρουσιάζονται θεωρίες για τη λήψη επαγγελματικών αποφάσεων και των παραγόντων που τις επηρεάζουν. Το κεφάλαιο αυτό αποτελεί το θεωρητικό πλαίσιο της έρευνας.

Στο τέταρτο κεφάλαιο γίνεται ανασκόπηση της βιβλιογραφίας σχετικά με το πώς οι διαμορφωμένες αντιλήψεις για το φύλο έχουν κατευθύνει στο παρελθόν άντρες και γυναίκες στις επαγγελματικές τους επιλογές. Το τρίτο και τέταρτο κεφάλαιο αποτελούν τη βάση για τη διαμόρφωση του σκοπού και των στόχων της παρούσας έρευνας.

Το πέμπτο κεφάλαιο περιέχει την αιτιολόγηση της αναγκαιότητας και πρωτοτυπίας της έρευνας και καταλήγει στη διατύπωση του σκοπού, των στόχων και των ερευνητικών υποθέσεων που θα ερευνηθούν.

Το έκτο κεφάλαιο παρουσιάζει την πορεία της έρευνας, τις διαδικασίες επιλογής μεθόδου συλλογής και ανάλυσης των δεδομένων, τον πληθυσμό, τη διαδικασία επιλογής δείγματος, τα εργαλεία συλλογής δεδομένων και την περιγραφή τους.

Στο έβδομο κεφάλαιο τα αποτελέσματα της έρευνας παρουσιάζονται και ερμηνεύονται, μέσα από διαγράμματα και πίνακες που προέκυψαν από την ποσοτική ανάλυσή τους.

Τέλος, **στο όγδοο κεφάλαιο** ολοκληρώνεται η εργασία αυτή, με τη διατύπωση των συμπερασμάτων της έρευνας και προτάσεων για περαιτέρω έρευνα στο πεδίο.

Συνοψίζοντας, μπορεί οι δυσκολίες λήψης επαγγελματικών αποφάσεων μέσα στην περίοδο οικονομικής κρίσης να είναι υπαρκτές και τα εμπόδια μεγάλα, όμως η εκπαίδευση και συγκεκριμένα η επαγγελματική, αναδεικνύεται ως πρόταση με ενδιαφέρουσες επιλογές για τους νέους, ανεξαρτήτως φύλου και κοινωνικών στερεοτύπων για αυτό. Η οργάνωσή της μέσα στο πλαίσιο των τοπικών και εθνικών δυνατοτήτων, ευκαιριών και αναγκών, μπορεί να συμβάλει σε οικονομική και κοινωνική ανάκαμψη της Ελλάδας και την ευημερία ατόμων και κοινωνίας.

Μέρος Α

1 1ο Κεφάλαιο: Επαγγελματική Εκπαίδευση και κατάρτιση

1.1 Εννοιολογικοί προσδιορισμοί

Οι έννοιες «εκπαίδευση» και «κατάρτιση» σε πολλές περιπτώσεις ταυτίζονται ή συγχέονται, είναι συνεπώς σημαντικό να διευκρινιστούν, ως βάση για την εξέλιξη της παρούσας έρευνας.

Πολλοί ορισμοί έχουν διατυπωθεί για την εκπαίδευση και όλοι συμφωνούν στη σχεδιασμένη και οργανωμένη διάστασή της καθώς και στη στόχευση (Rogers, 1999, Κόκκος, 2005α). Ως εκπαίδευση θα οριστεί το σύνολο των οργανωμένων ενεργειών ατόμων και φορέων που στοχεύουν στο να μάθει ο άνθρωπος. Είναι όλες οι δραστηριότητες που αποσκοπούν στην απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων στην ανάπτυξη ικανοτήτων και στη διαμόρφωση αξιών. Η κατάρτιση αναφέρεται στην ίδια διαδικασία, δίνοντας όμως έμφαση στην πρακτική διάσταση, συνδέοντας θεωρία και πράξη (Κόκκος, 2005β).

Εκπαίδευση και κατάρτιση αποτελούν μέρος της Δια Βίου Μάθησης, του συνόλου δραστηριοτήτων απόκτησης γενικών γνώσεων και γνώσεων που σχετίζονται με την απασχόληση. Αποτελούν τμήμα της διεργασίας της ζωής (Rogers, 1999) και αποσκοπούν στη «*διαμόρφωση μιας ολοκληρωμένης προσωπικότητας, στην επαγγελματική ένταξη και εξέλιξη του ατόμου, στην κοινωνική συνοχή, στην ανάπτυξη της ικανότητας της ενεργού συμμετοχής στα κοινά και στην κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη*» (Νόμος 3879/21/9/2010 “Ανάπτυξη της Δια Βίου Μάθησης και λοιπές διατάξεις” Φ.Ε.Κ. 163/21/9/2010).

Σύμφωνα με τον ίδιο νόμο, στη Δια βίου ανήκει η τυπική, μη τυπική και άτυπη μάθηση. Το 1974 οι Coombs και Ahmed προσδιόρισαν τους τρεις τύπους εκπαίδευσης, σε μια προσπάθεια να αναδείξουν την προσφορά της άτυπης εκπαίδευσης. Η άτυπη μάθηση αφορά δραστηριότητες της καθημερινότητας, οι οποίες αν και γίνονται χωρίς συγκεκριμένη στόχευση κι οργάνωση και δεν οδηγούν σε πιστοποίηση ή διπλώματα, παρέχουν σημαντικές ευκαιρίες απόκτησης γνώσεων και ανάπτυξης ικανοτήτων. Παρότι έχει εξ ίσου μεγάλη σημασία με την τυπική και μη τυπική εκπαίδευση, είναι

υποβαθμισμένη, ίσως διότι τα αποτελέσματά της δεν συνδέονται με τις άλλες δύο (Λιοναράκης, 2013).

Το επίσημο εκπαιδευτικό σύστημα που οδηγεί στην απόκτηση τίτλων σπουδών αναγνωρισμένων από τις δημόσιες αρχές του κράτους, αποτελεί την τυπική εκπαίδευση. Είναι δομημένη, ελεγχόμενη, εμπρόθετη και καλύπτει μεγάλο εύρος θεμάτων (Σαραντάκης, 2004). Περιλαμβάνει την Πρωτοβάθμια, Δευτεροβάθμια και Τριτοβάθμια εκπαίδευση. Στην Ελλάδα είναι πλέον υποχρεωτική εκπαίδευση των νέων 4-15 ετών (Νόμος 1566/30/9/1985. Δομή και λειτουργία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις Φ.Ε.Κ. 167/30/9/1985 ` Νόμος 4521 Ίδρυση Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής και άλλες διατάξεις. Φ.Ε.Κ. 38/2/3/2018, άρθρο 33).

Η μη τυπική τέλος, μπορεί να συντελείται συνειδητά, επιλεκτικά και παράλληλα με το επίσημο εκπαιδευτικό σύστημα, εντούτοις δεν οδηγεί απαραίτητα σε πιστοποιημένα διπλώματα (Καραλής, 2003). Αφορά συνήθως εργασιακούς χώρους και συνδέεται στενά με την επαγγελματική εξέλιξη, συνεπώς και με την εκπαίδευση ενηλίκων.

Στην τυπική και μη τυπική εκπαίδευση εκτείνεται η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση.

1.2 Επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση

Η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση και η γενική εκπαίδευση αποτελούν τους δύο πυλώνες του εκπαιδευτικού συστήματος (Βεργίδης, 2008). Σύμφωνα με την έκθεση CEDEFOP (2014) η προτίμηση της πλειοψηφίας των νέων στην Ελλάδα και των οικογενειών τους ήταν και είναι η γενική εκπαίδευση. Η επαγγελματική είναι δεύτερη επιλογή, συνήθως φοιτούν σ' αυτή μαθητές με χαμηλές σχολικές επιδόσεις, ίσως διότι συνδέεται με επίπονη, χειρωνακτική και υποδεέστερη κοινωνικά εργασία. Παραμένει δεύτερη επιλογή ακόμα και στη σύγχρονη εποχή που η οικονομική κρίση έχει συσσωρεύσει πλήθος άνεργων πτυχιούχων γενικής εκπαίδευσης, παρότι η διέξοδος προς πιθανότητα εργασίας διαφαίνεται προς την κατεύθυνση της επαγγελματικής εκπαίδευσης. Σκοπός της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης είναι να ανταποκριθεί στις ανάγκες της αγοράς εργασίας παρέχοντας εφόδια προς την προοπτική της επαγγελματικής αποκατάστασης των νέων (Γενική Γραμματεία Δια Βίου Μάθησης, 2013). Με την αποφοίτησή τους από το Γυμνάσιο οι μαθητές έχουν δυνατότητα επιλογής φοίτησης σε ημερήσιο ή εσπερινό Γενικό (ΓΕ.Λ.) ή Επαγγελματικό Λύκειο (ΕΠΑ.Λ.) ή Σχολές

Επαγγελματικής Κατάρτισης (Σ.Ε.Κ.). Από τα Γ.Ε.Λ. και τα ΕΠΑ.Λ. οι μαθητές μπορούν να εισαχθούν σε Ανώτατα και Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι.) μέσω εξετάσεων σε Πανελλήνιο επίπεδο.

Η τυπική επαγγελματική εκπαίδευση (Νόμος 4186/17/9/2013, “Αναδιάρθρωση της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και λοιπές διατάξεις” Φ.Ε.Κ. 193/17/9/2013), αφορά τα προγράμματα των ΕΠΑ.Λ. που μπορούν να οδηγήσουν στην ανωτέρω πορεία τους μαθητές. Σύμφωνα με το άρθρο 6 του ίδιου νόμου, επιπλέον των σκοπών της γενικής εκπαίδευσης, η επαγγελματική μέσω των ΕΠΑ.Λ., παρέχει στους μαθητές τις απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες ώστε να αποκτήσουν πρόσβαση στην αγορά εργασίας, ενδυναμώνοντάς τους στην παρακολούθηση των εξελίξεων στη τεχνολογία και επιστήμη που αφορά την ειδικότητά τους.

Στο πλαίσιο της μη τυπικής επαγγελματικής εκπαίδευσης εντάσσονται τα Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης (Ι.Ε.Κ.), Σχολές Επαγγελματικής Κατάρτισης (Σ.Ε.Κ.) και τα Κέντρα Δια Βίου Μάθησης (Κ.Δ.Β.Μ.). Οι φορείς αυτοί εποπτεύονται από τη Γενική Γραμματεία Δια Βίου Μάθησης (Γ.Γ.Δ.Β.Μ.) του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων (ΥΠ.Π.Ε.Θ.) (Νόμος 4186/17/9/2013, “Αναδιάρθρωση της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και λοιπές διατάξεις” Φ.Ε.Κ. 193/17/9/2013 άρθρο 17), ώστε να υπάρχει συνέχεια στο σχεδιασμό προγραμμάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης, προς όφελος των σπουδαστών.

1.3 Αρχική επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση

Στόχος της αρχικής επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης είναι η προσφορά βασικών επαγγελματικών γνώσεων και ανάπτυξη δεξιοτήτων ικανοτήτων και εξειδικεύσεων με σκοπό *«την ένταξη, επανένταξη, επαγγελματική κινητικότητα και ανέλιξη του ανθρώπινου δυναμικού στην αγορά εργασίας καθώς και επαγγελματική και προσωπική ανάπτυξη»* (Νόμος 3879/21/9/2010 “Ανάπτυξη της Δια Βίου Μάθησης και λοιπές διατάξεις” Φ.Ε.Κ. 163/21/9/2010, άρθρο 2).

Απευθύνεται σε ανήλικους μαθητές (ΕΠΑ.Λ. και Σ.Ε.Κ.) και ενήλικους σπουδαστές (Ι.Ε.Κ.). Τα προγράμματα σπουδών είναι διαμορφωμένα σε τομείς, ομάδες και ειδικότητες και επιλέγονται σύμφωνα με τις εθνικές και τοπικές ανάγκες της οικονομίας. Είναι διαρθρωμένα σύμφωνα με Ευρωπαϊκές προδιαγραφές ώστε να είναι δυνατή η αντιστοίχιση και ισοτιμία των τίτλων σπουδών και να εξασφαλίζεται η κινητικότητα

επαγγελματιών σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.) (Νόμος 4186/17/9/2013, “Αναδιάρθρωση της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και λοιπές διατάξεις” Φ.Ε.Κ. 193/17/9/2013, άρθρο 18). Καλύπτουν τομείς τεχνολογικών εφαρμογών, διοίκησης και οικονομίας, γεωπονίας, τεχνολογίας τροφίμων και διατροφής, εφαρμοσμένων τεχνών και καλλιτεχνικών σπουδών, επικοινωνίας και μέσων μαζικής ενημέρωσης, τουριστικών επιχειρήσεων και φιλοξενίας, υγείας και πρόνοιας και άλλους επιμέρους τομείς και επαγγέλματα. Οδηγούν σε αντίστοιχους τίτλους επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης και τα επαγγελματικά δικαιώματα των αποφοίτων ορίζονται από προεδρικά διατάγματα (Νόμος 4186/17/9/2013, “Αναδιάρθρωση της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και λοιπές διατάξεις” Φ.Ε.Κ. 193/17/9/2013, άρθρο 25).

Η σημασία της είναι μεγάλη καθώς είναι το πρώτο επίπεδο παροχής επαγγελματικής κατάρτισης, με θεωρητική και πρακτική εκπαίδευση, με εύρος ειδικοτήτων, ποιότητα παρεχόμενων γνώσεων, απευθυνόμενο σε μεγάλο αριθμό σπουδαστών, ανήλικων και ενήλικων και χωρίς ιδιαίτερους περιορισμούς ως προς το επίπεδο σπουδών τους. Σημαντικό στοιχείο της είναι επίσης ότι δίνει τη δυνατότητα στους σπουδαστές να συνεχίσουν, αυξήσουν, ανανεώσουν ή επαναπροσδιορίσουν τις γνώσεις τους σε μελλοντική φάση, καθώς συνδέεται και συμπορεύεται με τη συνεχιζόμενη επαγγελματική εκπαίδευση, της οποίας αποτελεί βάση (Καρατζογιάννης & Πανταζή, 2014).

1.4 Συνεχιζόμενη επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση

Η συνεχιζόμενη επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση βασίζεται στην αρχική και προχωρά στην εμβάθυνση, εκσυγχρονισμό και αναβάθμιση των αποκτηθέντων γνώσεων, ικανοτήτων και δεξιοτήτων. Στοχεύει στην ένταξη και επανένταξη του ατόμου στην αγορά εργασίας, με εφόδια και προσόντα επικαιροποιημένα, γεγονός που δίνει ευκαιρίες για επαγγελματική και προσωπική ανάπτυξη (Νόμος 3879/21/9/2010 “Ανάπτυξη της Δια Βίου Μάθησης και λοιπές διατάξεις” Φ.Ε.Κ. 163/21/9/2010, άρθρο 2). Από αυτή *«εξαρτάται η διατήρηση και ανάπτυξη νέων δεξιοτήτων προκειμένου να υπάρξει προσαρμογή σε δομικές αλλαγές και τεχνικές εξελίξεις»* (Γενική Γραμματεία Δια Βίου Μάθησης, 2013, σελ. 25).

Φορείς παροχής συνεχιζόμενης επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης είναι τα δημόσια και ιδιωτικά Κέντρα Δια Βίου Μάθησης καθώς και Κολλέγια, εποπτευόμενα από τη Γ.Γ.Δ.Β.Μ. του ΥΠ.Π.Ε.Θ. (Νόμος 4186/17/9/2013, “Αναδιάρθρωση της

Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και λοιπές διατάξεις” Φ.Ε.Κ. 193/17/9/2013 άρθρο 17). Υπεύθυνος για την πιστοποίηση και διασφάλιση ποιότητας των εισροών και εκροών είναι ο Εθνικός Οργανισμός Πιστοποίησης Προσόντων και Επαγγελματικού Προσανατολισμού – Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π. (CEDEFOP, 2014). Σε ένα εκπαιδευτικό οργανισμό ως εισροές ορίζονται όλοι οι πόροι που θεωρούνται απαραίτητοι για να λειτουργήσει ο οργανισμός (δομές, εκπαιδευτές, χρόνος, πληροφόρηση, προγράμματα σπουδών) και ως εκροές τα άμεσα αποτελέσματα του εκπαιδευτικού οργανισμού (γνώσεις, ικανότητες και δεξιότητες των εκπαιδευόμενων) (Χαλκιώτης, 2008).

Ο Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π. είναι επίσης υπεύθυνος για την ολοκληρωμένη περιγραφή των επαγγελμάτων, για τα οποία διαμορφώνονται αντίστοιχα προγράμματα σπουδών, επαγγελματικά περιγράμματα (Νόμος 4186/17/9/2013, “Αναδιάρθρωση της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και λοιπές διατάξεις” Φ.Ε.Κ. 193/17/9/2013 άρθρο 18), τα οποία συμπορεύονται με τις Ευρωπαϊκές προδιαγραφές και προϋποθέσεις. Για τη διαμόρφωση των επαγγελματικών περιγραμμάτων ο Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π. συνεργάζεται με κοινωνικούς εταίρους (επιμελητήρια, επιστημονικές ενώσεις, υπουργεία εργασίας και ανάπτυξης, Οργανισμό Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού – Ο.Α.Ε.Δ. κ.α.), οι οποίοι συνδιαμορφώνουν τις ειδικότητες επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης σύμφωνα με τις ανάγκες της οικονομίας και κοινωνίας.

1.5 Επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση και Εκπαίδευση Ενηλίκων

Η επαγγελματική εκπαίδευση συνδέεται στενά με την εκπαίδευση ενηλίκων αφού απευθύνεται σε άτομα πέρα από την ηλικία των 18 ετών. Η συνεχιζόμενη επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση είναι αναγκαία προϋπόθεση για μια ανταγωνιστική οικονομία. Φαινόμενα των τελευταίων χρόνων όπως η ραγδαία ανάπτυξη των επιστημών και της τεχνολογίας, η παγκοσμιοποίηση και η κοινωνία της πληροφορίας απαιτούν υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης και κατάρτισης των εργαζομένων, ώστε να ανταποκρίνονται με επιτυχία στις νέες προκλήσεις (Ματθαίου, 1999). Η εκπαίδευση ενηλίκων είναι ένα μέσο για την επιτυχία αυτού, καθώς συμβάλλει στην ανάπτυξη και βελτίωση των οικονομιών, προωθώντας την αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού (Βεργίδης, 2008α).

Πολλοί ορισμοί έχουν διατυπωθεί σε διεθνές επίπεδο για την εκπαίδευση ενηλίκων. Σύμφωνα με τον Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (όπ. αναφ. στο

Rogers, 1999) πρόκειται για σχεδιασμένες σπουδές με σκοπό την ικανοποίηση αναγκών κατάρτισης ατόμων που έχουν υπερβεί ηλικιακά την υποχρεωτική εκπαίδευση. Η U.N.E.S.C.O. (όπ. αναφ. Rogers, 1999, σελ. 55) την ορίζει ως εκπαιδευτική διεργασία ανεξαρτήτως επιπέδου, περιεχομένου ή μεθόδου που *«επιδιώκει τα άτομα που θεωρούνται ενήλικα από την κοινωνία στην οποία ανήκουν»* να αναπτύξουν γνώσεις και προσόντα επιφέροντας αλλαγές στις στάσεις και συμπεριφορές τους προς την προοπτική της προσωπικής, κοινωνικής πολιτιστικής και οικονομικής ανάπτυξης.

Σύμφωνα με τους ορισμούς αυτούς, η εκπαίδευση ενηλίκων επικεντρώνεται στο οργανωμένο μέρος της Δια Βίου Μάθησης που απευθύνεται σε ενήλικους και *«υποδηλώνει την ανθρωπιστική κατεύθυνση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων που πραγματοποιούνται στο πλαίσιο αυτό»* (Κόκκος, 2005 β, σελ. 38). Ως ενήλικοι ορίζονται τα ώριμα άτομα, με κριτήριο ωριμότητας όχι την ηλικία αλλά την υπευθυνότητα και τον ισορροπημένο τρόπο ύπαρξής τους. Ο Rogers (1999) θεωρεί πως με βάση αυτό το κριτήριο οι ενήλικοι εκπαιδευόμενοι θα έρθουν σε επαφή με τη διδακτέα ύλη, αλλά στη συνέχεια πρέπει μόνοι τους και ελεύθεροι να την επεξεργαστούν, να κατακτήσουν τη γνώση και να την χρησιμοποιήσουν ανάλογα. Αυτό ή όπως το διατυπώνει ο Λιοναράκης (2005), ευρετική πορεία αυτομάθησης, αποτελεί την ουσία της εκπαίδευσης ενηλίκων.

Ο Καραλής (2003), χρησιμοποιώντας τον όρο εκπαίδευση και κατάρτιση ενηλίκων, αιτιολογεί τη σύνδεση της εκπαίδευσης ενηλίκων με την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, ως μέσο για να αποκτήσουν οι ενήλικοι τις γνώσεις και δεξιότητες που απαιτούνται για την επαγγελματική εξέλιξή τους, χωρίς όμως αυτό να σημαίνει ότι η ενηλικιότητα είναι προϋπόθεση για δραστηριότητες επαγγελματικής κατάρτισης. Η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, αρχική και συνεχιζόμενη, δίνει τη ευκαιρία σε εργαζόμενους και άνεργους κάθε ηλικίας και μορφωτικού επιπέδου να αποκτήσουν νέες γνώσεις, ικανότητες και δεξιότητες, να συμπληρώσουν, και επικαιροποιήσουν υπάρχουσες, να τις εξειδικεύσουν και εμβαθύνουν ή να αλλάξουν εντελώς κατεύθυνση.

1.6 Φορείς αρχικής επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης

Στις προηγούμενες ενότητες αναφέρθηκαν φορείς της Δια Βίου Εκπαίδευσης ανάλογα με τον τύπο ή βαθμίδα στην οποία εντάσσονται. Στην ενότητα αυτή θα γίνει σύντομη περιγραφή των φορέων αρχικής επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης και εκτενέστερη των Ι.Ε.Κ. που είναι το πεδίο της παρούσας έρευνας.

1.6.1 Επαγγελματικά Λύκεια (ΕΠΑ.Λ.)

Τα ΕΠΑ.Λ., ημερήσια και εσπερινά, εντάσσονται στην τυπική επαγγελματική εκπαίδευση και απευθύνονται σε απόφοιτους υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Σύμφωνα με σχετικό Νόμο (Νόμο 4186/17/9/2013, “Αναδιάρθρωση της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και λοιπές διατάξεις” Φ.Ε.Κ. 193/17/9/2013) προσφέρουν δύο κύκλους σπουδών, το Δευτεροβάθμιο με τριετή φοίτηση και το Μεταδευτεροβάθμιο ή Τάξη Μαθητείας, δηλαδή εκπαίδευση σε εργασιακό χώρο για ένα χρόνο. Το πρόγραμμα σπουδών καταρτίζεται από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (Ι.Ε.Π.) και αναπτύσσεται σε 4 ομάδες προσανατολισμού, 9 τομείς και 24 ειδικότητες. Για τη διαμόρφωση των τμημάτων ανά σχολική μονάδα λαμβάνονται υπόψη οι εθνικές και περιφερειακές ανάγκες της οικονομίας, οπότε εκτός από τα αρμόδια υπουργεία (Παιδείας, Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης) συμμετέχουν εκπρόσωποι κοινωνικών φορέων και Περιφερειακών Επιτροπών Επαγγελματικής Εκπαίδευσης. Στους απόφοιτους χορηγείται απολυτήριο Λυκείου και πτυχίο Ειδικότητας επιπέδου 3. Στους απόφοιτους της Τάξης Μαθητείας μετά από διαδικασία πιστοποίησης από τον Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π. χορηγείται πτυχίο Ειδικότητας και άδεια άσκησης επαγγέλματος. Οι απόφοιτοι των ΕΠΑ.Λ. έχουν δικαίωμα συμμετοχής στις Πανελλήνιες Εξετάσεις εισαγωγής σε Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι.

1.6.2 Σχολές Επαγγελματικής Κατάρτισης (Σ.Ε.Κ.)

Οι Σ.Ε.Κ., ημερήσιες και εσπερινές, ανήκουν στη μη τυπική εκπαίδευση και παρέχουν αρχική επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση σε αποφοίτους υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Μπορεί να είναι Δημόσιες ή Ιδιωτικές και εποπτεύονται από τη Γ.Γ.Δ.Β.Μ. του ΥΠ.Π.Ε.Θ. Ο Νόμος 4186 (4186/17/9/2013 περί “Αναδιάρθρωσης της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και λοιπές διατάξεις” Φ.Ε.Κ. 193/17/9/2013) ορίζει ότι η φοίτηση στις Σ.Ε.Κ. είναι τριετής (το τρίτο έτος είναι τάξη Μαθητείας). Το πρόγραμμα σπουδών αναπτύσσεται σε 5 ομάδες προσανατολισμού και 56 ειδικότητες. Μετά την επιτυχή ολοκλήρωση σπουδών οι απόφοιτοι παίρνουν πτυχίο ειδικότητας με πιστοποίηση από τον Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π. και έχουν πρόσθετα κίνητρα πρόσληψης από τους εργοδότες, όπου παρακολούθησαν την τάξη μαθητείας, αφού υπογράφεται σχετική σύμβαση μεταξύ

εργοδότη και Ο.Α.Ε.Δ. Οι απόφοιτοι των Σ.Ε.Κ. δεν έχουν δικαίωμα συμμετοχής στις πανελλήνιες εξετάσεις εισαγωγής σε Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι.

1.6.3 Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης (Ι.Ε.Κ.)

Από την ίδρυσή τους το 1992 έως σήμερα έχουν επέλθει πολλές και σημαντικές αλλαγές στην οργάνωση και λειτουργία των Ι.Ε.Κ. Ο Νόμος 2009/92 όριζε την ίδρυση του Οργανισμού Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (Ο.Ε.Ε.Κ.) με κύριο ρόλο την οργάνωση, λειτουργία και εποπτεία των δημόσιων και ιδιωτικών Ι.Ε.Κ. Η ίδρυσή τους ήρθε να καλύψει το κενό ανάμεσα στη Δευτεροβάθμια και Τριτοβάθμια τυπική επαγγελματική εκπαίδευση, δίνοντας διέξοδο σε μεγάλο αριθμό νέων που δεν πέτυχαν πρόσβαση σε Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι. Στόχος των Ι.Ε.Κ. ήταν η εκπαίδευση εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού, σύμφωνα με τις ανάγκες της οικονομίας και κοινωνίας, η καταπολέμηση της ανεργίας και των συνεπειών της και μείωση των κοινωνικών ανισοτήτων (Νόμος υπ. Αριθ. 2009/14/2/1992 «Εθνικό Σύστημα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης και άλλες διατάξεις». Φ.Ε.Κ. Αρ. Φύλλου 18).

Με επόμενους νόμους και κυρίως τον 3879/10 (Νόμος 3879/21/9/2010 “Ανάπτυξη της Δια Βίου Μάθησης και λοιπές διατάξεις” Φ.Ε.Κ. 163/21/9/2010), και τον τελευταίο 4186 (Νόμος 4186/17/9/2013, “Αναδιάρθρωση της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και λοιπές διατάξεις” Φ.Ε.Κ. 193/17/9/2013), ορίζονται με ακρίβεια και σύμφωνα με την ευρωπαϊκή εκπαιδευτική πολιτική για την επαγγελματική εκπαίδευση, η οργάνωση και λειτουργία τους. Τα Ι.Ε.Κ. ανήκουν στη μη τυπική επαγγελματική εκπαίδευση και έχουν στόχο την «παροχή υπηρεσιών αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης σε αποφοίτους δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και Σ.Ε.Κ.» (Νόμος 4186/17/9/2013, “Αναδιάρθρωση της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και λοιπές διατάξεις” Φ.Ε.Κ. 193/17/9/2013, άρθρο 23). Εποπτεύονται από τη Γ.Γ.Δ.Β.Μ. του ΥΠ.Π.Ε.Θ., όμως στο πέρασμα των χρόνων ιδρύθηκαν Ι.Ε.Κ. υπό την εποπτεία άλλων υπουργείων και δομών (Ο.Α.Ε.Δ., Νοσοκομείων κ.α.) γεγονός που υποδηλώνει τη μεγάλη ανάγκη παροχής αρχικής επαγγελματικής εκπαίδευσης (Ματούση, Σαρακινιώτη & Σαμαράς, 2014). Η ανάγκη αυτή φαίνεται όλο και μεγαλύτερη αν αναλογιστεί κάποιος το γεγονός ότι πολλοί απόφοιτοι Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι., αντιμετωπίζοντας το πρόβλημα της ανεργίας στον τομέα που σπούδασαν, επιστρέφουν στην αρχική

επαγγελματική εκπαίδευση και επιλέγουν ειδικότητες με περισσότερες πιθανότητες εργασιακής αποκατάστασης.

Η φοίτηση οργανώνεται σε 4 εξάμηνα θεωρητικής και εργαστηριακής κατάρτισης και ένα εξάμηνο Πρακτικής Άσκησης ή Μαθητείας σε εργασιακό περιβάλλον. Την ευθύνη του συντονισμού της Μαθητείας και διασφάλισης ποιότητας του περιβάλλοντος εργασίας έχει η Διεύθυνση του Ι.Ε.Κ. Το πρόγραμμα σπουδών είναι διαρθρωμένο σε 8 ομάδες προσανατολισμού: Τεχνολογικών Εφαρμογών, Διοίκησης & Οικονομίας, Γεωπονίας, τεχνολογίας τροφίμων & διατροφής, Ναυτιλιακών Επαγγελμάτων, Επαγγελμάτων Επικοινωνίας και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, Επαγγελμάτων Τουριστικών Επιχειρήσεων & Επιχειρήσεων Φιλοξενίας, Υγείας & Πρόνοιας και Επιμέρους τομείς & επαγγέλματα. Κάθε ομάδα χωρίζεται σε αντίστοιχους τομείς και ειδικότητες, φτάνοντας στον αριθμό των 90 ειδικοτήτων.

Στους απόφοιτους των Ι.Ε.Κ. χορηγείται Δίπλωμα Επαγγελματικής Ειδικότητας Εκπαίδευσης και Κατάρτισης επιπέδου 5, εφόσον επιτύχουν στις εξετάσεις πιστοποίησης του Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π. (Κωτσίκης, 1997 · Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π., 2016). Κατά περίπτωση μπορούν να συμμετέχουν στις εξετάσεις πιστοποίησης αρμόδια υπουργεία που χορηγούν άδειες ασκήσεως αντίστοιχων επαγγελμάτων, σύμφωνα με τη σχετική νομοθεσία (Νόμος 4186/17/9/2013, “Αναδιάρθρωση της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και λοιπές διατάξεις” Φ.Ε.Κ. 193/17/9/2013, άρθρο 18). Οι απόφοιτοι έχουν θεσμοθετημένα επαγγελματικά δικαιώματα (Βουτσινάς, 2014) και μπορούν να αρχίσουν δική τους επιχείρηση στην ειδικότητα των σπουδών τους ή να διεκδικήσουν θέση σε δημόσιο ή ιδιωτικό τομέα σε αντίστοιχη ειδικότητα, κερδίζοντας επιπλέον μόρια σπουδών (ΥΠ.Π.Ε.Θ., 2016). Τέλος οι σπουδαστές των Ι.Ε.Κ. δικαιούνται αναβολής στράτευσης, ενώ στα Δημόσια Ι.Ε.Κ. (Δ.Ι.Ε.Κ.) η φοίτηση είναι δωρεάν, οι σπουδαστές δικαιούνται έκπτωσης σε έξοδα μετακίνησης (πάσο) και σε ορισμένες περιπτώσεις επιδότηση σπουδών με επιταγή αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης (voucher).

Εκτός από αυτά τα κίνητρα για τη συμμετοχή των νέων στην αρχική επαγγελματική κατάρτιση, επιχειρείται σύνδεση των σπουδών με την αγορά εργασίας και την οικονομία, και σύνδεση των προγραμμάτων αρχικής και συνεχιζόμενης επαγγελματικής εκπαίδευσης, ώστε να αναγνωρίζονται και μεταφέρονται πιστωτικές μονάδες από το ένα επίπεδο στο άλλο. Επίσης ορίζονται οικονομικά κίνητρα προς τους εργοδότες που επιλέγουν αποφοίτους Ι.Ε.Κ. για πρακτική άσκηση ή εργασία (CEDEFOP, 2014).

Παρά ταύτα το ποσοστό νέων που επιλέγουν την επαγγελματική εκπαίδευση παραμένει χαμηλό, τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο (Bartlett, 2009· CEDEFOP, 2012α). Σε επίπεδο Ι.Ε.Κ. τα αίτια ίσως πρέπει να συνδυαστούν με τις δυσκολίες και εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι ενήλικοι εκπαιδευόμενοι. Στην επόμενη ενότητα γίνεται αναφορά στα χαρακτηριστικά των σπουδαστών των Ι.Ε.Κ. ως ενήλικων εκπαιδευόμενων.

1.7 Χαρακτηριστικά των σπουδαστών των Ι.Ε.Κ.

Οι συμμετέχοντες στα προγράμματα των Ι.Ε.Κ. μπορούν σύμφωνα με το Νόμο 4186 (4186/17/9/2013 περί “Αναδιάρθρωσης της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και λοιπές διατάξεις” Φ.Ε.Κ. 193/17/9/2013) να είναι ηλικίας 18 ετών και άνω. Πρόκειται για μεγάλο εύρος ηλικιών, ανδρών και γυναικών με ανομοιογένεια χαρακτηριστικών. Σύμφωνα με τους Κόκκο και Λιοναράκη (1998) ως χαρακτηριστικά των ενήλικων εκπαιδευόμενων που καθορίζουν την εκπαιδευτική διεργασία μπορούν να οριστούν η ηλικία, το φύλο, τα κοινωνικά και μορφωτικά χαρακτηριστικά, η εθνική και θρησκευτική ταυτότητα, η εργασιακή κατάσταση, ο τόπος διαμονής και ιδιαίτερα χαρακτηριστικά ομάδων με ειδικές ανάγκες. Το 2008, ο Κόκκος αναγνωρίζει, ανάμεσα σε άλλα, τα ακόλουθα χαρακτηριστικά ενήλικων εκπαιδευόμενων, που τους διαφοροποιούν από τους ανήλικους και τα οποία πρέπει να λαμβάνονται σοβαρά υπόψη κατά το σχεδιασμό εκπαιδευτικών προγραμμάτων καθώς σύμφωνα με τον Rogers (1999) μπορεί να θεωρηθούν ταυτόχρονα και εμπόδια μάθησης:

1. Επιλέγουν συνειδητά τη συμμετοχή τους σε συγκεκριμένα προγράμματα και θέτουν συγκεκριμένους στόχους για τις σπουδές τους.
2. Έχουν ευρύ φάσμα εμπειριών τις οποίες επιθυμούν να συνδέσουν με τη νέα γνώση. Η εμπειρική μάθηση είναι άλλωστε ο τρόπος που μαθαίνουν καλύτερα οι ενήλικοι σύμφωνα με τον κύκλο μάθησης
3. Προτιμούν να μαθαίνουν με συγκεκριμένους τρόπους και κυρίως μέσα από την ενεργητική συμμετοχή τους στην εκπαιδευτική διεργασία.
4. Έχουν άγχος, φόβο αποτυχίας και ανασφάλεια, κυρίως όσο μεγαλύτερο είναι το χρονικό διάστημα από την τελευταία φορά που ήταν εκπαιδευόμενοι.

Τα χαρακτηριστικά αυτά επιδρούν σε όλη τη διάρκεια των σπουδών, περισσότερο δε κατά την έναρξη, και διαμορφώνουν όλη την πορεία τους.

1.8 Τα Δ.Ι.Ε.Κ. του Νομού Αρκαδίας.

Ο Νομός Αρκαδίας παρουσιάζει γενικότερα ενδιαφέρον μελέτης, λόγω της γεωγραφικής του θέσης (βρίσκεται στο κέντρο της Πελοποννήσου), της μορφολογίας του εδάφους (μεγάλος ορεινός όγκος με 4 μεγάλα ποτάμια, 2 μεγάλα οροπέδια, μήκος ακτών, ορυκτό πλούτο, ιαματικές πηγές και υδροβιότοπους), της ιστορίας (αρχαιολογικοί θησαυροί) και της αρχιτεκτονικής του (παραδοσιακοί οικισμοί και μοναστηριακά συγκροτήματα). Οι αντιθέσεις του φυσικού τοπίου και της ανθρώπινης παρέμβασης, τον καθιστούν νομό με οικονομικό ενδιαφέρον και προοπτικές. Η οικονομία βασίζεται στον πρωτογενή τομέα και τον τουρισμό. Σημαντική είναι η συνεισφορά των δύο μεγάλων εργοστασίων παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας (θερμοηλεκτρικό Μεγαλόπολης και υδροηλεκτρικό Λάδωνα).

Παρά τη μείωση πληθυσμού, σύμφωνα με την απογραφή του 2011 σε 90.943 άτομα από 102.035 το 2001 και το γεγονός ότι πρόκειται για «γερασμένο πληθυσμό» (ΕΛΣΤΑΤ, 2011), η Αρκαδία είναι περιοχή που μπορεί να παρουσιάσει ανάπτυξη στους τομείς παραγωγής και υπηρεσιών, γεγονός που δεν παραμένει αναξιοποίητο από την εκπαίδευση και κυρίως την επαγγελματική. Στο νομό λειτουργούν 3 Δ.Ι.Ε.Κ. παρέχοντας αρχική επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, σε ειδικότητες που συνδέουν την εκπαίδευση με την αγορά εργασίας και την οικονομία. Ακολουθεί σύντομη αναφορά στοιχείων σχετικών με τα 3 Δ.Ι.Ε.Κ. Αρκαδίας.

1.8.1 Δ.Ι.Ε.Κ. Τρίπολης

Το Δ.Ι.Ε.Κ. Τρίπολης είναι ένα από τα 14 πρώτα Ι.Ε.Κ. που ιδρύθηκαν πειραματικά το 1992 (Νόμος 2009/14/2/1992 «Εθνικό Σύστημα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης και άλλες διατάξεις» Φ.Ε.Κ. 18/14/2/1992) και στα 25 χρόνια λειτουργίας του έχει εκπαιδεύσει νέους της Αρκαδίας και όχι μόνο. Συστεγάζεται με το κτίριο του ΕΠΑ.Λ. Τρίπολης και τα εργαστηριακά μαθήματα διδάσκονται στο εργαστηριακό κέντρο της Σ.Ε.Κ. Τρίπολης. Το σχολικό έτος 2017-2018 φοιτούν σε αυτό 334 σπουδαστές και σπουδάστριες, απόφοιτοι Λυκείων και Α.Ε.Ι., Τ.Ε.Ι., σε 7 ειδικότητες: Δημοσιογραφίας,

συντακτών και ρεπόρτερ - Βοηθός νοσηλευτικής γενικής νοσηλείας - Φύλακας μουσείων και αρχαιολογικών χώρων - Στέλεχος διοίκησης και οικονομίας - Βοηθός βρεφονηπιοκόμων - Τεχνικός αισθητικής τέχνης και μακιγιάζ - Τεχνικός δασικής προστασίας.

Οι εκπαιδευτές, πιστοποιημένοι στην εκπαίδευση ενηλίκων από τον Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π., παρέχουν εκπαίδευση υψηλού επιπέδου και μαζί με τους σπουδαστές τους και την υποστήριξη της Διεύθυνσης του Ι.Ε.Κ., αναπτύσσουν δράσεις κοινωνικού χαρακτήρα επιδιώκοντας άνοιγμα του Ινστιτούτου στην τοπική κοινωνία. Οι σπουδαστές ηλικίας 19 ετών και άνω, είναι Αρκάδες αλλά και κάτοικοι όμορων νομών που επιθυμούν σπουδές σε ειδικότητα που δεν προσέφεραν τα Δ.Ι.Ε.Κ. των νομών τους τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο. Οι σπουδαστές του 5^{ου} εξαμήνου, της Μαθητείας, πραγματοποιούν την πρακτική τους άσκηση σε δημόσιες υπηρεσίες του Δήμου Τρίπολης (π.χ. Παναρκαδικό Νοσοκομείο, Νομικό Πρόσωπο Δήμου Τρίπολης) και ιδιώτες. Η εργασιακή τους κατάσταση είναι άνεργοι ή εργαζόμενοι στο δημόσιο και ιδιωτικό τομέα.

1.8.2 Δ.Ι.Ε.Κ. Μεγαλόπολης

Το Δ.Ι.Ε.Κ. Μεγαλόπολης ιδρύθηκε το 2013 (Φ.Ε.Κ. 2599/15/10/2013 «Ίδρυση Δημοσίων Ινστιτούτων Επαγγελματικής Κατάρτισης) και στεγάζεται στο κτίριο του Γυμνασίου Λιονταρίου, 11 Km από τη Μεγαλόπολη. Κατά το σχολικό έτος 2017-2018 φοιτούν σε αυτό 63 σπουδαστές και σπουδάστριες σε 2 ειδικότητες: Τεχνικός Μηχανικός Θερμικών Εγκαταστάσεων και Μηχανικός Τεχνολογίας Πετρελαίου & Φυσικού Αερίου - Τεχνικός αισθητικής τέχνης κα μακιγιάζ.

Οι σπουδαστές/στριες είναι κάτοικοι της ευρύτερης περιοχής, καθώς η ειδικότητα Τεχνικός Μηχανικός Θερμικών Εγκαταστάσεων και Μηχανικός Τεχνολογίας Πετρελαίου και Φυσικού Αερίου δεν λειτουργεί σε άλλο Ι.Ε.Κ. της Αρκαδίας. Οι ειδικότητες αυτές προτάθηκαν από τη Διεύθυνση του Ι.Ε.Κ. και εγκρίθηκε η λειτουργία τους από τον Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π., καθώς έχουν άμεση σύνδεση με την τοπική αγορά εργασίας, όπου γίνεται και η πρακτική άσκηση των σπουδαστών (τα δύο εργοστάσια παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος στη Μεγαλόπολη και Λάδωνα).

1.8.3 Δ.Ι.Ε.Κ. Στεμνίτσας

Το Δ.Ι.Ε.Κ. Στεμνίτσας ιδρύθηκε επίσης το 2013 (Φ.Ε.Κ. 2599/2013. «*Ίδρυση Δημοσίων Ινστιτούτων Επαγγελματικής Κατάρτισης*») και στεγάζεται στο επιβλητικό κτίριο της Σχολής Αργυροχρυσοχοΐας της Στεμνίτσας, πρώην Επαγγελματική Σχολή - ΕΠΑ.Σ. Στεμνίτσας (<http://epas-stemn.ark.sch.gr/>), 40 Km από την Τρίπολη. Μέχρι και το προηγούμενο σχολικό έτος είχε επικεντρωθεί στον τομέα της αργυροχρυσοχοΐας, συνεχίζοντας μια τοπική παράδοση αιώνων. Από το σχολικό έτος 2017-2018 λειτουργεί μια ακόμα ειδικότητα, «Συνοδοί βουνού», με αντικείμενο τον ορεινό τουρισμό, προς ικανοποίηση αιτημάτων τοπικών επαγγελματικών και οικονομικών φορέων. Και οι δύο ειδικότητες, πέραν του υψηλού επιπέδου εκπαίδευσης που παρέχουν, αποτελούν παράγοντες ανάδειξης της αναπτυξιακής ταυτότητας του Δήμου Γορτυνίας.

Είναι αξιοσημείωτο το γεγονός ότι οι 70 σπουδαστές και σπουδάστριες δεν προέρχονται μόνο από την Περιφέρεια Πελοποννήσου, αλλά από όλη την Ελλάδα, λόγω της πρωτοτυπίας των ειδικοτήτων. Η Διεύθυνση και το εκπαιδευτικό προσωπικό υλοποιούν δράσεις (σεμινάρια για τους επισκέπτες που επιθυμούν μια πρώτη γνωριμία με την τέχνη της αργυροχρυσοχοΐας) και συμμετοχές σε πανελλήνιες και διεθνείς εκθέσεις και διαγωνισμούς, με σημαντικές διακρίσεις. Τέλος, συμμετέχουν σε εμπορικές δραστηριότητες σε Ελλάδα και Ευρώπη, προσφέροντας στους σπουδαστές και αποφοίτους ευκαιρίες επαγγελματικής ανάπτυξης.

2 2ο Κεφάλαιο: Χρονική συγκυρία

2.1 Οικονομική κρίση στην Ελλάδα

Στο παρόν κεφάλαιο θα εξεταστούν σε συντομία τα ζητήματα της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα, ως παράγοντες που επιδρούν στην επιλογή επαγγελματικής ειδικότητας, δηλαδή πώς η οικονομική κρίση επιδρά στη διαδικασία λήψης επαγγελματικής απόφασης των νέων. Συγκεκριμένα θα εξεταστούν τα ζητήματα της ανεργίας και της τάσης των νέων για αναζήτηση εργασίας σε χώρες του εξωτερικού, ως παράγοντες που προκύπτουν από την οικονομική κρίση και που τα τελευταία χρόνια τους επηρεάζουν στις εκπαιδευτικές και επαγγελματικές τους επιλογές.

Το φαινόμενο της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα, τη δεκαετία 2008-2018, δεν μπορεί να εξεταστεί αυτοτελώς, αλλά σε σχέση με την παγκόσμια οικονομική κρίση του αντίστοιχου διαστήματος. Η οικονομική ύφεση στον ευρύτερο χρηματοπιστωτικό και τραπεζικό τομέα, ξεκινώντας από τις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, επηρεάζει τις οικονομίες όλων των χωρών, λόγω της στενής σύνδεσης των παγκόσμιων αγορών (Βογιατζή & Βογιατζής, 2011).

Οικονομική κρίση, εννοείται το φαινόμενο κατά το οποίο μια οικονομία διακατέχεται από διαρκή και αισθητή μείωση της οικονομική δραστηριότητας (Tsakiridou, Kakalopoulou, Karamanidou, Papadopoulou & Tziouvara, 2014). Ο Agelopoulos (2016) εννοεί την κρίση ως μεταβίβαση ισχύος ανάμεσα σε ομάδες, με απώλεια προνομίων από τη μια ομάδα και κέρδος για την άλλη. Από το γεγονός αυτό προκύπτει ανισότητα στη δυνατότητα πρόσβασης των ατόμων στην υγεία, την εκπαίδευση και σε αξιοπρεπές βιοτικό επίπεδο, μετατρέποντας την οικονομική κρίση σε κοινωνική και ηθική (Παπαθεοδώρου & Μισσός, 2013).

Οι επιπτώσεις της, πολλές και οπωσδήποτε αρνητικές, σε επίπεδο οικονομίας, ψυχολογίας και κοινωνίας, έγιναν σύντομα αντιληπτές, με τρόπο διαφορετικό για κάθε χώρα, ανάλογα με την οικονομική διάρθρωσή της (Ακριβού, Μπινώτη & Δερμιτζάκη, 2016). Στην Ελλάδα οι επιπτώσεις της είναι πλέον αντιληπτές σε όλους τους τομείς της οικονομικής και κοινωνικής δραστηριότητας. Το σχολείο, ως ανοικτό κοινωνικό σύστημα που βρίσκεται σε αλληλεπίδραση με το εξωτερικό περιβάλλον του, επηρεάζεται από την

οικονομική κρίση και διαμορφώνονται σε αυτό καταστάσεις που απαιτούν άμεση αντιμετώπιση (Αθανασίου, 2016).

2.2 Η Εκπαίδευση στην περίοδο της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα

Οι μορφές επίδρασης της οικονομικής κρίσης στην εκπαίδευση είναι πολλές και διαφορετικές καθώς έχει αντίκτυπο σε υλικό και συναισθηματικό επίπεδο. Εκφράζεται «υλικά» άμεσα μέσω των περικοπών δαπανών για την παιδεία, της συγχώνευσης σχολείων, της αύξησης αναλογίας εκπαιδευτικών-μαθητών ανά τάξη, της μείωσης προσλήψεων, της καθυστέρησης στελέχωσης υποστηρικτικών δομών, της έλλειψης εξοπλισμού και κτηριακών εγκαταστάσεων (Ανδρούσου, Τσάφος, Βουβουσίρα, Κουμιανάκη, Φάκου, Χαραβιτσιδής, Αυγητίδου, Κομίνια, & Κακανά, 2017).

Έμμεσα, η κρίση επιδρά στην εκπαίδευση μέσω των οικονομικών δυσχερειών που αντιμετωπίζουν οι μαθητές στο οικογενειακό τους περιβάλλον. Η φτώχεια που πλήττει τα νοικοκυριά, απειλεί τους μαθητές σε μεγαλύτερο βαθμό από ότι τους ενήλικες, διότι αφενός τα οικογενειακά εισοδήματα μειώνονται, οπότε δύσκολα εξασφαλίζονται βασικά αγαθά διαβίωσης, αφετέρου δεν υπάρχουν πλήρως αναπτυγμένα συστήματα κοινωνικής προστασίας ανηλίκων (Πεχτελίδης, 2014 · Παπαθεοδώρου & Παπαναστασίου, 2017). Εκτός όμως από τη δυσχέρεια στην αγοραστική δυνατότητα, πλήττονται οι οικογενειακές σχέσεις, λόγω του περιορισμένου ποιοτικού χρόνου που οι γονείς διαθέτουν στα παιδιά τους (Ντολιοπούλου, 2015).

Συνεπώς οι «υλικές» ελλείψεις συνεπάγονται «συναισθηματικές» ελλείψεις. Αυτές δεν αφορούν μόνο τους μαθητές, αλλά όλους τους εμπλεκόμενους στην εκπαιδευτική διαδικασία (μαθητές, γονείς, εκπαιδευτικούς). Οι υλικές ελλείψεις που βιώνουν οι μαθητές τους προκαλούν άγχος, ανασφάλεια και χαμηλές σχολικές επιδόσεις. Επίσης περιορισμό και δυσκολίες στις φιλίες και κοινωνικές συναναστροφές, με συνέπεια να μην νιώθουν το συναίσθημα της ομαδικότητας, κοινωνικής ασφάλειας και ανθρώπινης σύνδεσης (Ridge, 2009).

Οι γονείς, στην προσπάθειά τους να εξασφαλίσουν τα προς το ζην για την οικογένειά τους, αναγκάζονται να λείψουν από το σπίτι τους πολλές ώρες, περιορίζοντας την ποιοτική σχέση με τα παιδιά τους. Επιπροσθέτως, οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν στον

επαγγελματικό τους χώρο, τους επηρεάζουν συναισθηματικά και διαμορφώνονται συμπεριφορές που καθρεπτίζονται στην οικογένειά τους (Ανδρούσου κ.α. 2017).

Οι εκπαιδευτικοί τέλος, βιώνοντας και οι ίδιοι οικονομικές περικοπές μισθών, έχουν προσωπικό άγχος να ανταποκριθούν στις ανάγκες της δικής τους οικογένειας, και επαγγελματικό άγχος να επιτελέσουν το λειτούργημά τους μέσα στις περιορισμένες δυνατότητες που τους παρέχει ο φορέας τους. Συνοψίζοντας, οι συναισθηματικές ελλείψεις εκφράζονται με ανασφάλεια, άγχος, κατάθλιψη, χαμηλές σχολικές επιδόσεις, χαμηλή αυτοεκτίμηση, διατάραξη σχέσεων και συμπεριφορών (Griggs & Walker, 2008 · Αυγητίδου, Κομίνια, Λυκομήτρου, Αλεξίου, Ανδρούσου, Κακανά, Τσάφος & Κουσαξίδης, 2016).

Οι εκπαιδευτικοί έχοντας να αντιμετωπίσουν πλήθος προβλημάτων, νιώθουν μεν ακύρωση του ρόλου τους, όχι όμως αδυναμία για αντίδραση και ανάληψη πρωτοβουλιών. Στην έρευνα των Αυγητίδου κ.α. (2016) αναδεικνύεται ο αλληλέγγυος, κοινωνικός ρόλος του σχολείου και ο ρόλος του ως σχεδιαστή καινοτόμων πρακτικών για την αντιμετώπιση της κρίσης. Αναδεικνύονται οι καλές πρακτικές που υιοθετούνται και υλοποιούνται από σχολεία σε ρόλο διαμορφωτή στρατηγικών δράσης υποστήριξης, είτε εσωτερικά στο σχολείο (εκπαιδευτικοί, μαθητές, σύλλογοι διδασκόντων και γονέων), είτε σε συνεργασία με εξωτερικούς φορείς και την κοινωνία των πολιτών (Δήμο, εκκλησία, Μ.Κ.Ο.).

Και ενώ αυτά ισχύουν στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια τυπική Εκπαίδευση στην Ελλάδα στην περίοδο της οικονομικής κρίσης, στην Τριτοβάθμια και Μεταδευτεροβάθμια Εκπαίδευση η κατάσταση περιγράφεται κυρίως μέσα από αριθμούς. Συγκεκριμένα έρευνα του Ιδρύματος Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (Ι.Ο.Β.Ε.) για την Τριτοβάθμια εκπαίδευση, καταγράφει αύξηση των φοιτητών στα Α.Ε.Ι. (κυρίως γυναίκες), αύξηση των κατόχων μεταπτυχιακών τίτλων σπουδών (κυρίως άντρες), μείωση του ποσοστού ολοκλήρωσης των σπουδών, μείωση του διδακτικού προσωπικού, μείωση των χρηματοδοτήσεων γενικά και ειδικότερα για έρευνα, χαμηλή παραγωγή καινοτομίας και μικρό αριθμό ιδρυμάτων που προσφέρουν προγράμματα εξ αποστάσεως εκπαίδευσης (Ι.Ο.Β.Ε., 2017).

Το σημαντικότερο στοιχείο σε σχέση με την Τριτοβάθμια εκπαίδευση ίσως είναι η σύνδεσή της με την απασχόληση των αποφοίτων. Σύμφωνα με την ίδια έρευνα (Ι.Ο.Β.Ε., 2017):

1. Από το 2000 έως το 2016 διπλασιάστηκε ο πληθυσμός αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

2. Το υψηλότερο ποσοστό απασχόλησης καταγράφεται στα άτομα με μεταπτυχιακές σπουδές ή διδακτορικό.
3. Το 2016 το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας καταγράφεται στους απόφοιτους μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και γυμνασίου.
4. Οι περισσότεροι απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης εργάζονται σε κλάδους των υπηρεσιών.
5. Στους αποφοίτους Τ.Ε.Ι. παρατηρείται η μεγαλύτερη άνοδος της απασχόλησης στον ιδιωτικό τομέα.
6. Το 36% των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης μετά το 2011 είναι άνεργοι.
7. Το ποσοστό προσωρινής ή μερικής απασχόλησης στους αποφοίτους μετά το 2011 είναι αυξημένο.
8. Το 57% των εργαζομένων που απέκτησαν πτυχίο μετά το 2011 λαμβάνουν μισθό €400-€800.

Στο χώρο της Μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, και κυρίως στο χώρο των Ι.Ε.Κ., σε μελέτη διάγνωσης των αναγκών της αγοράς εργασίας στην Περιφέρεια Πελοποννήσου αναφέρεται ότι το 2015 λειτούργησαν Ι.Ε.Κ. και Δ.Ι.Ε.Κ. σε 9 πόλεις, προσφέροντας εκπαίδευση και κατάρτιση σε σπουδαστές και σπουδάστριες σε 66 ειδικότητες (Κοκκινοπλίτης, 2015). Στην ίδια μελέτη επισημαίνεται η αναντιστοιχία προσφοράς και ζήτησης δεξιοτήτων στην αγορά εργασίας, γεγονός που έχει επίπτωση στην αύξηση του ποσοστού ανεργίας. Άλλη πρόσφατη αναφορά του CEDEFOP (2018) για τις τάσεις της αγοράς εργασίας σε θέσεις, επαγγέλματα και δεξιότητες, έδειξε ότι οι περισσότερες επαγγελματικές ευκαιρίες για την περίοδο 2013-25 θα αφορούν μεσαία και υψηλά προσόντα. Ειδικά για την Ελλάδα, οι περισσότερες προσφερόμενες θέσεις απασχόλησης θα συνοδεύονται κυρίως από απαιτήσεις για επαγγελματικά προσόντα μεσαίου επιπέδου (το 45%) και υψηλού επιπέδου (36%) (CEDEFOP, 2014).

Από αυτά γίνεται κατανοητό ότι η δυσκολία εύρεσης εργασίας, η ανεργία στην περίοδο της οικονομικής κρίσης, βρίσκεται σε άμεση σύνδεση με την Μεταδευτεροβάθμια και Τριτοβάθμια εκπαίδευση και προκύπτει ως αποτέλεσμα κακού σχεδιασμού της σύνδεσης αυτών με την αγορά εργασίας.

2.3 Η ανεργία ως παράγοντας διαμόρφωσης επαγγελματικών επιλογών

Το σοβαρότερο πρόβλημα που συνεπάγεται η οικονομική κρίση είναι η εκτόξευση της ανεργίας και υποαπασχόλησης. Η ανεργία είναι η κατάσταση κατά την οποία ένα άτομο ικανό, πρόθυμο και διαθέσιμο για απασχόληση, δεν μπορεί να βρει εργασία, λόγω της δυσαρμονίας μεταξύ προσφοράς και ζήτησης. Στη σύγχρονη πραγματικότητα το φαινόμενο της ανεργίας εκτείνεται σε δύο αλληλοεπηρεαζόμενα επίπεδα: του ήδη οικονομικά ενεργού πληθυσμού και των νεοεισερχόμενων στην αγορά εργασίας (Μουσούρου, 1985). Ο Κατσανέβας (2013) αναφερόμενος στην ελληνική πραγματικότητα, ορίζει τη συστημική-διαρθρωτική ανεργία (αναντιστοιχία του εκπαιδευτικού συστήματος με την αγορά εργασίας), ως παράγοντα που πλέον δυσχεραίνει την κατάσταση περισσότερο από το παρελθόν.

Το Ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, ως μηχανή παραγωγής ανέργων, αυξάνει την ανεργία των πτυχιούχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στο υπερδιπλάσιο από τον μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (I.O.B.E., 2017). Δεν είναι όμως ζήτημα που αφορά μόνο τους νέους, αλλά και άτομα μεγαλύτερων ηλικιών που λόγω της οικονομικής κρίσης και των περικοπών στις επιχειρήσεις, βρίσκονται εκτός επαγγέλματος (Βεργίδης, 2008).

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ (2017) στην Ελλάδα, το ποσοστό ανεργίας το Δεκέμβριο του 2017 ανήλθε στο 20,8%. Οι γυναίκες είναι η ομάδα που παρουσιάζει μεγαλύτερο ποσοστό (25,8%) σε σχέση με τους άντρες (16,9%). Οι μικρότερες ηλικιακές ομάδες είναι αυτές με τα υψηλότερα ποσοστά. Συγκεκριμένα για την ηλικιακή ομάδα 15-24 το ποσοστό ανεργίας είναι 45% και για τους 25-34 είναι 25,9%. Ως προς το επίπεδο εκπαίδευσης, μόνο ένας στους δύο πτυχιούχους Έλληνες βρίσκει δουλειά, κατατάσσοντας την Ελλάδα στην τελευταία θέση των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Παπάζογλου, Δουκίδης & Μακρυνιώτης, 2017). Τέλος για την Αποκεντρωμένη Διοίκηση Πελοποννήσου, Δυτικής Ελλάδας και Ιόνιων Νήσων, στην οποία εντάσσεται η περιοχή της παρούσας έρευνας, το ποσοστό ανεργίας είναι πολύ υψηλό (21,7 %) δεύτερο μετά την Αποκεντρωμένη Διοίκηση Ηπείρου - Δυτικής Μακεδονίας (25,8%) (ΕΛΣΤΑΤ (2017)).

Το φαινόμενο αυτό έχει επίπτωση σε ατομικό, οικογενειακό και κοινωνικό επίπεδο. Εκτός των βιοποριστικών προβλημάτων, δημιουργούνται δυσλειτουργίες στη σωματική και ψυχική υγεία του ατόμου, με κύρια χαρακτηριστικά το άγχος, φόβο, ανασφάλεια και απόπειρες αυτοκτονίας (Μπούρας & Λύκουρας, 2011). Η οικογενειακή ζωή διαταράσσεται πολλαπλά (οικονομικά, συναισθηματικά) καθώς οι γονείς νιώθουν

αδύναμοι να ικανοποιήσουν βασικές ανάγκες των παιδιών τους, όπως οι σπουδές, ακόμα και στη σύνθεσή της, αφού επανέρχεται το μοντέλο της εκτεταμένης οικογένειας, αντικαθιστώντας την πυρηνική (Αναστασιάδης, 2014). Οι κοινωνικές ανισότητες εντείνονται και άτομα χαμηλών κοινωνικών ομάδων παρατηρούνται σε υψηλότερα ποσοστά ανεργίας, με μεγαλύτερες δυσκολίες εύρεσης εργασίας (Μπούρας & Λύκουρας, 2011).

Ο παράγοντας ανεργία είναι σημαντικός για τους νέους ως άτομα, αλλά και για την οικονομία, αφού οι αποφάσεις που θα πάρουν θα διαμορφώσουν το προφίλ του εργατικού δυναμικού και θα αλλάξουν τις ισορροπίες στο μέλλον. Ο Γούλας (2015) αναφέρει ότι, διαχρονικά οι νέοι προτιμούν εργασία σε ειδικότητες που τους παρέχουν κατ' αρχήν επαγγελματική ασφάλεια (σίγουρη και άμεση επαγγελματική αποκατάσταση), σημειώνοντας την τάση των τελευταίων χρόνων προς τα στρατιωτικά επαγγέλματα και αυτά του τομέα Υγείας. Ως δεύτερο παράγοντα εκτιμούν τις οικονομικές απολαβές, συνυπολογίζοντας το χρόνο και κόστος σπουδών με το προσδοκώμενο όφελος από το επάγγελμα, δεδομένης της μείωσης των εισοδημάτων, λόγω της οικονομικής ύφεσης.

Οι Ταουσάνης και Κότιος, (2013) αναφερόμενοι στον παράγοντα κύρος, επισημαίνουν ότι δεν αποτελεί πια ασφαλές κριτήριο για επαγγελματική αποκατάσταση. Δίνουν μάλιστα το παράδειγμα της Νομικής, της οποίας το γόητρο έλκυε ανέκαθεν αριστούχους μαθητές, ενώ το μέγεθος του κορεσμού του επαγγέλματος σήμερα λειτουργεί ως ανασταλτικός παράγοντας επιλογής της. Οι ίδιοι, στον τομέα της επαγγελματικής συμβουλευτικής, αναγνωρίζοντας προβλήματα στην εύρεση εργασίας, παραδέχονται ότι δεν υπάρχει επιτυχημένη συνταγή για σπουδές με άμεση και οικονομικά ικανοποιητική αποκατάσταση. Προτείνουν ως κύριο άξονα για την επιλογή σπουδών και επαγγέλματος το ενδιαφέρον των νέων προς το αντικείμενο και τις κλίσεις και ταλέντα καθενός, ως στοιχεία που θα τους δώσουν την ώθηση για αναζήτηση εργασίας. Επίσης τονίζουν τη σπουδαιότητα της σωστής πληροφόρησης και την αποδέσμευση από στερεότυπα και αρνητισμό.

Σε έρευνα των Hughes & Borbely-Pecze (2012), τονίζεται το ελληνικό, και όχι μόνο, σκεπτικό «σπούδασε πρώτα, μετά δούλεψε» ως την τακτική που δυσχεραίνει την εύρεση εργασίας. Σε χώρες όπως Αυστρία, Γερμανία, Δανία ο συνδυασμός σπουδών και εργασίας (μέσω μαθητείας, πρακτικής άσκησης, εποχιακής και μερικής απασχόλησης παράλληλα με σπουδές) καθιστά ευκολότερη και ασφαλέστερη τη μετάβαση από τον εκπαιδευτικό στον επαγγελματικό στίβο. Το γεγονός αυτό αναγνωρίζεται και στην Ελλάδα όπου

επιχειρούνται προσπάθειες συνδυασμού σπουδών με πρακτική άσκηση σε όσο το δυνατόν μεγαλύτερο εύρος, όπως την πρόσφατη εφαρμογή του θεσμού μαθητείας και στα ΕΠΑ.Λ. (Φ.Ε.Κ. 2859/21/8/2017 «Υλοποίηση Μεταλυκειακού Έτους - Τάξη Μαθητείας αρμοδιότητας ΥΠ.Π.Ε.Θ.).

Η μερική απασχόληση, η εποχική εργασία, κυρίως στον τομέα τουρισμού και η κατά διαστήματα εργασία ως συμβασιούχοι στο δημόσιο τομέα, κρατούν τους νέους εξαρτημένους οικονομικά στην πατρική οικογένεια, και δεσμευμένους σε ένα καθεστώς που δεν επιτρέπει την οργάνωση, προγραμματισμό και δημιουργία δικής τους οικογένειας και εξέλιξής τους σε νέους ρόλους (σύζυγοι, γονείς) ως αυτόνομα άτομα.

Τέλος οδηγούνται σε συμβιβασμό και έκπτωση επιλογών, περιορίζονται σε ό,τι τους προσφέρεται, συχνά κατώτερο των ικανοτήτων, δεξιοτήτων και προσδοκιών τους. Το σημαντικότερο αποτέλεσμα είναι η απογοήτευση, η έλλειψη ελπίδας, διάθεσης και τόλμης για αντίδραση και διεκδίκηση. Η συχνότερη αντίδραση που παρατηρείται την περίοδο της κρίσης είναι η τάση των νέων για φυγή σε χώρες του εξωτερικού για αναζήτηση επαγγελματικών ευκαιριών.

2.4 Η Επαγγελματική Μετανάστευση

Μετανάστευση είναι η αλλαγή τόπου μόνιμης διαμονής, σύμφωνα με την ΕΛΣΤΑΤ (2016). Σύμφωνα με την ίδια πηγή, ο πληθυσμός που μετανάστευσε από την Ελλάδα το 2016 ανέρχεται στον αριθμό 106.535 ατόμων, κυρίως της ηλικιακής ομάδας 25-29 και για τα δύο φύλα. Θεωρείται η πλέον δυναμική ηλικία, κατά την οποία οι νέοι έχουν ολοκληρώσει ένα βασικό κύκλο σπουδών και όχι μόνο. Πρόκειται για άτομα με πολλά πτυχία, μεταπτυχιακά και διδακτορικά, γνώσεις ξένων γλωσσών και ψηφιακές δεξιότητες, τα οποία μεταναστεύουν για να βρουν εργασία στον τομέα σπουδών τους (Παπάζογλου κ.α., 2017).

Ο διεθνής όρος «**brain drain**» περιγράφει τη «διαρροή εγκεφάλων», τη μετανάστευση επιστημόνων από αναπτυσσόμενες σε αναπτυγμένες χώρες (Dodani & La Porte, 2005). Αίτια της μετανάστευσης του ποιοτικότερου μέρους του ανθρώπινου κεφαλαίου είναι η αναζήτηση καλύτερου βιοτικού και εργασιακού επιπέδου, συνθήκες αξιοκρατίας, υψηλότερου μισθού, ευκαιρία για ανάδειξη ικανοτήτων, πρόσβαση σε υψηλά επίπεδα επιστημονικού και τεχνολογικού εξοπλισμού ή πολιτική σταθερότητα (Μανδηλαρά,

2016). Η επαγγελματική μετανάστευση είναι άμεση συνέπεια της ανεργίας και της οικονομικής κρίσης.

Στην Ελλάδα όλο και συχνότερα νεαρά άτομα, επιλέγουν τις σπουδές στο εξωτερικό, ακόμα κι αν οι επιδόσεις τους στις Πανελλήνιες Εξετάσεις εισαγωγής στα Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι. τα καθιστούν «πρώτους των πρώτων». Προτιμούν να αποδεχτούν την υποτροφία ενός πανεπιστημίου του εξωτερικού, παρά να φοιτήσουν σε μια αντίστοιχη πανεπιστημιακή σχολή στην Ελλάδα, διότι οι σπουδές στο εξωτερικό έχουν άμεσα επαγγελματικό αντίκρισμα, ήδη από την περίοδο της εκπαίδευσης. Ο μεγαλύτερος κίνδυνος στην περίπτωση αυτή είναι ότι τα «μυαλά» που φεύγουν, ίσως δεν επιστρέψουν ποτέ.

Ταυτόχρονα η Ελλάδα γίνεται τόπος μετανάστευσης πληθυσμού, χαμηλότερου εκπαιδευτικού επιπέδου και επαγγελματικής εξειδίκευσης, στη δυναμικότερη ηλικιακή ομάδα των 30-35, από χώρες εντός και εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Στρατής, χ.η.), γεγονός που διαμορφώνει κοινωνική ανισορροπία στον Ελληνικό πληθυσμό.

Τέλος, έρευνα της Manpower Group (οπ. αν. Παπάζογλου, κ.α. 2017), καταγράφει το αντιφατικό χαρακτηριστικό, ότι αν και υπάρχει πλήθος ανέργων, πολλοί από τους οποίους έχουν προσόντα πανεπιστημιακού επιπέδου, υπάρχει 59% δυσκολία εργοδοτών για κάλυψη θέσεων εργασίας με το κατάλληλο προσωπικό, με αιτία του προβλήματος την έλλειψη δεξιοτήτων (τεχνικών και προσωπικών), επαγγελματικής εξειδίκευσης και εμπειρίας. Τα επαγγελματικά αυτά προσόντα είναι στοιχεία που μπορούν να αποκτηθούν από τους νέους μέσα από ανάλογη εκπαίδευση και κατάρτιση, μέσω του τυπικού και μη τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος, των τομέων και ειδικοτήτων που ορίζουν.

2.5 Η Επαγγελματική εκπαίδευση ως πρόταση λύσης

Είναι αλήθεια ότι η περιγραφή που προηγήθηκε, δεν άφησε μεγάλα περιθώρια αισιοδοξίας και θετικής προοπτικής, χωρίς να σημαίνει αυτό ότι δεν υπάρχει τέτοια περίπτωση.

Ο Αναστασιάδης (2014) θεωρεί ότι η παρούσα οικονομική κρίση μπορεί να αποτελέσει ευκαιρία για κοινωνική αλλαγή. Να λειτουργήσει ως πρόκληση για αποδόμηση της προβληματικής κατάστασης και πρόοδο του κράτους και της κοινωνίας. Η γνώση από τα λάθη και η εμπειρία από τα βιώματα αποτελούν εφόδια και όχι απειλή για νέα πορεία αισιοδοξίας, αλλαγή νοοτροπίας και δράσεις ανάπτυξης. Επίσης το παράδειγμα άλλων χωρών που αντιμετώπισαν στο παρελθόν αντίστοιχη κατάσταση, μπορεί να βοηθήσει στην έξοδο από το πρόβλημα. Το κυριότερο ίσως είναι να γίνει προσπάθεια να περιοριστούν οι

αδυναμίες του συστήματος αξιοποιώντας τις δυνατότητές του και να περιοριστούν οι εξωτερικές απειλές, αξιοποιώντας τις ευκαιρίες που προκύπτουν (Κουτούζης, 2008).

Οι Φίλος, Νεραντζίδης, Κουτούπης & Κοντογεώργης (2011), προτείνουν ανάμεσα σε άλλα, τη βελτίωση του εκπαιδευτικού συστήματος και την άμεση εναρμόνιση των στόχων του με την προοπτική της οικονομικής ανάπτυξης, δηλαδή τη σύνδεση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας. Ένα εργατικό δυναμικό εξειδικευμένο στις σύγχρονες απαιτήσεις της οικονομίας, συμβάλλει στην ανταγωνιστικότητά της (Βαγιανός, Βέττας & Μεγύρ, 2010). Η επαγγελματική εκπαίδευση, με τις ειδικότητες που παρέχει και τη θεσμοθέτηση της σύνδεσης με τη ζήτηση των επαγγελμάτων, μπορεί να αποτελέσει την πρόταση για πορεία εξόδου από την κρίση. Η μελέτη και αντιστοίχιση των αναγκών της αγοράς εργασίας με την προσφορά ειδικοτήτων σε τοπικό και εθνικό επίπεδο μπορούν να διαμορφώσουν τις απαραίτητες συνθήκες εξόδου από την οικονομική κρίση (Ιακωβίδης, 1998).

Ακολουθώντας τις τάσεις που ισχύουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση, αναμένεται έως το 2025 μείωση στην απασχόληση ατόμων με προσόντα χαμηλού επιπέδου και αύξηση αυτών με μεσαίου και υψηλού επιπέδου (CEDEFOP, 2018). Στο σημείο αυτή είναι σημαντική η διάγνωση των αναγκών που διαμορφώνονται στην αγορά εργασίας, ώστε να προγραμματιστούν οι αντίστοιχες ενέργειες για εκπαίδευση, κατάρτιση και ανάπτυξη δεξιοτήτων του πληθυσμού.

Σε έκθεση του CEDEFOP (2014) για την επαγγελματική εκπαίδευση στην Ελλάδα, αναδεικνύεται η σημασία της για επαγγελματικές ευκαιρίες και προοπτική ανάπτυξης της χώρας. Αναγνωρίζεται επίσης ο ρόλος της Δια Βίου Εκπαίδευσης στην οικονομία, που συνεπάγεται θετικές επιπτώσεις στην κοινωνία. Ο Νόμος 4186/2013 (4186/17/9/2013 περί “Αναδιάρθρωσης της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και λοιπές διατάξεις”), και ο πιο πρόσφατος Νόμος 2859/2017 (2859/21/8/2017 περί “Υλοποίησης Μεταλυκειακού Έτους - Τάξη Μαθητείας αρμοδιότητας ΥΠ.Π.Ε.Θ”), κινούμενοι στην κατεύθυνση ανάπτυξης, θέτουν την επαγγελματική δια βίου μάθηση ως βάση προς την πρόοδο της οικονομίας, και θεσμοθετώντας τη Μαθητεία στα προγράμματα σπουδών των φορέων τυπικής και μη τυπικής επαγγελματικής εκπαίδευσης, προχωρούν στη σύνδεση θεωρίας και πράξης. Αυτό που μένει να οριστεί και υλοποιηθεί είναι η άμεση εναρμόνιση και σύνδεση των αναγκών της τοπικής και εθνικής οικονομίας με τα εκπαιδευτικά προγράμματα, ώστε να είναι άμεση και πλήρης η απορρόφηση των αποφοίτων επαγγελματικών ειδικοτήτων στην αγορά εργασίας, συνεπώς η εξάλειψη της ανεργίας και των συνεπειών της.

Προτείνεται μάλιστα η βελτίωση της σύνδεσης της ανώτατης εκπαίδευσης και έρευνας με την αγορά εργασίας και την επιχειρηματικότητα (I.O.B.E., 2017), και αλλαγή έμφασης και προσανατολισμού των εκπαιδευτικών και ερευνητικών δραστηριοτήτων των ΑΕΙ, σε συνεργασία με εγχώριες και διεθνείς επιχειρήσεις (Hughes & Borbely-Pecze, 2012). Η αναδιαμόρφωση και βελτίωση της εκπαίδευσης θεωρείται ως το κλειδί για τη βραχυπρόθεσμη οικονομική ανάκαμψη και τη μακροπρόθεσμη ανταγωνιστικότητα από τις ηγεσίες πολλών κρατών (Douglass, 2010).

3 3ο Κεφάλαιο: Διεργασία επιλογής επαγγελματικής ειδικότητας (Θεωρητικό πλαίσιο)

Η επιλογή επαγγελματικής κατεύθυνσης είναι πολύπλοκη διαδικασία για την οποία έχουν διεξαχθεί έρευνες και έχουν διατυπωθεί θεωρίες στο πλαίσιο της επαγγελματικής ανάπτυξης του ατόμου. Αν αναλογιστεί κάποιος πόσες συζητήσεις γίνονται στη σύγχρονη εποχή γύρω από τους όρους «εργασία», «λήψη επαγγελματικής απόφασης», «επαγγελματική ένταξη», «επανεένταξη», και «εξειδίκευση», γίνεται κατανοητό πόσο σημαντικές είναι οι επιλογές που σχετίζονται με το επάγγελμα. Πρόκειται για ένα κοινωνικό φαινόμενο με προεκτάσεις και συνέπειες, καθώς φαίνεται ότι ρυθμίζει πολλές πτυχές της ζωής και γι' αυτό το λόγο είναι αντικείμενο μελέτης πολλών επιστημών.

Ως επάγγελμα εννοείται κάθε ενέργεια του ανθρώπου με σκοπό την εξασφάλιση τρόπων και μέσων βιοπορισμού. Μπορεί να έχει ατομική ή ομαδική μορφή, να αφορά πνευματική ή χειρωνακτική δράση, να εκτείνεται σε πολλούς κλάδους και αντικείμενα, να απαιτεί ή όχι υψηλό επίπεδο μόρφωσης ή ειδίκευσης, επιστημονική ή τεχνολογική υποστήριξη, να στοχεύει στην παραγωγή υλικών αγαθών ή στην παροχή υπηρεσιών και να καλύπτει «κατώτερες», βιολογικές ανάγκες (στέγη, τροφή), ή «ανώτερες», κοινωνικές (ασφάλεια, φιλία) και ψυχολογικές ανάγκες (αυτοεκτίμηση και ολοκλήρωση). Η ιεράρχηση των αναγκών, όπως ορίστηκε από τον Maslow (1943, *οπ. αναφ. στο Everrard & Morris, 1999*) και αποτυπώθηκε ως μια πυραμίδα, ακολουθεί το σκεπτικό ότι η κάλυψη των βασικών βιολογικών αναγκών του κατώτερου επιπέδου, είναι προϋπόθεση και παρακινεί την ικανοποίηση των αναγκών του επόμενου. Ο όρος «ανάγκη» συχνά συγχέεται με τον όρο «επιθυμία» που παραπέμπει σε υποκειμενικές κρίσεις και τον όρο «ζήτηση» που παραπέμπει σε οικονομική διάσταση (Βεργίδης & Καραλής, 2008), σε κάθε περίπτωση όμως η βάση για την ικανοποίησή τους είναι το επάγγελμα, η εργασία.

Η αξία της εργασίας είναι μεγάλη καθώς έχει πολυεπίπεδη προσφορά. Στον άνθρωπο εξασφαλίζει τα απαραίτητα αγαθά για την επιβίωση ενώ ταυτόχρονα συντελεί στην πνευματική του ανάπτυξη, μέσα από την καλλιέργεια κριτικής σκέψης. Επιπλέον του προσφέρει ψυχική ισορροπία και ικανοποίηση, έκφραση μέσα από τη δημιουργικότητα, ανακαλύπτει και καλλιεργεί ταλέντα και δεξιότητες. Τέλος συμβάλλει στην κοινωνικοποίησή του, και ολοκληρώνει την προσωπικότητά του.

Για την κοινωνία, η εργασία αποτελεί δείγμα πολιτισμού καθώς συμβάλλει στη βελτίωση της ποιότητας του βιοτικού επιπέδου. Με την εργασία προοδεύει το άτομο και συνεπώς η

κοινωνία. Έρευνες σχετικές με την ανεργία τη συνδέουν με αρνητικά κοινωνικά φαινόμενα όπως παραβατικότητα, εγκληματικότητα, εξάρτηση από ουσίες, συναισθηματικές και ψυχολογικές διαταραχές (Φατούρου, 2010). Είναι συνεπώς λογικό να αναγνωρίζεται ως σημαντική κοινωνική παράμετρος.

Η κινητοποίηση προς την εργασία είναι αποτέλεσμα δράσης κινήτρων. Κίνητρο είναι οτιδήποτε ωθεί ή παρασύρει ένα άτομο σε δράση κατευθύνοντας τη συμπεριφορά (Παπαντωνίου, 2014). Μπορεί να είναι εσωτερικό - να κινητοποιεί το άτομο αυτό καθαυτό (ένστικτο, ορμές, σκοποί, συναισθήματα), ή εξωτερικό - να κινητοποιεί το άτομο λόγω εξωτερικών συνεπειών (αμοιβές, θέληγτρα, απωθητικοί ερεθισμοί) (Πλατσίδου & Γωνιά, 2005· Ferreira, Cardoso & Abrantes, 2011). Ως εσωτερικό κίνητρο επιλογής επαγγέλματος ορίζεται ο βαθμός στον οποίο η επιλογή βασίζεται στην ανταπόκριση σε προσωπικές ανάγκες και ενδιαφέροντα, ενώ ως εξωτερικό οι συνέπειες της δραστηριοποίησης που ορίζονται και παρέχονται από άλλους.

Από τη στιγμή που ο άνθρωπος ζει σε κοινωνία, η συμπεριφορά του είναι αποτέλεσμα αλληλόδρασης της προσωπικότητάς του με το κοινωνικό περιβάλλον. Τα κίνητρα κατευθύνουν τη συμπεριφορά σε επιλογές ανάλογα με το κοινωνικο-οικονομικό και πολιτιστικό περιβάλλον (Βίκη & Παπάνης, 2007). Η επιλογή επαγγέλματος εντάσσεται σε αυτή τη διαδικασία και είναι αποτέλεσμα συσχετισμού προσωπικότητας και κοινωνικού περιβάλλοντος (Κοσμίδου-Hardy & Μπούκα, 2007).

3.1 Επιλογή επαγγελματικής κατεύθυνσης

Η λήψη επαγγελματικής απόφασης είναι μια πολυδιάστατη και σύνθετη διαδικασία που περιλαμβάνει τόσο την επιλογή επαγγέλματος, όσο και τη δέσμευση στην επιλογή αυτή και τις ενέργειες υλοποίησής της (Σιδηροπούλου-Δημακάκου, Αργυροπούλου & Δρόσος, 2008). Η σημασία της λήψης σωστής εκπαιδευτικής και επαγγελματικής απόφασης είναι μεγάλη, καθώς από αυτή εξαρτάται το κατά πόσο το άτομο θα εξασφαλίσει εργασία, αν θα έχει επιτυχία σ' αυτή, αν θα την αγαπήσει ή όχι και αν θα εξελίσσεται κατακόρυφα ή απλά θα κινείται οριζόντια μέσα σ' αυτή (Βίκου & Παπάνης, 2007).

Σύμφωνα με τον ορθολογιστικό τρόπο λήψης απόφασης (Κουτούζης, 1999), το άτομο πρέπει να έχει στη διάθεσή τους όλες τις σχετικές με το ζήτημά του πληροφορίες και τις εναλλακτικές λύσεις γι' αυτό, τις οποίες αξιολογεί. Στη συνέχεια επιλέγει την πλέον κατάλληλη για τη δεδομένη στιγμή. Γίνεται κατανοητό στο σημείο αυτό ότι πρόκειται για

χρονοβόρα και δύσκολη διαδικασία, στην οποία εμπλέκονται γνώσεις, εμπειρίες, στάσεις και αντιλήψεις του ατόμου, καθορίζοντας την πορεία για τη λήψη επαγγελματικής απόφασης (Κατσανέβας, 1998).

Οι νέοι, ήδη από την ηλικία των 15 ετών καλούνται να πάρουν την πρώτη απόφαση για το επαγγελματικό τους μέλλον. Ολοκληρώνοντας την υποχρεωτική εκπαίδευση, έχουν δικαίωμα να επιλέξουν τη Γενική Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση μέσω των Γενικών Λυκείων, ή την Επαγγελματική μέσω των Επαγγελματικών (Νόμος 4186/17/9/2013 «Αναδιάρθρωση της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και λοιπές διατάξεις. Φ.Ε.Κ. 193/17/9/2013»). Δύο χρόνια αργότερα επιλέγουν ανώτερο ή ανώτατο επίπεδο σπουδών σε σχολή που τους κατευθύνει και εξειδικεύει επαγγελματικά, καθορίζοντας σε μεγάλο βαθμό τη μελλοντική τους επαγγελματική πορεία. Επομένως η απόφαση για την επιλογή σπουδών είναι το βασικό στάδιο που ρυθμίζει τις μελλοντικές επαγγελματικές επιλογές.

Όμως, στην ηλικία των 17 ετών οι νέοι δεν έχουν όλη τη σχετική με το επάγγελμα πληροφόρηση, ούτε επομένως τη δυνατότητα ανάπτυξης εναλλακτικών προτάσεων. Επίσης, λόγω διαφορετικού ρυθμού ωρίμανσης, δεν έχουν όλοι οι νέοι αναπτύξει σε υψηλό βαθμό την κριτική σκέψη τους, ώστε να αξιολογήσουν τα δεδομένα και να καταλήξουν σε απόφαση (Βίκη, 2008). Έρευνες έχουν δείξει ότι τέτοιου είδους αποφάσεις κάνουν τους νέους αναποφάσιστους, καθώς δεν μπορούν να διαχειριστούν την ευθύνη και βαρύτητα μιας τόσο σημαντικής απόφασης για το μέλλον τους (Multon, Heppner & Lappan, 1995; Gati & Saka, 2001; Watson, Creed & Patton, 2003). Άλλες έρευνες (Βίκη & Παπάνης, 2007 Παπαπαναγιώτου & Θεοφιλίδης, 2008), επισήμαναν τις διαφορές στη λήψη αποφάσεων ανάμεσα σε αγόρια και κορίτσια, διαφορές που εντοπίζονται σε κίνητρα ενδογενή (προσωπική ικανοποίηση, κοινωνική προσφορά) και εξωγενή (οικονομικές απολαβές, κοινωνικό κύρος).

Στη σύγχρονη εποχή της παγκόσμιας οικονομικής ύφεσης, η επαγγελματική επιλογή δεν είναι πια ζήτημα μόνο των εφήβων και νέων αλλά και μεγαλύτερων ατόμων. Η ραγδαία ανάπτυξη της επιστήμης και τεχνολογίας επέφεραν αλλαγές στον τρόπο παραγωγής και στο σύστημα οικονομίας. Πολλά επαγγέλματα είναι πλέον κορεσμένα, άλλα χρειάζονται επιπλέον εξειδίκευση ή επαναπροσδιορισμό, ενώ ταυτόχρονα έχουν προκύψει νέες ειδικότητες. Σε αυτό το πλαίσιο, πολλοί άνθρωποι αναγνωρίζουν ελλείψεις στην κατάρτισή τους ή αποφασίζουν να αλλάξουν εντελώς επαγγελματική κατεύθυνση και επανέρχονται στην εκπαίδευση (κυρίως την επαγγελματική) προκειμένου να αυξήσουν και εξελίξουν υπάρχουσες γνώσεις τους ή να αποκτήσουν νέες (Κόκκος, 2008). Η

αναγκαιότητα για επαγγελματική εκπαίδευση γίνεται αντιληπτή από νέους και νέες, οι οποίοι σε υψηλό ποσοστό επιλέγουν την επιστροφή τους σ' αυτή, στο πλαίσιο των νέων κοινωνικο-οικονομικών συνθηκών (Γιαννακοπούλου, 1997).

3.2 Θεωρίες λήψης επαγγελματικής απόφασης

Η λήψη επαγγελματικών αποφάσεων είναι αντικείμενο μελέτης πολλών επιστημών (κοινωνιολογία, ψυχολογία, οικονομία) καθώς είναι φαινόμενο με πολλές όψεις και είναι σκόπιμο να εξεταστεί ως το θεωρητικό πλαίσιο της παρούσας έρευνας. Οι θεωρίες που σχετίζονται με τη λήψη επαγγελματικής απόφασης στοχεύουν στη διερεύνηση των παραγόντων που επιδρούν στη διαδικασία αυτή και κατηγοριοποιούνται σε κοινωνιολογικές, ψυχολογικές και γενικές (Βίκη & Παπάνης, 2007 · Σιδηροπούλου-Δημακάκου, 2008).

3.2.1 Γενικές θεωρίες

Είναι διεπιστημονικές θεωρίες που συσχετίζουν ομάδες παραγόντων, δηλαδή πρεσβεύουν πως πρόκειται για διεργασία που δέχεται επιρροές από συνδυασμό ψυχολογικών, κοινωνικών και οικονομικών ή άλλων παραγόντων.

3.2.2 Κοινωνιολογικές θεωρίες

Οι κοινωνιολογικές θεωρίες πρεσβεύουν ότι παράγοντες, εξωτερικοί από το άτομο, το κατευθύνουν στην επιλογή επαγγελματικής κατεύθυνσης. Το κοινωνικό επίπεδο στο οποίο εντάσσεται, οι οικονομικές συνθήκες της αγοράς, η προσφορά και ζήτηση για κάθε επαγγελματική ειδικότητα, ακόμα ίσως, κι ένα τυχαίο γεγονός καθορίζουν τη λήψη επαγγελματικών αποφάσεων. Επομένως όλα ρυθμίζονται από την κοινωνική διαστρωμάτωση και το πολιτιστικό περιβάλλον και αγνοείται η προσωπικότητα, οι αξίες, τα ενδιαφέροντα και τα ατομικά χαρακτηριστικά (Βίκη, 2008).

Για τον Roberts (1981, όπ. αναφ. οι Βίκη & Παπάνης, 2007 · Φλίγκου, 2011), ούτε τα προσωπικά κίνητρα (ικανοποίηση από την κοινωνική προσφορά, δημιουργικότητα, προσωπική ολοκλήρωση), ούτε οι φιλοδοξίες (βελτίωση θέσης, αύξηση μισθού) δεν είναι ρυθμιστές της επιλογής, στο βαθμό που αυτά εξαρτώνται από το κοινωνικο-οικονομικό περιβάλλον. Στην ουσία δεν γίνεται επιλογή επαγγέλματος από τους νέους, αλλά απλώς

παίρνουν ό,τι είναι διαθέσιμο στην κοινωνική τους θέση (Κασιμάτη, 1991). Οι διαφοροποιήσεις των επιλογών διαμορφώνονται βάσει ενός «μοντέλου ευκαιριών», σύμφωνα με το οποίο οι νέοι εισέρχονται σε επαγγέλματα ανάλογα με το βαθμό κοινωνικής προσέγγισης που τους αναλογεί. Δηλαδή τα άτομα που ανήκουν στα ανώτερα κοινωνικά στρώματα έχουν περισσότερες ευκαιρίες πρόσβασης στα επαγγέλματα από τα άτομα που ανήκουν σε κατώτερα κοινωνικά στρώματα. Συνεπώς οι κύριοι παράγοντες επιλογής επαγγελματικής κατεύθυνσης είναι οι κοινωνικές διαρθρώσεις (σχολείο, οικογένεια), ενώ οι φιλοδοξίες για την επαγγελματική πορεία απλώς αντανακλούν αυτά τα κοινωνικά περιβάλλοντα, τα οποία ρυθμίζουν και το βαθμό υλοποίησής τους (Βρετάκου, 1990).

Η θεωρία του Musgrave, σύμφωνα με τη Βρετάκου (1990), αναδεικνύει το ρόλο της κοινωνικοποίησης και τη σύνδεσή της με τις επαγγελματικές επιλογές. Όπως και στη θεωρία του Roberts, η οικογένεια και το σχολείο, ως πρώτοι οργανισμοί κοινωνικοποίησης, καθορίζουν ρόλους που καλείται να αναλάβει ο νέος. Έμμεσα, στις επαγγελματικές επιλογές του δεν λειτουργεί μόνος του, αλλά με ουσιαστική εμπλοκή του κοινωνικού περιβάλλοντος. Για τον Musgrave η επαγγελματική κοινωνικοποίηση ολοκληρώνεται με την πρώτη επιλογή επαγγέλματος αλλά και τη δεύτερη, αφού η πρώτη δεν είναι πάντα και η τελική. Η αρχική όμως, είναι καθοριστικής σημασίας και προσδιορίζει τις επόμενες, καθώς με αυτή το άτομο αρχίζει να αντιλαμβάνεται τον επαγγελματικό του ρόλο στην κοινωνία.

3.2.3 Ψυχολογικές θεωρίες

Σύμφωνα με τους Βίκη και Παπάνη (2007), οι ψυχολογικές θεωρίες έχουν επίκεντρο τον άνθρωπο, ο οποίος αναμφίβολα δέχεται επιρροές από το περιβάλλον του, οι οποίες όμως επηρεάζουν έμμεσα τις επαγγελματικές του επιλογές. Διακρίνονται σε εξελικτικές και ψυχοδυναμικές, καθορίζοντας οι πρώτες στάδια ανάπτυξης και οι δευτέρες κίνητρα επαγγελματικής επιλογής.

3.2.4 Εξελικτικές θεωρίες

Ο Ginzberg (1951, οπ. αναφ. η Κασιμάτη, 1998), πρεσβεύει ότι η επαγγελματική επιλογή είναι διαδικασία σταδίων, στην οποία εσωτερικοί και εξωτερικοί παράγοντες επιδρούν

οδηγώντας ουσιαστικά το άτομο στο να συμβιβάσει τους στόχους του με την πραγματικότητα που το περιβάλλει. Η διαδικασία αυτή αρχίζει ήδη από την ηλικία των 6 ετών και έως τα 11 είναι το στάδιο της φαντασίας, κατά το οποίο το παιδί εκφράζει επαγγελματικές προτιμήσεις, χωρίς ρεαλιστικό κριτήριο, αλλά προσπαθώντας να ικανοποιήσει γονείς και εκπαιδευτικούς. Ακολουθεί το επόμενο στάδιο της δοκιμαστικής φάσης (11-18 ετών), κατά το οποίο ο νέος διερευνά τις κλίσεις, τα ενδιαφέροντα, τις ικανότητες και δεξιότητές του. Στο στάδιο του ρεαλισμού (18-24 ετών) ενσωματώνει στην πραγματικότητα τα στοιχεία που ανακάλυψε στο προηγούμενο στάδιο και αποσαφηνίζοντας τους στόχους του, προσδιορίζει τον επαγγελματικό του δρόμο (Βίκη & Παπάνης, 2007· Μουσιάδου, 2012). Η θεωρία του Ginzberg τονίζει την ανάγκη για ακριβή γνώση της αγοράς εργασίας πριν τη λήψη απόφασης. Είναι θεωρία που έχει δεχτεί κριτική ως μια κλειστή διαδικασία, μη αναστρέψιμη, που σταματά στην ηλικία των 24 ετών και δεν λαμβάνει υπόψη τη δια βίου επαγγελματική ανάπτυξη.

Αντίθετα από τον Ginzberg, ο Super (1980) αναπτύσσει κι αυτός 5 εξελικτικά στάδια, όχι σε διάρκεια 15 ετών, αλλά σε όλη τη ζωή, θέτοντας την αυτοαντίληψη ως κεντρικό ζήτημα της διαδικασίας. Η επαγγελματική πορεία του ατόμου παρομοιάζεται με ένα ουράνιο τόξο που αποτελείται από στάδια εξέλιξης (Κάντας & Χατζή, 1991). Τα δύο πρώτα στάδια (0-14 ετών-ανάπτυξη και 14-24 ετών-διερεύνηση) περιλαμβάνουν τον αρχικό προσανατολισμό και τη διερεύνηση του ατόμου προς την εργασία, μέσα από το σχηματισμό εικόνας για τον εαυτό του. Στα δύο επόμενα στάδια (25-44 ετών-δημιουργία και 45-64 ετών-συντήρηση) γίνεται η προσαρμογή στις επαγγελματικές επιλογές και η προσπάθεια επιτυχίας και διατήρησης των κεκτημένων μέχρι την αποχώρηση από το επάγγελμα. Μετά τα 65 χρόνια το άτομο αποδεσμεύεται από τις επαγγελματικές δραστηριότητες αναζητώντας ταυτόχρονα νέους ρόλους που θα αντικαταστήσουν τους επαγγελματικούς. Σύμφωνα με τη θεωρία του Super κάθε επαγγελματική προτίμηση αντανακλά την ιδέα που έχει το άτομο για τον εαυτό του. Επίσης σε αντίθεση με το Ginzberg, η πορεία είναι σε κάθε στάδιο ανοιχτή σε εσωτερικές και εξωτερικές επιρροές και αναστρέψιμη (Κασιμάτη, 1991). Τέλος ο Super εισάγει τον όρο «επαγγελματική ανάπτυξη», δηλώνοντας τη δια βίου εξέλιξη της επαγγελματικής διαδικασίας.

Οι δύο προηγούμενες θεωρίες συνδυάζονται με τη θεωρία των Tiedeman & O' Hara (όπ. αναφ. οι Βίκη & Παπάνης, 2007), η οποία περιγράφει μια εξέλιξη πολλών σταδίων οικοδόμησης ατομικής και επαγγελματικής ταυτότητας. Η πορεία αυτή είναι ανοιχτή και

αναστρέψιμη σε κάθε στάδιο και καταλήγει σε επιλογή που είναι στην ουσία προσαρμογή, όμως όχι τελική.

3.2.5 Ψυχοδυναμικές θεωρίες

Η σημαντικότερη ψυχοδυναμική θεωρία αναπτύχθηκε από τη **Roe** (όπ. αναφ. οι Βίκη & Παπάνης, 2007), η οποία συνδύασε στοιχεία της προσωπικότητας του ανθρώπου με τις επαγγελματικές του επιλογές. Σημαντική θέση στη θεωρία της έχουν τα παιδικά βιώματα και οι σχέσεις που αναπτύσσονται μέσα στην οικογένεια, σχέσεις που καθορίζουν την επαγγελματική κατεύθυνση των νέων. Παιδιά που μεγάλωσαν σε περιβάλλον που εκδήλωνε συναισθήματα αγάπης και ενδιαφέρον γι' αυτά, κατευθύνονται σε ανθρωποκεντρικά επαγγέλματα. Αντίθετα, παιδιά που μεγάλωσαν σε συναισθηματικά ψυχρό οικογενειακό περιβάλλον, κατευθύνονται σε μη ανθρωποκεντρικά επαγγέλματα, που σχετίζονται με ιδέες και αντικείμενα. Επισημαίνεται εδώ η σημασία της επικοινωνίας στο οικογενειακό περιβάλλον.

Επίσης η Roe, υιοθετώντας τη θεωρία των αναγκών του Maslow, διατύπωσε τη θεωρία των κινήτρων στις επαγγελματικές επιλογές. Σύμφωνα με αυτή τα κίνητρα δημιουργούνται από μη ικανοποιημένες ανάγκες του ανθρώπου, ενώ οι ανάγκες που ικανοποιούνται δεν λειτουργούν ως κίνητρα για επαγγελματική εξέλιξη (Φλίγκου, 2011). Στην άποψη αυτή βασίζεται η παρούσα εργασία και επικεντρώνεται στα εσωτερικά και εξωτερικά κίνητρα που ωθούν άντρες και γυναίκες στις επαγγελματικές επιλογές τους.

Ο Holland, με τη θεωρία του για την επαγγελματική καθοδήγηση και ανάπτυξη, σχετίζει την επαγγελματική επιλογή, ικανοποίηση και επιτυχία με την προσωπικότητα (Βίκη & Παπάνης, 2007 · Σιδηροπούλου-Δημακάκου, 2014). Βασίζεται στην αντίληψη ότι ο συνδυασμός της προσωπικότητας (η ακριβής και σε βάθος γνώση του «εγώ») με τα χαρακτηριστικά του επαγγέλματος (του περιβάλλοντος εργασίας), είναι προϋπόθεση για την ιδανική επαγγελματική επιλογή. Μέσα από τη γνώση αυτή είναι δυνατή η κατανόηση της συμπεριφοράς του ατόμου, διότι αυτή επηρεάζεται από την αλληλεπίδραση των δύο αυτών παραγόντων. Με τον τρόπο αυτό καταρτίζεται το προφίλ των ατόμων και στη συνέχεια τα άτομα αντιστοιχούνται σε επαγγελματικές ομάδες με τις οποίες εμφανίζουν κοινά χαρακτηριστικά (Αργυροπούλου, 2015).

Η επιλογή επαγγέλματος εκλαμβάνεται ως μέρος της προσωπικότητας, την οποία διαχωρίζει σε 6 τύπους (τυπολογία), με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά συμπεριφοράς,

ενδιαφέροντα και ικανότητες ο καθένας. Σε κάθε τύπο συμπεριφοράς αντιστοιχούν 6 κατηγορίες περιβάλλοντος με ανάλογες ονομασίες, ρεαλιστικός, ερευνητικός, καλλιτεχνικός, κοινωνικός, επιχειρηματικός και συμβατικός (Harren & Biscardi, 1980· Patton & Mac Mahon, 2006). Συνεπώς σε ένα καλλιτεχνικό επαγγελματικό περιβάλλον εντάσσονται συνήθως άτομα καλλιτεχνικού τύπου παρά συμβατικού ή ρεαλιστικού (Σιδηροπούλου-Δημακάκου, 2014).

Πολλά ερωτηματολόγια επαγγελματικού προσανατολισμού και συμβουλευτικής έχουν βασιστεί στην τυπολογία του Holland, καθώς μπορεί να δώσει πληροφορίες για τα ενδιαφέροντα των νέων και να βοηθήσει στην επαγγελματική επιλογή. Δεν πρέπει να αγνοηθεί όμως, η κριτική που δέχεται η θεωρία αυτή, καθώς δεν ανήκουν όλοι σε συγκεκριμένες κατηγορίες χαρακτήρων, δεν εξηγεί πώς εμπλέκονται ψυχολογικές διαδικασίες στην επαγγελματική επιλογή και δεν εξηγεί τη επιρροή περιβαλλοντικών εμποδίων στη διαδικασία αλλαγής επαγγελματικής κατεύθυνσης, στην περίπτωση που προσωπικότητα και περιβάλλον δεν συμφωνούν (Σιδηροπούλου-Δημακάκου, 2014).

Συνοψίζοντας, από τις θεωρίες που προηγήθηκαν γίνεται κατανοητό ότι, προκειμένου το άτομο να καταλήξει σε επιλογή επαγγελματικής κατεύθυνσης, επηρεάζεται από την προσωπικότητά του και το κοινωνικό πλαίσιο στο οποίο ανήκει. Συγκεκριμένα ως προς την προσωπικότητα το άτομο πρέπει να έχει επίγνωση των δυνατοτήτων, ικανοτήτων, ταλέντων και ενδιαφερόντων του. Επίσης να έχει διαμορφώσει προσωπικές αξίες και επαγγελματικές προσδοκίες (Τσατσαρώνη, Κατσή, Σαρακινιώτη, Ματούση, & Σαμαράς, 2014). Πολύ συχνά όμως, οι νέοι επηρεάζονται από το εκπαιδευτικό σύστημα και την αξιολόγηση που υφίστανται μέσα από βαθμολογίες και εξετάσεις, αποφασίζουν υπολογίζοντας μέρος των παραγόντων (π.χ. σχολική επίδοση) που συνεπιδρούν για μια τέτοια απόφαση (Κατσανέβας, 2009). Το αποτέλεσμα είναι η επιλογή τους να μην είναι πάντα επιτυχής, με συνέπειες σε όλη τη ζωή τους.

Ως προς το κοινωνικό πλαίσιο στο οποίο ανήκει, το άτομο περιορίζεται στις επιλογές του από τους κοινωνικούς ρόλους και τα πρότυπα συμπεριφοράς που πρέπει να ακολουθεί, ώστε να είναι αποδεκτό ως μέλος αυτού του πλαισίου. Η επαγγελματική επιλογή και ανάπτυξη επηρεάζεται από τη διαδικασία κοινωνικοποίησης, η οποία ξεκινά από την οικογένεια, την πρώτη οργανωμένη δομή, όπου εντάσσεται το παιδί με συγκεκριμένη θέση και ρόλο. Οι γονείς είναι οι πρώτοι που θα ασκήσουν επιρροή, πολλές φορές ισχυρότατη, καθώς λειτουργούν ως πρότυπα ή ως δυνάμεις άσκησης πίεσης. Στη συνέχεια το σχολείο, με τις κατευθύνσεις και επιλογές πορείας που ορίζονται από το εκπαιδευτικό

σύστημα και με το σύστημα αξιολόγησης και πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, είναι το κατεξοχήν πεδίο που επηρεάζει και διαμορφώνει την επαγγελματική πορεία των νέων (Μωυσιάδου, 2012). Δεν πρέπει επιπλέον να αγνοηθεί η επιρροή φίλων και συνομηλίκων, κυρίως για τους νέους που δεν έχουν εργασιακή εμπειρία, αλλά μόλις έχουν αποφοιτήσει από το Λύκειο. Το κοινωνικό πλαίσιο πρέπει τέλος να συνδυαστεί με τα δεδομένα της αγοράς εργασίας σε συγκεκριμένο χρόνο και συνθήκες, ώστε η επιλογή να έχει συμπεριλάβει και αξιολογήσει όλα τα δεδομένα για να είναι επιτυχής.

Στο σημείο αυτό εισέρχεται ο παράγοντας «φύλο», ρυθμιστής τόσο ανθρώπινων χαρακτηριστικών όσο και κοινωνικών σχέσεων. Μέσα από τη βιβλιογραφική ανασκόπηση που θα ακολουθήσει, θα επισημανθεί ο ρόλος του στις εκπαιδευτικές-επαγγελματικές επιλογές των νέων, σε συσχέτιση με άλλους παράγοντες που εμπλέκονται στη διαδικασία αυτή.

4 4ο Κεφάλαιο: Φύλο και επιλογή επαγγελματικής ειδικότητας (Βιβλιογραφική ανασκόπηση)

4.1 Στερεότυπα φύλου

Η ανθρώπινη συμπεριφορά είναι αποτέλεσμα του συσχετισμού της προσωπικότητας με το κοινωνικό περιβάλλον, όπως επισημάνθηκε στις θεωρίες του προηγούμενου κεφαλαίου. Στη διαμόρφωση της προσωπικότητας σημαντικό ρόλο παίζει το φύλο στις δύο του διαστάσεις, βιολογικό και κοινωνικό, σύμφωνα με επιστήμες όπως η βιολογία και η κοινωνιολογία. Με τον όρο «βιολογικό φύλο» ορίζονται φυσιολογικά χαρακτηριστικά και βιολογικές διαφορές αρσενικών και θηλυκών (Κογκίδου & Πολίτης, 2006). Στη διεθνή βιβλιογραφία, συγκεκριμένα στον Παγκόσμιο Οργανισμό για την Υγεία ή World Health Organization (<http://www.who.int/en/>), αναφέρεται με τον όρο «sex» και διαχωρίζεται από τον όρο «gender», που δηλώνει το κοινωνικό φύλο, το οποίο περιγράφει τα κοινωνικά κατασκευασμένα χαρακτηριστικά αντρών και γυναικών. Πρόκειται για τους ρόλους που αναλαμβάνουν άντρες και γυναίκες, και οι οποίοι διαμορφώνονται βάσει στοιχείων της κοινωνίας, ιστορίας και πολιτισμού (Eurydice, 2010).

Η ταυτότητα του φύλου καθιερώνεται και αποδίδεται μέσω της κοινωνικοποίησης και εκφράζεται με το ντύσιμο, κινήσεις, ομιλία και άλλα χαρακτηριστικά, που δεν προσδιορίζονται από το βιολογικό φύλο και είναι γνωστά ως στερεότυπα (Βέικου, 2012). Στερεότυπα θεωρούνται συγκεκριμένες σκέψεις, γνωστικές αναπαραστάσεις σύμφωνα με τις οποίες ομαδοποιούνται πρόσωπα ή καταστάσεις σε πλαίσια με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά (Δραγώνα, 2007). Οι σκέψεις αυτές οδηγούν σε γενικεύσεις, οι οποίες συνήθως δίνουν λάθος συμπεράσματα και συνεπάγονται λάθος αντιδράσεις (Κιούση, Φλωράκος & Παπακίτσος, 2017).

Στη διαμόρφωση του κοινωνικού φύλου σημαντικός είναι ο τρόπος ανατροφής του ατόμου μέσα στην οικογένεια και η διαδικασία κοινωνικοποίησής του στο σύνολό της. Σε αυτές τις φάσεις δημιουργείται η ταυτότητά του και διαμορφώνονται οι ρόλοι που καλείται να υπηρετήσει. Το αγόρι αναμένεται να έχει ρόλο αρχηγού, έξυπνο, δραστήριο, αποφασιστικό, ενώ το κορίτσι παθητική στάση, υπάκουο, με συναισθηματικές εκδηλώσεις και «δευτερεύοντα» ρόλο (Κοσμίδου-Hardy, 1997 · Κανταρτζή & Ανθόπουλος, 2006 · Φρόση & Δεληγιάννη-Κουϊμτζή, 2008). Αντίστοιχες είναι οι τάσεις στη μετέπειτα πορεία

ένταξης του ατόμου σε κοινωνικές ομάδες, όπως το σχολείο. Εκεί αναμένεται τα κορίτσια να έχουν καλύτερες επιδόσεις στις γλώσσες, καλλιτεχνικά και θεωρητικά μαθήματα, ενώ τα αγόρια να υπερτερούν στα μαθηματικά, φυσικές επιστήμες και αθλήματα (Δεληγιάννη-Κουϊμτζή, Β., Μαρκουλής, Δ., Γωνίδα-Μπαμνίου, Ε., Κιοσέογλου, Γ., Ψάλτη, Α., Κουϊμτζή, Ε. & Μπάκα, Α., 2008). Ο διαχωρισμός συνεχίζεται και στον επαγγελματικό χώρο καθώς, μέχρι και πριν μερικά χρόνια, υπήρχαν αμιγώς αντρικά επαγγέλματα (π.χ. οδηγός λεωφορείου) ή γυναικεία (π.χ. νηπιαγωγός).

4.2 Στερεότυπα φύλου και επιλογή επαγγελματικής ειδικότητας

Η διάσταση της επαγγελματικής κατεύθυνσης αντρών και γυναικών, συνδέεται με τις ταυτότητες φύλου και σχετίζεται με την κατά φύλο διαίρεση των επαγγελμάτων (Βιτσιλάκη, 2007α). Στην ενότητα αυτή παρατίθενται και συζητούνται έρευνες που έχουν μελετήσει το θέμα αυτό και έχουν καταλήξει σε συμπεράσματα που αναδεικνύουν το φύλο ως σημαντικό παράγοντα στη διαδικασία επιλογής επαγγελματικής ειδικότητας. Καταλήγουν ότι άντρες και γυναίκες έχουν διαφορετικά κριτήρια ή αξιολογούν διαφορετικά τους ίδιους παράγοντες που επιδρούν στην επιλογή τους.

Με την αύξηση των εργαζομένων γυναικών τον 20^ο αιώνα, παρατηρήθηκε διείδυσή τους σε επαγγέλματα που θεωρούνταν αντρικά (χαρακτηρισμός για τα επαγγέλματα που απαιτούσαν ιδιαίτερη σωματική δύναμη ή πολλές ώρες εργασίας έξω από το σπίτι). Στη συνέχεια και παρά την άνοδο του φεμινιστικού κινήματος και τις εξισωτικές τάσεις στα δύο φύλα, «η φύση της συμμετοχής των δύο φύλων στο εργατικό δυναμικό παραμένει διαφορετική» (Βιτσιλάκη, 2007β, σελ. 16). Οι γυναίκες εξακολουθούν να καταγράφονται σε υψηλά ποσοστά ανεργίας σε σχέση με τους άντρες και να περιορίζονται σε επαγγέλματα που αφήνουν περιθώρια για φροντίδα οικογένειας και ανατροφή τέκνων.

Η αναπαραγωγή των στερεοτύπων φύλων που φαίνεται να οδηγεί σε ανισότητα αγοριών και κοριτσιών στις επαγγελματικές τους αναζητήσεις, επισημαίνεται ήδη από την κατανομή μαθητών και μαθητριών στις κατευθύνσεις σπουδών στο χώρο των ΓΕ.Λ (Τζέπογλου, 2002). Τα κορίτσια πλειοψηφούν στη θεωρητική κατεύθυνση, δειλά κάνουν βήματα προς την τεχνολογική και έχουν ισόποση με τα αγόρια προτίμηση στην θετική κατεύθυνση (Μαραγκουδάκη, 2007). Πριν την είσοδο στον επαγγελματικό χώρο, τα αγόρια σε μεγαλύτερα ποσοστά ενδιαφέρονται για άμεση επαγγελματική αποκατάσταση ενώ τα κορίτσια επιθυμούν να συνεχίζουν σπουδές (Βιτσιλάκη-Σορωνιάτη, 1997

Κούκης, 2010). Η αναπαραγωγή στερεοτύπων και η ανισότητα που συνεπάγεται για τα δύο φύλα κρίνεται σημαντική, δεδομένου ότι η συζήτηση αφορά τάσεις ανεπτυγμένων χωρών με θεσμοθετημένη την ισότητα των δύο φύλων και όχι αποκλειστικά χώρες όπου ισχύουν αυστηρές αντιλήψεις για τη θέση και την επαγγελματική απασχόληση των γυναικών (π.χ. Παλαιστίνη, Κένυα) (Nahleh, 1996 ` Kithyo & Petrina, 2002).

Το 2009 ο Bartlett κατέληξε στο συμπέρασμα ότι υπάρχει τάση επιστροφής ατόμων στην επαγγελματική εκπαίδευση, με στόχο την εξειδίκευση ή επανεκπαίδευσή τους σε τομείς που προκύπτουν από τις εξελίξεις στην αγορά εργασίας. Το γεγονός αυτό ευνοεί τις γυναίκες, δίνοντάς τους ευκαιρίες να κατευθυνθούν σε όλο το εύρος των ειδικοτήτων και να μη εγκλωβιστούν σε επιλογή γυναικείων επαγγελμάτων, επιλογή την οποία πιθανώς έκαναν στην ηλικία των 18 κάτω από την επίδραση γονέων και κοινωνικών αντιλήψεων.

Σήμερα, στην Ελλάδα, οι ευκαιρίες των νέων είναι περισσότερες και καλύτερες σε σχέση με το παρελθόν, παρόλο που το φύλο εξακολουθεί να καθορίζει τις επαγγελματικές επιλογές τους, υπακούοντας στις κοινωνικές αξίες που οδήγησαν σε αυτή τη διάκριση (Κασιμάτη, 1991). Παρά τη «μορφωσιολατρεία» που παρατηρείται στην ελληνική κοινωνία (Δημάκη, Καμινιώτη, Κωστάκη, Τσούρτη & Ψαράκης, 2004), η οποία λειτουργεί ως μέσω επαγγελματικής κατοχύρωσης (Βιτσιλάκη-Σορωνιάτη, 1997), τα στερεότυπα εξακολουθούν να καθορίζουν τις επιλογές, αφού η κοινωνία εξακολουθεί να προβάλλει διαφορετικά πρότυπα για τα δύο φύλα (Ζιώγου-Καραστεργίου, 2006). Συνεπώς, οι νέοι επιλέγουν σπουδές και επαγγέλματα σύμφωνα με στερεοτυπικές αντιλήψεις για τους αντρικούς και γυναικείους ρόλους (Κακανά, Καμαριανός & Μεταλλίδου, 2002).

Οι εκπαιδευτικές επιλογές εξαρτώνται από πολλούς παράγοντες σύμφωνα με την Κιούση κ.α. (2017), ανάμεσα στους οποίους αναφέρονται οι σχολικές επιδόσεις, η ομαδοποίηση των μαθημάτων σε κατευθύνσεις σπουδών ανάλογα με το φύλο, ο τύπος του σχολείου, το κοινωνικο-οικονομικό και μορφωτικό επίπεδο της οικογένειας και κυρίως των γονέων. Βάσει αυτών διαμορφώνεται η κατανομή τους στις ειδικότητες σπουδών και η κατεύθυνσή τους στον εργασιακό χώρο.

Οι επαγγελματικές επιλογές των γυναικών εξαρτώνται από το ενδιαφέρον και την ικανοποίηση που εισπράττουν από το επάγγελμα, (Μπουρνούδη & Ψάλτη, 1997). Οι Κορωναίου, Δημητρούλη & Τικταπανίδου (2002) και Ζιώγου-Καραστεργίου, (2006) ` Κούκης (2010) καταλήγουν ότι τα κορίτσια επιλέγουν τυπικά γυναικεία επαγγέλματα στο χώρο της εκπαίδευσης, στον τομέα υγείας και πρόνοιας και υπηρεσιών γραφείου,

επιβεβαιώνοντας την προσήλωσή τους στα παραδοσιακά και κοινωνικά αποδεκτά γυναικεία χαρακτηριστικά. Κίνητρα επιλογής επαγγέλματος είναι η κοινωνική προσφορά και η ανάγκη επαφής με ανθρώπους. Είναι ενδεικτικό το ότι στην έρευνα των Κιούση κ.α. (2017), παρατηρήθηκε ότι κατά το σχολικό έτος 2016-2017, σε δύο ΕΠΑ.Λ. της Αττικής, δε φοιτούσε κανένα κορίτσι στις ειδικότητες ηλεκτρολόγων και μηχανολόγων.

Παρόλα αυτά η έρευνα των Menon & Christou (2012) παρουσιάζει τα κορίτσια να δηλώνουν ότι δεν έχουν επηρεαστεί στις επιλογές τους από τα κοινωνικά στερεότυπα και δεν διαπιστώνουν καν την ύπαρξη διαχωριστικών γραμμών ανάμεσα σε αντρικά και γυναικεία επαγγέλματα. Στις περιπτώσεις όμως, που αποδέχονται την ύπαρξη διαχωρισμού, δείχνουν εμπιστοσύνη στις δυνατότητές τους να αντιμετωπίσουν τις όποιες δυσκολίες τους παρουσιαστούν.

Ως προς τα αγόρια, στην παραπάνω έρευνα των Κιούση κ.α., (2017), κανένα δε φοιτούσε στην ειδικότητα βρεφονηπιοκόμων, θεωρώντας «γυναικεία» τα επαγγέλματα του τομέα φροντίδας, γεγονός που δείχνει ότι και τα αγόρια αποδέχονται στερεοτυπικές αντιλήψεις ως προς τις εκπαιδευτικές και επαγγελματικές επιλογές τους. Θεωρούν «αντρικά» τα τεχνικά επαγγέλματα και η επιλογή που κάνουν είναι επιλογή ζωής, καθώς παραμένουν πιστοί στις προσδοκίες που έχουν από τις αντίστοιχες επιλογές τους, γεγονός που δεν ισχύει για τους μαθητές των Γ.Ε.Λ., οι οποίοι συνήθως αλλάζουν επαγγελματική κατεύθυνση σε σχέση με τις αρχικές εκπαιδευτικές επιλογές τους

4.3 Κριτήρια επιλογής επαγγέλματος

Οι χαρακτηρισμοί «καλή» ή «κακή» δουλειά, που χρησιμοποιούνται για τα επαγγέλματα, αναφέρονται σε εργασιακές αξίες που ορίζουν οι άνθρωποι γι' αυτά, όπως χειρωνακτική ή πνευματική εργασία, πόσος χρόνος μεσολαβεί ως την εύρεση εργασίας, οικονομικές απολαβές, ευκαιρίες για προαγωγή και εξέλιξη, κοινωνικό γόητρο, δύναμη-εξουσία, ωράριο, ικανοποίηση, επαφή με ανθρώπους και άλλα. Οι άνθρωποι αξιολογούν τα κριτήρια αυτά διαφορετικά και βάσει αυτών κάνουν τις επιλογές τους. Έρευνες έχουν αναδείξει τον παράγοντα φύλο σημαντικό στη διαφοροποίηση των επιλογών ως προς τα κριτήρια αυτά.

Οι έρευνες των Κακανά κ.α., (2002) και Ζιώγου-Καραστεργίου (2006), επισημαίνουν ότι τα κορίτσια δίνουν έμφαση στη φύση του επαγγέλματος και επιλέγουν υπαλληλικά επαγγέλματα γραφείου, ενώ αγνοούν τα χειρωνακτικά, την ώρα που τα αγόρια επιλέγουν

στρατιωτικά ή τεχνικά επαγγέλματα καθώς και το επάγγελμα του αγρότη. Η Κασσιμάτη (1991) που επικεντρώθηκε στη επαγγελματική εκπαίδευση, σημειώνει ότι οι άντρες επιλέγουν τεχνικές, βιομηχανικές ή ηλεκτρολογικές εξειδικεύσεις, ενώ οι γυναίκες τομείς στελέχωσης γραφείου. Αξιοσημείωτο είναι ότι στην έρευνα των Δημάκη κ.α (2004) τα κορίτσια φαίνονται να εκδηλώνουν προτιμήσεις σε παραδοσιακά αντρικά επαγγέλματα, ενώ τα αγόρια όχι σε αντίστοιχα γυναικεία. Επίσης τα κορίτσια ενδιαφέρονται πολύ λιγότερο από τα αγόρια για επαγγέλματα πληροφορικής, γεγονός που σημαίνει ότι τα κορίτσια ίσως δεν προτιμούν επαγγέλματα που παρουσιάζουν δυναμισμό στην προοπτική απασχόλησης. Τέλος στην πρόσφατη έρευνα των Κιούση κ.α. (2017) τα αγόρια της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, εξακολουθούν να επιλέγουν τα χειρωνακτικά επαγγέλματα σε υψηλότερο ποσοστό από τα κορίτσια, ακολουθώντας στερεοτυπικές ως προς το φύλο αντιλήψεις.

Η έρευνα των Μπουρνούδη & Ψάλτη (1997) έδειξε ότι και τα δύο φύλα ανησυχούν για το ζήτημα της εύρεσης εργασίας για διαφορετικούς λόγους: τα κορίτσια για να ανεξαρτητοποιηθούν από την πατρική οικογένεια και τα αγόρια διότι αισθάνονται αβεβαιότητα για το μέλλον και ευθύνη για την οικογένεια που θα δημιουργήσουν, ακολουθώντας το στερεότυπο του άντρα-αρχηγού της οικογένειας. Παρόλα αυτά στην έρευνα των Menon & Christou (2012), τα κορίτσια επιλέγουν το χώρο της εκπαίδευσης, παρότι παρουσιάζει υψηλά ποσοστά ανεργίας, γεγονός που επιβεβαιώνει ότι ωθούνται από εσωτερικά κίνητρα (π.χ. ικανοποίηση) και όχι εξωτερικά (π.χ. εργασιακή αποκατάσταση). Στην έρευνα των Δημάκη κ.α. (2004) παρατηρείται το αντιφατικό, ο κίνδυνος της ανεργίας να μην είναι κριτήριο επιλογής επαγγέλματος, αν και οι περισσότεροι το θεωρούν κριτήριο απόρριψης επαγγέλματος, ίσως διότι οι νέοι δεν έχουν απόλυτη γνώση των θεμάτων της αγοράς εργασίας.

Γενικά, τα κορίτσια σε έρευνες προηγούμενων ετών, (Γιαννακοπούλου, 1997 Βιτσιλάκη-Σορωνιάτη, 1997) θεωρούν την εργασία κοινωνική αναγκαιότητα και αναζητούν επαγγελματική ευχαρίστηση, σταθερότητα και ασφάλεια, ενώ τα αγόρια επικεντρώνουν την προσοχή τους στις οικονομικές απολαβές. Οι οικονομικές απολαβές διαχρονικά είναι πρωτεύουσας σημασίας για τα αγόρια (Γιαννακοπούλου, 1997 Μπουρνούδη & Ψάλτη, 1997 Βιτσιλάκη-Σορωνιάτη, 1997 Σιδηροπούλου-Δημακάκου, 2008), καθώς και το κοινωνικό γόητρο. Σύμφωνα με την Κασσιμάτη (1991), το ενδιαφέρον των αντρών επικεντρώνεται στον αντίκτυπο που έχει το επάγγελμα στην κοινωνία. Ενώ οι ευκαιρίες για προαγωγή και εξουσία είναι κριτήριο των αγοριών, η Βιτσιλάκη-Σορωνιάτη (1997)

διαπίστωσε ότι τα κορίτσια δείχνουν να μην έχουν διαμορφώσει επαγγελματισμό, δηλαδή δεν οργανώνουν συγκεκριμένες δραστηριότητες για να επιτύχουν πρόσβαση και ανέλιξη στον επαγγελματικό χώρο, δεν επιδιώκουν συστηματικά την καριέρα, ίσως διότι γι' αυτές, υποσυνείδητα, προέχει η δημιουργία οικογένειας.

Τέλος η προοπτική δημιουργίας οικογένειας επηρεάζει διαφορετικά αγόρια και κορίτσια και αναδεικνύει τα στερεότυπα φύλου στις επιλογές τους. Η έρευνα των Menon & Christou (2012) επισήμανε την άποψη των κοριτσιών ότι κριτήριο επιλογής επαγγέλματος πρέπει να είναι ο συνδυασμός οικογένειας και καριέρας, παρόλο που δεν παραδέχονται ότι τα ίδια επηρεάστηκαν από αυτό στη δική τους επιλογή. Όπως φάνηκε νωρίτερα τα αγόρια νιώθουν υπεύθυνα για την οικογένεια που θα δημιουργήσουν και το χρησιμοποιούν αυτό ως κίνητρο για την επαγγελματική τους επιλογή, αντίθετα από τα κορίτσια που η προοπτική δημιουργίας οικογένειας λειτουργεί ως τροχοπέδη που τους οδηγεί σε συμβιβασμό με τις επαγγελματικές στους φιλοδοξίες (Alogdianaki & Sinantiraki, 2000).

4.4 Επιρροή γονέων

Στην έρευνα των Τσατσαρώνη κ.α. (2014), οι συμμετέχοντες δήλωσαν ότι επηρεάστηκαν στην επιλογή ειδικότητας από μέλη της οικογένειας και από προσωπικούς φίλους. Ο παράγοντας οικογένεια και κυρίως η γονική επιρροή, είναι σημαντικότερη παράμετρος επιλογής επαγγελματικής ειδικότητας κατά πολλαπλούς τρόπους. Το σύστημα αξιών και το κοινωνικο-οικονομικό επίπεδο της οικογένειας, το μορφωτικό επίπεδο των γονέων και οι προσδοκίες τους για το μέλλον των παιδιών τους είναι καθοριστικά για την επαγγελματική επιλογή (Δημητρόπουλος, Θεοδοσίου, Παπαδημητρίου & Παπαθανασίου, 2000 · Papanis, Giannimis & Vicky, 2011). Η ανατροφή, οι ιδέες και αντιλήψεις των γονέων για τη θέση και το ρόλο των παιδιών τους καθώς και οι αξίες και τα κίνητρα που τους μεταδίδουν, διαμορφώνουν την πορεία της ζωής τους. Γονείς οι οποίοι δίνουν έμφαση στην προσπάθεια και εργασία και δεν χειραγωγούν τα παιδιά τους, φαίνονται αποδεδειγμένοι από κοινωνικά στερεότυπα ως προς το φύλο, οπότε δεν ασκούν αντίστοιχη επιρροή στις αποφάσεις των παιδιών τους.

Σε έρευνα του Clutter (2010) οι νέοι παραδέχονται ότι οι γονείς τους τους συμβούλεψαν στερεοτυπικά στην επαγγελματική επιλογή τους. Αναπαράγοντας τα κοινωνικά αποδεκτά στερεότυπα, ωθούν τα αγόρια σε τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση και ελεύθερα επαγγέλματα, που θα εξασφαλίσουν οικονομική άνεση και ανεξαρτησία, στοιχεία

απαραίτητα για μετέπειτα επιτυχή οικογενειακή πορεία (Μπουρνούδη & Ψάλτη, 1997· Δεληγιάννη κ.α., 2003· Δεληγιάννη-Κουϊμτζή κ.α. , 2008). Για τα κορίτσια οι γονείς επιθυμούν πανεπιστημιακή μόρφωση και ένταξη στο δημόσιο επαγγελματικό τομέα, που προσφέρει χρόνο για τη φροντίδα της οικογένειας. Δεν θεωρούν τα τεχνικά επαγγέλματα κατάλληλα για τα κορίτσια, οπότε είναι επιφυλακτικοί σε ανάλογες σπουδές (Σιδηροπούλου-Δημακάκου, 1997). Οι Μπουρνούδη & Ψάλτη (1997) συμπληρώνουν ότι γενικά οι γονείς δεν είναι ιδιαίτερα παρεμβατικοί στις επιλογές των κοριτσιών, καθώς δεν θεωρούν απαραίτητη ούτε μόνιμη την εργασία γι' αυτά, αφού για χάρη της οικογένειας θα πρέπει να την εγκαταλείψουν, περιορίζοντάς τα στο στερεότυπο της οικιακής εργασίας. Τέλος, σε έρευνα της Ε.Ε. (Quintin, 2009) επισημαίνεται ότι, παρότι οι γονείς θεωρούν ισότιμη την εκπαίδευση αγοριών και κοριτσιών, επενδύουν περισσότερα στη μόρφωση των αγοριών τους, διατηρώντας τα στερεότυπα φύλου για την εκπαίδευση και κατά συνέπεια και το επάγγελμα..

Πέραν αυτών, συχνά οι γονείς ωθούν τα παιδιά τους σε κάποιο επάγγελμα, είτε λειτουργώντας ως πρότυπα, είτε προβάλλοντας σ' αυτά τις δικές τους, ανεκπλήρωτες επαγγελματικές επιθυμίες. Αφ' ενός γονείς με επαγγελματικά απωθημένα παρουσιάζουν την εκπαιδευτική και επαγγελματική επιτυχία των παιδιών τους ως δική τους επιτυχία και ανταμοιβή. Για το λόγο αυτό επενδύουν στη μόρφωσή τους, επιδιώκοντας να επιτύχουν στις εισαγωγικές για το Πανεπιστήμιο εξετάσεις. Ασκούν πιέσεις γι' αυτό, ακόμα και πλέον των δυνατοτήτων ή των ενδιαφερόντων και κλίσεων των παιδιών, κατευθύνοντάς τα συχνά προς επαγγέλματα κορεσμένα (Βίκη & Παπάνης, 2007), στοχεύοντας σε σχολές υψηλού κοινωνικού κύρους και επαγγέλματα με υψηλές οικονομικές απολαβές.

Αφ' ετέρου, λειτουργώντας οι γονείς ως πρότυπα, παρατηρείται ότι το επάγγελμα του πατέρα είναι αυτό που διαμορφώνει την επαγγελματική πορεία κυρίως των αγοριών, ενώ τα κορίτσια επηρεάζονται από το επάγγελμα της μητέρας (Clutter, 2010). Κόρες με εργαζόμενες μητέρες έχουν υψηλές φιλοδοξίες και επιλέγουν επαγγέλματα υψηλού κοινωνικού κύρους, δεν ισχύει όμως το ίδιο και για τους γιούς τους. Γενικά η μητέρα ως πρότυπο, οδηγεί σε δημιουργικά επαγγέλματα και η υποστήριξή της σχετίζεται με τις φιλοδοξίες και την επαγγελματική ανάπτυξη των παιδιών, ενώ η υποστήριξη του πατέρα δεν επιδρά με τον ίδιο τρόπο, οδηγώντας τα παιδιά του σε επαγγέλματα με σιγουριά (Papanis et al., 2011).

Τέλος, σε περίπτωση ύπαρξης οικογενειακής επιχείρησης, η επαγγελματική επιλογή των παιδιών, κυρίως των αγοριών, είναι συχνά μονόδρομος (Καραφύλλη, 2002· Papanis et al.,

2011). Επίσης όσο μικρότερες είναι οι ηλικίες, φαίνεται να υπάρχει υποσυνείδητα συμφωνία στις επαγγελματικές επιθυμίες των νέων με τις προσδοκίες των γονέων τους για το θέμα αυτό (Borchert, 2002), συμφωνία η οποία διαταράσσεται με την αύξηση της ηλικίας.

Το μορφωτικό επίπεδο των γονέων ασκεί επιρροή στην επαγγελματική επιλογή με διαφορετικό τρόπο για τα δύο φύλα. Οι Papanis et al., (2011) τόνισαν ότι επιδρά τόσο στο πλήθος και τα κριτήρια των επιλογών, όσο και στις φιλοδοξίες γενικότερα. Γενικά διαπιστώνεται να επιλέγουν επαγγέλματα υψηλού κοινωνικού κύρους σε ίσο ποσοστό παιδιά επιστημόνων, ως τάση να διατηρήσουν το υπάρχον κοινωνικό τους επίπεδο, και παιδιά γονέων με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο, ως προσπάθεια να βελτιώσουν την κοινωνική τους θέση. Παρά ταύτα, πιο πρόσφατη έρευνα (Korkmaz, 2015), έδειξε ότι παιδιά με γονείς που έχουν υψηλό μορφωτικό επίπεδο επιθυμούν επαγγέλματα που τους δίνουν προσωπική ικανοποίηση.

4.5 Στερεότυπα φύλου και τεχνική-επαγγελματική εκπαίδευση

Από τις έρευνες που προαναφέρθηκαν επαληθεύεται η τάση των νέων για φοίτηση κυρίως σε ΓΕ.Λ. και δευτερευόντως στα ΕΠΑ.Λ. καθώς επίσης και το γεγονός ότι στα ΓΕ.Λ. υπερεκπροσωπούνται τα κορίτσια και στα ΕΠΑ.Λ. τα αγόρια, γεγονός που επιβεβαιώνει ότι η τεχνική-επαγγελματική εκπαίδευση έχει «αντρικό» χαρακτήρα ενώ η γενική «γυναικείο» (Σιδηροπούλου-Δημακάκου, 1997· Μπουρνούδη & Ψάλτη, 1997). Η Σιδηροπούλου-Δημακάκου (2008) αιτιολογεί τη μειωμένη προσέλευση κοριτσιών στην επαγγελματική εκπαίδευση λόγω της μη κοινωνικής καταξίωσής της και από τη φύση των τεχνικών επαγγελμάτων που δεν συμπορεύονται με τον κοινωνικό ρόλο της γυναίκας.

Οι Μπουρνούδη & Ψάλτη (1997) κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι η επιλογή εκπαιδευτικών ειδικοτήτων σύμφωνα με τις κοινωνικές στερεοτυπικές αντιλήψεις για τα φύλα, γίνεται διότι τα αγόρια έχουν διαμορφωμένες εργασιακές αντιλήψεις και ρεαλιστικές στάσεις για το επάγγελμα που θα ακολουθήσουν, την ώρα που τα κορίτσια αντιμετωπίζουν την κατάσταση ρομαντικά. Τα αγόρια σύμφωνα με τη Βιτσιλάκη-Σορωνιάτη (1997) ενδιαφέρονται για την εξασφάλιση γνώσεων και δεξιοτήτων για συγκεκριμένη επαγγελματική πορεία και επιθυμούν κατοχύρωση επαγγελματική μέσω των σπουδών τους. Αντίθετα, τα κορίτσια επιλέγουν θεωρητικές, ανθρωπιστικές και

κοινωνικές σπουδές με συνέπεια την υπερσυγκέντρωσή τους σε συγκεκριμένα επαγγέλματα, γεγονός που εμποδίζει την επαγγελματική ανάπτυξή τους (Alogdianaki & Sinantiraki, 2000). Έτσι κριτήριό τους είναι η κοινωνική προσφορά και το αν τους ταιριάζει το επάγγελμα, ενώ για τα αγόρια ο καλός μισθός και οι ανάγκες της αγοράς εργασίας.

Τέλος η έρευνα των Τσατσαρώνη κ.α. (2014), κατέληξε ότι η απόκτηση πιστοποιητικού μεταλυκειακής εκπαίδευσης, η μοριοδότηση σε διαγωνισμούς, τα κατοχυρωμένα επαγγελματικά δικαιώματα, η αναβάθμιση επαγγελματικών γνώσεων, η προσφορά ειδικοτήτων που ανταποκρίνονται στις ανάγκες της αγοράς εργασίας και το ότι το Ι.Ε.Κ. προσφέρει ειδικότητες που ταιριάζουν στην αυτοεικόνα τους, αποτελούν βασικά κριτήρια επιλογής σπουδών στο χώρο των Δ.Ι.Ε.Κ. Η έρευνα αυτή, αν και διερευνά τις εκπαιδευτικές επιλογές των νέων ανάμεσα στη Δευτεροβάθμια και Τριτοβάθμια εκπαίδευση και επικεντρώνεται στο χώρο των ΙΕΚ, δεν εστιάζει στην επιλογή ειδικοτήτων ως προς το φύλο των σπουδαστών.

Στην παρούσα χρονική στιγμή, με δεδομένη την κρίσιμη οικονομικο-κοινωνική κατάσταση στην Ελλάδα, το θέμα της επαγγελματικής επιλογής εκτιμάται ως σοβαρό και επανέρχεται προς μελέτη σε νέο πλαίσιο ώστε να αναδειχθούν οι παράγοντες που επηρεάζουν τους νέους σήμερα στην επαγγελματική τους ειδίκευση στο χώρο της αρχικής επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Κυρίως θα μελετηθεί αν τα στερεότυπα φύλου εξακολουθούν να προσδιορίζουν την επαγγελματική κατεύθυνση και πώς το φύλο συσχετίζεται με άλλους παράγοντες, οικογένεια, φίλους, αγορά εργασίας, διαμορφώνοντας τα κριτήρια επιλογής ειδικότητας σπουδών για τους σπουδαστές και σπουδάστριες των Δ.Ι.Ε.Κ. του νομού Αρκαδίας.

5 5ο Κεφάλαιο: Σκοπός έρευνας, στόχοι και ερευνητικές υποθέσεις

5.1 Αναγκαιότητα και πρωτοτυπία έρευνας

Στην παρούσα χρονική στιγμή, με δεδομένη την κρίσιμη οικονομικο-κοινωνική κατάσταση στην Ελλάδα, το θέμα της επαγγελματικής επιλογής εκτιμάται ως σοβαρό και επανέρχεται για να μελετηθεί σε νέο πλαίσιο, ώστε να αναδειχθούν οι παράγοντες που επηρεάζουν νέους και νέες στην επαγγελματική τους εξειδίκευση στο χώρο της αρχικής επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Αντικείμενο της έρευνας είναι η διερεύνηση του βαθμού στον οποίο τα στερεότυπα φύλου προσδιορίζουν την επαγγελματική πορεία, όπως ίσχυσε στο παρελθόν, και πώς το φύλο συσχετιζόμενο με άλλους παράγοντες, όπως εργασιακές αξίες και προσδοκίες, οικογένεια, φίλους και οικονομική κρίση διαμορφώνει τις επαγγελματικές επιλογές των σπουδαστών και σπουδαστριών των Δ.Ι.Ε.Κ. του νομού Αρκαδίας.

Η μελέτη αυτή κρίθηκε αναγκαία, καθώς η σημασία της επιλογής επαγγελματικής ειδικότητας είναι σημαντική για τη ζωή των νέων, πολύ περισσότερο μάλιστα στην παρούσα χρονική στιγμή, που η οικονομική κρίση διαμορφώνει συνθήκες που δυσχεραίνουν τις επαγγελματικές αποφάσεις. Η σωστή επιλογή επαγγέλματος, έχει θετικές συνέπειες για το άτομο και την κοινωνία. Αποτελεί απόφαση ζωής, αν αναλογιστεί κάποιος τις συζητήσεις σχετικά με το επάγγελμα και το γεγονός ότι από αυτό εξαρτάται το επίπεδο διαβίωσης, η ικανοποίηση συναισθηματικών και ψυχολογικών αναγκών καθώς και κοινωνικών, πολιτικών και εθνικών συνθηκών.

Σύμφωνα με τον Basse (όπ. αναφέρεται στο Faulkner, Swann, Baker, Bird & Carty, (1999), η έρευνα αξίζει στο βαθμό που προσφέρει γνώση σε κάτι που δεν ήταν γνωστό. Βάσει αυτού, η παρούσα έρευνα κρίθηκε πρωτότυπη, καθώς η κεκτημένη επί του θέματος γνώση φαίνεται αποσπασματική και ελλιπής, όσον αφορά το τοπικό επίπεδο και τη δεδομένη χρονική στιγμή. Δεν εντοπίστηκαν έρευνες που να εμπλέκουν τον παράγοντα φύλο στις επαγγελματικές επιλογές των νέων σπουδαστών και σπουδαστριών των Δ.Ι.Ε.Κ. και μάλιστα κατά τη δεκαετία 2008-2018, περίοδο κατά την οποία έχουν σημειωθεί σημαντικότερες αλλαγές στο χώρο εργασίας και στις οικονομικο-κοινωνικές συνθήκες στην Ελλάδα γενικότερα.

Τα συμπεράσματα που προκύπτουν από τη διερεύνηση αυτή, δίνουν συγκεκριμένες απαντήσεις για τις αντιλήψεις των νέων ως προς τις επαγγελματικές επιλογές σε σχέση με τα κοινωνικά στερεότυπα φύλου και ενδέχεται να αποτελέσουν πηγή πληροφοριών προς αξιοποίηση από τους διαμορφωτές εκπαιδευτικής πολιτικής σε τοπικό ή ευρύτερο εθνικό επίπεδο, ώστε να λαμβάνονται υπόψη κατά το σχεδιασμό και οργάνωση των προγραμμάτων των Δ.Ι.Ε.Κ.

5.2 Σκοπός, ερευνητικοί στόχοι και ερευνητικές υποθέσεις

Από τη βιβλιογραφική ανασκόπηση που προηγήθηκε, έγινε κατανοητή η σημασία της λήψης επαγγελματικής απόφασης και οι επιρροές που δέχονται οι νέοι από εξωγενείς και ενδογενείς παράγοντες. Το φύλο αναδείχθηκε ρυθμιστής της διαδικασίας, για το λόγο αυτό είναι η κύρια μεταβλητή της ερευνητικής διαδικασίας που ακολουθεί. Από αυτές τις δύο επισημάνσεις προκύπτει ο ακόλουθος σκοπός:

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι να ελέγξει την επίδραση των κοινωνικών στερεοτύπων στη διαδικασία επιλογής ειδικότητας, συσχετίζοντας το φύλο με εσωτερικούς και εξωτερικούς παράγοντες που επιδρούν σε αυτή τη διαδικασία, για τους σπουδαστές και σπουδάστριες των Δ.Ι.Ε.Κ. Αρκαδίας, για το σχολικό έτος 2017-2018.

Για την επίτευξη του ερευνητικού σκοπού, απαιτείται η ανάλυσή του σε επιμέρους στόχους, στα βασικά ζητήματα για τα οποία θα αναζητηθούν απαντήσεις. (Cohen, Manion & Morrison, 2008). Οι επιμέρους ερευνητικοί στόχοι της παρούσας έρευνας, είναι οι εξής:

1. Η διερεύνηση της επιλογής επαγγελματικής κατεύθυνσης με κριτήριο τα κοινωνικά στερεότυπα φύλου και του βαθμού επιρροής των γονέων στην αντίληψη αυτή.
2. Η καταγραφή εσωτερικών και εξωτερικών κινήτρων τα οποία ωθούν τους σπουδαστές και σπουδάστριες των Ι.Ε.Κ. στην επαγγελματική τους εξειδίκευση.
3. Ο έλεγχος του βαθμού επίδρασης του οικογενειακού, φιλικού περιβάλλοντος και των οικονομικών συνθηκών στη διαμόρφωση των επαγγελματικών επιλογών.

4. Ο έλεγχος του βαθμού επίδρασης του προφίλ των σπουδαστών και σπουδαστριών στον βαθμό δέσμευσής τους στις εκπαιδευτικές και επαγγελματικές τους επιλογές.

Οι στόχοι αυτοί μετατρέπονται σε ερωτήματα ή υποθέσεις προκειμένου να μπορούν να δοθούν απτές απαντήσεις (Cohen κ. συν. 2008). Συγκεκριμένα διερευνήθηκε κατά πόσο επαληθεύονται ή διαψεύδονται οι ακόλουθες ερευνητικές υποθέσεις:

1. Οι σπουδαστές και σπουδάστριες των Δ.Ι.Ε.Κ., αποδέχονται τη διάκριση των επαγγελμάτων σε αντρικά και γυναικεία, επηρεαζόμενοι από τα κοινωνικά στερεότυπα φύλου, αντίληψη στη διαμόρφωση της οποίας δρα καταλυτικά το μορφωτικό επίπεδο των γονέων τους.
2. Τα κριτήρια που επηρεάζουν την επιλογή επαγγελματικής ειδικότητας των σπουδαστών των Δ.Ι.Ε.Κ. της Αρκαδίας είναι οι οικονομικές απολαβές και το κοινωνικό κύρος, ενώ των σπουδαστριών είναι η προσωπική ικανοποίηση, η κοινωνική προσφορά και η προοπτική δημιουργίας οικογένειας.
3. Το οικογενειακό, φιλικό περιβάλλον και οι τρέχουσες οικονομικές συνθήκες στη Ελλάδα είναι παράγοντες που επηρεάζουν τις επαγγελματικές επιλογές των σπουδαστών και σπουδαστριών των Δ.Ι.Ε.Κ.
4. Οι σπουδαστές επιθυμούν να ασκήσουν το επάγγελμα που σπούδασαν, ενώ οι σπουδάστριες δεν έχουν συγκεκριμένη στόχευση για επαγγελματική αποκατάσταση.

5.3 Λειτουργικοί ορισμοί

Κοινωνικά στερεότυπα φύλου είναι ο βαθμός στον οποίο κάποιος αποδέχεται τη διάκριση των επαγγελμάτων σε αντρικά και γυναικεία.

Κοινωνικό κύρος είναι ο σεβασμός και αναγνώριση που συνοδεύουν μια συγκεκριμένη κοινωνική θέση.

Προσωπική ικανοποίηση είναι η ευχαρίστηση και ολοκλήρωση που αισθάνεται κάποιος από την εκπλήρωση των στόχων του.

Κοινωνική προσφορά είναι η παροχή υπηρεσιών στην κοινωνία, χωρίς την προσμονή ανταμοιβής ή ανταπόδοσης οποιουδήποτε είδους.

Επαγγελματικές επιλογές είναι οι διαδικασίες που ακολουθεί και οι ενέργειες που κάνει το άτομο προετοιμάζοντας την είσοδό του στον επαγγελματικό χώρο.

Επαγγελματική αποκατάσταση είναι η εύρεση εργασίας που χαρακτηρίζεται από μονιμότητα, ικανοποιητικές οικονομικές απολαβές και δυνατότητα ανέλιξης.

Μέρος Β

6 6ο Κεφάλαιο: Μεθοδολογία έρευνας

Το 1999 οι Bird, Hammeresley, Gomm & Woods, περιέγραψαν τρεις βασικές προσεγγίσεις διεξαγωγής έρευνας, το πείραμα, την επισκόπηση και τη μελέτη περίπτωσης. Απ' αυτές η επισκόπηση θεωρείται συνηθέστερη και καταλληλότερη για έρευνα στο χώρο της εκπαίδευσης (Δημητρόπουλος, 2004). Περιλαμβάνει τη συγκέντρωση και μελέτη των απόψεων και στάσεων των συμμετεχόντων, με σκοπό την κατανόηση και ερμηνεία των προς διερεύνηση θεμάτων. Βασίζεται στη θεωρία ότι τα δεδομένα από το δείγμα μπορούν να γενικευτούν για τον πληθυσμό (Verma & Mallick, 2004). Συνεπώς, με βάση αυτό το κριτήριο, η επισκόπηση επιλέχθηκε ως προσέγγιση για την παρούσα έρευνα.

Περιγράφοντας τα χαρακτηριστικά της επισκόπησης, οι Cohen κ. συν. (2008) αναφέρουν ότι ο ερευνητής, σε ακριβώς προσδιορισμένο χρόνο, μέσα από ένα δείγμα αντιπροσωπευτικό του πληθυσμού-στόχου, εφαρμόζει τεχνικές συγκέντρωσης πληροφοριών (ερωτηματολόγιο, συνέντευξη κ. α), για να συλλέξει δεδομένα που θα γενικεύονται για τον πληθυσμό. Επομένως και σύμφωνα με αυτά, στην παρούσα έρευνα είναι δυνατή η επίτευξη του σκοπού και των στόχων μέσα από την επισκόπηση στο πλαίσιο της ποσοτικής προσέγγισης διότι: α) αναφέρεται σε μεγάλο αριθμό πληθυσμού, β) χρησιμοποιεί κοινό για όλους τους συμμετέχοντες εργαλείο, γ) συγκεντρώνει δεδομένα που μπορούν να επεξεργαστούν στατιστικά και να παρουσιαστούν ποσοτικά.

6.1 Επιλογή μεθόδου συλλογής δεδομένων.

Η μέθοδος συλλογής των δεδομένων που επιλέχθηκε για την παρούσα έρευνα ήταν η ποσοτική, καθώς είναι η καταλληλότερη για προβλήματα που αφορούν στάσεις και απόψεις των συμμετεχόντων (Creswell, 2011). Η επιλογή αυτή ικανοποιεί τον σκοπό και τους στόχους της παρούσας έρευνας και εξυπηρετεί πρακτικά ζητήματα υλοποίησής της (Bird κ. συν., 1999).

Σύμφωνα με τον Ιωσηφίδη (2008) σκοπός της ποσοτικής προσέγγισης είναι η εξαγωγή συμπερασμάτων που μπορεί να γενικευτούν στον πληθυσμό, με βάση τα δεδομένα από το δείγμα. Ο δειγματοληπτικός ερευνητικός σχεδιασμός περιλαμβάνει την περιγραφή τάσεων σε έναν πληθυσμό, μέσα από τη χορήγηση εργαλείου σε μια μικρή ομάδα του πληθυσμού,

που καλείται αντιπροσωπευτικό δείγμα, με σκοπό να προσδιοριστούν οι στάσεις και απόψεις του πληθυσμού (Creswell, 2011). Επιλέχθηκε η δειγματοληπτική έρευνα αντιπροσωπευτικού δείγματος, διότι προσφέρει σχετικά απλή και άμεση προσέγγιση στάσεων και πεποιθήσεων και τα δεδομένα της μπορούν να γενικευθούν για μεγάλο πληθυσμό (Robson, 2007). Το εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε είναι ερωτηματολόγιο μέτρησης ατομικών στάσεων (Creswell, 2011).

6.2 Επιλογή μεθόδου ανάλυσης δεδομένων.

Χρησιμοποιήθηκε η περιγραφική στατιστική ανάλυση δεδομένων, καθώς είναι κατάλληλη για προβλήματα που αφορούν στάσεις και απόψεις των ερωτώμενων (Creswell, 2011). Για να περιγραφούν οι στάσεις, αναλύθηκαν τα δεδομένα μέσα από τη στατιστική, δηλαδή υπολογισμό τιμών με βάση αριθμούς. Η περιγραφική στατιστική είναι κατάλληλη για το συγκεκριμένο πρόβλημα, καθώς μελετά μια μεταβλητή τη φορά και βοηθά να συνοψιστούν και αποτυπωθούν η κεντρική τάση, η μεταβλητότητα και η σχετική θέση των τιμών (Creswell, 2011). Η επεξεργασία των δεδομένων έγινε με το στατιστικό λογισμικό SPSS Ver 24.

Αξιοποιήθηκαν δειγματοληπτικού και συσχετιστικού σχεδιασμού διαδικασίες. Ο συσχετιστικός συνδυασμός είναι διαδικασία της ποσοτικής έρευνας, κατά την οποία μετριέται ο βαθμός συσχέτισης μεταβλητών (Creswell, 2011). Συγκεκριμένα αναζητήθηκαν οι σχέσεις ανάμεσα στο φύλο (ανεξάρτητη μεταβλητή), και την επιλογή ειδικότητας σπουδών (εξαρτημένη μεταβλητή), ως προς τα εσωτερικά και εξωτερικά κίνητρα (ανεξάρτητες, ρυθμιστικές-μετρούμενες μεταβλητές) που ωθούν τους νέους κατά τη διαδικασία επιλογής επαγγελματική ειδικότητας στα Δ.Ι.Ε.Κ. Αρκαδίας..

Αρχικά έγινε κωδικοποίηση των δεδομένων, ακολούθησε η καταχώρησή τους στο SPSS, και μετά τον έλεγχο που το σύστημα επιτρέπει στην προηγούμενη ενέργεια, ακολούθησε η ανάλυση των αποτελεσμάτων.

6.3 Ερευνητική διαδικασία

Τα στάδια που ακολουθήθηκαν για τη διεξαγωγή της έρευνας, σύμφωνα με τον Creswell, (2011) ήταν τα ακόλουθα:

1. Αναγνώριση και διατύπωση του ερευνητικού προβλήματος. Μέσα από την ανάπτυξη του θεωρητικού πλαισίου, προσδιορίστηκε το πρόβλημα, τεκμηριώθηκε η αναγκαιότητα διερεύνησής του και αποσαφηνίστηκαν ο σκοπός και οι επιμέρους στόχοι.
2. Ακολούθησε η ανασκόπηση της βιβλιογραφίας και η κριτική παρουσίασή της, η οποία τεκμηρίωσε το σκοπό, τους στόχους και τις ερευνητικές υποθέσεις.
3. Η συλλογή δεδομένων περιέλαβε μια σειρά ενεργειών, απαραίτητων για την εξασφάλιση της αξιοπιστίας και εγκυρότητας της διαδικασίας:
 - α. δημιουργία εργαλείου βάσει των στόχων της έρευνας, πιλοτική εφαρμογή και διόρθωση των αδύνατων σημείων του (Verma & Mallick, 2004).
 - β. Επικοινωνία με τις διευθύνσεις των Δ.Ι.Ε.Κ. για εξασφάλιση αδειών εισόδου, δημιουργία κλίματος συνεργασίας και εμπιστοσύνης και ρύθμιση του χρόνου και των συνθηκών διεξαγωγής της έρευνας (Creswell, 2011).
 - γ. Προκειμένου να ενθαρρυνθεί η συμμετοχή των σπουδαστών και σπουδαστριών στην έρευνα, σε ένα θέμα που τους αφορούσε άμεσα, ζητήθηκε άδεια από τις διευθύνσεις των Δ.Ι.Ε.Κ. να αναρτηθεί ανακοίνωση σχετικά με τη διενέργεια της έρευνας και του σκοπού της.
 - δ. Οργάνωση χρονοδιαγράμματος για τη συγκέντρωση των δεδομένων με τη μικρότερη δυνατόν αναστάτωση στους χώρους έρευνας, (Verma & Mallick, 2004). Η έρευνα διεξήχθη το διάστημα 22/1/2018 έως 31/1/2018 στους χώρους των Δ.Ι.Ε.Κ.
 - ε. Η συμπλήρωση των ερωτηματολογίων έγινε παρουσία της ερευνήτριας, γεγονός που συνέβαλε στην παροχή διευκρινήσεων, άμεση επίλυση αποριών και εξοικονόμηση χρόνου. Συγκεκριμένα, προσυμφωνήθηκε με τις Διευθύνσεις και το εκπαιδευτικό προσωπικό η επίδοση των ερωτηματολογίων να γίνει σταδιακά σε κάθε τμήμα, στα πρώτα 15-20 λεπτά δίωρης εκπαιδευτικής δραστηριότητας (προτιμήθηκε δώρο για να μη δημιουργηθεί δυσλειτουργία στα μαθήματα και για να μην υπάρχει άγχος στους συμμετέχοντες για το ζήτημα χρόνου). Στο πλαίσιο ηθικής και εντιμότητας προς τους συμμετέχοντες (Verma & Mallick, 2004), εξηγήθηκε ο σκοπός της έρευνας και διευκρινίστηκε ότι πρόκειται για προαιρετική και ανώνυμη διαδικασία μεγάλης σημασίας από

την οποία είχαν το δικαίωμα να αποχωρήσουν οποιαδήποτε στιγμή επιθυμούσαν (σημειωτέο ότι όσοι επιλέχθηκαν στη διαδικασία αποδέχθηκαν τη συμμετοχή). Τους ζητήθηκε η ειλικρινής κατάθεση των απόψεών τους για την επαγγελματική κατεύθυνση που επέλεξαν να σπουδάσουν και των παραγόντων που τους επηρέασαν στην απόφασή τους. Δόθηκαν οι απαραίτητες διευκρινήσεις (π.χ. εξήγηση κλιμάκων) και οδηγίες (π.χ. να απαντηθούν όλα τα επιμέρους ερωτήματα). Οι συμμετέχοντες συμπλήρωσαν τα ερωτηματολόγια τους, δείχνοντας ενδιαφέρον για την έρευνα και τα αποτελέσματά της, οπότε η ερευνήτρια δεσμεύτηκε για σχετική ενημέρωσή τους (Verma & Mallick, 2004).

4. Για την ανάλυση των δεδομένων που ακολούθησε, χρησιμοποιήθηκε το στατιστικό πρόγραμμα SPSS Ver 24.
5. Η ερμηνεία των αποτελεσμάτων και συγγραφή αναφοράς ήταν το τελευταίο στάδιο της διαδικασίας, στο οποίο διατυπώθηκαν προτάσεις για περαιτέρω διερεύνηση ζητημάτων που αναδείχτηκαν.

6.4 Πληθυσμός

Πληθυσμός σε μια έρευνα εννοείται το σύνολο ομοειδών ατόμων, για τα οποία είναι δυνατό να γενικευτούν τα αποτελέσματα (Παρασκευόπουλος, 1993β' Faulkner, 1999). Ως πληθυσμός της παρούσας μελέτης ορίστηκαν οι σπουδαστές και σπουδάστριες των Δ.Ι.Ε.Κ. της Ελλάδας. Πρακτικοί λόγοι, όπως ο διαθέσιμος χρόνος, το κόστος και η δυνατότητα πρόσβασης, οδήγησαν στο να περιοριστεί ο πληθυσμός στους σπουδαστές και σπουδάστριες των Δ.Ι.Ε.Κ. Αρκαδίας (Πίνακας 1- αναλυτικά στο Παράρτημα Α, σελ. 121). Αυτοί θεωρούνται επομένως ο πληθυσμός - στόχος της έρευνας ή στατιστικός πληθυσμός (Ζαφειρόπουλος, 2005).

Όπως προαναφέρθηκε στο 1ο Κεφάλαιο, στην Αρκαδία λειτουργούν 3 Δ.Ι.Ε.Κ. (Τρίπολη, Μεγαλόπολη, Στεμνίτσα) με συνολικό αριθμό 334 φοιτώντων κατά το σχολικό έτος 2017-2018. Στη φάση διεξαγωγής της έρευνας (Ιανουάριος 2018) οι σπουδαστές και σπουδάστριες παρακολουθούσαν το Α' και Γ' εξάμηνο σπουδών 11 ειδικοτήτων, σε 13 τμήματα.

Δ.Ι.Ε.Κ. Αρκαδίας	Άντρες	Γυναίκες	Σύνολο εκπαιδευόμενων
Τρίπολης	86	115	201
Στεμνίτσας	30	40	70
Μεγαλόπολης	34	29	63
Σύνολο	150 (45%)	184 (55%)	334

Πίνακας 1 Κατανομή Σπουδαστών/στριών στα Δ.Ι.Ε.Κ. Αρκαδίας

6.5 Δείγμα

Δείγμα μιας έρευνας θεωρείται ένα αντιπροσωπευτικό υποσύνολο του πληθυσμού (Verma & Mallick, 2004). Ως αντιπροσωπευτικότητα θεωρείται ο βαθμός στον οποίο τα χαρακτηριστικά του πληθυσμού αντανακλώνται στο δείγμα. Το δείγμα μιας έρευνας, η οποία επιδιώκει να γενικευτούν τα αποτελέσματά της, πρέπει να «αντιγράφει» όσο το δυνατόν πιο πιστά τον πληθυσμό που αντιπροσωπεύει (Verma & Mallick, 2004), γεγονός που σημαίνει ότι πρέπει να επιλεγούν άτομα που χαρακτηρίζουν τον πληθυσμό που μελετάται (Creswell, 2011). Για το λόγο αυτό ο προσδιορισμός του δείγματος είναι σημαντικό στάδιο της ερευνητικής διαδικασίας.

Για την αντιπροσωπευτικότητα δείγματος ο Παρασκευόπουλος (1993β) αναφέρει ότι εξαρτάται από το μέγεθος και τη δειγματοληπτική διαδικασία.

Ως προς το μέγεθος: Αποφασίστηκε να οριστεί μεγάλο δείγμα 176 ατόμων (53% του πληθυσμού) ώστε να μειωθεί το σφάλμα δειγματοληψίας (Creswell, 2011) και να υπάρχει δυνατότητα γενίκευσης των αποτελεσμάτων στον πληθυσμό. Τα 176 άτομα αποτελούν ένα πολύ ικανοποιητικό σε μέγεθος δείγμα, αφού σύμφωνα με τη Γκίκα (2009), το 10-15% του πληθυσμού αποτελεί ένα καλό δείγμα. Επίσης ο Παρασκευόπουλος (1993β) και οι Bird κ. συν. (1999) θεωρούν ελάχιστο μέγεθος δείγματος τα 30 άτομα.

Μέθοδος δειγματοληψίας: επιλέχθηκε η απλή τυχαία δειγματοληψία κατά στρώματα, διότι είναι ακριβής και δίνει ίσες πιθανότητες επιλογής στο δείγμα σε όλους τους σπουδαστές και σπουδάστριες (Robson, 2007). Επιλέχθηκε η διαστρωμάτωση του δείγματος, καθώς παρατηρήθηκε ανισορροπία στον πληθυσμό ανδρών και γυναικών,

ούτως ώστε να υπάρχει αναλογική αντιπροσώπευση των απόψεων των δύο φύλων στην έρευνα (Creswell, 2011).

Διαδικασία δειγματοληψίας: Αφού χωρίστηκε ο πληθυσμός σε δύο ομάδες ως προς το φύλο (150 άντρες και 184 γυναίκες), σε συνεργασία με τις διευθύνσεις των Δ.Ι.Ε.Κ. συντάχθηκαν δύο λίστες με τα ονόματα των σπουδαστών και σπουδαστριών. Στη συνέχεια ακολουθήθηκε η απλή τυχαία δειγματοληψία σε κάθε ομάδα. Επιδόθηκε σε κάθε άτομο ένας αριθμός και χρησιμοποιήθηκε πίνακας τυχαίων αριθμών για την επιλογή των ατόμων του δείγματος, του 45% των αντρών και του 55% των γυναικών, έως τον αριθμό των 176 ερωτηματολογίων (Λελάκης, 1987). Μέσα από τη διαδικασία αυτή το δείγμα συγκροτήθηκε από 80 άντρες και 96 γυναίκες.

6.6 Ερευνητικό εργαλείο συλλογής δεδομένων

Η επιλογή κατάλληλου εργαλείου συλλογής δεδομένων είναι η επόμενη φάση της ερευνητικής διαδικασίας, πολύ σημαντική για τη ποιότητα της έρευνας. Τα κριτήρια επιλογής εργαλείου, σύμφωνα με τον Χασάπη (2000) είναι το αντικείμενο της έρευνας, οι πόροι, και το γενικότερο πλαίσιο.

6.7 Ερωτηματολόγιο - Αιτιολόγηση επιλογής του

Στην παρούσα έρευνα χρησιμοποιήθηκε ερωτηματολόγιο μέτρησης ατομικών στάσεων, καθώς είναι εργαλείο που χρησιμοποιείται πολύ συχνά στις κοινωνικές επιστήμες, το οποίο επιτυγχάνει τη συλλογή πολλών δεδομένων σε σύντομο χρονικό διάστημα με ελάχιστο κόστος (Χασάπης, 2000· Καραλής, 2005). Σκοπός του είναι να ερευνηθεί η ισχύς ή αδυναμία των ερευνητικών υποθέσεων χρησιμοποιώντας ποσοτικά δεδομένα.

Η επιλογή του ερωτηματολογίου ως εργαλείου έγινε με κριτήρια τη συνάφειά του με τη μέθοδο έρευνας, το μέγεθος πληθυσμού και δείγματος και των γενικών χαρακτηριστικών των ερωτηματολογίων να αποδίδουν σε σύντομο χρονικό διάστημα μεγάλο αριθμό πληροφοριών (Δημητρόπουλος, 2004). Συγκεκριμένα εκτιμήθηκαν τα ακόλουθα:

1. Δίνει τη δυνατότητα συλλογής πληροφοριών από μεγάλο δείγμα του πληθυσμού, τόσο για το προφίλ τους, όσο και για τις απόψεις τους για το ζήτημα που διερευνάται (Δημητρόπουλος, 2004· Verma & Mallick, 2004).

2. Μεγαλύτερος αριθμός συμμετεχόντων συνήθως ανταποκρίνεται ευκολότερα, και αβίαστα σε ένα ερωτηματολόγιο, γεγονός που διασφαλίζει την αντιπροσωπευτικότητα του δείγματος (Faulkner,1999), παρά σε μια συνέντευξη, στην οποία η παρουσία του συνεντεύκτη πιθανά δημιουργεί άγχος,
3. Η ανωνυμία που εξασφαλίζει το ερωτηματολόγιο στους συμμετέχοντες τους ωθεί να εκφράσουν με ειλικρίνεια τις απόψεις τους, γεγονός που βελτιώνει την ποιότητα των δεδομένων (Παρασκευόπουλος, 1993β ` Φίλιας, 2007).
4. Η ποσοτικοποίηση και επεξεργασία των δεδομένων μέσα από προγράμματα στατιστικής ανάλυσης γίνονται με γρήγορο ρυθμό, κυρίως όμως με ομοιομορφία στις μετρήσεις, άρα και υψηλή αξιοπιστία (Bird κ. συν. 1999).
5. Το κόστος του περιορίζεται στα έξοδα εκτύπωσης, οπότε είναι οικονομικό εργαλείο (Faulkner,1999).
6. Επιπλέον συνυπολογίστηκε ο διαθέσιμος χρόνος για τη συλλογή των δεδομένων (έπρεπε να ολοκληρωθεί η συλλογή δεδομένων στο διάστημα 10-25 Ιανουαρίου, πριν την εξεταστική του Φεβρουαρίου, κατά την οποία θα υπήρχαν αντικειμενικές δυσκολίες για τους συμμετέχοντες, συνεπώς καθυστέρηση της ερευνητικής διαδικασίας).

6.8 Ερωτηματολόγιο - Περιγραφή

Όπως αναδείχθηκε στην προηγούμενη ενότητα, το εργαλείο για τη συλλογή των δεδομένων μιας έρευνας είναι μεγάλης σημασίας για την ποιότητά της, για την αξιοπιστία και την εγκυρότητά της. Έγινε προσπάθεια η σχεδίαση του ερωτηματολογίου της παρούσας έρευνας να ακολουθήσει τις βασικές αρχές ενός καλού εργαλείου. Συγκεκριμένα και σύμφωνα με τους Verma & Mallick, (2004).

1. Προτάχθηκε του ερωτηματολογίου (Παράρτημα Γ, σελ. 123) εισαγωγική επιστολή προς τους συμμετέχοντες (Παράρτημα Β, σελ. 122), όπου αναφέρθηκε ο σκοπός της έρευνας, η σημασία της δικής τους συμμετοχής για την επίτευξή του, ο προβλεπόμενος χρόνος για τη συμπλήρωσή του, η εμπιστευτικότητα των δεδομένων και ευχαριστίες για τη διάθεση συμμετοχής.

2. Δόθηκε σημασία στο μέγεθος (5 σελίδες) και στην εμφάνιση (διαχωρισμός ερωτήσεων, πλαίσια απαντήσεων και ομαδοποίηση ερωτήσεων ως προς το θέμα) ώστε να είναι ελκυστικό, εύχρηστο, να μην κουράσει και να αποδώσει πληροφορίες για τα ζητούμενα σε σύντομο διάστημα, χωρίς επαναλήψεις, επικαλύψεις ή παραλείψεις.

3. Δόθηκαν οδηγίες-επεξηγήσεις για τη χρήση των κλιμάκων με έντονα γράμματα και για τη συμπλήρωση όλων των ερωτήσεων.

4. Χρησιμοποιήθηκε σύνταξη και γλώσσα απλή και σαφής, χωρίς εξειδικευμένο λεξιλόγιο.

5. Οι ερωτήσεις τοποθετήθηκαν με λογική σειρά, και δόθηκαν τίτλοι σε κάθε ενότητα/άξονα.

Συγκεκριμένα διατυπώθηκαν 27 ερωτήσεις, κλειστού τύπου με προκαθορισμένες επιλογές απαντήσεων, ανοικτού και ημίκλειστου. Τα κλειστού τύπου ερωτήματα είναι περισσότερα σε αριθμό, καθώς έχουν το πλεονέκτημα ότι πιθανά θα συμπληρωθούν από όλους τους συμμετέχοντες, αφού δεν απαιτούν πολύ χρόνο, ούτε ιδιαίτερη προσπάθεια. Επίσης προτιμήθηκαν περισσότερο από τα ανοικτού, γιατί εξασφαλίζουν αντικειμενικότητα και διευκολύνουν στην κωδικοποίηση και επεξεργασία, έχοντας ομοιόμορφο τρόπο συγκέντρωσης πληροφοριών για όλους τους συμμετέχοντες (Verma & Mallick, 2004· Cohen κ. συν., 2008). Προκειμένου όμως, να μην περιοριστούν οι ερωτώμενοι σε επιλογή απάντησης που δεν τους εξέφραζε, ή σε περίπτωση παράλειψης κάποιας εναλλακτικής επιλογής, διατυπώθηκαν ερωτήματα ημίκλειστου τύπου (π.χ. Άλλο;...).

Ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες στην έρευνα να απαντήσουν σε όλες τις ερωτήσεις επιλέγοντας ανάμεσα σε δύο ή περισσότερες απαντήσεις. Χρησιμοποιήθηκαν ονομαστικές κλίμακες χαρακτηριστικών (Φύλο: 1=Άντρας, 2=Γυναίκα), διατακτικές (Ηλικία: 18-25/26-35/35+) και ίσων διαστημάτων (1=πολύ μεγάλο βαθμό, 2= μεγάλο βαθμό, 3= ουδέτερος/η, 4=μικρό βαθμό, 5=πολύ μικρό βαθμό) (Εμβαλωτής, Κατσής & Σιδερίδης, 2006). Χρησιμοποιήθηκε διαβαθμισμένη κλίμακα Likert σε ερωτήσεις όπου ζητούνταν ο βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με την πιθανή επιλογή.

Κύριο μέλημα κατά τη διατύπωση των ερωτήσεων ήταν η σύνδεσή τους με τους ερευνητικούς στόχους και υποθέσεις. Στο Παράρτημα Δ, σελ. 129, παρουσιάζεται σε πίνακα το πώς οι 27 ερωτήσεις εξυπηρετούν τη σύνδεση αυτή. Οι ερωτήσεις χωρίστηκαν σε τρεις άξονες, ως προς το θέμα των πληροφοριών που αντλούσαν.

Ο 1^{ος} άξονας, τα δημογραφικά χαρακτηριστικά, περιλαμβάνει τρεις ομάδες ερωτήσεων με σκοπό τη συγκέντρωση στοιχείων σχετικών με τα χαρακτηριστικά του δείγματος, τα

οποία διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της συμπεριφοράς και των επιλογών.

Αρχικά οι ερωτήσεις (1, 2, 3, 4, 5, 10, 13, 14) συγκεντρώνουν πληροφορίες οι οποίες δίνουν εικόνα της κατανομής στις ειδικότητες των Δ.Ι.Ε.Κ., ως προς το φύλο και την ηλικία, στοιχεία τα οποία κρίνονται αναγκαία για τη διαμόρφωση του προφίλ του δείγματος. Στη συνέχεια οι ερωτήσεις 6, 7, 8, 9 συμπληρώνουν τα στοιχεία του προφίλ των συμμετεχόντων δίνοντας πληροφορίες για το μορφωτικό και επαγγελματικό επίπεδό τους. Τέλος συλλέγονται πληροφορίες για το μορφωτικό και επαγγελματικό επίπεδο των γονέων τους από τις ερωτήσεις 11 και 12.

Το μορφωτικό και εργασιακό επίπεδο των γονέων αναδείχτηκαν από τη βιβλιογραφική ανασκόπηση ως σημαντικοί παράγοντες επιρροής για τη διαμόρφωση των επαγγελματικών επιλογών των νέων, με διαφορετική ένταση και κριτήρια για αγόρια και κορίτσια. Επίσης, το προφίλ των γονέων, όπως διαμορφώνεται από αυτές τις ερωτήσεις, δύναται να δώσει στοιχεία για το πώς και κατά πόσο οι γονείς επηρεάζουν τα παιδιά τους στην διαμόρφωση της αντίληψης για την ύπαρξη ή όχι «αντρικών» και «γυναικείων» επαγγελμάτων, για την αποδοχή δηλαδή των κοινωνικών στερεοτύπων φύλου στο επάγγελμα. Για το λόγο αυτό συμπεριλήφθησαν στο ερωτηματολόγιο εξυπηρετώντας τη 1η ερευνητική υπόθεση και τον 1ο ερευνητικό στόχο, όπως διατυπώθηκαν στο αντίστοιχο κεφάλαιο.

Ο 2ος άξονας, οι εκπαιδευτικές επιλογές, περιλαμβάνει δύο ομάδες ερωτήσεων:

α) Τα κριτήρια που επηρεάζουν την επιλογή σπουδών και ειδικότητας διερευνώνται μέσω των ερωτήσεων 15, 16, και 22, εξυπηρετώντας τη 2η ερευνητική υπόθεση και τον 2ο ερευνητικό στόχο, όπως διατυπώθηκαν στο αντίστοιχο κεφάλαιο. Η ερώτηση 22 διερευνά τις επαγγελματικές αξίες, οι οποίες διαμόρφωσαν τις επιλογές σπουδών του δείγματος και αποτελεί ερώτηση της έρευνας των Μπουρνούδη και Ψάλτη (1997) «Τι αναζητάτε μέσα από το μελλοντικό σας επάγγελμα; Υψηλές οικονομικές απολαβές; Κοινωνική αναγνώριση; Ασφάλεια, μονιμότητα, σταθερότητα; Ευέλικτο εργασιακό ωράριο; Σταθερό εργασιακό ωράριο; Ευκαιρία για ταξίδια; Δυνατότητα συνδυασμού καριέρας και οικογένειας; Δυνατότητα αξιοποίησης κλίσεων; Ευκαιρία για κοινωνική προσφορά;»

β) Το οικογενειακό και φιλικό περιβάλλον και οικονομική κρίση στην Ελλάδα, είναι παράγοντες που αναμένεται να επηρεάζουν τους νέους στις επαγγελματικές τους επιλογές ανάλογα με το φύλο, σύμφωνα με τη βιβλιογραφική ανασκόπηση. Στόχος των ερωτήσεων

17, 19, 20, 21 και 23 είναι να ελέγξουν το βαθμό που οι νέοι και οι νέες έλαβαν υπόψη τους παράγοντες αυτούς κατά τη διαδικασία επιλογής επαγγελματικής ειδικότητας, εξυπηρετώντας την 3η ερευνητική υπόθεση και τον 3ο ερευνητικό στόχο.

Η ερώτηση 20 είναι μέρος του ερωτηματολογίου της έρευνας των Τσατσαρώνη κ.α, (2014) και διερευνά τη γνώμη των γονέων σε περίπτωση επιλογής σπουδών σε επάγγελμα που θεωρείται αντίθετο του φύλου στο οποίο ανήκει το άτομο που συμμετέχει στην έρευνα. Βάσει αυτού διατυπώθηκε αντίστοιχη ερώτηση για τις αντιδράσεις των φίλων σε ένα τέτοιο ενδεχόμενο «Ποια νομίζετε ότι θα ήταν η αντίδραση των φίλων σας στο ενδεχόμενο να σπουδάσετε μια επαγγελματική ειδικότητα, την οποία αντιλαμβάνονται ως «αντίθετη» του φύλου σας; (δηλαδή αν είστε γυναίκα ένα «αντρικό επάγγελμα» και αν είστε άντρας ένα «γυναικείο» επάγγελμα).

Ο 3ος άξονας, οι επαγγελματικές επιλογές, περιλαμβάνει 2 ερωτήσεις διερεύνησης του βαθμού αποδοχής των κοινωνικών στερεοτύπων φύλου από τα μέλη του δείγματος. Οι ερωτήσεις 24 και 27 αφορούν τις απόψεις των συμμετεχόντων για την ύπαρξη «αντρικών» και «γυναικείων» επαγγελμάτων, και εξυπηρετούν την 1η ερευνητική υπόθεση και τον 1ο ερευνητικό στόχο, όπως διατυπώθηκαν στο αντίστοιχο κεφάλαιο.

Ο 4ος ερευνητικός στόχος και η 4η ερευνητική υπόθεση, όπως διατυπώθηκαν στο αντίστοιχο κεφάλαιο, εξυπηρετούνται από τη συσχέτιση των πληροφοριών για το προφίλ των συμμετεχόντων (φύλο, ηλικία, μορφωτικό επίπεδο, εργασιακή κατάσταση) με τις ερωτήσεις 13, 14, 15, 18, 25, 26, συσχέτιση η οποία δύναται να δώσει στοιχεία για το βαθμό δέσμευσης των σπουδαστών και σπουδαστριών στους στόχους των επαγγελματικών επιλογών τους. Έτσι για παράδειγμα, το αν η ειδικότητα που ήδη σπουδάζουν είναι η πρώτη τους επιλογή ή όχι, το ποιος είναι ο βαθμός ικανοποίησής τους από τις μέχρι τώρα σπουδές και το αν κάποιος είναι διατεθειμένος να ασκήσει το επάγγελμα που σπουδάζει σε χώρα του εξωτερικού, είναι ερωτήσεις που μπορούν να δώσουν σημαντικές πληροφορίες για τη δέσμευση των σπουδαστών και σπουδαστριών στις επιλογές τους.

6.9 Πιλοτική εφαρμογή ερωτηματολογίου

Η πιλοτική εφαρμογή του ερωτηματολογίου είναι βασικό στάδιο της έρευνας το οποίο μπορεί να δώσει στοιχεία για την αποτελεσματικότητα του εργαλείου και την ευκαιρία για έγκαιρες, διορθωτικές παρεμβάσεις. Ο ερευνητής έχει τη δυνατότητα να ελέγξει

αδυναμίες, τόσο ως προς το περιεχόμενο όσο και ως προς τη διαδικασία, οι οποίες αν δεν διορθωθούν, θα έχουν αντίκτυπο στην αξιοπιστία και εγκυρότητα των αποτελεσμάτων (Cohen κ. συν., 2008).

Προκειμένου να αποφευχθούν δυσλειτουργίες κατά τη χρήση του ερωτηματολογίου, έγινε δοκιμαστική εφαρμογή του σε 5 σπουδαστές του Δ.Ι.Ε.Κ. Τρίπολης, οι οποίοι δέχτηκαν να συμμετέχουν σε πιλοτική εφαρμογή. Τα 5 αυτά ερωτηματολόγια δεν συμπεριελήφθησαν στο τελικό σύνολο ερωτηματολογίων που κωδικοποιήθηκαν και επεξεργάστηκαν αποδίδοντας τα αποτελέσματα. Σκοπός της πιλοτικής εφαρμογής ήταν να γίνει έλεγχος της σαφήνειας των ερωτημάτων, της πληρότητας των οδηγιών και επεξηγήσεων, του χρόνου που απαιτούσαν για απάντηση, του βαθμού ανταπόκρισής τους στους στόχους της έρευνας και εξασφάλισης αξιοπιστίας και εγκυρότητας (Δημητρόπουλος, 2004 · Verma & Mallick, 2004). Οι παρατηρήσεις από τους σπουδαστές οδήγησαν:

1. Στην αναδιατύπωση των ερωτήσεων 20 και 21, (όπου ζητούνταν οι απόψεις του οικογενειακού και φιλικού περιβάλλοντος αντίστοιχα, για τα στερεότυπα φύλου στον επαγγελματικό χώρο και η επιρροή που άσκησαν οι απόψεις αυτές στην επιλογή ειδικότητας των σπουδαστών/στριών), ώστε να είναι πιο εύκολα κατανοητές. Συγκεκριμένα, η αρχική διατύπωση των ερωτήσεων ήταν: «Ποια νομίζετε ότι θα ήταν η αντίδραση της οικογένειας/των φίλων σας αν επιλέγατε να σπουδάσετε μια ειδικότητα η οποία δεν ταιριάζει στο φύλο σας;». Οι ερωτήσεις αναδιατυπώθηκαν με απαραίτητες διευκρινήσεις και διαμορφώθηκαν ως εξής: «Ποια νομίζετε ότι θα ήταν η αντίδραση της οικογένειάς σας/των φίλων σας στο ενδεχόμενο να σπουδάσετε μια επαγγελματική ειδικότητα, την οποία αντιλαμβάνονται ως «αντίθετη» του φύλου σας; (δηλαδή αν είστε γυναίκα ένα «αντρικό επάγγελμα» και αν είστε άντρας ένα «γυναικείο» επάγγελμα)».
2. Στην προσθήκη της ερώτησης 25, η οποία προέκυψε ως σχόλιο σπουδαστών για άσκηση της ειδικότητας που σπούδαζαν ακόμα και σε χώρα του εξωτερικού.

6.10 Αξιοπιστία και εγκυρότητα έρευνας

Η αξιοπιστία και εγκυρότητα μιας έρευνας συνδέονται με το εργαλείο και τη διαδικασία της έρευνας.

Η αξιοπιστία αναφέρεται στο βαθμό ακρίβειας μέτρησης αυτού που μετρά το τεστ (Verma & Mallick, 2004), δηλαδή σημαίνει να παίρνει ο ερευνητής τα ίδια δεδομένα από το ίδιο εργαλείο κάτω από τις ίδιες συνθήκες (Creswell, 2011). Η εγκυρότητα αναφέρεται στο πόσο σωστά το τεστ μετρά αυτό που προορίζεται να μετρά (Verma & Mallick, 2004), δηλαδή σημαίνει αν το εργαλείο μετρά αυτό για το οποίο φτιάχτηκε να μετρά (Creswell, 2011). Είναι παραστατική η επεξήγηση για τη σχέση αξιοπιστίας και εγκυρότητας: «Μια έγκυρη μέτρηση σημαδεύει το στόχο. Μια αξιόπιστη μέτρηση πετυχαίνει με συνέπεια το ίδιο σημείο του στόχου. Μια αξιόπιστη αλλά και έγκυρη μέτρηση πετυχαίνει με συνέπεια το κέντρο του στόχου» (Vaus, 2008, σελ. 32). Επομένως ένα έγκυρο εργαλείο είναι και αξιόπιστο χωρίς να ισχύει το αντίθετο.

Για την εξασφάλιση αξιοπιστίας του ερωτηματολογίου ελήφθησαν υπόψη βασικές αρχές, όπως η σύντομη διάρκειά του, η ευκολία ως προς τη διαδικασία, το ενδιαφέρον περιεχόμενο για τους συμμετέχοντες, η προσεγμένη εμφάνιση, η απλή και σαφής γλώσσα και η ακριβής διατύπωση των ερωτήσεων (Λελάκης, 1987). Συνοδεύτηκε από εισαγωγική επιστολή προς τους συμμετέχοντες, στην οποία τονίστηκε η δυνατότητα προαιρετικής συμπλήρωσής του, η ανωνυμία και σύντομία του. Στην επιστολή, η οποία είχε θέση αποδοχής και συναίνεσης, αναφέρθηκε ο σκοπός της έρευνας, και η δέσμευση ότι τα δεδομένα θα χρησιμοποιηθούν μόνο για το σκοπό αυτό. Η συμπλήρωσή του έγινε σε χρόνο προσυμφωνημένο με τις διευθύνσεις και τους εκπαιδευτικούς των Δ.Ι.Ε.Κ. Δόθηκαν εξηγήσεις και οδηγίες για τον τρόπο συμπλήρωσης και έγινε προσπάθεια δημιουργίας κλίματος αναλόγου της σοβαρότητας της έρευνας. Τέλος, διεξήχθη πιλοτική εφαρμογή του.

Η αξιοπιστία της έρευνας διασφαλίστηκε από τις ακόλουθες ενέργειες:

1. Σε 11 ερωτήσεις του ερωτηματολογίου χρησιμοποιήθηκε κλίμακα Likert διαβαθμίζοντας τις απαντήσεις από το ανώτερο (1=πολύ μεγάλο βαθμό) στο ελάχιστο (5=πολύ μικρό βαθμό) στοχεύοντας στην αξιοπιστία και εγκυρότητα του εργαλείου. Με την κλίμακα αυτή οι συμμετέχοντες είχαν 5 καθορισμένου εύρους, εναλλακτικές απαντήσεις αντί μιας, λόγος για τον οποίο η κλίμακα αυτή θεωρείται αξιόπιστη.

2. Η διατύπωση των ερωτήσεων έγινε με τρόπο που να μη διαφαίνεται προτίμηση ή κατεύθυνση προς συγκεκριμένη απάντηση (Παρασκευόπουλος, 1999β).
3. Η διεξαγωγή πιλοτικής έρευνας ήταν ουσιαστικής σημασίας αφού οι παρατηρήσεις από αυτή αξιοποιήθηκαν βελτιωτικά στην διαμόρφωση της τελικής μορφής του ερωτηματολογίου.
4. Ο ορισμός μεγάλου δείγματος, είναι δείκτης αξιοπιστίας έρευνας, για το λόγο αυτό επιλέχθηκε ποσοστό άνω του 50% του πληθυσμού-στόχου (Faulkner, 1999).
5. Ο σκοπός της έρευνας παρουσιάστηκε στους συμμετέχοντες γραπτά (στην ανακοίνωση που προηγήθηκε της συμπλήρωσης των ερωτηματολογίων και στην συνοδευτική του ερωτηματολογίου επιστολή) και προφορικά από την ερευνήτρια προσωπικά κατά τη διάρκεια συμπλήρωσης των ερωτηματολογίων.
6. Χρησιμοποιήθηκε ο συντελεστής αξιοπιστίας Cronbach Alpha ο οποίος ελέγχει την αξιοπιστία των μεταβλητών και των κλιμάκων. Οι τιμές του κυμαίνονται από 0,00 έως 1,00, με πιο αξιόπιστες τις τιμές που πλησιάζουν στην τιμή 0,90 (Mohsen & Dennick, 2011). Στο παρόν ερωτηματολόγιο η τιμή του Cronbach Alpha ήταν 0,723 (δείτε στο Παράρτημα Ε), επομένως θεωρείται αξιόπιστη η κλίμακα μέτρησης.

Για την εξασφάλιση εγκυρότητας του ερωτηματολογίου ακολουθήθηκαν οι εξής ενέργειες:

1. Ως προς την εγκυρότητα περιεχομένου, έγινε προσπάθεια οι ερωτήσεις του εργαλείου να αντιστοιχούν στο σκοπό και στόχους της έρευνας και να καλύπτουν το φάσμα των ερευνητικών υποθέσεων.
2. Χρησιμοποιήθηκαν κλειστές ερωτήσεις ώστε να υπάρχει ομοιομορφία για όλες τις πιθανές απαντήσεις.
3. Ως προς την εγκυρότητα κριτηρίων, χρησιμοποιήθηκε 5βαθμη κλίμακα Likert σε σχέση με το βαθμό συμφωνίας των συμμετεχόντων με τα ερωτήματα.
4. Χρησιμοποιήθηκαν ερωτήσεις ανοικτού τύπου, ώστε να έχουν δυνατότητα οι ερωτώμενοι να δώσουν διαφορετικές απαντήσεις από αυτές που είχαν διατυπωθεί χωρίς να νιώθουν περιορισμούς επιλογών.

5. Χρησιμοποιήθηκαν ερωτήσεις άλλων ερευνών, με ελεγμένη εγκυρότητα.

Επιπλέον η εγκυρότητα της έρευνας διασφαλίστηκε από τις ακόλουθες ενέργειες:

1. Εφαρμόστηκε πιλοτικά το ερωτηματολόγιο και έγιναν διορθώσεις σύμφωνα με τα αποτελέσματά της.
2. Η ανωνυμία και η μη υποχρεωτική συμμετοχή αύξησαν την εγκυρότητά της διαδικασίας.
3. Η προσωπική παρουσία της ερευνήτριας κατά τη συλλογή των δεδομένων και το επίπεδο σοβαρότητας που κρατήθηκε σε όλη τη διάρκειά της, αύξησε το ποσοστό ανταπόκρισης και την αντίστοιχη αντιμετώπιση από τους συμμετέχοντες.

6.11 Περιορισμοί έρευνας και διαδικασίας

Η έρευνα εστιάζει στους σπουδαστές και σπουδάστριες των Δ.Ι.Ε.Κ. και στοχεύει στο να αντλήσει πληροφορίες, τόσο για τις προσωπικές τους απόψεις, όσο και για τις εκτιμήσεις τους για τις απόψεις των γονέων και φίλων τους σε ζητήματα που αφορούν την επίδραση των στερεοτύπων φύλου στις επαγγελματικές τους επιλογές. Οι εκτιμήσεις αυτές δεν διασταυρώνονται με τις πραγματικές απόψεις γονέων και φίλων, στοιχείο το οποίο αποτελεί περιορισμό της παρούσας έρευνας και στοιχείο μελέτης μιας πιθανής επόμενης.

Ως προς την ερευνητική διαδικασία δεν προέκυψαν δυσκολίες. Η πρόσβαση στους χώρους των Δ.Ι.Ε.Κ. έγινε χωρίς προβλήματα, καθώς η ερευνήτρια είχε εργαστεί στο παρελθόν ως ωρομίσθια εκπαιδευτικός στο Δ.Ι.Ε.Κ. Τρίπολης, οπότε γνώριζε διαδικασίες και χρονοδιαγράμματα σε σχέση με τη λειτουργία των Ινστιτούτων, γεγονός που διευκόλυνε την πρόσβαση και την οργάνωση του χρονοδιαγράμματος. Η μοναδική δυσλειτουργία προέκυψε λόγω καιρικών συνθηκών (χιονόπτωση στη Στεμνίτσα), γεγονός που είχε σαν συνέπεια την αναδιαμόρφωση του προγράμματος για τη συλλογή των δεδομένων σε συνεννόηση με τη Διευθύντρια και τους εκπαιδευτικούς.

7 7ο Κεφάλαιο: Αποτελέσματα έρευνας

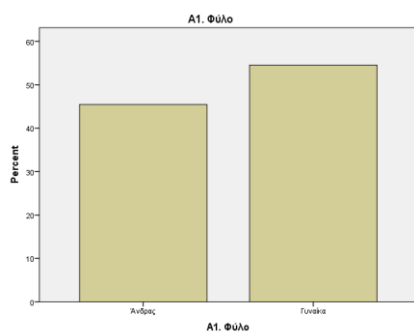
7.1 Παρουσίαση αποτελεσμάτων

Μετά τη συλλογή των δεδομένων από τα ερωτηματολόγια, έγινε η επεξεργασία τους μέσω του στατιστικού προγράμματος SPSS. Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζονται τα δεδομένα των 176 ερωτηματολογίων των σπουδαστών και σπουδαστριών των Δ.Ι.Ε.Κ. Αρκαδίας. Η παρουσίαση ακολουθεί τους 3 άξονες του ερωτηματολογίου και δίνει αναλυτική περιγραφή της κατανομής του δείγματος σύμφωνα με τις μεταβλητές.

Δημογραφικά χαρακτηριστικά-Διαμόρφωση προφίλ δείγματος

Στο μέρος αυτό αναζητήθηκαν πληροφορίες που διαμόρφωσαν το προφίλ του δείγματος της έρευνας. Τα στοιχεία αυτά κρίθηκαν αναγκαία για τους στόχους που τέθηκαν σχετικά με το πώς το φύλο, το μορφωτικό επίπεδο των σπουδαστών και σπουδαστριών καθώς και η μορφωτική και εργασιακή κατάσταση της οικογένειάς τους διαμόρφωσαν τις επιλογές τους,

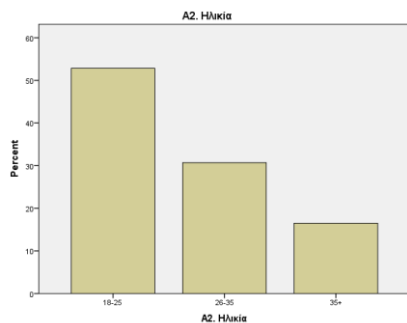
Κατανομή ως προς το φύλο.

Το ερευνητικό δείγμα αποτελείται από 80 άντρες (45,5%) και 96 γυναίκες (54,5%). Δεν συμπεριλήφθησαν στο δείγμα τα 5 ερωτηματολόγια της πιλοτικής εφαρμογής.

Γράφημα 7. 1 Φύλο

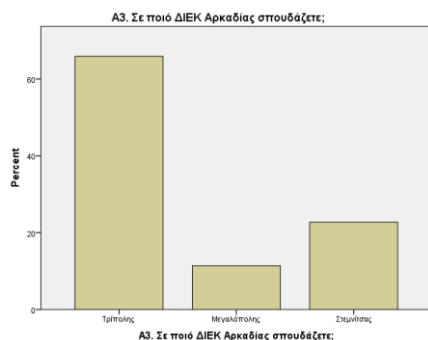
Κατανομή ως προς την ηλικία

Γράφημα 7. 2 Ηλικία

Το ερευνητικό δείγμα κατανέμεται ως εξής: 93 άτομα (52,8%) στην ηλικιακή ομάδα 18-25 ετών, 54 άτομα (30,7%) στην ηλικιακή ομάδα 26-35 και 29 άτομα (16,5%) στην ηλικιακή ομάδα 35+.

Κατανομή στα Δ.Ι.Ε.Κ. Αρκαδίας

Γράφημα 7. 3 Κατανομή στα ΔΙΕΚ

Στο Δ.Ι.Ε.Κ. Τρίπολης φοιτούν 116 από τα άτομα του ερευνητικού δείγματος (65,9%), στο Δ.Ι.Ε.Κ. Μεγαλόπολης φοιτούν 20 άτομα (11,4%) και στο Δ.Ι.Ε.Κ. Στεμνίτσας φοιτούν 40 άτομα (22,7%).

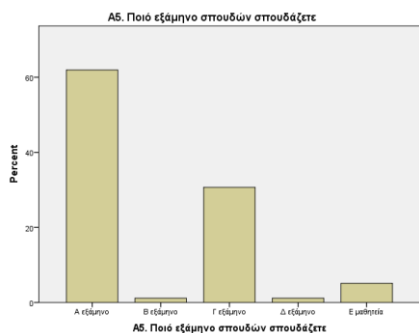
Κατανομή στην ειδικότητα σπουδών

Τα άτομα που αποτελούν το ερευνητικό δείγμα κατανέμονται στις ειδικότητες όπως παρουσιάζονται στο Γράφημα 7.4 (αναλυτική παρουσίασή τους στο 1ο Παράρτημα). Δημοσιογραφίας, Συντακτών και Ρεπόρτερ: 9 άτομα, Βοηθός Νοσηλευτικής Γενικής Νοσηλείας:17 άτομα, Φύλακας Μουσείων και αρχαιολογικών χώρων:12 άτομα, Στέλεχος διοίκησης και οικονομίας:12 άτομα, Βοηθός Βρεφονηπιοκόμων:18 άτομα, Τεχνικός αισθητικής τέχνης και μακιγιάζ: 11άτομα, Τεχνικός δασικής προστασίας:18 άτομα, Τεχνικός Χειροποίητου Κοσμήματος και Σχεδιασμού Κοσμήματος: 24 άτομα, Συνοδός βουνού:16 άτομα, Τεχνικός Μαγειρικής Τέχνης, chef: 12 άτομα, Τεχνικός Μηχανικός Θερμικών Εγκαταστάσεων και Μηχανικός Τεχνολογίας Πετρελαίου & Φυσικού Αερίου: 8 άτομα.

Γράφημα 7. 4 Κατανομή στην ειδικότητα σπουδών

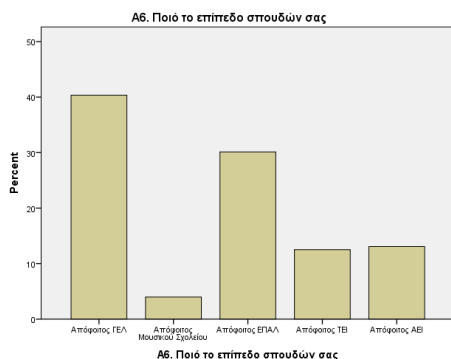
Κατανομή σε εξάμηνο σπουδών

Το ερευνητικό δείγμα κατανέμεται ως εξής: 113 άτομα (63%) στο Α εξάμηνο σπουδών, 56 άτομα (31,9%) στο Γ εξάμηνο σπουδών και 9 άτομα (5,1%) στο Ε εξάμηνο σπουδών (Μαθητεία).

Γράφημα 7. 5 Εξάμηνο σπουδών

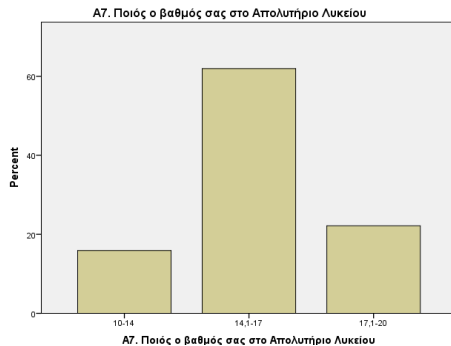
Κατανομή ως προς το επίπεδο σπουδών

Από το συνολικό δείγμα, 71 άτομα (40,3%) είναι απόφοιτοι ΓΕ.Λ., 7 άτομα (4%) απόφοιτοι Μουσικού Σχολείου, 53 άτομα (30,1%) απόφοιτοι ΕΠΑ.Λ., 22 άτομα (12,5%) είναι απόφοιτοι Τ.Ε.Ι. και 23 άτομα (13,1%) απόφοιτοι Α.Ε.Ι.

Γράφημα 7. 6 Επίπεδο σπουδών

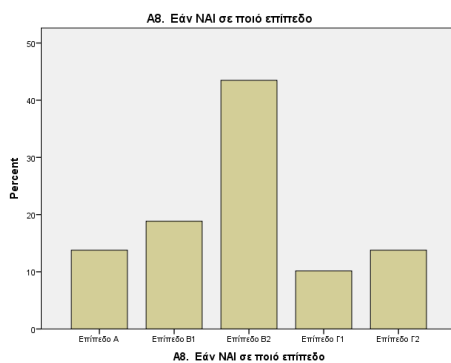
Κατανομή ως προς το βαθμό απολυτηρίου Λυκείου

Γράφημα 7. 7 Βαθμός απολυτηρίου

Ως προς το βαθμό απολυτηρίου Λυκείου, 28 άτομα (15,9%) του ερευνητικού δείγματος έχουν βαθμό 10-14, 109 άτομα (61,9%) του ερευνητικού δείγματος έχουν βαθμό 14,1-17 και 39 άτομα (22,2%) του ερευνητικού δείγματος έχουν βαθμό 17,1-20.

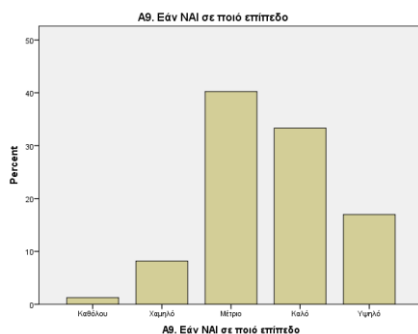
Κατανομή ως προς τη γνώση ξένων γλωσσών

Γράφημα 7. 8 Ξένες γλώσσες

Από το σύνολο του ερευνητικού δείγματος 138 άτομα (78,4 %) γνωρίζουν Αγγλικά. Απ' αυτούς 19 άτομα (10,8%) επιπέδου Α, 26 άτομα (14,8%) επιπέδου Β1, 60 άτομα (34,1%) επιπέδου Β2, 14 άτομα (8%) επιπέδου Γ1 και 19 άτομα (10,8%) επιπέδου Γ2.

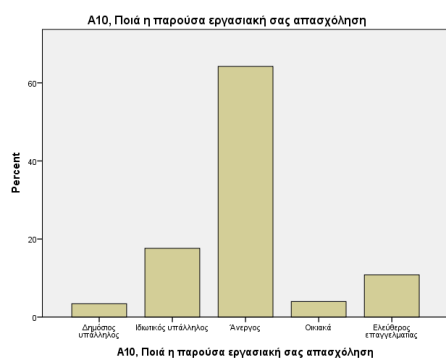
Κατανομή ως προς τη γνώση Ηλεκτρονικού Υπολογιστή

Γράφημα 7. 9 Γνώση Η/Υ

Από το σύνολο του ερευνητικού δείγματος 159 άτομα (90,3%) δήλωσαν ότι γνωρίζουν Η/Υ. Από αυτούς 27 άτομα (15,3%) δήλωσαν ότι η γνώσεις τους είναι σε υψηλό επίπεδο, 53 άτομα (30,1%) σε καλό επίπεδο, 64 άτομα (36,4%) σε μέτριο επίπεδο και 15 άτομα (8,5%) σε χαμηλό επίπεδο.

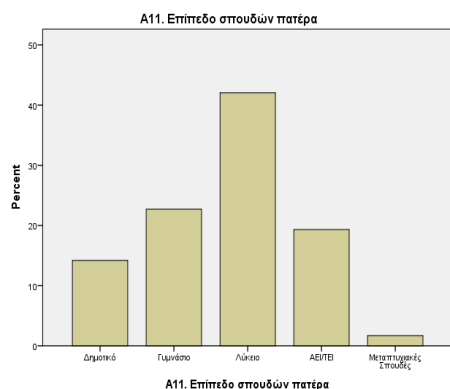
Κατανομή ως προς την εργασιακή κατάσταση

Από το σύνολο του ερευνητικού δείγματος 113 άτομα (64,2%) είναι άνεργοι, 31 άτομα (17,6%) είναι ιδιωτικοί υπάλληλοι, 19 άτομα (10,8%) είναι ελεύθεροι επαγγελματίες, 7 άτομα (4%) ασχολούνται με οικιακά και 6 άτομα (3,4%) είναι δημόσιοι υπάλληλοι.

Γράφημα 7. 10 Εργασιακή κατάσταση

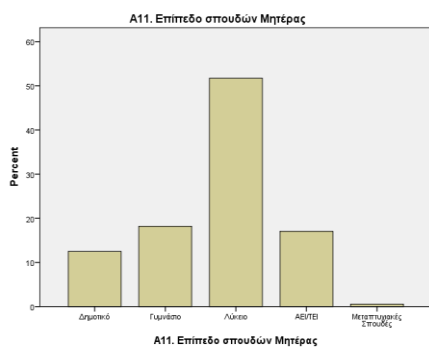
Κατανομή ως προς το επίπεδο σπουδών του πατέρα

Από το σύνολο του ερευνητικού δείγματος 74 άτομα (42%) έχουν πατέρα απόφοιτο Λυκείου, 40 άτομα (22,7%) απόφοιτο Γυμνασίου, 34 άτομα (19,3%) απόφοιτο Α.Ε.Ι. ή Τ.Ε.Ι., 25 άτομα (14,2%) απόφοιτο Δημοτικού και 3 άτομα (1,7%) έχουν πατέρα με τίτλο μεταπτυχιακών σπουδών.

Γράφημα 7. 11 Επίπεδο σπουδών πατέρα

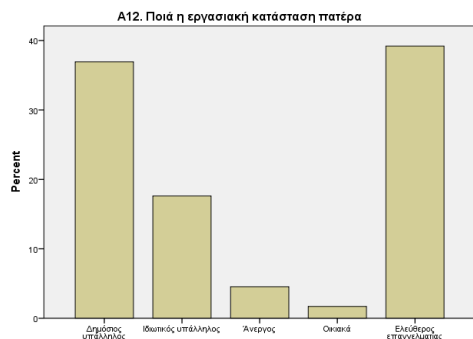
Κατανομή ως προς το επίπεδο σπουδών της μητέρας

Αντίστοιχα 91 άτομα (51,7%) έχουν μητέρα απόφοιτο Λυκείου, 32 άτομα (18,2%) απόφοιτο Γυμνασίου, 30 άτομα (17%) απόφοιτο Α.Ε.Ι. ή Τ.Ε.Ι., 22 άτομα (12,5%) απόφοιτο Δημοτικού και 1 άτομα (0,6%) έχουν μητέρα με τίτλο μεταπτυχιακών σπουδών.

Γράφημα 7. 12 Επίπεδο σπουδών μητέρας

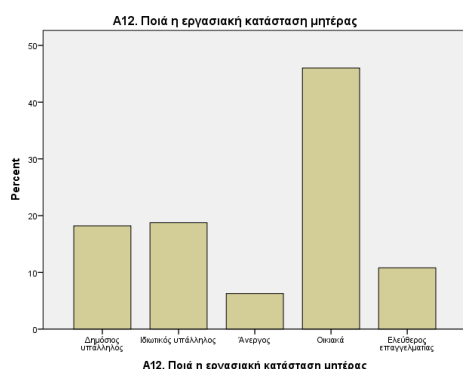
Κατανομή ως προς την εργασιακή κατάσταση πατέρα

Γράφημα 7. 13 Εργασία πατέρα

Από το σύνολο του ερευνητικού δείγματος, 69 άτομα (39,2%) έχουν πατέρα ελεύθερο επαγγελματία, 65 άτομα (36,9%) έχουν πατέρα δημόσιο υπάλληλο, 31 άτομα (17,6%) έχουν πατέρα ιδιωτικό υπάλληλο, 8 άτομα (4,5%) έχουν άνεργο πατέρα ενώ 3 δήλωσαν ότι ο πατέρας τους ασχολείται με οικιακές ασχολίες.

Κατανομή ως προς την εργασιακή κατάσταση μητέρας

Γράφημα 7. 14 Εργασία μητέρας

Αντίστοιχα 81 άτομα (46%) δήλωσαν ότι η μητέρα τους ασχολείται με οικιακές εργασίες, 33 άτομα (18,8%) δήλωσαν ότι έχουν μητέρα ιδιωτική υπάλληλο, 32 άτομα (18,2%) δήλωσαν ότι έχουν μητέρα δημόσιο υπάλληλο, 19 άτομα (10,8%) δήλωσαν ότι η μητέρα τους είναι ελεύθερη επαγγελματίας και 11 άτομα (6,3%) δήλωσαν ότι η μητέρα τους είναι άνεργη.

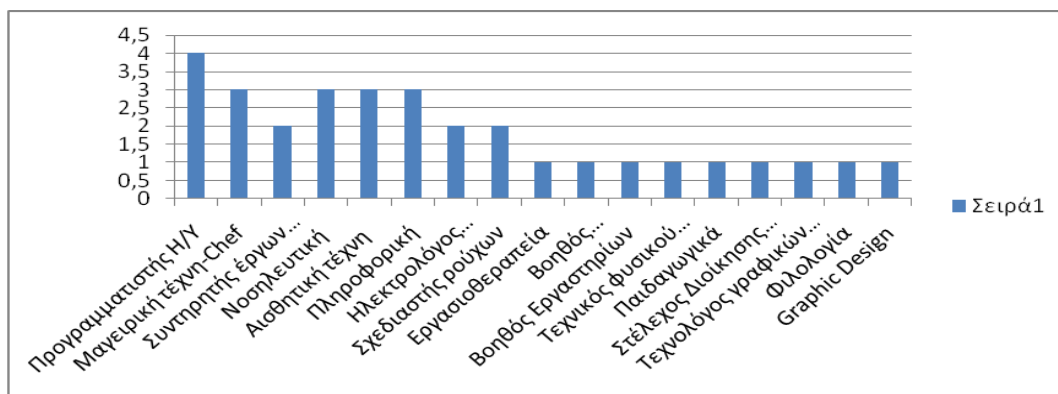
Εκπαιδευτικές επιλογές

Στο τμήμα αυτό αναζητήθηκαν πληροφορίες για την επιλογή σπουδών του δείγματος, τα κριτήρια, τους παράγοντες και τους φορείς επιρροής κατά τη διαδικασία διαμόρφωσης της επιλογής τους.

Ειδικότητα πρώτης επιλογής

Από το σύνολο του ερευνητικού δείγματος, 145 άτομα (82,4%) δήλωσαν ότι σπουδάζουν στην ειδικότητα πρώτης τους επιλογής. Οι υπόλοιποι 31 (17,6%), δήλωσαν ποια ήταν η πρώτη τους επιλογή και οι απαντήσεις τους παρουσιάζονται στο Γράφημα 7.15. 4 άτομα δήλωσαν Προγραμματιστής Η/Υ, από 3 άτομα δήλωσαν Μαγειρική τέχνη-Chef,

Νοσηλευτική, Αισθητική τέχνη και Πληροφορική, από 2 άτομα δήλωσαν Συντηρητής έργων τέχνης, Ηλεκτρολόγος Μηχανολόγος και Σχεδιαστής ρούχων και από 1 άτομο δήλωσαν Εργασιοθεραπεία, Βοηθός Βρεφονηπιοκόμου, Βοηθός Εργαστηρίων, Τεχνικός φυσικού Αερίου, Παιδαγωγικά, Στέλεχος Διοίκησης και Οικονομίας, Τεχνολόγος γραφικών τεχνών, Φιλολογία και Graphic Design.

Γράφημα 7. 15 Ειδικότητα πρώτης επιλογής

Επιλογή σπουδών σε Δ.Ι.Ε.Κ.

Στο τμήμα αυτό αναζητήθηκαν οι παράγοντες που επηρέασαν τα άτομα του ερευνητικού δείγματος στο να επιλέξουν να σπουδάσουν σε Δ.Ι.Ε.Κ. Στόχος ήταν να διερευνηθούν οι λόγοι που τους οδήγησαν στην επιλογή του συγκεκριμένου χώρου, εάν δηλαδή ήταν επιλογή ανάγκης (για να επιτύχουν αναβολή στράτευσης – άντρες), τυχαία επιλογή μετά την αποτυχία σε εισαγωγικές εξετάσεις για Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι., ή επιλογή με στόχευση την απόκτηση επαγγελματικής ειδικότητας και αύξηση προσόντων για αναζήτηση εργασίας σε συγκεκριμένο επαγγελματικό χώρο. Τα στοιχεία αυτά θεωρήθηκαν απαραίτητες πληροφορίες για το βαθμό δέσμευσης των ατόμων στις επιλογές τους, εννοώντας ότι μια τυχαία ή αναγκαία από τις συνθήκες επιλογή, δεν κινητοποιεί το ενδιαφέρον, δεν ικανοποιεί και δεν λειτουργεί ως κίνητρο για την πορεία τόσο των σπουδών όσο και της περαιτέρω επαγγελματικής ζωής.

	Βαθμός	Σύνολο
Απόκτηση ειδικότητας εργασίας	Μεγάλο/πολύ μεγάλο	150 (85,3%) του συνολικού ερευνητικού δείγματος
Αύξηση επαγγελματικών προσόντων	Μεγάλο/πολύ μεγάλο	152 (86,4%) του συνολικού ερευνητικού δείγματος
Αποτυχία στις εξετάσεις για Α.Ε.Ι./Τ.Ε.Ι.	Μικρό/πολύ μικρό βαθμό	110 (62,5%) του συνολικού ερευνητικού δείγματος
Αναβολή στράτευσης (μόνο για άντρες)	Μικρό/πολύ μικρό βαθμό	68 (85%) των αντρών του δείγματος

Πίνακας 2 Λόγοι επιλογής σπουδών σε ΔΙΕΚ

Από τα στοιχεία του Πίνακα 2, φαίνεται ότι η απόκτηση ειδικότητας και η αύξηση των επαγγελματικών προσόντων αποτελούν σε μεγάλο και πολύ μεγάλο βαθμό λόγους επιλογής σπουδών σε Δ.Ι.Ε.Κ. για 150 και 152 άτομα του ερευνητικού δείγματος αντίστοιχα. Η αποτυχία στις εξετάσεις εισαγωγής σε Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι. επηρεάζει σε μικρό και πολύ μικρό βαθμό 110 άτομα (62,5%) του ερευνητικού δείγματος. Η αναβολή στράτευσης, που αφορά τον αντρικό πληθυσμό του δείγματος, αποτελεί λόγο επιλογής σπουδών σε Δ.Ι.Ε.Κ. σε μικρό και πολύ μικρό βαθμό για 68 άτομα, ποσοστό 85% του αντρικού πληθυσμού. Τέλος τα 6 άτομα που επέλεξαν «Άλλο» δήλωσαν ότι σε μεγάλο βαθμό επιθυμούν «να βελτιώσουν το επίπεδο των γνώσεών τους», «να εξειδικευτούν επαγγελματικά» και «να βρουν δουλειά», συμβαδίζοντας με τα αποτελέσματα των υπόλοιπων ατόμων.

Κίνητρα επιλογής ειδικότητας σπουδών

Στο τμήμα αυτό αναζητήθηκαν τα κίνητρα που ώθησαν τους συμμετέχοντες στην έρευνα στην επιλογή επαγγελματικής ειδικότητας σπουδών. Συγκεκριμένα δόθηκαν 9 πιθανά κίνητρα (εσωτερικά και εξωτερικά) και η δυνατότητα διατύπωσης επιπλέον άποψης από τους συμμετέχοντες, με σκοπό τη διερεύνηση του πώς αυτά αξιολογούνται από τους σπουδαστές και τις σπουδάστριες των Δ.Ι.Ε.Κ. Τα ευρήματα έδωσαν στοιχεία για την επαλήθευση ή διάψευση της δεύτερης ερευνητικής υπόθεσης, κατά την οποία οι άντρες ωθούνται στην επιλογή σπουδών επαγγέλματος κυρίως από τις οικονομικές απολαβές και

το κοινωνικό κύρος που τους προσδίδει το επάγγελμα, ενώ οι γυναίκες από την ευκαιρία για κοινωνική προσφορά, προσωπική ικανοποίηση και συνδυασμό καριέρας και οικογένειας.

Κίνητρα	Βαθμός	Σύνολο
Ενδιαφέρον	Μεγάλο/πολύ μεγάλο	149 (84,7%)
Ικανοποίηση	Μεγάλο/πολύ μεγάλο	143 (81,2%)
Ζήτηση	Μεγάλο/πολύ μεγάλο	126 (71,6%)
Επαφή με ανθρώπους	Μεγάλο/πολύ μεγάλο	109 (61,9%)
Κοινωνική προσφορά	Μεγάλο/πολύ μεγάλο	83 (47,1%)
Οικογενειακή επιχείρηση	Μικρό/πολύ μικρό	128 (72,7%)
Συνδυασμός καριέρας - οικογένειας	Μικρό/πολύ μικρό	75 (42,5%)
	Μεγάλο/πολύ μεγάλο	56 (31,8%)
Κοινωνικό κύρος	Ουδέτερος/η	69 (39,2%)
	Μεγάλο/πολύ μεγάλο	65 (36,9%)
Οικονομικές απολαβές	Μεγάλο/πολύ μεγάλο	79 (44,9%)
	Ουδέτερος/η	68 (38,6%)

Πίνακας 3 Κίνητρα επιλογής ειδικότητας σπουδών

Από τα στοιχεία του Πίνακα 3 φαίνεται ότι το ενδιαφέρον για το επάγγελμα αποτελεί το κίνητρο που σε μεγάλο και πολύ μεγάλο βαθμό ωθεί τις εκπαιδευτικές επιλογές των σπουδαστών/στριών των Δ.Ι.Ε.Κ. σε ποσοστό 84,7%. Ακολουθεί η προσωπική ικανοποίηση και η ζήτηση στην αγορά εργασίας που έχει το αντίστοιχο των σπουδών τους επάγγελμα. Επίσης σε μεγάλο και πολύ μεγάλο βαθμό οι νέοι αξιολογούν τα κριτήρια «επαφή με ανθρώπους» και «κοινωνική προσφορά» σε ποσοστά 61,9% και 47,1% αντίστοιχα. Ως κριτήριο επιλογής ειδικότητας σπουδών, η ύπαρξη αντίστοιχης οικογενειακής επιχείρησης ωθεί σε μικρό και πολύ μικρό βαθμό τους συμμετέχοντες στο ερευνητικό δείγμα. Τα κριτήρια «κοινωνικό κύρος», «οικονομικές απολαβές» και «συνδυασμός καριέρας και οικογένειας» φαίνεται να συγκεντρώνουν μικρότερα ποσοστά. Τέλος, 2 άτομα δήλωσαν ως άλλα κίνητρα επιλογής ειδικότητας την αδυναμία εύρεσης εργασίας στον τομέα που είχαν σπουδάσει και το ενδιαφέρον για απόκτηση γνώσεων στο αντικείμενο.

Παράγοντες επιρροής κατά την επιλογή ειδικότητας σπουδών

Στο τμήμα αυτό αναζητήθηκαν οι εξωτερικοί παράγοντες που επηρέασαν τους συμμετέχοντες στην έρευνα στην επιλογή της ειδικότητας που σπουδάζουν. Μέσω των ερωτημάτων που περιλαμβάνονται, διερευνήθηκε η επιρροή δύο κυρίως παραγόντων που αναδείχθηκαν ως σημαντικοί από την βιβλιογραφική ανασκόπηση, δηλαδή της οικογένειας, κυρίως των γονέων και της οικονομικής κρίσης τη δεδομένη χρονική περίοδο, αλλά και άλλων που εμπλέκονται σε μια διαδικασία επαγγελματικής επιλογής, όπως φορείς σχετικοί με την αγορά εργασίας, το μάθημα του Σ.Ε.Π., οι φίλοι ή άλλοι παράγοντες που θα επεσήμαναν οι συμμετέχοντες.

Στον Πίνακα 4 φαίνεται ότι η οικονομική κρίση στην Ελλάδα τη δεδομένη χρονική στιγμή αναδεικνύεται ο παράγοντας που επηρεάζει το 62% του ερευνητικού δείγματος σε μεγάλο και πολύ μεγάλο βαθμό και ακολουθεί η οικογένεια με ποσοστό 54%. Σημαντικά ποσοστά μικρού και πολύ μικρού βαθμού επιρροής συγκεντρώνουν οι φορείς που σχετίζονται με την αγορά εργασίας και το Μάθημα Σ.Ε.Π. Ως προς τον παράγοντα «φίλοι», τα στοιχεία δείχνουν ότι τα ποσοστά βρίσκονται σε μικρή απόσταση ως προς το μεγάλο και το μικρό βαθμό επιρροής. Τέλος οι άλλες επιλογές που διατυπώθηκαν από τους ίδιους τους συμμετέχοντες δείχνουν ότι η ικανοποίηση και το ενδιαφέρον για το επάγγελμα που αντιστοιχεί στην επιλογή σπουδών είναι παράγοντες που επηρεάζουν τις επιλογές τους, δηλαδή προσδιορίζουν επιρροή από εσωτερικούς παράγοντες παρά εξωτερικούς.

Παράγοντες	Βαθμός	Σύνολο
Οικονομική κρίση	Μεγάλο/πολύ μεγάλο	109 (62%)
Οικογένεια	Μεγάλο/πολύ μεγάλο	95 (54%)
Φορείς σχετικοί με την αγορά εργασίας	Μικρό/ πολύ μικρό	95 (54%)
Σ.Ε.Π.	Μικρό/πολύ μικρό	138 (78,4%)
Φίλοι	Μικρό/πολύ μικρό	62 (35,2%)
	Μεγάλο/πολύ μεγάλο	65 (36,9%)

Πίνακας 4 Παράγοντες που επηρέασαν την επιλογή ειδικότητας σπουδών

Ικανοποίηση από τις σπουδές

Ο βαθμός ικανοποίησης από τις σπουδές κρίθηκε ως απαραίτητο στοιχείο προς διερεύνηση, καθώς όσο πιο ικανοποιημένος είναι κάποιος από αυτές, τόσο πιο αποφασισμένος και δεσμευμένος αισθάνεται στο να ακολουθήσει τον αντίστοιχο επαγγελματικό χώρο. Η μη ικανοποίηση από τις σπουδές είναι αναμενόμενο να οδηγεί το άτομο στο να αναζητήσει νέες επιλογές. Η πιθανότητα σπουδών σε νέα ειδικότητα συνδέεται στο σημείο αυτό με την οικονομική κρίση και ζητείται να δηλώσουν οι συμμετέχοντες στην έρευνα εάν θα επέλεγαν άλλη ειδικότητα, κάτω από άλλες συνθήκες. Στον Πίνακα 5 που ακολουθεί, φαίνεται ότι ποσοστό 76,1% των συμμετεχόντων σε πολύ μεγάλο και μεγάλο βαθμό είναι ικανοποιημένο από την πορεία των σπουδών τους. Ως προς την πιθανότητα σπουδών σε μια νέα ειδικότητα δηλώνουν ότι σε μεγάλο και πολύ μεγάλο βαθμό το 31,2% θα επέλεγαν άλλη ειδικότητα ενώ 43,2% θα επέλεγαν σε μικρό και πολύ μικρό βαθμό να σπουδάσουν μια νέα ειδικότητα.

	Βαθμός	Σύνολο
Ικανοποίηση από τις σπουδές	Μεγάλο/πολύ μεγάλο	134 (76,1%)
Πιθανότητα σπουδών σε νέα ειδικότητα	Μικρό/πολύ μικρό βαθμό	76 (43,2%)
	Μεγάλο/πολύ μεγάλο	55 (31,2%)

Πίνακας 5 Ικανοποίηση από τις σπουδές και αντίδραση σε αυτή

Επαγγελματικές επιλογές

Στο τμήμα αυτό διερευνώνται οι επαγγελματικές αξίες, των συμμετεχόντων στην έρευνα. Ποια χαρακτηριστικά των επαγγελμάτων δηλαδή θεωρούν ως σημαντικά, ώστε να αποτελέσουν κριτήριο για να επιλέξουν το επάγγελμα αυτό. Οι αντιλήψεις των συμμετεχόντων δίνουν πληροφορίες για το τι προσδοκούν από το μελλοντικό τους επάγγελμα, γεγονός που έχει διαμορφώσει και την επιλογή της ειδικότητας που σπουδάζουν.

Επαγγελματικές αξίες όπως οι οικονομικές απολαβές, η αξιοποίηση ταλέντων και κλίσεων, η δυνατότητα συνδυασμού καριέρας και οικογένειας και άλλες αξιολογούνται και τα αποτελέσματά τους παρουσιάζονται στον Πίνακα 6. Σε πολύ μεγάλο και μεγάλο βαθμό αξιολογούν σημαντική αξία την προσωπική ικανοποίηση από το επάγγελμα, ακολουθούν οι οικονομικές απολαβές, η επαφή με ανθρώπους, η ασφάλεια, η μονιμότητα και η σταθερότητα, η δυνατότητα αξιοποίησης κλίσεων, η κοινωνική αναγνώριση και προσφορά, το είδος του ωραρίου εργασίας (σταθερό ή ευέλικτο) και η ευκαιρία για ταξίδια. Τέλος η δυνατότητα συνδυασμού καριέρας και οικογένειας παρουσιάζει σημαντικά ποσοστά στο μικρό και στο μεγάλο βαθμό, με το μικρό βαθμό να προηγείται.

Επαγγελματικές αξίες	Βαθμός	Σύνολο
Προσωπική ικανοποίηση	Μεγάλο/πολύ μεγάλο	145 (82,4%)
Οικονομικές απολαβές	Μεγάλο/πολύ μεγάλο	128 (72,7%)
Επαφή με ανθρώπους	Μεγάλο/πολύ μεγάλο	123 (69,9%)
Ασφάλεια, μονιμότητα, σταθερότητα	Μεγάλο/πολύ μεγάλο	122 (69,3%)
Δυνατότητα αξιοποίησης κλίσεων	Μεγάλο/πολύ μεγάλο	102 (57,9%)
Κοινωνική αναγνώριση	Μεγάλο/πολύ μεγάλο	98 (55,7%)
Ευκαιρία για κοινωνική προσφορά	Μεγάλο/πολύ μεγάλο	95 (54%)
Ευέλικτο εργασιακό ωράριο	Μεγάλο/πολύ μεγάλο	86 (48,9%)
Ευκαιρία για ταξίδια	Μεγάλο/πολύ μεγάλο	82 (46,6%)
Σταθερό εργασιακό ωράριο	Μεγάλο/πολύ μεγάλο	69 (37,2%)
	Μικρό/πολύ μικρό	55 (31,2%)
Δυνατότητα συνδυασμού καριέρας και οικογένειας	Μεγάλο/πολύ μεγάλο	66 (37,5%)
	Μικρό/πολύ μικρό	70 (39,7%)

Πίνακας 6 Επαγγελματικές αξίες

Επαγγελματική προοπτική

Στο τμήμα αυτό παρουσιάζονται στοιχεία που αφορούν τη χρονική συγκυρία, κυρίως σε ό,τι αφορά την οικονομική κρίση και τις επιρροές που επιφέρει στις επαγγελματικές προσδοκίες και επιλογές των σπουδαστών/στριών των Δ.Ι.Ε.Κ. Η ανεργία, η μείωση μισθών, η αυξημένη τάση των νέων για αναζήτηση εργασίας σε χώρες του εξωτερικού, η δυσπραγία του ιδιωτικού τομέα και η ανασφάλεια που χαρακτηρίζει το δημόσιο τομέα

είναι ζητήματα που απαιτούν διερεύνηση, ώστε να δοθούν πληροφορίες για τις επαγγελματικές αποφάσεις των νέων.

Επαγγελματικές προσδοκίες από την Ελληνική πραγματικότητα

Η ικανοποίηση των προσδοκιών που έχουν οι νέοι για το επαγγελματικό τους μέλλον ρυθμίζει σε μεγάλο βαθμό τις επόμενες επιλογές τους. Ο βαθμός που θεωρούν ότι η ελληνική πραγματικότητα μπορεί να καλύψει τις επαγγελματικές προσδοκίες τους παρουσιάζεται στο Γράφημα 7.50 που ακολουθεί.

**Γράφημα 7. 16 Κάλυψη
επαγγελματικών προσδοκιών**

(15,9%) σε πολύ μικρό βαθμό.

Από το σύνολο του ερευνητικού δείγματος, 13 άτομα (7,4%) θεώρησαν ότι οι επαγγελματικές τους προσδοκίες μπορούν να καλυφθούν από την Ελληνική πραγματικότητα τη δεδομένη χρονική στιγμή σε πολύ μεγάλο βαθμό, 37 άτομα (21%) σε μεγάλο βαθμό, 49 άτομα (27,8%) κράτησαν ουδέτερη στάση, 49 άτομα (27,8%) θεώρησαν ότι κάτι τέτοιο ισχύει σε μικρό βαθμό και 28 άτομα

Πιθανές επαγγελματικές ενέργειες

Δεδομένων των οικονομικών συνθηκών και των συνεπειών τους στον εργασιακό χώρο, οι νέοι πρέπει να προγραμματίσουν το επαγγελματικό τους μέλλον. Στο τμήμα αυτό παρουσιάζονται συγκεντρωτικά τα στοιχεία που συλλέχθηκαν από τους συμμετέχοντες στην έρευνα σχετικά με τις πιθανές επαγγελματικές ενέργειές τους μετά το τέλος των σπουδών τους. Τα στοιχεία αυτά είναι σημαντικά καθώς δίνουν το βαθμό που τους επηρεάζει η οικονομική κρίση καθώς και την τάση δέσμευσής τους στην επιλογή ειδικότητας που ήδη σπουδάζουν. Εάν δηλαδή δεν σκοπεύουν να ακολουθήσουν επαγγελματικά την ειδικότητα που σπουδάζουν λόγω δυσκολίας εύρεσης εργασίας στον τομέα αυτό, διαπιστώνεται ότι η επιλογή τους έχει ακυρωθεί λόγω των οικονομικών προβλημάτων της Ελλάδας.

Αναζήτηση εργασίας στο εξωτερικό

Η τάση των νέων για επαγγελματική-οικονομική μετανάστευση είναι μεγάλη στην παρούσα περίοδο στην Ελλάδα, όπως φάνηκε από τη βιβλιογραφική ανασκόπηση. Μεταναστεύουν κυρίως νέοι με πολλά εκπαιδευτικά προσόντα (πτυχιούχοι, κάτοχοι μεταπτυχιακών τίτλων σπουδών, με γνώσεις ξένων γλωσσών και χειρισμού Η/Υ). Η απόφαση οικονομικής μετανάστευσης είναι πολύ σοβαρή υπόθεση για κάθε άνθρωπο καθώς πρέπει αξιολογήσει, αφενός τα οφέλη από την αίσια έκβαση μιας τέτοιας απόφασης, αφετέρου τις δυσκολίες που θα αντιμετωπίσει, κυρίως στην αρχή, μακριά από το οικογενειακό και φιλικό του περιβάλλον και το ενδεχόμενο μιας αποτυχίας στην προσπάθειά του.

Σύμφωνα με τα παραπάνω, η διάθεση των συμμετεχόντων στην παρούσα έρευνα για επαγγελματική μετανάστευση, δύναται να δώσει πληροφορίες για το βαθμό αποφασιστικότητας και δέσμευσης στην επιλογή ειδικότητας σπουδών. Ένας σπουδαστής ο οποίος δηλώνει αποφασισμένος να αναζητήσει εργασία στην ειδικότητα που σπουδάζει ακόμα και σε χώρα του εξωτερικού, φαίνεται ότι έχει κάνει συνειδητά την επιλογή αυτή, έχει πάρει μια απόφαση που θέλει να ακολουθήσει. Αντίθετα αν δεν έχει κάνει συνειδητή επιλογή ειδικότητας σπουδών, με αντίστοιχη επαγγελματική στόχευση, πιθανά δεν νιώθει δεσμευμένος να την ακολουθήσει επαγγελματικά, οπότε θα αναζητά άλλες διεξόδους ή και αλλαγή ειδικότητας σπουδών.

	Βαθμός		
	Μεγάλο/πολύ μεγάλο	Ουδέτερος/η	Μικρό/πολύ μικρό
Άσκηση επαγγέλματος στο εξωτερικό	97 (55,2%)	37 (21%)	42 (23,9%)

Πίνακας 7 Διάθεση άσκησης ειδικότητας σπουδών στο εξωτερικό

Από την έρευνα προέκυψαν τα στοιχεία που παρουσιάζονται στον Πίνακα 7. Είναι χαρακτηριστικό ότι περισσότεροι από το 55% του συνολικού ερευνητικού δείγματος είναι διατεθειμένοι να ασκήσουν το επάγγελμα που σπουδάζουν στο εξωτερικό και αρκετοί δεν έχουν αποφασίσει, κρατώντας ουδέτερη στάση. Το 23,9% φαίνονται αποφασισμένοι να μην αναζητήσουν εργασία στο εξωτερικό.

Άλλες πιθανές επαγγελματικές ενέργειες

Εκτός από την αναζήτηση εργασίας στο εξωτερικό, διερευνάται στο σημείο αυτό η επαγγελματική κατεύθυνση μετά το τέλος των σπουδών των συμμετεχόντων μέσα στο πλαίσιο της οικονομικής κρίσης. Δίνονται 5 πιθανές επιλογές που αφορούν την εργασία στον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα, την εργασία σε αντίστοιχη οικογενειακή επιχείρηση (εάν υπάρχει) ή την προοπτική έναρξης μια νέας επιχείρησης στο αντικείμενο σπουδών και τέλος το ενδεχόμενο σπουδών σε μια νέα ειδικότητα. Οι ερωτήσεις αυτές δίνουν συμπληρωματικές πληροφορίες στις δύο προηγούμενες υποενότητες, ολοκληρώνοντας τη διερεύνηση του βαθμού δέσμευσης των συμμετεχόντων στις εκπαιδευτικές επιλογές τους. Οι μελλοντικές επαγγελματικές ενέργειες των συμμετεχόντων στην έρευνα, όπως παρουσιάζονται στον Πίνακα 8, δείχνουν υψηλά ποσοστά ατόμων που θα αναζητήσουν εργασία στον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα. Υψηλό ποσοστό ατόμων δεν θα εργαστεί σε οικογενειακή επιχείρηση, δεδομένου ότι δεν έχουν όλοι οι συμμετέχοντες πρόσβαση σε τέτοια επιλογή. Οι πιθανότητες όμως να κάνουν έναρξη δικής τους επιχείρησης φαίνονται μοιρασμένες στο μικρό και μεγάλο βαθμό διάθεσης. Τέλος οι συμμετέχοντες φαίνονται να μην έχουν αποφασίσει αν θα σπουδάσουν μια νέα επαγγελματική ειδικότητα.

Επαγγελματικές ενέργειες	Βαθμός	Σύνολο
Εργασία στο δημόσιο τομέα	Μεγάλο/πολύ μεγάλο	119 (67,6%)
Εργασία στον ιδιωτικό τομέα	Μεγάλο/πολύ μεγάλο	137 (77,9%)
Εργασία σε οικογενειακή επιχείρηση	Μικρό/πολύ μικρό	94 (60%)
Έναρξη νέας επιχείρησης	Μεγάλο/πολύ μεγάλο	77 (43,8%)
	Μικρό/πολύ μικρό	69 (39,2%)
Νέα ειδικότητα σπουδών	Μεγάλο/πολύ μεγάλο	63 (35,8%)
	Ουδέτερος/η	70 (39,8%)
	Μικρό/πολύ μικρό	43 (24,5%)

Πίνακας 8 Πιθανές επαγγελματικές ενέργειες

Διερεύνηση του βαθμού αποδοχής στερεοτύπων φύλου στο επάγγελμα από τους συμμετέχοντες

Ο βαθμός αποδοχής στερεοτύπων φύλου στον επαγγελματικό χώρο είναι βασική άποψη που διερευνάται στην εργασία αυτή, ώστε να αναδειχθεί πόσο αυτά επηρεάζουν τις εκπαιδευτικές και επαγγελματικές επιλογές των σπουδαστών και σπουδαστριών των Δ.Ι.Ε.Κ. Για το λόγο αυτό διατυπώθηκαν δύο σχετικές ερωτήσεις στο ερευνητικό εργαλείο, η μια να αναζητά άμεσα την άποψη των συμμετεχόντων για την ύπαρξη αντρικών ή γυναικείων επαγγελμάτων και η δεύτερη να επιχειρεί το χαρακτηρισμό και ομαδοποίηση 10 επαγγελμάτων σε κατάλληλα για άντρες, γυναίκες ή και τους δύο.

Από τα συγκεντρωτικά στοιχεία του Πίνακα 9 φαίνεται ότι στην άμεση ερώτηση για τη ύπαρξη ή όχι αντρικών και γυναικείων επαγγελμάτων, οι συμμετέχοντες απαντούν ΟΧΙ σε υψηλό ποσοστό 62,5%. Παρόλα αυτά χαρακτηρίζουν τρία επαγγέλματα κατάλληλα μόνο για το ένα φύλο σε υψηλό βαθμό. Κατάλληλο επάγγελμα για γυναίκες είναι ο/η αισθητικός για το 77,3% του ερευνητικού δείγματος, και ο/η βρεφονηπιοκόμος για το 64,2%. Κατάλληλο επάγγελμα μόνο για άντρες είναι ο/η μηχανικός αυτοκινήτων για το 77,3% του ερευνητικού δείγματος.

Χαρακτηρισμός επαγγελμάτων		
Αντρικά	Γυναικεία	Και τα δύο
Μηχανικός αυτοκινήτων (77,3%)	Αισθητικός (77,3%)	Νοσηλεύτης/τρια (80,7%)
		Λογιστής/στρια (90,0%)
		Φύλακας (63,6%)
	Βρεφονηπιοκόμος (64,2%)	Προγραμματιστής/στρια Η/Υ (83,5%)
		Φυσικοθεραπευτής/τρια (86,4%)
		Γραμματέας (62,5%)
Υπάρχουν αντρικά και γυναικεία επαγγέλματα;		
ΝΑΙ	(37,5%)	ΟΧΙ (62,5%)

Πίνακας 9 Διερεύνηση αποδοχής στερεοτύπων φύλου στο επάγγελμα

Διερεύνηση των απόψεων των συμμετεχόντων για τη στάση οικογενειακού και φιλικού περιβάλλοντος στο ενδεχόμενο επιλογής ειδικότητας «αντίθετης» του κοινωνικού φύλου.

Στο τμήμα αυτό διερευνώνται οι απόψεις των σπουδαστών και σπουδαστριών για τις στάσεις των γονιών και των φίλων τους στα στερεότυπα φύλου στις επαγγελματικές

επιλογές τους. Συγκεκριμένα αναζητείται ο βαθμός που οι γονείς και οι φίλοι θα αντιδρούσαν στο ενδεχόμενο οι συμμετέχοντες να επέλεγαν να σπουδάσουν μια ειδικότητα επαγγέλματος η οποία δεν θεωρείται κατάλληλη για το φύλο τους, σύμφωνα με τα στερεότυπα που έχουν ισχύσει στο παρελθόν.

Σύμφωνα με τα συγκεντρωτικά στοιχεία του Πίνακα 10, φαίνεται ότι σε πολύ μεγάλο και μεγάλο βαθμό **90 άτομα** (51,1%) πιστεύουν ότι οι **γονείς** τους **θα διαφωνούσαν** σε μια επαγγελματική επιλογή που θεωρείται αντίθετη του φύλου τους, καθώς επίσης και 81 άτομα (46%) σε πολύ μεγάλο και μεγάλο βαθμό έχουν την ίδια άποψη για τους **φίλους** τους. Ως προς το βαθμό συμφωνίας με τη επιλογή τους, φαίνεται μια συμφωνία στα ποσοστά του πολύ μεγάλου και μεγάλου βαθμού τόσο για τους γονείς 66 άτομα (37,5%) όσο και για τους φίλους 63 άτομα (35,8%) και του πολύ μικρού και μικρού βαθμού 67 άτομα (38,1%) και για γονείς και για φίλους.

	Γονείς			Φίλοι		
	Πολύ μεγάλο /μεγάλο βαθμό	Ουδέτερο	Πολύ μικρό /μικρό βαθμό	Πολύ μεγάλο /μεγάλο βαθμό	Ουδέτερο	Πολύ μικρό /μικρό βαθμό
Θα συμφωνούσαν	66 άτομα	43 άτομα	67 άτομα	63 άτομα	46 άτομα	67 άτομα
	37,5%	24,4%	38,1%	35,8%	26,1%	38,1%
Θα διαφωνούσαν	90 άτομα	46 άτομα	40 άτομα	81 άτομα	55 άτομα	40 άτομα
	51,1%	26,1%	22,8%	46%	31,3%	22,7%

Πίνακας 10 Διερεύνηση απόψεων για τις στάσεις γονέων και φίλων στα στερεότυπα φύλου στο επάγγελμα

7.2 Ανάλυση αποτελεσμάτων

Ακολουθεί η ανάλυση των δεδομένων από τη συσχέτιση των μεταβλητών σύμφωνα με τις ερευνητικές υποθέσεις.

Αποτελέσματα διερεύνησης 1ης ερευνητικής υπόθεσης

Στόχος της 1^{ης} ερευνητικής υπόθεσης είναι να ελέγξει το βαθμό αποδοχής των στερεοτύπων φύλου από τους συμμετέχοντες στην έρευνα και το βαθμό επιρροής των γονέων τους στην αντίληψη αυτή.

Βαθμός αποδοχής των στερεοτύπων φύλου

Σύμφωνα με τα στοιχεία που συγκεντρώθηκαν (Γράφημα 7.52, Αντίληψη ύπαρξης αντρικών-γυναικείων επαγγελμάτων, στο Παράρτημα ΣΤ, σελ. 144), από τα 176 άτομα του ερευνητικού δείγματος, 110 άτομα (62,5%) απαντούν ΟΧΙ στο ερώτημα αν «υπάρχουν αντρικά και γυναικεία επαγγέλματα». Από αυτούς 59 άτομα (53,7%) είναι γυναίκες και 51 άτομα (46,3%) άντρες. Οι γυναίκες επομένως σε μεγαλύτερο ποσοστό από τους άντρες δεν αποδέχονται τα στερεότυπα φύλο στα επαγγέλματα.

Σε επόμενη ερώτηση, όπου ζητείται ο χαρακτηρισμός συγκεκριμένων επαγγελμάτων ως «αντρικά», «γυναικεία» ή «και τα δύο», οι απαντήσεις ενισχύουν την προηγούμενη απάντηση στο μεγαλύτερο μέρος των περιπτώσεων. Συγκεκριμένα στον Πίνακα 11 που ακολουθεί παρατηρείται ότι στα περισσότερα επαγγέλματα (7 από τα 10) οι συμμετέχοντες στην έρευνα αποδίδουν το χαρακτηρισμό «κατάλληλο και για τα δύο φύλα» σε υψηλά έως πολύ υψηλά ποσοστά (62,5% - 91%), γεγονός που συμφωνεί με το εύρημα της προηγούμενης ερώτησης. Συνεπώς, πολύ μεγάλο μέρος του δείγματος δηλώνουν ότι δεν αποδέχονται τη διάκριση των επαγγελμάτων ως προς το φύλο.

Επίσης παρατηρείται ότι σε όλες αυτές τις περιπτώσεις χαρακτηρισμού των επαγγελμάτων ως κατάλληλα και για τα δύο φύλα, οι γυναίκες είναι αυτές που αποδίδουν τα μεγαλύτερα ποσοστά (68% έως 95%), γεγονός που σημαίνει ότι οι γυναίκες, κατά μεγαλύτερο ποσοστό από τους άντρες, φαίνονται να μην αποδέχονται την ύπαρξη των στερεοτύπων

φύλου στα επαγγέλματα, θεωρώντας ότι και τα δύο φύλα μπορούν να ασκήσουν εξίσου καλά τα επαγγέλματα αυτά.

	Αντρικά		Γυναικεία		Και τα δύο	
Νοσηλεύτης/τρια	0		34		142 άτομα (81%)	
			12 γυναίκες	22 άντρες	84 (87,5%) γυναίκες	58 (72,5%) άντρες
Λογιστής/στρια	9		7		160 άτομα (91%)	
	1 γυναίκα	8 άντρες	4 γυναίκες	3 άντρες	91 (95%) γυναίκες	69 (86,2%) άντρες
Φύλακας	63		1		112 άτομα (64%)	
	30 γυναίκες	33 άντρες	1 γυναίκα	0 άντρες	65 (68%) γυναίκες	47 (58,7%) άντρες
Chef	15		4		157 άτομα (89%)	
	8 γυναίκες	7 άντρες	1 γυναίκα	3 άντρες	87 (90,6%) γυναίκες	70 (87,5%) άντρες
Προγραμματιστής Η/Υ	22		7		147 (83,5%)	
	11 γυναίκες	11 άντρες	4 γυναίκες	4 άντρες	81 (84,3%) γυναίκες	66 (82,5%) άντρες
Φυσικοθεραπευτής	4		20		152 (86%)	
	0 γυναίκες	4 άντρες	7 γυναίκες	13 άντρες	89 (92,7%) γυναίκες	63 (78,7%) άντρες
Γραμματέας	3		63		110 (62,5%)	
	1 γυναίκα	2 άντρες	27 γυναίκες	36 άντρες	68 (70,8%) γυναίκες	42 (52,5%) άντρες
Αισθητικός	3		136 (77,3%)		37	
	1 γυναίκα	2 άντρες	67 (70%) γυναίκες	69 (86,2%) άντρες	28 γυναίκες	9 άντρες
Βρεφονηπιοκόμος	3		113 (64,2%)		60	
	2 γυναίκες	1 άντρας	49 (51%) γυναίκες	64 (80%) άντρες	45 γυναίκες	15 άντρες
Μηχανικός αυτοκινήτων	136 (77,3%)		3		37	
	67 (69,7%) γυναίκες	69 (86,2%) άντρες	2 γυναίκες	1 άντρας	27 γυναίκες	10 άντρες

Πίνακας 11 Χαρακτηρισμός επαγγελματιών σε σχέση με το φύλο των συμμετεχόντων

Συνεχίζοντας όμως, τις παρατηρήσεις, στα 3 από τα 10 προτεινόμενα επαγγέλματα, αποδίδεται χαρακτηρισμός ως προς το φύλο. Συγκεκριμένα τα επαγγέλματα «αισθητικός» και «βρεφονηπιοκόμος» χαρακτηρίζονται από μεγάλο ποσοστό συμμετεχόντων ως κατάλληλα μόνο για γυναίκες (77,3% και 64,2% αντίστοιχα), και ο «μηχανικός αυτοκινήτων» κατάλληλο μόνο για άντρες (77,3%). Οι χαρακτηρισμοί αυτοί αποδίδονται στα τρία επαγγέλματα τόσο από άντρες όσο και από γυναίκες του δείγματος, δείχνοντας ότι τελικά και τα δύο φύλα αποδέχονται το διαχωρισμό των επαγγελμάτων ως προς το φύλο. Το γεγονός αυτό έρχεται σε αντίθεση με τις αντιλήψεις που εκδήλωσαν στα 7 προηγούμενα επαγγέλματα, καθώς και στο αρχικό, γενικό ερώτημα για το αν «υπάρχουν αντρικά και γυναικεία επαγγέλματα».

Παρατηρείται τέλος, ότι και στις τρεις περιπτώσεις επαγγελμάτων, οι άντρες αποδίδουν τα μεγαλύτερα ποσοστά (80%-86,2%) σε σχέση με τις γυναίκες (51%-70%), συνεπώς οι άντρες αποδέχονται το χαρακτηρισμό των επαγγελμάτων ως προς το φύλο σε μεγαλύτερο ποσοστό από τις γυναίκες.

Συνοψίζοντας, τα παραπάνω ευρήματα δείχνουν ότι, μολονότι οι νέοι γενικά εκδηλώνουν τάσεις αποδέσμευσης από τα στερεότυπα φύλου στα επαγγέλματα, αυτά εξακολουθούν να υφίστανται ως αντιλήψεις, οι οποίες εκδηλώνονται όταν οι ερωτήσεις επικεντρώνονται σε συγκεκριμένα επαγγέλματα. Σημαντικό στοιχείο επίσης είναι η διαφορά ανάμεσα στις αντιλήψεις αντρών και γυναικών, καθώς οι άντρες παρουσιάζουν υψηλότερο βαθμό αποδοχής των στερεοτύπων φύλου στα επαγγέλματα σε σχέση με τις γυναίκες.

Κυρίαρχη αντίληψη για τα στερεότυπα φύλου στο οικογενειακό περιβάλλον.

Ο βαθμός αποδοχής των στερεοτύπων φύλου από τους γονείς, επηρεάζει τις αντίστοιχες αντιλήψεις των παιδιών τους. Στον Πίνακα 12 που ακολουθεί, φαίνεται ότι 90 άτομα (51%) του ερευνητικού δείγματος δηλώνουν ότι οι γονείς τους σε μεγάλο και πολύ μεγάλο βαθμό θα διαφωνούσαν με το ενδεχόμενο επιλογής από τα παιδιά τους επαγγέλματος, που δεν θεωρείται κατάλληλο για το φύλο τους, με το ποσοστό των αντρών (52,5%) μεγαλύτερο από των γυναικών (50%).

Παρατηρείται επίσης ότι οι άντρες είναι περισσότεροι (48,7%) από τις γυναίκες (29,1%) στο σύνολο αυτών που θεωρούν ότι οι γονείς τους σε μικρό και πολύ μικρό βαθμό θα συμφωνούσαν με ενδεχόμενη τέτοια επιλογή.

	Σύνολο	Άντρες	Γυναίκες
Θα Συμφωνούσαν (μικρό/πολύ μικρό βαθμό)	67 (38%)	39 (48,7%)	28 (29,1%)
Θα Διαφωνούσαν (μεγάλο/πολύ μεγάλο βαθμό)	90 (51,1%)	42 (52,5%)	48 (50%)

Πίνακας 12 Αποδοχή στερεοτύπων φύλου από τους γονείς

Στη συνέχεια, στον Πίνακα 13, από τα στοιχεία που συγκεντρώθηκαν από την ερώτηση χαρακτηρισμού των επαγγελμάτων, παρατηρούνται τα εξής:

Συμφωνία γονέων στο ενδεχόμενο επιλογής επαγγέλματος αντίθετου του φύλου των παιδιών τους		
Επαγγέλματα	Μεγάλος/πολύ μεγάλος βαθμός συμφωνίας	Μικρός/πολύ μικρός βαθμός συμφωνίας
Αισθητικός	41 (30,1%)	58 (43%)
Βρεφονηπιοκόμος	28 (25%)	56 (50%)
Μηχανικός αυτοκινήτων	39 (28%)	61 (45%)

Πίνακας 13 Συσχέτιση χαρακτηρισμού επαγγελμάτων με κυρίαρχη αντίληψη γονέων

Από τα άτομα που χαρακτήρισαν ως κατάλληλο για γυναίκες το επάγγελμα «αισθητικός», το 43% δήλωσαν ότι οι γονείς τους θα συμφωνούσαν σε μικρό και πολύ μικρό βαθμό στο ενδεχόμενο να επέλεγαν ένα επάγγελμα που θεωρείται αντίθετο του φύλου τους, ενώ το 30,1% εξέφρασαν μεγάλο και πολύ μεγάλο βαθμό συμφωνίας. Το στοιχείο αυτό δείχνει ότι οι απόψεις των γονέων για τα στερεότυπα φύλου στα επαγγέλματα, όπως τις αντιλαμβάνονται τα παιδιά τους, επηρεάζουν και τις δικές τους απόψεις στο χαρακτηρισμό των επαγγελμάτων ως προς το φύλο.

Αντίστοιχες παρατηρήσεις γίνονται για τα επαγγέλματα «βρεφονηπιοκόμος» και «μηχανικός αυτοκινήτων». Από τα άτομα που χαρακτήρισαν ως κατάλληλο για γυναίκες το επάγγελμα «βρεφονηπιοκόμος», το 50% δήλωσαν ότι οι γονείς τους θα συμφωνούσαν σε μικρό και πολύ μικρό βαθμό στο ενδεχόμενο να επέλεγαν ένα επάγγελμα που θεωρείται αντίθετο του φύλου τους, ενώ οι μισοί από αυτούς (25%), εξέφρασαν μεγάλο και πολύ μεγάλο βαθμό συμφωνίας.

Από τα άτομα που χαρακτήρισαν ως κατάλληλο για άντρες το επάγγελμα «μηχανικός αυτοκινήτων», το 45% δήλωσαν ότι οι γονείς τους θα συμφωνούσαν σε μικρό και πολύ μικρό βαθμό στο ενδεχόμενο να επέλεγαν ένα επάγγελμα που θεωρείται αντίθετο του φύλου τους, ενώ το 28% εξέφρασαν μεγάλο και πολύ μεγάλο βαθμό συμφωνίας.

Τα παραπάνω ευρήματα δείχνουν ότι τα δύο αυτά στοιχεία συσχετίζονται, αποδεικνύοντας τη σύνδεση των αντιλήψεων των γονέων με τις αντιλήψεις των παιδιών τους για την αποδοχή στερεοτύπων φύλου στα επαγγέλματα.

Αποτελέσματα διερεύνησης 2ης ερευνητικής υπόθεσης

Στόχος της 2^{ης} ερευνητικής υπόθεσης είναι η καταγραφή των εσωτερικών και εξωτερικών κινήτρων που ωθούν τους συμμετέχοντες στην έρευνα στις επαγγελματικές επιλογές τους και πώς αυτά διαμορφώνονται σε σχέση με το φύλο.

Εξωτερικά κίνητρα

Τα εξωτερικά κίνητρα επιλογής επαγγέλματος που επιλέχθηκαν να αξιολογηθούν στην παρούσα έρευνα είναι: οικονομικές απολαβές, ζήτηση στην αγορά εργασίας, ευκαιρία για ταξίδια, ευέλικτο και σταθερό ωράριο εργασίας και ύπαρξη οικογενειακής επιχείρησης.

Όπως φαίνεται στον Πίνακα 14 που ακολουθεί, από το σύνολο του ερευνητικού δείγματος τα δύο σημαντικότερα εξωτερικά κίνητρα που επιλέγονται από τους συμμετέχοντες στην έρευνα είναι οι οικονομικές απολαβές (72,7%) και η ζήτηση στην αγορά εργασίας (71,6%). Παρατηρούνται αναλυτικά τα εξής:

Οι οικονομικές απολαβές συγκεντρώνουν υψηλό ποσοστό συμμετεχόντων και των δύο φύλων με μικρή διαφορά υπέρ των αντρών (73,7%) έναντι των γυναικών (72%), αναδεικνύοντας το κίνητρο αυτό το σημαντικότερο για την επιλογή επαγγέλματος.

Η ζήτηση του επαγγέλματος στην αγορά εργασίας αποτελεί κίνητρο επιλογής επαγγέλματος σε πολύ υψηλό ποσοστό για τις γυναίκες (75%), ενώ οι άντρες δίνουν χαμηλότερο ποσοστό (67,5%).

Σε μεγάλο και πολύ μεγάλο βαθμό επίσης καταγράφεται ως κίνητρο που ωθεί εξωτερικά τις επιλογές το εργασιακό ωράριο (ευέλικτο 48,8% και σταθερό 39,2%), με τα ποσοστά των γυναικών (60,5% και 50% αντίστοιχα) να είναι υψηλότερα των αντρών (35% και 26,2% αντίστοιχα).

Επίσης τα ταξίδια που προκύπτουν ως χαρακτηριστικά του επαγγέλματος, αποτελούν σημαντικό εξωτερικό κίνητρο και για τα δύο φύλα, σε ποσοστό μεγαλύτερο για τις γυναίκες (53%) σε σχέση με τους άντρες (38,7%).

Σε πολύ μικρό βαθμό φαίνεται να επηρεάζει τις επιλογές η ύπαρξη οικογενειακής επιχείρησης, επιλογή του 72,7% του δείγματος, κριτήριο το οποίο απευθύνεται σε περιορισμένο αριθμό συμμετεχόντων (δεν έχουν όλοι οικογενειακή επιχείρηση), αλλά επίσης πιθανά συνδέεται με την οικονομική κρίση που αντιμετωπίζει ο ιδιωτικός τομέας.

Κίνητρα	Βαθμός	Σύνολο	Άντρες	Γυναίκες
Οικονομικές απολαβές	Μεγάλο/πολύ μεγάλο	128 (72,7%)	59 (73,7%)	69 (72%)
Ζήτηση/αγορά εργασίας	Μεγάλο/πολύ μεγάλο	126 (71,6%)	54 (67,5%)	72 (75%)
Ταξίδια	Μεγάλο/πολύ μεγάλο	82 (46,6%)	31 (38,7%)	51 (53%)
Ευέλικτο ωράριο	Μεγάλο/πολύ μεγάλο	86 (48,8%)	28 (35%)	58 (60,5%)
Σταθερό ωράριο	Μεγάλο/πολύ μεγάλο	69 (39,2%)	21 (26,2%)	48 (50%)
Οικογενειακή επιχείρηση	Μικρό/πολύ μικρό	128 (72,7%)	62 (77,5%)	66 (69%)

Πίνακας 14 Εξωτερικά κίνητρα επιλογής επαγγελματικής ειδικότητας

Συνοψίζοντας, παρατηρούνται τα εξής:

Σημαντικότερο εξωτερικό κίνητρο για το σύνολο των συμμετεχόντων στην έρευνα είναι οι οικονομικές απολαβές.

Για τους άντρες οι οικονομικές απολαβές θεωρείται σημαντικότερο από όλα τα εξωτερικά κίνητρα και είναι το μόνο στο οποίο σημειώνουν μεγαλύτερο ποσοστό σε σχέση με τις γυναίκες.

Οι γυναίκες σημειώνουν μεγαλύτερα ποσοστά σε σχέση με τους άντρες στα κίνητρα ζήτηση, ταξίδια, ευέλικτο ωράριο εργασίας, σταθερό ωράριο εργασίας.

Οι γυναίκες κινούνται από εξωτερικά κίνητρα σε μεγαλύτερο βαθμό από τους άντρες.

Το ευέλικτο εργασιακό ωράριο συγκεντρώνει τις περισσότερες προτιμήσεις τόσο των αντρών όσο και των γυναικών του συνόλου σε σχέση με το σταθερό.

Τα επαγγελματικά ταξίδια επηρεάζουν τις γυναίκες περισσότερο από τους άντρες ως κριτήριο επιλογής επαγγέλματος.

Τέλος, η ύπαρξη οικογενειακής επιχείρησης συγκεντρώνει υψηλά ποσοστά και από τα δύο φύλα ως εξωτερικό κίνητρο μικρού βαθμού επιρροής, με τους άντρες να συγκεντρώνουν μεγαλύτερο ποσοστό από τις γυναίκες.

Επομένως τα εξωτερικά κίνητρα αναδεικνύονται σημαντικά στην επιλογή επαγγέλματος και για τα δύο φύλα, με αξιοσημείωτο το γεγονός ότι οι γυναίκες, έχοντας πλέον εισέλθει δυναμικά στον επαγγελματικό στίβο, τα αξιολογούν σε υψηλότερη θέση από ότι οι άντρες, σε σχέση με το παρελθόν.

Εσωτερικά κίνητρα

Τα εσωτερικά κίνητρα επιλογής επαγγέλματος που αξιολογήθηκαν στην παρούσα έρευνα είναι: ασφάλεια-σταθερότητα, ενδιαφέρον για το αντικείμενο, κοινωνική προσφορά, επαφή με ανθρώπους, ικανοποίηση, αξιοποίηση κλίσεων, δημιουργία οικογένειας και κοινωνικό κύρος.

Σύμφωνα με τον Πίνακα 15 που ακολουθεί, από το σύνολο του ερευνητικού δείγματος ως σημαντικότερα σε μεγάλο και πολύ μεγάλο βαθμό εσωτερικά κίνητρα επιλογής επαγγελματικής ειδικότητας, καταγράφονται το ενδιαφέρον (84,7%) και η προσωπική ικανοποίηση (81,2%). Ακολουθούν η ασφάλεια-σταθερότητα (69,3%), η επαφή με ανθρώπους (61,9%), η αξιοποίηση κλίσεων (57,9%), η κοινωνική προσφορά (47,1%), το κοινωνικό κύρος (36,9%) και η προοπτική δημιουργίας οικογένειας (47%).

Επίσης παρατηρείται ότι το 42,5% των συμμετεχόντων δηλώνουν ότι σε μικρό και πολύ μικρό βαθμό η προοπτική δημιουργίας οικογένειας αποτελεί κίνητρο επιλογής επαγγέλματος και 39,5% δηλώνουν ουδέτερη στάση στο κοινωνικό κύρος ως εσωτερικό κίνητρο.

Για τις γυναίκες του δείγματος το ενδιαφέρον αποτελεί το σημαντικότερο εσωτερικό κίνητρο (89,5%) και ακολουθεί η ικανοποίηση (88,5%). Ακολουθούν η δυνατότητα επαφής με ανθρώπους (76%) και η ασφάλεια, μονιμότητα και σταθερότητα που συνεπάγεται το επάγγελμα (70%). Στη συνέχεια τοποθετούν οι γυναίκες την αξιοποίηση κλίσεων (66,6%), την κοινωνική προσφορά (49%) και την προοπτική δημιουργίας οικογένειας (47%). Στο τέλος κατατάσσουν το κριτήριο κοινωνικό κύρος με ποσοστό 36,5%.

Για τους άντρες παρατηρείται ότι, το κριτήριο επαφή με ανθρώπους είναι το σημαντικότερο από όλα τα κριτήρια (80%) και ακολουθεί το ενδιαφέρον για το

αντικείμενο του επαγγέλματος (78,7%). Στη συνέχεια επιλέγουν την ικανοποίηση από το επάγγελμα (72,5%), την ασφάλεια, μονιμότητα, σταθερότητα (68,7%), την αξιοποίηση κλίσεων (47,5%), την κοινωνική προσφορά (45%) και το κοινωνικό κύρος (37,5%). Τέλος, η προοπτική δημιουργίας οικογένειας συγκεντρώνει μόλις το 13,7% των προτιμήσεων των ανδρών, αναδεικνύοντας αυτό το κριτήριο ως το μικρότερης σημασίας για την επιλογή επαγγέλματος από τους άντρες.

Κίνητρα	Βαθμός	Σύνολο	Άντρες	Γυναίκες
Ασφάλεια, σταθερότητα	Μεγάλο/πολύ μεγάλο	122 (69,3%)	55 (68,7%)	67 (70%)
Ενδιαφέρον	Μεγάλο/πολύ μεγάλο	149 (84,7%)	63 (78,7%)	86 (89,5%)
Κοινωνική προσφορά	Μεγάλο/πολύ μεγάλο	83 (47,1%)	36 (45%)	47 (49%)
Επαφή με ανθρώπους	Μεγάλο/πολύ μεγάλο	109 (61,9%)	36 (80%)	73 (76%)
Ικανοποίηση	Μεγάλο/πολύ μεγάλο	143 (81,2%)	58 (72,5%)	85 (88,5%)
Αξιοποίηση κλίσεων	Μεγάλο/πολύ μεγάλο	102 (57,9%)	38 (47,5%)	64 (66,6%)
Δημιουργία οικογένειας	Μεγάλο/πολύ μεγάλο	56 (31,8%)	11 (13,7%)	45 (47%)
Κοινωνικό κύρος	Μεγάλο/πολύ μεγάλο	65 (36,9%)	30 (37,5%)	35 (36,5%)

Πίνακας 15 Εσωτερικά κίνητρα επιλογής επαγγελματικής ειδικότητας

Συνοψίζοντας παρατηρούνται τα εξής:

Σημαντικότερο εσωτερικό κίνητρο για το σύνολο των συμμετεχόντων είναι το ενδιαφέρον για το αντικείμενο του επαγγέλματος.

Τα εσωτερικά κίνητρα στα οποία οι άντρες συγκεντρώνουν υψηλότερα ποσοστά από τις γυναίκες είναι η επαφή με ανθρώπους και το κοινωνικό κύρος.

Τα εσωτερικά κριτήρια στα οποία οι γυναίκες συγκεντρώνουν υψηλότερα ποσοστά από τους άντρες είναι το ενδιαφέρον, η ικανοποίηση, η ασφάλεια-μονιμότητα-σταθερότητα, η αξιοποίηση κλίσεων, η κοινωνική προσφορά και η προοπτική δημιουργίας οικογένειας. Το 47% των γυναικών και μόλις το 13% των αντρών θεωρούν την προοπτική δημιουργίας οικογένειας ως σημαντικό κίνητρο επιλογής επαγγέλματος, στοιχείο το οποίο

επιβεβαιώνει ότι τα δύο φύλα επηρεάζονται από τα κοινωνικά στερεότυπα φύλου στις επαγγελματικές τους επιλογές.

Συνεπώς, οι γυναίκες κινούνται από εσωτερικά κίνητρα στην επιλογή επαγγέλματος περισσότερο από τους άντρες, οι οποίοι, περισσότερο από το παρελθόν, αναδεικνύουν το ενδιαφέρον για το αντικείμενο και την ανθρώπινη επαφή ως σημαντικό κίνητρο επιλογής επαγγέλματος.

Επιρροή από εσωτερικά και εξωτερικά κίνητρα

Στο σημείο αυτό πρέπει να σχολιαστούν επίσης τα ακόλουθα σε σχέση με το σύνολο των κριτηρίων επιλογής επαγγέλματος, όπως παρουσιάζονται στον Πίνακα 16:

Δυνατότητα συνδυασμού καριέρας και οικογένειας			
Ευέλικτο εργασιακό ωράριο:	86 (49%)	Επαγγελματικά ταξίδια:	80 (45,5%)
↓		↓	
Δυνατότητα συνδυασμού καριέρας-οικογένειας:	43 (50%)	Δυνατότητα συνδυασμού καριέρας-οικογένειας:	40 (50%)
↓		↓	
Γυναίκες:	35 (81%)	Γυναίκες:	33 (82,5%)

Πίνακας 16 Δυνατότητα συνδυασμού καριέρας-οικογένειας

Από το σύνολο του ερευνητικού δείγματος 86 άτομα (49%) θεωρούν το ευέλικτο ωράριο εργασίας σημαντικό κριτήριο επιλογής επαγγέλματος σε μεγάλο και πολύ μεγάλο βαθμό. Από αυτούς, τα 43 άτομα (50%) επιλέγουν επίσης τη δυνατότητα συνδυασμού καριέρας και οικογένειας ως σημαντικό κριτήριο σε μεγάλο και πολύ μεγάλο βαθμό. Τα 35 από αυτά τα άτομα (81%) είναι γυναίκες. Συνεπώς για τις γυναίκες τα κριτήρια ευέλικτο εργασιακό ωράριο και δυνατότητα συνδυασμού καριέρας και οικογένειας συσχετίζονται και διαπιστώνεται ότι πιθανά, για τις περισσότερες από αυτές, ένα ευέλικτο εργασιακό ωράριο επιτρέπει και διευκολύνει τη δημιουργία και φροντίδα οικογένειας.

Από το σύνολο του ερευνητικού δείγματος παρατηρείται επίσης ότι 80 άτομα (45,5%) θεωρούν τα επαγγελματικά ταξίδια κριτήριο επιλογής επαγγέλματος σε μεγάλο και πολύ μεγάλο βαθμό. Από αυτά τα άτομα 40 (50%) επιλέγουν επίσης τη δυνατότητα συνδυασμού καριέρας και οικογένειας ως σημαντικό κριτήριο σε μεγάλο και πολύ μεγάλο βαθμό. Από αυτούς οι 33 (82,5%) είναι γυναίκες. Συνεπώς για τις γυναίκες τα κριτήρια επαγγελματικά ταξίδια και δυνατότητα συνδυασμού καριέρας και οικογένειας

συσχετίζονται και διαπιστώνεται ότι πιθανά, για τις περισσότερες από αυτές τα επαγγελματικά ταξίδια είναι κριτήριο που εκτιμάται ως αρνητικός παράγοντας για τη δυνατότητα δημιουργίας και φροντίδας οικογένειας.

Αποτελέσματα διερεύνησης 3ης ερευνητικής υπόθεσης

Στόχος της 3^{ης} ερευνητικής υπόθεσης είναι να ελέγξει το βαθμό επίδρασης του οικογενειακού, φιλικού περιβάλλοντος και των οικονομικών συνθηκών στην διαμόρφωση των επαγγελματικών επιλογών των σπουδαστών και σπουδαστριών των Δ.Ι.Ε.Κ.

Από την 1^η ερευνητική υπόθεση αναδείχτηκε η κυρίαρχη αντίληψη των γονέων για τα στερεότυπα φύλου στο επάγγελμα. Σύμφωνα με τον Πίνακα 12, το 51% των συμμετεχόντων στο ερευνητικό δείγμα απάντησαν ότι οι γονείς τους θα διαφωνούσαν με το ενδεχόμενο να επιλέξουν ένα επάγγελμα το οποίο θεωρείται αντίθετο του φύλου τους. Το γεγονός αυτό δημιουργεί την υπόθεση ότι τα παιδιά τους θα έχουν επηρεαστεί από αυτή την αντίληψη των γονέων ως προς τα στερεότυπα φύλου στο επάγγελμα. Είναι πιθανό δηλαδή τα παιδιά να έχουν υιοθετήσει τις αντιλήψεις των γονέων στο θέμα αυτό, οπότε αποδέχονται τα στερεότυπα φύλου.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Πίνακα 17 που ακολουθεί, παρατηρούνται τα εξής:

95 άτομα (54%) από το ερευνητικό δείγμα δήλωσαν ότι επηρεάστηκαν σε μεγάλο και πολύ μεγάλο βαθμό στην επιλογή ειδικότητας από την οικογένεια, κυρίως τους γονείς, με τις γυναίκες να προηγούνται με μικρή διαφορά (54,1%) από τους άντρες (53,7%).

Οι φίλοι αποτελούν παράγοντα επιρροής σε μεγάλο και πολύ μεγάλο βαθμό, μόνο για το 37% των συμμετεχόντων, με τους άντρες (42,5%) να είναι περισσότεροι από τις γυναίκες (32,3%).

Η οικονομική κρίση στην Ελλάδα φαίνεται να είναι ο σημαντικότερος από τους τρεις παράγοντες που ερευνώνται στο σημείο αυτό, συγκεντρώνοντας ποσοστό 62% του ερευνητικού δείγματος. Οι άντρες (66,2%) περισσότερο από τις γυναίκες (58,3%) αξιολογούν τις οικονομικές συνθήκες στην Ελλάδα ως παράγοντα που ρυθμίζει τις επιλογές τους.

Ως μικρής επιρροής παράγοντες καταγράφονται το μάθημα του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού (78%) και φορείς που σχετίζονται με την αγορά εργασίας (54%).

	Βαθμός	Σύνολο	Άντρες	Γυναίκες
Οικονομική κατάσταση Ελλάδας	Μεγάλο/πολύ μεγάλο	109 (62%)	53 (66,2%)	56 (58,3%)
Φίλοι	Μεγάλο/πολύ μεγάλο	65 (37%)	34 (42,5%)	31 (32,3%)
Οικογένεια –Γονείς	Μεγάλο/πολύ μεγάλο	95 (54%)	43 (53,7%)	52 (54,1%)
Σ.Ε.Π.	Μικρό/πολύ μικρό	138 (78,5%)	66 (82,5%)	72 (78%)
Φορείς εργασίας	Μικρό/πολύ μικρό	95 (54%)	54 (67,5%)	41 (43%)

Πίνακας 17 Παράγοντες επιλογής επαγγελματικής ειδικότητας

Προκύπτει στο σημείο αυτό η σκέψη ότι οι δύο παράγοντες με τα υψηλότερα ποσοστά, οικονομική κρίση και γονείς, πιθανά συσχετίζονται μεταξύ τους, καθώς είναι πιθανό γονείς με χαμηλό ή μεσαίο μορφωτικό επίπεδο να έχουν παιδιά που επηρεάζονται από την οικονομική κρίση περισσότερο από άλλα που έχουν γονείς με υψηλό μορφωτικό επίπεδο. Τα παιδιά με γονείς αποφοίτους Α' βαθμιας ή Β' βαθμιας εκπαίδευσης, χαμηλού ή μεσαίου μορφωτικού επιπέδου, πιθανά βιώνουν μεγαλύτερη ανασφάλεια, αντίστοιχη με αυτή των γονέων τους, που πιθανά κινδυνεύουν να χάσουν τη δουλειά τους ή δυσκολεύονται να βρουν δουλειά εν καιρώ οικονομικής κρίσης, λόγω των μεσαίων ή χαμηλών μορφωτικών τους προσόντων. Την ανασφάλεια αυτή δεν τη νιώθουν παιδιά γονέων με υψηλό μορφωτικό επίπεδο (π.χ. Γ' βαθμια εκπαίδευση, μεταπτυχιακοί τίτλοι σπουδών κ.α.).

Με βάση αυτά και σύμφωνα με τον Πίνακα 18 που ακολουθεί παρατηρούνται τα εξής:

Συσχέτιση μορφωτικού επιπέδου γονέων και επιρροής από την οικονομική κρίση	
Επιρροή από οικονομική κρίση	109 άτομα (62%)
↓	
Μορφωτικό επίπεδο γονέων (Α' & Β' βάρθμια εκπαίδευση)	100 άτομα (92%)
↓	
Φύλο	51 άντρες (51%)
	48 γυναίκες (48%)

Πίνακας 18 Συσχέτιση μορφωτικού επιπέδου γονέων με επιρροή από οικονομική κρίση

Από το σύνολο του ερευνητικού δείγματος 109 άτομα (62%) δήλωσαν ότι επηρεάστηκαν σε μεγάλο και πολύ μεγάλο βαθμό στην επιλογή ειδικότητας σπουδών από την οικονομική κρίση. Από αυτούς 100 άτομα (92%) δήλωσαν ότι το επίπεδο σπουδών του ενός ή και των

δύο γονέων τους είναι Α' θμιας ή Β' βάρθμιας εκπαίδευσης. Από αυτούς 52 άτομα (51%) είναι άντρες και 48 άτομα (48%) είναι γυναίκες.

Συνεπώς διαπιστώνεται ότι το μορφωτικό επίπεδο των γονέων της πλειοψηφίας των ατόμων που επηρεάζονται σημαντικά στις επαγγελματικές επιλογές τους από την οικονομική κρίση, είναι χαμηλού και μεσαίου επιπέδου. Επομένως υπάρχει συσχέτιση των δύο αυτών μεταβλητών.

Επίσης παρατηρείται ότι οι άντρες είναι περισσότεροι από τις γυναίκες, συνεπώς επηρεάζονται περισσότερο στις επιλογές τους από την οικονομική κρίση σε σχέση με το μορφωτικό επίπεδο των γονέων τους, από ότι οι γυναίκες.

Αποτελέσματα διερεύνησης 4ης ερευνητικής υπόθεσης

Στόχος της 4ης ερευνητικής υπόθεσης είναι να ελέγξει αν το προφίλ των σπουδαστών και σπουδαστριών των Δ.Ι.Ε.Κ. ως προς το φύλο, ηλικία, μορφωτικό επίπεδο και εργασιακή κατάσταση, αποτελεί παράγοντα δέσμευσης στην ειδικότητα σπουδών τους και στην προοπτική επαγγελματικής αποκατάστασης. Αναμένεται ότι το υψηλό ποσοστό ικανοποίησης από τις σπουδές, η παρακολούθηση της ειδικότητας πρώτης επιλογής, ο υψηλός βαθμός διάθεσης για αναζήτηση εργασίας στην ειδικότητα σπουδών ακόμα και σε χώρα του εξωτερικού, να αντιστοιχούν σε υψηλό βαθμό δέσμευσης στην επιλογή.

Ικανοποίηση από τις σπουδές

Η ικανοποίηση από τις σπουδές που ακολουθεί κάποιος είναι πιθανά δείγμα του αν σκοπεύει να ακολουθήσει την ειδικότητα των σπουδών του επαγγελματικά. Ένας άνθρωπος που δεν ικανοποιείται από τις σπουδές του (είτε από το αντικείμενο σπουδών, είτε από την οργάνωση του προγράμματος σπουδών), είναι πολύ πιθανό να μην επιθυμεί να αναζητήσει εργασία στον αντίστοιχο επαγγελματικό τομέα. Η ικανοποίηση από τις σπουδές θεωρείται στην παρούσα έρευνα ως κριτήριο που μετρά το βαθμό δέσμευσης των σπουδαστών και σπουδαστριών των Δ.Ι.Ε.Κ. στις εκπαιδευτικές και επαγγελματικές επιλογές τους.

Παρατηρώντας το Γράφημα 7.38 (Βαθμός ικανοποίησης από ειδικότητα σπουδών- στο Παράρτημα ΣΤ, σελ. 138), από το σύνολο του ερευνητικού δείγματος, 134 άτομα (76,1%)

δήλωσαν ικανοποιημένα σε μεγάλο και πολύ μεγάλο βαθμό από την επιλογή ειδικότητας κρίνοντας από την πορεία των σπουδών τους. Ουδέτερη στάση κράτησαν 22 άτομα (12,5%) και μικρό βαθμό ικανοποίησης δήλωσαν 20 άτομα (11,3%). Από τα άτομα που δήλωσαν ικανοποίηση σε μεγάλο και πολύ μεγάλο βαθμό προκύπτει υψηλός βαθμός δέσμευσης στις επιλογές τους. Σύμφωνα με τα δεδομένα της έρευνας όπως παρουσιάζονται στον Πίνακα 19 που ακολουθεί, διαπιστώνονται τα εξής:

Μεταβλητές	Ικανοποίηση από τις σπουδές: 134 άτομα (76,1% του συνολικού δείγματος)	
Φύλο	Άντρες	62 (77,5% του συνολικού αντρικού πληθυσμού του δείγματος)
	Γυναίκες	72 (53,7% του συνολικού γυναικείου πληθυσμού του δείγματος)
Ηλικία	18-25	60 (34% του συνολικού δείγματος)
	26-35	49 (27,8% του συνολικού δείγματος)
	35+	25 (14,2% του συνολικού δείγματος)
Μορφωτικό επίπεδο	Β'θμια Εκπαίδευση	93 (52,8% του συνολικού δείγματος)
	Γ'θμια Εκπαίδευση	41 (23,2% του συνολικού δείγματος)
	Ξένες γλώσσες	109 (61,9% του συνολικού δείγματος)
	Γνώση Η/Υ	124 (70,4% του συνολικού δείγματος)
Εργασιακή κατάσταση	Δημόσιος υπάλληλος	4 (2,2% του συνολικού δείγματος)
	Ιδιωτικός υπάλληλος	26 (14,7% του συνολικού δείγματος)
	Άνεργος	86 (48,9% του συνολικού δείγματος)
	Οικιακά	3 (1,7% του συνολικού δείγματος)
	Ελεύθερος επαγγελματίας	15 (8,5% του συνολικού δείγματος)

Πίνακας 19 Ικανοποίηση από τις σπουδές

Η κατανομή των συμμετεχόντων στην έρευνα ως προς το φύλο είναι 62 άντρες, αριθμός που αντιστοιχεί στο 77,5% του συνολικού αντρικού πληθυσμού του δείγματος και 72 γυναίκες, ποσοστό 75% του συνολικού γυναικείου πληθυσμού του δείγματος. Οι άντρες επομένως παρουσιάζουν μεγαλύτερη ικανοποίηση από τις σπουδές τους, συνεπώς και μεγαλύτερη δέσμευση σε σχέση με τις γυναίκες.

Ως προς την ηλικία, από τα 134 άτομα του ερευνητικού δείγματος που δήλωσαν μεγάλο και πολύ μεγάλο βαθμό ικανοποίησης από την ειδικότητα που σπουδάζουν, τα 60 άτομα (34% του συνολικού ερευνητικού δείγματος) ανήκουν στην ηλικιακή ομάδα 18-25, 49 άτομα (27,8%) ανήκουν στην ηλικιακή ομάδα 26-35 και 25 άτομα (14,2%) ανήκουν στην

ηλικιακή ομάδα 35+. Επομένως η ηλικιακή ομάδα 18-25 παρουσιάζει μεγαλύτερη ικανοποίηση από τις σπουδές τους, συνεπώς και δέσμευση στην επιλογή τους.

Ως προς το επίπεδο σπουδών από τα 134 άτομα που δήλωσαν μεγάλο βαθμό ικανοποίησης από τις σπουδές, 50 άτομα είναι απόφοιτοι ΓΕ.Λ., 39 άτομα απόφοιτοι ΕΠΑ.Λ., 41 άτομα απόφοιτοι Α.Ε.Ι./Τ.Ε.Ι. και 4 άτομα απόφοιτοι Μουσικού Σχολείου. Συνολικά 93 άτομα (52,8% του συνολικού δείγματος) είναι απόφοιτοι Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και 41 άτομα (23,2%) είναι απόφοιτοι Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Επομένως οι απόφοιτοι Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης παρουσιάζουν μεγαλύτερη ικανοποίηση από τις σπουδές τους, συνεπώς και δέσμευση στην επιλογή τους.

Ως προς τη γνώση ξένων γλωσσών, 138 άτομα (78,4 %) από το συνολικό ερευνητικό δείγμα γνωρίζουν Αγγλικά, οι 109 από τους οποίους (61,9%) δήλωσαν μεγάλο και πολύ μεγάλο βαθμό ικανοποίησης από την ειδικότητα που σπουδάζουν. Επομένως όσοι γνωρίζουν ξένες γλώσσες παρουσιάζουν μεγαλύτερη ικανοποίηση από τις σπουδές τους, συνεπώς και δέσμευση στην επιλογή τους.

Ως προς τη γνώση Η/Υ, 159 άτομα (90,3%) από το ερευνητικό δείγμα δήλωσαν ότι γνωρίζουν τη χρήση του, και από αυτά 124 άτομα (70,4%) δήλωσαν ότι σε μεγάλο και πολύ μεγάλο βαθμό είναι ικανοποιημένοι από την ειδικότητα που σπουδάζουν. Επομένως αυτοί που γνωρίζουν να χρησιμοποιούν νέες τεχνολογίες παρουσιάζουν μεγαλύτερη ικανοποίηση από τις σπουδές τους, συνεπώς και δέσμευση στην επιλογή τους.

Ως προς την εργασιακή τους κατάσταση, από τα 134 άτομα του συνολικού ερευνητικού δείγματος που δήλωσαν ικανοποίηση από τις σπουδές σε μεγάλο και πολύ μεγάλο βαθμό, 86 άτομα (48,9%) είναι άνεργοι, 4 άτομα (2,2%) είναι δημόσιοι υπάλληλοι, 26 άτομα (14,7%) είναι ιδιωτικοί υπάλληλοι, 3 άτομα (1,7%) ασχολούνται με οικιακά και 15 άτομα (8,5%) είναι ελεύθεροι επαγγελματίες. Επομένως οι άνεργοι παρουσιάζουν μεγαλύτερη ικανοποίηση από τις σπουδές τους, συνεπώς και δέσμευση στην επιλογή τους.

Συνοψίζοντας, διαπιστώνεται ότι δηλώνουν ικανοποίηση από την ειδικότητα που σπουδάζουν, συνεπώς και δέσμευση στην επιλογή τους σε μεγαλύτερο ποσοστό άντρες, ηλικίες 18-25 ετών, άνεργοι και απόφοιτοι Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, με καλή γνώση Αγγλικών και χρήσης Η/Υ.

Ειδικότητα πρώτης επιλογής

Το γεγονός ότι ένας σπουδαστής ή σπουδάστρια, παρακολουθεί μαθήματα της ειδικότητας πρώτης επιλογής, και όχι μιας άλλης ειδικότητας που οι συνθήκες του/της επέβαλαν, συνεπάγεται αυξημένο ενδιαφέρον και ικανοποίηση. Το αν οι συμμετέχοντες στην παρούσα έρευνα σπουδάζουν την ειδικότητα πρώτης επιλογής τους θεωρείται κριτήριο που μετρά το βαθμό δέσμευσής τους στις εκπαιδευτικές και επαγγελματικές επιλογές τους.

Παρατηρώντας τον Πίνακα 20 που ακολουθεί διαπιστώνονται τα εξής:

Από το σύνολο του ερευνητικού δείγματος, 145 άτομα (82,3%) δήλωσαν ότι σπουδάζουν την ειδικότητα πρώτης επιλογής. Συνεπώς προκύπτει γι' αυτούς υψηλός βαθμός δέσμευσής τους στις επιλογές.

<u>Μεταβλητές</u>	<u>Σπουδάζουν την πρώτη επιλογή:</u> 145 άτομα (82,3% του συνολικού δείγματος)	
<u>Φύλο</u>	<u>Άντρες</u>	65 (81,2% του συνολικού αντρικού πληθυσμού του δείγματος)
	<u>Γυναίκες</u>	80 (83,3% του συνολικού γυναικείου πληθυσμού του δείγματος)
<u>Ηλικία</u>	<u>18-25</u>	76 (43,1% του συνολικού δείγματος)
	<u>26-35</u>	43 (24,4% του συνολικού δείγματος)
	<u>35+</u>	26 (14,7% του συνολικού δείγματος)
<u>Μορφωτικό επίπεδο</u>	<u>Β'θμια Εκπαίδευση</u>	108 (61,5% του συνολικού δείγματος)
	<u>Γ'θμια Εκπαίδευση</u>	37 (21% του συνολικού δείγματος)
	<u>Ξένες γλώσσες</u>	116 (65,9% του συνολικού δείγματος)
	<u>Γνώση Η/Υ</u>	135 (76,7% του συνολικού δείγματος)
<u>Εργασιακή κατάσταση</u>	<u>Δημόσιος υπάλληλος</u>	6 (3,4%) του συνολικού δείγματος
	<u>Ιδιωτικός υπάλληλος</u>	26 (14,7% του συνολικού δείγματος)
	<u>Άνεργος</u>	88 (50% του συνολικού δείγματος)
	<u>Οικιακά</u>	7 (3,9% του συνολικού δείγματος)
	<u>Ελεύθερος επαγγελματίας</u>	18 (10,2% του συνολικού δείγματος)

Πίνακας 20 Σπουδές στην ειδικότητα πρώτης επιλογής

Το προφίλ τους διαμορφώνεται ως εξής:

Οι γυναίκες, η ηλικιακή ομάδα 18-25, οι απόφοιτοι Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και οι άνεργοι σε μεγαλύτερο ποσοστό σπουδάζουν την ειδικότητα πρώτης τους επιλογής, συνεπώς παρουσιάζουν μεγαλύτερη δέσμευση στην επιλογή τους.

Αναζήτηση εργασίας στην ειδικότητα σπουδών και στο εξωτερικό

Η διάθεση αναζήτησης εργασίας σχετικής με την ειδικότητα σπουδών δείχνει δέσμευση στην επιλογή σπουδών. Η δέσμευση αυτή ενδυναμώνεται όταν οι ερωτώμενοι δηλώνουν σε μεγάλο και πολύ μεγάλο βαθμό ότι είναι διατεθειμένοι προκειμένου να ασκήσουν το επάγγελμα που έχουν σπουδάσει, πιθανά και για άλλους λόγους, να μεταναστεύσουν.

Σύμφωνα με το Γράφημα 7.53 (Διάθεση αναζήτησης εργασίας στο εξωτερικό- Παράρτημα ΣΤ, σελ. 144) από το σύνολο του ερευνητικού δείγματος, 97 άτομα (55,1%) δήλωσαν διατεθειμένα να ασκήσουν το επάγγελμα που σπουδάζουν σε χώρα του εξωτερικού σε πολύ μεγάλο και μεγάλο βαθμό, 37 άτομα (21%) κράτησαν ουδέτερη στάση, 42 άτομα (23,8%) δήλωσαν μικρό και πολύ μικρό βαθμό διάθεσης .για αναζήτηση εργασίας σχετικής με την ειδικότητα σπουδών ακόμα και στο εξωτερικό. Συνεπώς προκύπτει μεγάλος αριθμός ατόμων που δείχνουν δέσμευση στην επιλογή τους.

Μεταβλητές	Αναζήτηση εργασίας σχετικής με την ειδικότητα σπουδών στο εξωτερικό: 97 άτομα (55,1% του συνολικού δείγματος)	
Φύλο	Άντρες	41 (51,2% του συνολικού αντρικού πληθυσμού του δείγματος)
	Γυναίκες	56 (58,3% του συνολικού γυναικείου πληθυσμού του δείγματος)
Ηλικία	18-25	53 (30,1% του συνολικού δείγματος)
	26-35	29 (16,4% του συνολικού δείγματος)
	35+	15 (8,5% του συνολικού δείγματος)
Μορφωτικό επίπεδο	Β'θμια Εκπαίδευση	75 (42,6% του συνολικού δείγματος)
	Γ'θμια Εκπαίδευση	22 (12,5% του συνολικού δείγματος)
	Ξένες γλώσσες	62 (35,2% του συνολικού δείγματος)
	Γνώση Η/Υ	87 (49,4% του συνολικού δείγματος)
Εργασιακή κατάσταση	Δημόσιος υπάλληλος	3 (1,7% του συνολικού δείγματος)
	Ιδιωτικός υπάλληλος	21 (11,9% του συνολικού δείγματος)
	Άνεργος	59 (33,5% του συνολικού δείγματος)
	Οικιακά	5 (2,8% του συνολικού δείγματος)
	Ελεύθερος επαγγελματίας	9 (5,1% του συνολικού δείγματος)

Πίνακας 21 Αναζήτηση εργασίας σχετικής με το αντικείμενο σπουδών στο εξωτερικό

Σύμφωνα με τον Πίνακα 21, το προφίλ των ατόμων αυτών διαμορφώνεται ως εξής:

Οι γυναίκες είναι περισσότερες με ποσοστό 58,3%, η ηλικιακή ομάδα που υπερτερεί αριθμητικά είναι η 18-25 με ποσοστό 30,1%, ως προς το μορφωτικό επίπεδο, το μεγαλύτερο ποσοστό συγκεντρώνει απόφοιτους Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (42,6%),

με γνώσεις Αγγλικών (35,2%) και Η/Υ (49,4%) αντίστοιχα και τέλος ως προς την εργασιακή κατάσταση η πλειοψηφία αποτελείται από άνεργους σε ποσοστό 33,5%.

7.3 Ερμηνεία αποτελεσμάτων

Η ερμηνεία των αποτελεσμάτων περιλαμβάνει σύγκριση αποτελεσμάτων με τις προηγηθείσες προβλέψεις και προηγούμενες έρευνες (Creswell, 2011).

Προφίλ δείγματος. Από την κατανομή ως προς το φύλο των συμμετεχόντων στο δείγμα, γίνεται αντιληπτό ότι η αρχική επαγγελματική εκπαίδευση, ειδικότερα η μη τυπική και συγκεκριμένα τα Δ.Ι.Ε.Κ., συγκεντρώνει τις προτιμήσεις κυρίως γυναικών, μια τάση που ίσως οφείλεται σε μεγαλύτερο βαθμό από το παρελθόν στην οικονομική κρίση (Bartlett, 2009), αντίθετα με την τυπική επαγγελματική που την προτιμούν κυρίως αγόρια (Μπουρνούδη και Ψάλτη, 1997).

Στην οικονομική κρίση άλλωστε αποδίδεται και το γεγονός ότι ένα σημαντικό στατιστικά ποσοστό του δείγματος (47%) είναι άνω των 25 ετών, λόγω της ανάγκης για επανεκπαίδευση και εξειδίκευση του εργατικού δυναμικού (Bartlett, 2009).

Στο ίδιο συμπέρασμα οδηγεί επίσης το γεγονός, ότι σε ποσοστό 64,2% το δείγμα αποτελείται από ανέργους, ενώ το 25% είναι απόφοιτοι Α.Ε.Ι./Τ.Ε.Ι. που επιστρέφουν στην εκπαίδευση, πιθανά με νέους στόχους, λόγω δυσκολιών εύρεσης εργασίας στο αντικείμενο των σπουδών τους. Είναι επίσης άτομα με γνώσεις ξένων γλωσσών και Η/Υ, χαρακτηριστικό της «μορφωσιολατρίας» των Ελλήνων (Βιτσιλάκη-Σορωνιάτη, 1997· Δημάκη κ.α., 2004) και των σπουδών χωρίς επαγγελματικό αντίκρισμα (Μανδηλαρά, 2016).

Τέλος ως προς το κοινωνικό-οικονομικό επίπεδο της οικογένειας, όπως διαμορφώθηκε από το επίπεδο σπουδών και την εργασιακή κατάσταση των γονέων, πρόκειται για άτομα που προέρχονται από μεσαία κοινωνικά στρώματα. Οι γονείς είναι κυρίως απόφοιτοι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, αυτοαπασχολούμενοι ή υπάλληλοι. Αξιοσημείωτο είναι το στοιχείο ότι οι μητέρες αυτοαπασχολούμενες είναι σημαντικά λιγότερες από τους πατέρες αυτοαπασχολούμενους, και σε ποσοστό 46% ασχολούνται με οικιακά, γεγονός που υποδηλώνει αποδοχή από τους γονείς των κοινωνικών στερεοτύπων στα επαγγέλματα (Eurydice, 2010), αντίληψη που επηρεάζει τις αντίστοιχες επιλογές των παιδιών τους (Papanis et al., 2011).

Στερεότυπα φύλου, επαγγελματικές επιλογές και ο ρόλος των γονέων. Στην άμεση ερώτηση για το αν υπάρχουν αντρικά και γυναικεία επαγγέλματα, είναι σημαντικό το

ποσοστό 62,5% του ερευνητικού δείγματος που απαντούν αρνητικά, με τους άντρες σε ποσοστό μεγαλύτερο των γυναικών. Στη συνέχεια όμως, χαρακτηρίζοντας 10 επαγγέλματα ως «αντρικά», «γυναικεία» ή «και τα δύο», έμμεσα διαφαίνονται αντιλήψεις για έμφυλες διακρίσεις των επαγγελμάτων, κυρίως από άντρες. Ενώ οι γυναίκες επιλέγουν το χαρακτηρισμό «και τα δύο» για 7 στα 10 επαγγέλματα, οι άντρες αφενός έχουν χαμηλότερα ποσοστά στην επιλογή αυτή, αφετέρου σε υψηλότερα ποσοστά από τις γυναίκες χαρακτηρίζουν ως «γυναικεία» επαγγέλματα τη βρεφονηπιοκόμο και αισθητικό και «αντρικό» το επάγγελμα του μηχανικού αυτοκινήτων.

Το εύρημα αυτό δείχνει ότι οι γυναίκες έχουν εσωτερικεύσει σε σημαντικό βαθμό τις αρχές ισότητας των δύο φύλων, παρόλο που ένα μικρό ποσοστό συνεχίζει να χαρακτηρίζει κάποια επαγγέλματα ως γυναικεία και κάποια ως αντρικά. Η αντίφαση ωστόσο είναι εντονότερη στους άντρες (Βιτσιλάκη-Σορωνιάτη, 1997 · Ζιώγου-Καραστεργίου, 2006 · Δεληγιάννη-Κουϊμτζή, 2008), δηλωτική του δισταγμού να αναγνωρίσουν την επίδραση του φύλου στις επαγγελματικές αποφάσεις, ως δείγμα τάσης ανεξαρτησίας από τα κοινωνικά στερεότυπα (Menon & Christou, 2012).

Αυτό ίσως να οφείλεται και στις γονικές επιρροές για την αποδοχή στερεοτύπων φύλου στο επάγγελμα (Menon & Christou, 2012). Οι άντρες σε μεγαλύτερο ποσοστό από τις γυναίκες, δηλώνουν τη διαφωνία των γονέων τους στο ενδεχόμενο να επέλεγαν επάγγελμα που δεν το θεωρούν κατάλληλο για το φύλο τους, κάτι που ίσως δείχνει ότι οι άντρες φαίνονται να επηρεάζονται σε μεγαλύτερο βαθμό από τους γονείς στην αποδοχή των στερεοτύπων φύλου στο επάγγελμα (Clutter, 1995). Άλλωστε έρευνες έχουν δείξει ότι οι γονείς επιθυμούν τα αγόρια τους να ακολουθήσουν τεχνικά επαγγέλματα τα οποία θεωρούν «αντρικά» (Σιδηροπούλου-Δημακάκου, 1997) · Δεληγιάννη κ. α., 2003).

Συνεπώς, αν και οι αντιλήψεις για τους αντρικούς και γυναικείους ρόλους στο επάγγελμα, φαίνεται να αναπαράγουν τα κοινωνικά στερεότυπα (Κακανά κ.α., 2002), παρουσιάζεται πλέον μια τάση υπονόμεισής τους από τις συνθήκες που προκαλεί η οικονομική κρίση. Δημιουργείται η επιτακτική ανάγκη εξόδου και παραμονής της γυναίκας στην αγορά εργασίας, η οποία σε συνδυασμό με τις διαμορφωμένες αρχές ισότητας των δύο φύλων, της δίνει το χώρο δυναμικής παρουσίας σε ευρύτερο φάσμα επαγγελμάτων, χωρίς δεσμεύσεις και περιορισμούς από τον έμφυλο διαχωρισμό του παρελθόντος (Κιούση κ.α., 2017).

Επομένως επαληθεύεται η πρώτη ερευνητική υπόθεση που αφορά στην αποδοχή των στερεοτύπων φύλου και τη διάκριση των επαγγελμάτων σε αντρικά και γυναικεία.

Κίνητρα επιλογής ειδικότητας. Η αξιολόγηση των κινήτρων επιλογής επαγγέλματος, αναδεικνύει τα εσωτερικά ως κίνητρα μεγαλύτερης σημασίας από τα εξωτερικά για το σύνολο του ερευνητικού δείγματος, γεγονός που στο παρελθόν ίσχυσε μόνο για τις γυναίκες (Γιαννακοπούλου, 1997 · Μπουρνούδη & Ψάλτη, 1997 · Βιτσιλάκη-Σορωνιάτη, 1997 · Σιδηροπούλου-Δημακάκου, 1997 · Δεληγιάννη-Κουϊμτζή, 2008). Το γεγονός ότι και οι άντρες πλέον επιλέγουν σε υψηλά ποσοστά το ενδιαφέρον για το αντικείμενο του επαγγέλματος, την ικανοποίηση που προκύπτει από αυτό και την επαφή με ανθρώπους, πιθανά προκύπτει από την ανάγκη εξεύρεσης ευχαρίστησης και ικανοποίησης μέσα στις συνθήκες φόβου, απομόνωσης και άγχους που επικρατούν στην επαγγελματική καθημερινότητα, συναισθημάτων που διαμορφώνονται λόγω της οικονομικής κρίσης και της ανασφάλειας που αυτή επιφέρει (Μπούρας & Λύκουρας, 2011 · Ταουσάνης & Κότιος, 2013).

Η οικονομική κρίση άλλωστε θεωρείται πιθανά η κύρια αιτία του γεγονότος ότι τα εξωτερικά κίνητρα συγκεντρώνουν υψηλά ποσοστά και από τα δύο φύλα, κυρίως δε από τις γυναίκες. Συγκεκριμένα, το κίνητρο οικονομικές απολαβές συγκεντρώνει τις περισσότερες προτιμήσεις τόσο των αντρών (Σιδηροπούλου-Δημακάκου, 1997 · Γιαννακοπούλου, 1997), όσο και των γυναικών. Οι γυναίκες όμως, σε υψηλότερο από τους άντρες ποσοστό, επιλέγουν το κίνητρο ασφάλεια, μονιμότητα και σταθερότητα, δείχνοντας την ανάγκη τους για εξασφάλιση σταθερού εισοδήματος, χαρακτηριστικό κυρίως των αντρών στο παρελθόν (Σιδηροπούλου-Δημακάκου, 2008).

Αυτό, σε συνδυασμό με την επιλογή του κινήτρου ζήτηση του επαγγέλματος στην αγορά εργασίας σε επίσης υψηλή θέση, όχι μόνο από τους άντρες αλλά κυρίως από τις γυναίκες, δηλώνει ότι οι γυναίκες δεν κινούνται πλέον από συναισθηματισμούς (Σιδηροπούλου-Δημακάκου, 1997 · Menon & Christou, 2012 · Korkmaz, 2015), αλλά εκδηλώνουν τάσεις δυναμικής ένταξης στον επαγγελματικό χώρο, απαγκίστρωσης από τα κοινωνικά στερεότυπα (Βιτσιλάκη-Σορωνιάτη, 1997) από υποχωρήσεις και συμβιβασμούς σε σχέση με τις επαγγελματικές επιλογές τους (Alogdianaki & Simantiraki, 2000).

Επίσης, ο δυναμισμός των γυναικών, ως συνέπεια της οικονομικής κρίσης, φαίνεται και στο κίνητρο αξιοποίηση κλίσεων που επιλέγουν σε υψηλότερο ποσοστό από τους άντρες, ως στοιχείο που θα τους δώσει ώθηση για αναζήτηση εργασίας (Ταουσάνης & Κότιος, 2013). Επομένως, η είσοδος στο επάγγελμα θεωρείται μονόδρομος (Γούλας, 2015) και η

σίγουρη και άμεση επαγγελματική αποκατάσταση είναι πλέον κριτήριο και για τα δύο φύλα (Μπουρνούδη και Ψάλτη, 1997).

Συνέπεια της τάσης των γυναικών για ένταξη στον επαγγελματικό χώρο, είναι η διαμόρφωση των αντιλήψεων για τη δημιουργία οικογένειας. Η προοπτική δημιουργίας οικογένειας γενικά, φαίνεται να έχει υποβιβαστεί σε σπουδαιότητα σε σχέση με το παρελθόν και για τα δύο φύλα (Alogdianaki & Simantiraki, 2000), δεν παύει όμως να είναι σημαντικό κίνητρο για το 47% των γυναικών. Οι γυναίκες, περισσότερο από τους άντρες, θεωρούν το ευέλικτο ωράριο εργασίας θετικό στοιχείο για το συνδυασμό καριέρας και οικογένειας, ενώ το σταθερό λειτουργεί ανασταλτικά. Το ίδιο συμβαίνει και στην περίπτωση που το επάγγελμα απαιτεί ταξίδια, θέτοντας εμπόδια στο ρόλο τους στην οικογένεια. Επομένως, η ανάγκη των γυναικών για επαγγελματική δραστηριότητα οικονομική δραστηριότητα φαίνεται ότι υπονομεύει την επιθυμία τους για δημιουργία οικογένειας (Δεληγιάννη-Κουϊμτζή κ. συν., 2008).

Για τους άντρες είναι πολύ χαμηλότερα τα ποσοστά στα κίνητρα δημιουργία οικογένειας, είδος ωραρίου εργασίας και επαγγελματικά ταξίδια, γεγονός που σημαίνει ότι αυτοί, ακολουθώντας τους κοινωνικούς ρόλους, αισθάνονται μεν υπεύθυνοι για τη στήριξη της οικογένειάς τους (Μπουρνούδη & Ψάλτη, 1997), λιγότερο όμως περιορισμένοι από τις γυναίκες στις επαγγελματικές επιλογές τους από την προοπτική δημιουργίας οικογένειας και ό,τι συνδέεται με αυτή (Βιτσιλάκη-Σορωνιάτη, 1997).

Τέλος το κοινωνικό κύρος παρουσιάζεται ως κίνητρο με χαμηλά ποσοστά επιλογής και από τα δύο φύλα, αν και στο παρελθόν υπήρξε σημαντικό κριτήριο κυρίως για τους άντρες (Κασιμάτη, 1991 · Γιαννακοπούλου, 1997). Το γεγονός αυτό μπορεί να ερμηνευτεί διότι λόγω της οικονομικής κρίσης, οι νέοι αναζητούν επάγγελμα, πρωτίστως ως μέσο βιοπορισμού και κάλυψης πρώτων και βασικών αναγκών, συνεπώς το κοινωνικό κύρος δεν αποτελεί πια ασφαλές κριτήριο για επαγγελματική αποκατάσταση (Ταουσάνης & Κότιος, 2013).

Γίνεται κατανοητό συνεπώς, ότι η οικονομική κρίση επιφέρει αλλαγές και στα κίνητρα που ωθούν τους νέους στις επαγγελματικές επιλογές. Άντρες και γυναίκες αξιολογούν το ίδιο τα εσωτερικά κίνητρα δίνοντάς τους προτεραιότητα στις αποφάσεις τους, οι γυναίκες όμως επιθυμώντας να έχουν δυναμικότερο επαγγελματικό ρόλο από το παρελθόν, αναδεικνύουν τα εξωτερικά ως καθοριστικής σημασίας για τις επιλογές τους. Δεν επαληθεύεται επομένως η δεύτερη ερευνητική υπόθεση, παρά μόνο σε ότι αφορά τα

εσωτερικά κίνητρα που παραμένουν σημαντικά για τις γυναίκες σε πολύ υψηλό βαθμό και προκύπτουν νέα στοιχεία για τα κίνητρα και των δύο φύλων.

Επαγγελματικές επιλογές και οικογενειακό, φιλικό, οικονομικό περιβάλλον. Σύμφωνα με τα ευρήματα της έρευνας, η εργασιακή κατάσταση του πατέρα φαίνεται να επιδρά στην επιλογή επαγγέλματος του παιδιού, αφού κανένας νέος που έχει άνεργους γονείς δεν επέλεξε την ασφάλεια που παρέχει το επάγγελμα ως κριτήριο επιλογής του (Papanis et al., 2011). Ένας άνεργος γονιός δεν αποτελεί επαγγελματικό κίνητρο για το παιδί του. Αντίστοιχα η εργασιακή κατάσταση της μητέρας οδηγεί τα παιδιά σε δημιουργικά και ενδιαφέροντα επαγγέλματα (Τσατσαρώνη κ.α., 2014). Πράγματι μέσω της παρούσας έρευνας διαπιστώθηκε ότι, εκτός από 3 άτομα με άνεργες ή με απασχολούμενες με οικιακά μητέρες, όλοι οι συμμετέχοντες στο ερευνητικό δείγμα δήλωσαν ότι σε μεγάλο βαθμό εκτιμούν την προσφορά και το ενδιαφέρον του επαγγέλματος (στοιχεία δημιουργικότητας) ως κριτήριο επιλογής του.

Παρά τις τάσεις ανεξαρτητοποίησης των γυναικών από τα κοινωνικά στερεότυπα, φαίνονται ότι επηρεάζονται περισσότερο από τους άντρες στην επιλογή επαγγέλματος από την οικογένεια, κυρίως τους γονείς (Δεληγιάννη-Κουϊμτζή κ. συν. 2008 · Quintin, 2009 · Clutter, 2010). Οι γονείς επίσης, επηρεάζουν τις επαγγελματικές επιλογές σε μεγαλύτερο βαθμό από ότι οι φίλοι (Βίκη και Παπάνη, 2007) οι οποίοι αποτελούν παράγοντα μεγαλύτερης επιρροής για τους άντρες (Κιούση, κ.α., 2017).

Οι οικονομικές συνθήκες τέλος, αναδείχθηκαν ο σπουδαιότερος παράγοντας που επηρεάζει την επαγγελματική επιλογή των νέων του δείγματος σε σχέση με τους δύο προηγούμενους (γονείς και φίλους), γεγονός αναμενόμενο βάσει της οικονομικής κρίσης της τελευταίας δεκαετίας (Γούλας, 2015). Την άποψη αυτή διατυπώνουν και τα δύο φύλα, με τους άντρες σε υψηλότερο ποσοστό από τις γυναίκες. Επίσης εκδηλώνεται μεγαλύτερη ανασφάλεια λόγω των οικονομικών συνθηκών από άτομα που οι γονείς τους έχουν χαμηλό και μεσαίο μορφωτικό επίπεδο, γεγονός που πιθανά αιτιολογείται από τον κίνδυνο ανεργίας που αντιμετωπίζουν τα άτομα χαμηλών εκπαιδευτικών προσόντων.

Επομένως επαληθεύεται η 3η ερευνητική υπόθεση ότι το οικογενειακό, φιλικό περιβάλλον και οι τρέχουσες οικονομικές συνθήκες στη Ελλάδα είναι παράγοντες που επηρεάζουν τις επαγγελματικές επιλογές νέων.

Δέσμευση στις επιλογές. Ο βαθμός δέσμευσης στις επαγγελματικές επιλογές των σπουδαστών και σπουδαστριών αξιολογήθηκε από την ικανοποίησή τους από την πορεία των σπουδών, το αν σπουδάζουν την ειδικότητα πρώτης επιλογής τους και τη διάθεσή τους για μετανάστευση με σκοπό την αναζήτηση εργασίας σχετικής με τις σπουδές τους.

Τα αποτελέσματα που προέκυψαν δείχνουν υψηλό βαθμό δέσμευσης και στα τρία κριτήρια. Οι ηλικίες που δείχνουν μεγαλύτερη δέσμευση είναι 18-25 ετών, και όσο περισσότερες συμπληρωματικές γνώσεις έχουν (αγγλικά, Η/Υ) τόσο αυξάνει η ικανοποίηση, συνεπώς και η δέσμευση. Οι άνεργοι φαίνονται πιο αποφασισμένοι από τους υπόλοιπους να εργαστούν στο εξωτερικό, άρα περισσότερο δεσμευμένοι στην επιλογή τους. Παρατηρείται επίσης ότι οι απόφοιτοι ΕΠΑ.Λ. σε μεγαλύτερο βαθμό από τους απόφοιτους ΓΕ.Λ. δηλώνουν ικανοποίηση από τις σπουδές τους (Κιούση κ.α., 2017).

Ως προς το χαρακτηριστικό του φύλου, οι άντρες σημειώνουν υψηλότερο ποσοστό ικανοποίησης από τις γυναίκες. Αυτές όμως σε μεγαλύτερο ποσοστό σπουδάζουν την ειδικότητα πρώτης επιλογής τους και είναι διατεθειμένες σε μεγαλύτερο βαθμό από τους άντρες να μεταναστεύσουν για εργασία στον τομέα σπουδών τους. Τα ευρήματα αυτά πιθανά συνδέονται με την οικονομική κρίση και την αλλαγή στάσης των γυναικών ως προς την απασχόληση (Βιτσιλάκη-Σορωνιάτη, 1997 · Δημάκη κ. α., 2004), όπως επισημάνθηκε σε προηγούμενες ενότητες. Οι γυναίκες δεν αντιμετωπίζουν πλέον συναισθηματικά και ρομαντικά την επαγγελματική αποκατάσταση, αλλά επιδεικνύουν επαγγελματισμό, ρεαλιστική στάση και δυναμισμό εξίσου με τους άντρες (Μπουρνούδη & Ψάλτη, 1997).

Συνεπώς δεν επαληθεύεται η 4^η ερευνητική υπόθεση ως προς το βαθμό δέσμευσης των δύο φύλων στις επαγγελματικές επιλογές τους με τις γυναίκες να αναδεικνύονται περισσότερο προσηλωμένες και δεσμευμένες στις επαγγελματικές τους αποφάσεις σε σχέση με τους άντρες.

Συνοψίζοντας, το γεγονός ότι μόνο δύο από τις τέσσερις ερευνητικές υποθέσεις επαληθεύονται σε σχέση με τα δεδομένα ερευνών του παρελθόντος, πρέπει να συζητηθεί σε συνδυασμό με τα νέα δεδομένα που προκύπτουν από τις σημαντικές οικονομικές μεταβολές, τις συνθήκες της αγοράς εργασίας, τις επιπτώσεις τους στην κοινωνία και στις διαμορφωμένες αντιλήψεις για τους παραδοσιακούς ρόλους των φύλων. Διαπιστώνεται ότι οι ρόλοι αντρών και γυναικών διαφοροποιούνται σημαντικά σε σχέση με το παρελθόν. Χαρακτηριστικά στοιχεία είναι ο δυναμισμός των γυναικών και η τάση απεξάρτησης από αντιλήψεις για τον κοινωνικό ρόλο τους. Η εξίσωση των φύλων ενσωματώνεται και

εκδηλώνεται έντονα μέσα από τις επαγγελματικές επιλογές των γυναικών, ενώ οι άντρες, παραμένοντας στους παραδοσιακούς τους ρόλους, δείχνουν μικρότερο βαθμό δυναμικής αντίδρασης στα προβλήματα που δημιουργεί η οικονομική κρίση. Οι γυναίκες ενεργοποιούνται βελτιωτικά στα επαγγελματικά τους σχέδια, χρησιμοποιώντας ευκαιρίες που τους παρέχονται, στη συγκεκριμένη περίπτωση από την αρχική επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, αποδεικνύοντας ότι τα εμπόδια είναι για να κινητοποιούν προς την υπέρβασή τους.

8 8ο Κεφάλαιο: Συμπεράσματα

Στην παρούσα διπλωματική εργασία έγινε προσπάθεια διερεύνησης της επιρροής των στερεοτύπων φύλου στην επιλογή ειδικότητας των σπουδαστών και σπουδαστριών στην αρχική επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση και συγκεκριμένα στο χώρο των Δ.Ι.Ε.Κ. του Νομού Αρκαδίας.

Μετά την παρουσίαση του πεδίου της έρευνας, δηλαδή της επαγγελματικής εκπαίδευσης μέσω των Δ.Ι.Ε.Κ. και του χρόνου, δηλαδή των συνθηκών οικονομίας τη δεδομένη χρονική στιγμή στην Ελλάδα ως συνέπεια της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης, οι θεωρίες λήψης επαγγελματικής απόφασης, ανέδειξαν την προσωπικότητα και το κοινωνικό περιβάλλον ως σημαντικούς παράγοντες που επηρεάζουν τους νέους στις επαγγελματικές επιλογές τους. Διαπιστώθηκε επίσης ότι άντρες και γυναίκες επηρεάζονται διαφορετικά από τις διαμορφωμένες αντιλήψεις για τα στερεότυπα φύλου, ανάλογα με το περιβάλλον προέλευσης (κυρίως το οικογενειακό) και τις επαγγελματικές αξίες που έχουν διαμορφώσει μέσα σ' αυτό.

Από την επισκόπηση αυτή δεν εντοπίστηκαν έρευνες που να εμπλέκουν το φύλο με τις επαγγελματικές επιλογές των νέων στο πεδίο της μη τυπικής επαγγελματικής εκπαίδευσης, κυρίως στο χώρο των Δ.Ι.Ε.Κ., την τελευταία δεκαετία της οικονομικής κρίσης, παράγοντας ο οποίος κρίθηκε ότι θα έδινε ενδιαφέροντα στοιχεία μέσω της παρούσας έρευνας. Αφού διατυπώθηκαν ο σκοπός, οι στόχοι και σχεδιάστηκε έρευνα που πραγματοποιήθηκε στα τρία Δ.Ι.Ε.Κ. Αρκαδίας το σχολικό έτος 2017-2018 μέσω ερωτηματολογίου σε δείγμα 176 ατόμων, επιχειρήθηκε να επαληθευτούν ή διαψευστούν 4 ερευνητικές υποθέσεις σχετικά με την αποδοχή των στερεοτύπων φύλου στο επάγγελμα, την επιρροή των γονέων, των φίλων και των συνθηκών στην αγορά εργασίας, τα κριτήρια επιλογής επαγγέλματος και το βαθμό δέσμευσης στις επιλογές αντρών και γυναικών.

Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η οικονομική κρίση της δεκαετίας 2008-2018 στην Ελλάδα ωθεί τους νέους, και όχι μόνο, στην εκπαίδευση και επανεκπαίδευση προκειμένου να αυξήσουν τα προσόντα τους και εξειδικεύσουν τις γνώσεις και δεξιότητές τους. Οι συνθήκες που προκύπτουν λόγω των εξελίξεων στην επιστήμη και τεχνολογία και του άγχους λόγω της ανεργίας, εμφανίζουν το χώρο της επαγγελματικής εκπαίδευσης ως διέξοδο και λύση στις επαγγελματικές αναζητήσεις.

Ειδικότερα αποδείχθηκε ότι η μη τυπική επαγγελματική εκπαίδευση είναι κατάλληλη και για άτομα μεγαλύτερης ηλικίας (47% του ερευνητικού δείγματος είναι άνω των 25 ετών), αφού σχεδιάζεται σύμφωνα με τις αρχές εκπαίδευσης ενηλίκων ώστε να καλύπτει τις ιδιαίτερες ανάγκες τους. Επίσης οργανώνεται βάσει των αναγκών της τοπικής και εθνικής αγοράς εργασίας, ώστε να επιτυγχάνεται διασύνδεση εκπαίδευσης και οικονομίας με την παροχή ειδικοτήτων που έχουν άμεση σχέση με την τοπική προοπτική ανάπτυξης. Με τον τρόπο αυτό καλύπτεται η ζήτηση από την προσφορά, καταπολεμάται η ανεργία, αξιοποιούνται κλίσεις του εργατικού δυναμικού και μειώνονται οι κοινωνικές ανισότητες. Η συμμετοχή των γυναικών στην έρευνα απέδειξε επίσης ότι η αρχική επαγγελματική εκπαίδευση είναι χώρος που κερδίζει πλέον το ενδιαφέρον των γυναικών σε μεγαλύτερο βαθμό από το παρελθόν. Το μεγάλο εύρος ειδικοτήτων που παρέχει, κυρίως όμως η οικονομική συγκυρία, ωθούν τις γυναίκες να βλέπουν συνειδητά και ορθολογικά την επαγγελματική τους αποκατάσταση και να οργανώνουν την επαγγελματική τους πορεία, ακόμα και στο χώρο της επαγγελματικής εκπαίδευσης, ο οποίος στο παρελθόν θεωρείτο κυρίως κατάλληλος για άντρες. Δείχνουν να έχουν αποδεχτεί και ενσωματώσει αντιλήψεις εξίσωσης των δύο φύλων και εκδηλώνουν τάσεις ανεξάρτησης από τα κοινωνικά στερεότυπα για τους επαγγελματικούς τους ρόλους.

Αν και αποδέχονται το χαρακτηρισμό επαγγεμάτων ως προς το φύλο, τα κίνητρα που τις ωθούν στις επαγγελματικές επιλογές τους είναι επηρεασμένα από τις συνθήκες που έχει διαμορφώσει η οικονομική κρίση. Κινούνται από εξωτερικά κίνητρα, όπως η ζήτηση του επαγγέλματος περισσότερο από ότι οι άντρες, αλλά και εσωτερικά, όπως το ενδιαφέρον, η ικανοποίηση και η ασφάλεια-σταθερότητα.

Παρά τις τάσεις ανεξάρτησης των γυναικών από τους παραδοσιακούς ρόλους τους, η προοπτική δημιουργίας οικογένειας παραμένει σημαντικός παράγοντας για αυτές, πολύ σημαντικότερος από ότι για τους άντρες. Για το λόγο αυτό αξιολογούν το είδος του ωραρίου εργασίας (σταθερό ή ευέλικτο) και την πιθανότητα επαγγελματικών ταξιδιών ως σημαντικούς παράγοντες στην επιλογή τους. Οι άντρες αντίστοιχα, δεν εκδηλώνουν περιορισμούς στην επαγγελματική επιλογή τους λόγω οικογένειας, αναπαράγοντας αντιλήψεις του παρελθόντος για το ρόλο του άντρα ως υπεύθυνου για την εξασφάλιση καλό βιοτικού επιπέδου στην οικογένεια αλλά, και τη γυναίκα ως υπεύθυνη για τη φροντίδα της, ακόμα κι αν αυτό σημαίνει υποχωρήσεις στα επαγγελματικά τους σχέδια.

Η επιρροή των γονέων στη διαμόρφωση των αντιλήψεων αυτών είναι σημαντική. Οι άντρες σε μεγαλύτερο βαθμό από τις γυναίκες εκτιμούν ότι οι γονείς τους δε θα

συμφωνούσαν με το ενδεχόμενο να επέλεγαν επάγγελμα αντίθετο του φύλου τους, ενώ οι γυναίκες δηλώνουν ότι επηρεάστηκαν από τους γονείς τους στην επαγγελματική επιλογή. Σημαντικό είναι επίσης το στοιχείο ότι οι άντρες με γονείς χαμηλού και μεσαίου μορφωτικού επιπέδου δήλωσαν ότι επηρεάστηκαν περισσότερο από την οικονομική κρίση, γεγονός που ίσως συνδέεται με τα στερεότυπα για το ρόλο του άντρα-αρχηγού, υπεύθυνου για την οικογένεια και τις δυνατότητές του για εξασφάλιση καλού βιοτικού επιπέδου σε καιρό οικονομικής κρίσης.

Η οικονομική κρίση άλλωστε, παρουσιάζεται ως ο σημαντικότερος παράγοντας επιρροής και των δύο φύλων. Οι γυναίκες εξαιτίας αυτού δείχνουν μεγαλύτερο δυναμισμό για επαγγελματική δράση σε σχέση με το παρελθόν, αποδεχόμενες την ανάγκη εξόδου τους από το σπίτι και ευελιξία για ενέργειες ένταξής τους στην αγορά εργασίας. Οι άντρες παρουσιάζονται λιγότερο δυναμικοί από τις γυναίκες, αναπαράγοντας αντιλήψεις για τα στερεότυπα των ρόλων στο επάγγελμα.

Τέλος ως προς το βαθμό δέσμευσης στις επιλογές οι γυναίκες φαίνονται περισσότερο προσηλωμένες στους στόχους τους από τους άντρες, γεγονός που αποδεικνύει την προσπάθειά τους να απαγκιστρωθούν από τις στερεοτυπικές αντιλήψεις του παρελθόντος που τις περιόριζαν στα οικιακά και τη φροντίδα των παιδιών τους κάνοντας συμβιβασμούς και υποχωρήσεις στην καριέρα. Οι άντρες δεν δείχνουν τάσεις ανεξαρτητοποίησης από τα στερεότυπα φύλου, ίσως διότι αυτά τους έδωσαν για πολλά χρόνια δύναμη, εξουσία και κύρος ως υπεύθυνοι-αρχηγοί στην οικογένεια, οπότε δεν είναι διατεθειμένοι να αποδεσμευτούν από αυτά. Φαίνεται ότι η οικονομική κρίση δρα ωθητικά για τις γυναίκες, και δημιουργεί δισταγμό και αναστολές στους άντρες για δυναμική αντίδραση.

Τα συμπεράσματα που προκύπτουν θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν από τους σχεδιαστές εκπαιδευτικής πολιτικής σε τοπικό επίπεδο, για μελλοντικές προτάσεις ειδικοτήτων στις οποίες να λαμβάνονται υπόψη, εκτός από τις ανάγκες της κοινωνίας και οικονομίας, επίσης οι ανάγκες των δύο φύλων.

Σαφώς η μελέτη στο συγκεκριμένο πεδίο δεν έχει εξαντληθεί. Λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι η παρούσα έρευνα μελετά τις απόψεις των γονέων μέσω των αντιλήψεων των παιδιών τους γι' αυτές, προτείνεται περαιτέρω έρευνα με συμμετοχή σπουδαστών, σπουδαστριών των Δ.Ι.Ε.Κ. και των γονέων τους, για ολοκληρωμένη απόδοση των παραγόντων που επιδρούν στη διαμόρφωση επαγγελματικών επιλογών.

Προτείνεται επίσης να γίνει περαιτέρω διερεύνηση της συμβουλευτικής που είναι απαραίτητη στους νέους στις επαγγελματικές επιλογές σε σχέση με το φύλο, στο πλαίσιο της μη τυπικής εκπαίδευσης, όχι μόνο στο χώρο των Δ.Ι.Ε.Κ., αλλά και άλλων φορέων παροχής αρχικής και συνεχιζόμενης επαγγελματικής εκπαίδευσης (Κ.Ε.Ε., Κ.Ε.Κ.).

Μια άλλη ενδιαφέρουσα έρευνα στο πεδίο της μη τυπικής επαγγελματικής εκπαίδευσης θα μπορούσε να λαμβάνει υπόψη κοινωνικές παραμέτρους, όπως η οικονομικό-κοινωνική κατάσταση της οικογένειας και η επιρροή της στις επαγγελματικές επιλογές των νέων. Ενδιαφέρον θα παρουσίαζε τέλος και η συγκριτική διερεύνηση των κινήτρων επιλογής επαγγέλματος πριν και μετά την οικονομική κρίση καθώς επίσης μια έρευνα που να συσχετίζει τις επιλογές ειδίκευσης στον επαγγελματικό τομέα με τα ποσοστά ανεργίας που εμφανίζει το αντίστοιχο επάγγελμα.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Αθανασίου, Ι. (2016). Η οικονομική κρίση ως παράγοντας αλλαγής στη σχολική μονάδα. Στο Ι. Παπαδάτος, Σ. Πολυχρονοπούλου & Α. Μπαστέα (Επιμ.), *6^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης και Ειδικής Αγωγής*, 24-26 Ιουνίου 2016 (22-53). Αθήνα: Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών Τομέας Ειδικής Αγωγής και Ψυχολογίας Π.Τ.Δ.Ε. Κέντρο Μελέτης Ψυχοφυσιολογίας και Εκπαίδευσης.
- Ακριβού, Ε., Μπινώτη, Φ. & Δερμιτζάκη, Ε. (2016). Οι αντιλήψεις παιδιών σχολικής ηλικίας για την οικονομική κρίση. *Προσχολική & Σχολική Εκπαίδευση*, 2, 305-322. <http://dx.doi.org/10.12681/ppej.9060> Ανακτήθηκε 4 Απριλίου, 2018.
- Αναστασιάδης, Α. (2014, Νοέμβριος, 6). Η οικονομική κρίση και οι επιπτώσεις της στην κοινωνία. *Sigmalive NetWork*. Ανακτήθηκε 4 Απριλίου, 2018, από http://www.sigmalive.com/news/opinions_sigmalive/177639/h-oikonomiki-krisi-kai-oi-epiptoseis-stin-koinonia
- Ανδρούσου, Α., Τσάφος, Β., Βουβουσίρα, Σ., Κουμιανάκη, Μ., Φάκου, Α., Χαραβιτσίδης, Π., Αυγητίδου, Σ., Κομίνια, Ε. & Κακανά, Δ. (2017). Ο ρόλος των σχολείων και οι στρατηγικές δράσης των εκπαιδευτικών την περίοδο της οικονομικής και κοινωνικής κρίσης: ποιοτική έρευνα στον νομό Αττικής. *Νέα Παιδεία* (161), 34-58. Ανακτήθηκε 17 Ιουνίου, 2018 από <http://www.neapaideia-glossa.gr/content/161e.htm>
- Αργυροπούλου, Κ. (2015). Θεωρίες επαγγελματικής ανάπτυξης. Η θεωρία του Holland. Πανεπιστημιακές σημειώσεις. Ανακτήθηκε 22 Φεβρουαρίου, 2018, από https://eclass.uoa.gr/modules/document/file.php/PPP528/Holland_theory-1.pdf
- Αυγητίδου, Σ., Κομίνια, Ε., Λυκομήτρου, Σ., Αλεξίου, Β., Ανδρούσου, Α., Κακανά, Δ. Μ., Τσάφος, Β. & Κουσαξίδης, Κ. (2016). Αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κρίσης στην εκπαίδευση: Απόψεις και πρακτικές διευθυντών και προϊσταμένων στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. *Έρευνα στην Εκπαίδευση*, 5, 172-185. [doi: http://dx.doi.org/10.12681/hjre.10784](http://dx.doi.org/10.12681/hjre.10784)
- Bird, M., Hammeresley, M., Gomm, P. & Woods, P. (1999). *Εκπαιδευτική έρευνα στην πράξη. Εγχειρίδιο μεθοδολογίας*. Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

- Βαγιανός, Δ., Βέττας, Ν. & Μεγήρ, Κ. (2018). *Η οικονομική κρίση στην Ελλάδα: Μεταρρυθμίσεις και ευκαιρίες σε μία κρίσιμη συγκυρία*. Ανακτήθηκε 2 Ιουνίου 2018, από <http://greekeconomistsforreform.com/EL/financial-times-article-greek-reforms-can-yet-stave-off-default/>
- Βέικου, Μ. (2012). Κοινωνικό φύλο (Φύλο και κοινωνιολογία). *ΦυλοΠαιδεία-Ηλεκτρονική εγκυκλοπαίδεια*. Ανακτήθηκε 20 Δεκεμβρίου, 2017, από http://www.fylopedia.uoa.gr/index.php/%CE%91%CF%81%CF%87%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CF%83%CE%B5%CE%BB%CE%AF%CE%B4%CE%B1
- Βεργίδης, Δ. (2008). *Εισαγωγή στην Εκπαίδευση ενηλίκων. Η εξέλιξη της εκπαίδευσης Ενηλίκων στην Ελλάδα και η Κοινωνικο-οικονομική Λειτουργία της*. Πάτρα: Ε.Α.Π.
- Βεργίδης, Δ. & Καραλής, Α. (2008). *Εισαγωγή στην εκπαίδευση ενηλίκων. Σχεδιασμός, Οργάνωση και Αξιολόγηση Προγραμμάτων*. Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
- Βίκη, Α. (2008). *Θεωρίες επαγγελματικής επιλογής*. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.
- Βίκη, Α. & Παπάνης, Ε. (2007). Ο επαγγελματικός προσανατολισμός. Πανεπιστημιακές σημειώσεις. Ανακτήθηκε 20 Δεκεμβρίου, 2017, από https://eclass.upatras.gr/modules/document/file.php/PDE1363/papanis_epaggelmatikosrposnatolismos.pdf
- Βιτσιλάκη-Σορωνιάτη, Χ. (1997). Ο ρόλος του φύλου στη διαμόρφωση εκπαιδευτικών και επαγγελματικών φιλοδοξιών. Στο Β. Δεληγιάννη & Σ. Ζιώγου (Επιμ.), *Φύλο και Σχολική πράξη* (σ.σ. 586-620). Θεσσαλονίκη: Βάνιας.
- Βιτσιλάκη, Χ. (2007α). Ο λόγος για την κατά φύλο διαίρεση των επαγγελμάτων. Στο Χ. Βιτσιλάκη & Π. Φώκιαλη (Επιμ.), *Φύλο και απασχόληση* (σ.σ. 81-100). Αθήνα: Ατραπός.
- Βιτσιλάκη, Χ. (2007β). Φύλο και απασχόληση: Μια εισαγωγή. Στο Χ. Βιτσιλάκη & Π. Φώκιαλη (Επιμ.), *Φύλο και απασχόληση* (σ.σ. 13-23). Αθήνα: Ατραπός.
- Βογιατζή, Μ. & Βογιατζής, Α. (2011). Η παγκόσμια Οικονομική κρίση και η Ελλάδα Υπάρχουν προοπτικές; Στο Ν. Τσίτσης, Μ. Βογιατζή και Λ. Τσουλφίδης (Επιμ.), *11ο Διεθνές Συνέδριο της Εταιρίας Οικονομολόγων Θεσσαλονίκης (Ε.Ο.Θ.). Παγκόσμια Κρίση και Οικονομικές Πολιτικές*, 25-27 Νοεμβρίου 2010 (σ.σ. 43-54). Θεσσαλονίκη: Αλεξάνδρειο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Θεσσαλονίκης.

- Βουτσινάς, Ι. (2014). *Ινστιτούτο Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΙΕΚ). Ειδικότητες*. Αθήνα: ΕΟΠΠΕΠ.
- Βρετάκου, Β. (1990). *Ο σχολικός επαγγελματικός προσανατολισμός στην Ελλάδα*. Αθήνα: Παπαζήση.
- Cohen, L., Manion, L. & Morrison, K. (2008). *Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Creswell, J. (2011). *Η έρευνα στην εκπαίδευση*. Αθήνα: Ίων.
- Γενική Γραμματεία Δια Βίου Μάθησης, (2013). *Εθνικό Πρόγραμμα Διά Βίου Μάθησης 2013-2015. Στρατηγικό πλαίσιο*. Αθήνα: Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων Πολιτισμού και Αθλητισμού.
- Γιαννακοπούλου, Ε. (1997). Αξιολογικές κρίσεις και προσδοκίες κοριτσιών και αγοριών εφηβικής ηλικίας για τα βασικά χαρακτηριστικά της επαγγελματικής απασχόλησης. Στο Β. Δεληγιάννη & Σ. Ζιώγου (Επιμ.), *Φύλο και Σχολική πράξη* (σ.σ. 667-678). Θεσσαλονίκη: Βάνιας.
- Γούλας, Σ. (2015, Αύγουστος, 30). Οικονομική κρίση και επιλογή σπουδών. *Capital.gr*. Ανακτήθηκε 4 Απριλίου, 2018, από <http://www.capital.gr/arthra/3057142/oikonomiki-krisi-kai-epilogi-spoudon>
- Δεληγιάννη-Κουϊμτζή, Β., Μαρκουλής, Δ., Γωνίδα-Μπαμνίου, Ε., Κιοσέογλου, Γ., Ψάλτη, Α., Κουϊμτζή, Ε. & Μπάκα, Α. (2008). *Εκπαιδευτικές και Επαγγελματικές Επιλογές Εφήβων: Διερεύνηση των αντιλήψεων στα θέματα ισότητας των δυο φύλων της ελληνικής σχολικής κοινότητας (μαθητές/τριες, εκπαιδευτικοί, γονείς)*. Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.
- Δεληγιάννη, Β., Μαζηρίδου, Ε. & Κιοσέογλου, Γ. (2003). Οι Προσδοκίες των γονέων για το μέλλον των παιδιών τους: διαμορφώνοντας τις ταυτότητες φύλου στο οικογενειακό πλαίσιο. Αναδημοσίευση από το Α. Κωσταρίδου-Ευκλείδη, Α. Στογιαννίδου & Ε. Αυδή (Επιμ.), *Επιστημονική Επετηρίδα Τμήματος Ψυχολογίας*, (σ.σ.189-214). Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Ανακτήθηκε 21 Δεκεμβρίου, 2017, από <http://ikee.lib.auth.gr/record/223262/?ln=en>
- Δημάκη, Κ., Καμινιώτη, Ο., Κωστάκη, Α., Τσούρτη, Ζ. & Ψαράκης, Σ. (2004). Εκπαιδευτικές και επαγγελματικές προτιμήσεις των μαθητών του Λυκείου στα αστικά κέντρα. *Επιθεώρηση κοινωνικών ερευνών*, 49, 147-176. <http://dx.doi.org/10.12681/grsr.9285> Ανακτήθηκε 20 Φεβρουαρίου, 2018.

- Δημητρόπουλος, Ε. (2004). *Εισαγωγή στη μεθοδολογία της επιστημονική έρευνας*. Αθήνα: Έλλην.
- Δημητρόπουλος, Ε., Θεοδοσίου, Δ., Παπαδημητρίου, Α. & Παπαθανασίου, Π. (2000). *Οι προτιμήσεις των νέων για σπουδές και επάγγελμα*. Αθήνα: Γρηγόρη.
- Δραγώνα, Θ. (2007). *Στερεότυπα και προκαταλήψεις*. Αθήνα: Πανεπιστήμιο Αθηνών.
- Eurydice (2010). *Διαφορές των Φύλων στο Εκπαιδευτικό Επίτευγμα: Μελέτη για τα Μέτρα που Λαμβάνονται και την Κατάσταση που Επικρατεί στην Ευρώπη Σήμερα*, μετάφρ., Φ. Ιωαννίδου –Μουζακίτη. Αθήνα: Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού.
- Everard K. B. & Morris G. (1999). *Αποτελεσματική Εκπαιδευτική Διοίκηση*. Στο Δ. Κίκιζας, μετάφρ., Α. Αθανασούλα Ρέππα (Επιμ.). Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
- ΕΛΣΤΑΤ, (2011). *Δημογραφικά Χαρακτηριστικά 2011*. Ανακτήθηκε 5 Ιανουαρίου, 2018, από <https://www.statistics.gr/statistics/-/publication/SAM03/>
- ΕΛΣΤΑΤ, (2016). *Μεταναστευτική κίνηση 2016*. Ανακτήθηκε 5 Απριλίου, 2018, από <http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SPO15/>
- ΕΛΣΤΑΤ, (2017). *Έρευνα εργατικού δυναμικού: 7 Απριλίου 2018*. Ανακτήθηκε 4 Απριλίου, 2018, από <http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SJO02/>
- Εμβαλωτής, Α., Κατσή, Α. & Σιδερίδης, Γ. (2006). *Στατιστική μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας*. Πανεπιστημιακές σημειώσεις. Ανακτήθηκε 20 Φεβρουαρίου, 2018, από http://www.actuar.aegean.gr/notes/Embalotis%20et%20al_%20Stat_Notes.pdf
- Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π., (2016). *Εθνικό πλαίσιο προσόντων. Προσόντα χωρίς σύνορα για εργασία και Μάθηση*. Αθήνα: ΕΟΠΠΕΠ.
- Faulkner, D., Swann, J., Baker, S., Bird, M. & Carty, J. (1999). *Εξέλιξη του παιδιού στο κοινωνικό περιβάλλον. Εγχειρίδιο μεθοδολογίας*. Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
- Ζαφειρόπουλος, Κ. (2005). *Πώς γίνεται μια επιστημονική εργασία: Επιστημονική έρευνα και συγγραφή εργασιών*. Αθήνα: Κριτική.
- Ζιώγου-Καραστεργίου, Σ. (2006). *Διερευνώντας το φύλο*. Θεσσαλονίκη: Βάνιας.
- Hughes, D. & Borbely-Pecze, T. (2012). *Ανεργία των νέων: Μια κρίση ανάμεσά μας. Ο ρόλος των πολιτικών της Δια Βίου Συμβουλευτικής και του Επαγγελματικού*

Προσανατολισμού για την αντιμετώπιση της προσφοράς και ζήτησης εργασίας.
Αθήνα: ΕΟΠΠΕΠ.

Ιακωβίδης, Γ. (1998). *Η τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση στην Ελλάδα*. Αθήνα:
Gutenberg.

I.O.B.E. (2017). Τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα. Επιπτώσεις της κρίσης και
προκλήσεις. Ανακτήθηκε 17 Ιουνίου, 2018, από
http://ioebe.gr/docs/research/RES_05_F_27062017_PRE_GR.pdf

Ιωσηφίδης, Θ. (2008). *Ποιοτικές μέθοδοι έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες*. Αθήνα:
Κριτική.

Κακανά, Δ., Καμαριανός, Γ. & Μεταλλίδου, Π. (2002). Φύλο και επαγγελματικός
προσανατολισμός. Ο ρόλος των ΜΜΕ στην επιλογή επαγγέλματος από τα δύο
φύλα. *Μέντορας*, 6, 18-28. Ανακτήθηκε 20 Δεκεμβρίου, 2017, από
[http://www.isotita-
epaeak.gr/iliko_sxetikes_ereunes/mme/Kakana_D_Fylo_kai_reduce.pdf](http://www.isotita-epaeak.gr/iliko_sxetikes_ereunes/mme/Kakana_D_Fylo_kai_reduce.pdf)

Κανταρτζή, Ε. & Ανθόπουλος, Κ. (2006). Η συμμετοχή των δύο φύλων στη στελέχωση
της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Ανακτήθηκε 21 Δεκεμβρίου, 2017, από
[http://www.isotita-
epaeak.gr/iliko_sxetikes_ereunes/ekpedeusi/Kantarzi_E_H_symmetoxi_ton_dyo_r
educe.pdf](http://www.isotita-epaeak.gr/iliko_sxetikes_ereunes/ekpedeusi/Kantarzi_E_H_symmetoxi_ton_dyo_reduce.pdf)

Κάντας, Α. & Χατζή, Α. (1991). *Επαγγελματική Συμβουλευτική-Η Συμβουλευτική
Προσέγγιση της επαγγελματικής Επιλογής & Σταδιοδρομίας*. Αθήνα: Ελληνικά
Γράμματα.

Καντζάρα, Β. (2007). Η μετάβαση από το σχολείο στη «ζωή» και η επιλογή σπουδών και
επαγγέλματος. Στο Ε. Μαραγκουδάκη (Επιμ.), *Φύλο και νέα επαγγέλματα* (σ.σ. 49-
60). Ιωάννινα: Λιθογραφία.

Καραλής, Α. (2005). *Σχεδιασμός, Διοίκηση, Αξιολόγηση Προγραμμάτων Εκπαίδευσης
Ενηλίκων. Σχεδιασμός Προγραμμάτων*. Τ. Β'. Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό
Πανεπιστήμιο.

Καραλής, Θ. (2003). Δια βίου Μάθηση και Εκπαίδευση: Θεωρητικές προσεγγίσεις,
προκλήσεις και προοπτικές. Διδακτικές σημειώσεις. Ανακτήθηκε 5 Ιανουαρίου,
2018, από
<https://eclass.upatras.gr/modules/document/file.php/PN1555/%CE%94%CE%B9%>

[CE%B1%20CE%92%CE%AF%CE%BF%CF%85%20CE%9C%CE%AC%CE%B8%CE%B7%CF%83%CE%B7.pdf](#)

- Καρατζογιάννης, Σ. & Πανταζή, Σ. (2014). *Η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση στην Ελλάδα. Αδυναμίες, δυνατότητες και προοπτικές*. Αθήνα: ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ.
- Καραφύλλη, Μ. (2002). *Η συμβολή των Τ.Ε.Λ. στην επαγγελματική-εκπαιδευτική σταδιοδρομία και αποκατάσταση των νέων*. Αθήνα: Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη α.ε.
- Κασιμάτη, Κ. (1991). *Επιλογή επαγγέλματος πραγματικότητα ή μύθος*. Αθήνα: Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών.
- Κασιμάτη, Κ. (1998). *Έρευνα για τα κοινωνικά χαρακτηριστικά της απασχόλησης-Η επιλογή επαγγέλματος*. Αθήνα: Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών.
- Κατσανέβας, Θ. (1998). *Επαγγέλματα του μέλλοντος*. Αθήνα: Παπαζήση
- Κατσανέβας, Θ. (2013, Φεβρουάριος, 20). Επιλογές σπουδών και προοπτικές των επαγγελματιών στην εποχή της κρίσης. *News.gr*. Ανακτήθηκε 4 Απριλίου, 2018, από <https://www.news.gr/oikonomia/agora-ergasias/article/43654/epiloges-spydon-kai-prooptikes-ton-epaggelmaton-s.html>
- Κιούση, Ε., Φλωράκος, Γ. & Παπακίτσος, Χ. (2017). Στερεότυπα φύλου και επιλογή σπουδών ανάλογα με το φύλο στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. *Έρευνα στην Εκπαίδευση*, 7, 95-111. <http://dx.doi.org/10.12681/hjre.10876> Ανακτήθηκε 18 Δεκεμβρίου, 2017.
- Κογκίδου, Δ. & Πολίτης, Φ. (2006). Η εννοιολόγηση του φύλου στη φεμινιστική σκέψη: Από το δίπολο βιολογικό-κοινωνικό φύλο στην απαρχή του τρίτου φεμινιστικού κύματος. Στο R. G. Connell (Προλογικό σημείωμα), *Κοινωνικό φύλο* (σ.σ.1-29). Αθήνα: Επίκεντρο.
- Κοκκινοπλίτης, Κ. (2015). *Μελέτη διάγνωσης αναγκών της αγοράς εργασίας Περιφέρειας Πελοποννήσου*. Περιφέρεια Πελοποννήσου: Research Innovation Strategy Experts.
- Κόκκος, Α. (2005 α). *Εισαγωγή στην εκπαίδευση ενηλίκων. Θεωρητικές προσεγγίσεις*. Πάτρα: Ε.Α.Π.
- Κόκκος, Α. (2005β). *Εκπαίδευση ενηλίκων. Ανιχνεύοντας το πεδίο*. Αθήνα: Μεταίχμιο
- Κόκκος, Α. (2008). *Εισαγωγή στην εκπαίδευση ενηλίκων. Θεωρητικές προσεγγίσεις*. Πάτρα: ΕΑΠ
- Κόκκος, Α. & Λιοναράκης, Α. (1998). *Ανοιχτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Σχέσεις διδασκόντων-διδασκομένων*. Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

- Κορωναίου, Α., Δημητρούλη, Κ. & Τικταπανίδου, Α. (2002). Επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση και η διάσταση του φύλου. Στο Β. Δεληγιάννη-Κουϊμτζή, Σ. Ζιώγου, & Λ. Φρόση (Επιμ.), *Φύλο και πραγματικότητα στην Ελλάδα, Προωθώντας παρεμβάσεις για την ισότητα των φύλων στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα* (σ.σ. 75-128). Αθήνα: ΚΕΘΙ.
- Κοσμίδου-Hardy, Χ. (1997). Η Διαφορετικότητα των δύο Φύλων και η Αντιμετώπισή της: Η Ζωή είναι Γυναίκα; *Επιθεώρηση Συμβουλευτικής-Προσανατολισμού* 42, 50-68. Ανακτήθηκε 22 Δεκεμβρίου, 2017, από http://www.isotita-ereaeek.gr/iliko_sxetikes_ereunes/roloi-stereotypa/Kosmidou_Hardy_zoi_einai_gynaika.pdf
- Κοσμίδου-Hardy, Χ. & Μπούκα, Α. (2007). *Οδηγός Συμβουλευτικής και Επαγγελματικού Προσανατολισμού στον τομέα της Απασχόλησης*. Αθήνα: Εθνικό Κέντρο Επαγγελματικού Προσανατολισμού.
- Κούκης, Ν. (2010). *Εμφυλα στερεότυπα και εκπαιδευτικές και επαγγελματικές επιλογές των μαθητών και μαθητριών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Η περίπτωση του 1^{ου} ΕΠΑΛ Αμαρουσίου*. (Διπλωματική εργασία). Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο. Πάτρα. Ανακτήθηκε 20 Μαρτίου, 2018, από <https://apothesis.eap.gr/bitstream/repo/19360/1/KOUKIS%2520NIKOLAOS.pdf>
- Κουτούζης, Μ. (1999). *Γενικές αρχές μανάτζμεντ, Τουριστική Νομοθεσία και οργάνωση Εργοδοτικών και Συλλογικών Φορέων*. Πάτρα: ΕΑΠ.
- Κουτούζης, Μ. (2008). Ο σχεδιασμός-προγραμματισμός στις εκπαιδευτικές μονάδες. Στο Α. Αθανασούλα-Ρέππα, Α. Δακοπούλου, Μ. Κουτούζης, Γ. Μαυρογιώργος & Δ. Χαλκιώτης, (Επιμ.). *Διοίκηση Εκπαιδευτικών Μονάδων* (σ.σ. 51-69). Πάτρα: Ε.Α.Π.
- Κωσταρίδου-Ευκλείδη, Α. (1999). *Τα κίνητρα στην εκπαίδευση*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Κωτσίκης, Β. (1997). *Εισαγωγή στην Επαγγελματική Εκπαίδευση*. Αθήνα: Έλλην.
- Λελάκης, Γ. (1987). *Εκπαιδευτική έρευνα*. Αθήνα: Οργανισμός Εκδόσεων Διδακτικών Βιβλίων.
- Λιοναράκης, Α. (2005). Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση και διαδικασίες μάθησης. Στο Α. Λιοναράκης (Επιμ.), *Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση. Παιδαγωγικές και Τεχνολογικές εφαρμογές* (σ.σ. 13-38). Πάτρα, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

- Λιοναράκης, Α. (2013). Κοινωνία των πολιτών και άτυπη μάθηση: δύο διαμορφωτές του πολιτικού γίνεσθαι και του εκπαιδευτικού συστήματος. Στο Α. Κοντάκος και Φ. Καλαβάσης (Επιμ.), *Θέματα Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού-Κοινωνικά Δίκτυα και Σχολική Μονάδα: Γέφυρες και Νοήματα* (σ.σ. 163-175). Ρόδος: Διάδραση.
- Μανδηλαρά, Π. (2016, Μάιος, 30). Οικονομική κρίση και μετανάστευση νέων επιστημόνων. *Huffpost Edition gr*. Ανακτήθηκε 5 Απριλίου, 2018, από https://www.huffingtonpost.gr/petroula-mandilara/-_5795_b_10205412.html
- Μαραγκουδάκη, Ε. (2007). Η παρουσία των δύο φύλων στη Δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια Εκπαίδευση. Στο Β. Δεληγιάννη-Κουϊμτζή & Δ. Σακκά (Επιμ.), *Από την εφηβεία στην ενήλικη ζωή, μελέτες για τις ταυτότητες φύλου στη σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα* (σ.σ. 285-312). Αθήνα: Gutenberg.
- Ματθαίου, Δ. (1999). Παγκοσμιοποίηση, κοινωνία της γνώσης και δια βίου εκπαίδευση. Οι νέες ορίζουσες του εκπαιδευτικού έργου. Στο *Θ' Διεθνές Παιδαγωγικό Συνέδριο. Συνεχιζόμενη Εκπαίδευση Και Δια Βίου Μάθηση: Διεθνής Εμπειρία Και Ελληνική Προοπτική*, 11-13 Νοεμβρίου 1999. Βόλος. Ανακτήθηκε 15 Ιανουαρίου, 2018, από <http://users.uoa.gr/~dmatth/pdf/A0001.pdf>
- Μπούρας, Γ. & Λύκουρας, Α. (2011). Η οικονομική κρίση και οι επιπτώσεις της στην ψυχική υγεία. *Εγκέφαλος*. 48, 54-61. Ανακτήθηκε 4 Απριλίου, 2018, από <https://www.encephalos.gr/48-2-02g.htm>
- Μπουρνούδη, Ε. & Ψάλτη, Α. (1997). Οι επαγγελματικές επιλογές και προσδοκίες των νέων και της οικογένειάς τους. Η επίδραση του φύλου. Στο Β. Δεληγιάννη & Σ. Ζιώγου (Επιμ.), *Φύλο και Σχολική πράξη* (σ.σ. 621-644). Θεσσαλονίκη: Βάνιας.
- Μουσούρου, Α. (1985). *Γυναικεία απασχόληση και οικογένεια στην Ελλάδα και αλλού*. Αθήνα: Εστία.
- Μωησιάδου, Α. (2012). *Κοινωνικοί παράγοντες που επηρεάζουν τον επαγγελματικό προσανατολισμό κατά την εφηβεία*. Αθήνα: ΑΣΠΑΙΤΕ.
- Νόμος υπ. Αριθ. 2009/14/2/1992. Εθνικό Σύστημα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης και άλλες διατάξεις. Φ.Ε.Κ. Αρ. Φύλλου 18. Ανακτήθηκε 20 Ιανουαρίου, 2018, από <file:///D:/C/1992-.2009%20%202018%2014-2-1992.pdf>
- Νόμος υπ. Αριθ. 4186/17/9/2013, Αναδιάρθρωση της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και λοιπές διατάξεις. Φ.Ε.Κ. Αρ. Φύλλου 193. Ανακτήθηκε 20 Ιανουαρίου, 2018, από http://www.alfavita.gr/sites/default/files/attachments/fek_gia_neo_lykeio.pdf

- Νόμος υπ. Αριθ. 3879/21/9/2010, Ανάπτυξη της Δια Βίου Μάθησης και λοιπές διατάξεις. Φ.Ε.Κ. Αρ. Φύλλου 163. Ανακτήθηκε 20 Ιανουαρίου, 2018, από http://www.gsae.edu.gr/images/stories/Nomos_diaviou.pdf
- Νόμος υπ. Αριθ. 1566/30/9/1985. Δομή και λειτουργία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις Φ.Ε.Κ. Αρ. Φύλλου 167. Ανακτήθηκε 20 Ιανουαρίου, 2018, από http://www.pi-schools.gr/preschool_education/nomothesia/1566_85.pdf
- Νόμος υπ. Αριθ. 4521/2/3/2018. Ίδρυση Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής και άλλες διατάξεις. Αρ. Φύλλου 38. Ανακτήθηκε 4 Απριλίου, 2018, από <https://www.forin.gr/laws/law/3644/nomos-4521-2018>
- Ντολιοπούλου, Ε. (2015). Οι επιπτώσεις της φτώχειας γενικότερα και στα παιδιά ειδικότερα και πιθανοί τρόποι παρεμβάσεων για την πρόληψη και τη μείωσή της. *Έρευνα στην Εκπαίδευση*, 3, 97-123. Ανακτήθηκε 17 Ιουνίου, 2018, από <file:///D:/C/8849-16641-2-PB.pdf>
- Παπαγεωργίου-Αυξεντίου, Σ. (2013). *Ο ρόλος της οικογένειας στις εκπαιδευτικές και επαγγελματικές επιλογές των μαθητών*. Λευκωσία: Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών για Υπηρεσία Συμβουλευτικής και Επαγγελματικής Αγωγής.
- Παπάζογλου, Π., Δουκίδης, Γ. & Μακρυνιώτης, Χ. (2017). *Εκπαίδευση, επιχειρηματικότητα και απασχόληση: Ζητείται προσέγγιση*. Αθήνα: Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών και Endeavor Greece.
- Παπαθεοδώρου, Χ. & Μισσός, Β. (2013). *Ανισότητα, φτώχεια και οικονομική κρίση στην Ελλάδα και την ΕΕ*. Αθήνα: Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΕΕ.
- Παπαθεοδώρου, Χ. & Παπαναστασίου, Σ. (2014). Έκθεση: *Η Κατάσταση των Παιδιών στην Ελλάδα. Οι Επιπτώσεις της Οικονομικής Κρίσης στα Παιδιά*. Αθήνα: Ελληνική Εθνική Επιτροπή Unicef.
- Παπαντωνίου, Α. (2014). *Ψυχολογία κινήτρων*. Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. Πανεπιστημιακές σημειώσεις. Ανακτήθηκε 20 Δεκεμβρίου, 2017, από http://ecourse.uoi.gr/pluginfile.php/85441/mod_resource/content/2/No%201.pdf
- Παπαπαναγιώτου, Φ. & Θεοφιλίδης, Χ. (2008). Κίνητρα επιλογής του επαγγέλματος και επαγγελματική ικανοποίηση των δασκάλων στην Κύπρο. Ανακτήθηκε 15 Δεκεμβρίου, 2017, από http://www.pek.org.cy/Proceedings_2008/pdf/n3.pdf
- Παρασκευόπουλος, Ι. (1993β). *Μεθοδολογία επιστημονικής έρευνας*. Τ. Α'. Αθήνα: Αυτοέκδοση.

- Πεχτελίδης, Γ. (2014). Παιδική Ηλικία και Λόγοι του Κινδύνου σε Κρίσιμους Καιρούς
Στο Μ. Τζεκάκη & Μ. Κανατσούλη (Επιμ.), *Πανελλήνιο Συνέδριο με Διεθνή
Συμμετοχή: Αναστοχασμοί της Παιδικής Ηλικίας*,. 31/10/2014 - 1/11/2014
Θεσσαλονίκη: ΤΕΠΑΕ, ΑΠΘ.
- Πλατσίδου, Μ. & Γωνιά, Ε. (2005). Θεωρίες κινήτρων στον εργασιακό χώρο.
Ανακτήθηκε 20 Φεβρουαρίου, 2018, από
<http://users.uom.gr/~platsidu/%C8%E5%F9%F1%DF%E5%F2%20%EA%E9%E%DE%F4%F1%F9%ED%20%F3%F4%EF%ED%20%E5%F1%E3%E1%F3%E9%E1%EA%FC%20%F7%FE%F1%EF.pdf>
- Robson, C. (2007). *Η έρευνα του πραγματικού κόσμου*. Αθήνα: Gutenberg.
- Rogers, A. (1998). *Η εκπαίδευση ενηλίκων*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Σαραντάκης, Ν. (2004). Αρχική επαγγελματική εκπαίδευση: Το σύστημα της Ελλάδας,
συγκριτική μελέτη με τα κυρίαρχα ευρωπαϊκά συστήματα και η προβληματική της
μετάβασης στην αγορά εργασίας. Ανακτήθηκε 19 Δεκεμβρίου, 2017, από
http://www.ekdd.gr/ekdda/files/ergasies_esdd/15/13/683.pdf
- Σιδηροπούλου-Δημακάκου, Δ. (1997). Εκπαιδευτικές και επαγγελματικές επιλογές των
δύο φύλων: ο ρόλος του σχολικού επαγγελματικού προσανατολισμού. Στο Β.
Δεληγιάννη & Σ. Ζιώγου (Επιμ.), *Φύλο και Σχολική πράξη* (σ.σ. 645-666).
Θεσσαλονίκη: Βάνιας.
- Σιδηροπούλου-Δημακάκου, Δ. (2008). Συμβουλευτική και προσανατολισμός. Αθήνα:
ΑΣΠΑΙΤΕ.
- Σιδηροπούλου- Δημακάκου, Δ. (2014). Επαγγελματική αξιολόγηση και καθοδήγηση.
Διδακτικές σημειώσεις χειμερινού εξαμήνου 2014-2015, Τμήμα Φιλοσοφίας,
Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας Πανεπιστημίου Αθηνών.
- Σιδηροπούλου-Δημακάκου, Δ., Αργυροπούλου, Α. & Δρόσος, Ν. (2008). *Πρόγραμμα
ανάπτυξης δεξιοτήτων λήψης εκπαιδευτικών και επαγγελματικών αποφάσεων*.
Αθήνα: Κέντρο Έρευνας και Αξιολόγησης στην Επαγγελματική Συμβουλευτική
Τομέας Ψυχολογίας Πανεπιστήμιο Αθήνας.
- Ταουσάνης, Χ.& Κότιος, Κ. (2013). Επιλογή σπουδών και επαγγέλματος σε περίοδο
κρίσης. *Semifind Educational portal*. Ανακτήθηκε 4 Απριλίου, 2018, από
<https://www.semifind.gr/news/view/Nea/2844/epilogi-spoydon-kai-epaggelmatos-se-periodo-krisis>

- Τζέπογλου, Σ. (2002). Μήπως έχεις στερεότυπα που σε κάνουν να αποκλείσεις κάποια επαγγέλματα; Ανακτήθηκε 18 Δεκεμβρίου, 2017, από http://www.isotita-epreaek.gr/imerisiosTypos/ergasia/douleia_den_exei_filo.pdf
- Τσατσαρώνη, Α., Κατσής, Α., Σαρακινιώτη, Α. Ματούση, Μ. & Σαμαράς, Β. (2014). Μεταξύ Δευτεροβάθμιας και Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης: Διερευνώντας τον τομέα της Μεταδευτεροβάθμιας-Μη Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης και τις επιλογές των σπουδαστών των Δημόσιων Ινστιτούτων Επαγγελματικής Κατάρτισης (Δ.Ι.Ε.Κ. αρμοδιότητας Υπουργείου Παιδείας. Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου. Τελική έκθεση έρευνας. Ανακτήθηκε 15 Ιανουαρίου, 2018, από http://dsep.uop.gr/attachments/CVs/tsatsaroni/DIEK-Report_final_final_2014.pdf
- ΥΠ.Π.Ε.Θ., (2016). Επαγγελματική εκπαίδευση. Ανακτήθηκε 20 Ιανουαρίου, 2018, από <https://www.minedu.gov.gr/texniki-ekpaideusi-2/mathites-texnikiekpaideusi/23148-05-09-16-oi-dynatotites-spoudon-gia-tin-apoktisi-ptyxiou-epaggelmatikis-eidikotitas-2>
- Vaus, D. (2008). *Ανάλυση κοινωνικών δεδομένων. 50 βασικά θέματα*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Verma, G. K. & Mallick, K. (2004). *Εκπαιδευτική έρευνα*. (Επιμ. Α. Παπασταμάτης, μετάφ. Ε. Γρίβα). Αθήνα: Τυπωθήτω, Δαρδανός.
- Φατούρου, Μ. (2010). Εργασία και ανεργία: ψυχολογικές επιπτώσεις. *Εγκέφαλος*, 4, 176-180. Ανακτήθηκε 15 Δεκεμβρίου, 2017, από <http://www.enkephalos.gr/47-4-04g.htm>
- Φ.Ε.Κ. 2599, (2013). Ίδρυση Δημοσίων Ινστιτούτων Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΔΙΕΚ). Ανακτήθηκε 16 Ιανουαρίου, 2018, από http://sep4u.gr/fek/fek_2013_2599b.pdf
- Φ.Ε.Κ. 2859, (2017). Υλοποίηση Μεταλυκειακού Έτους - Τάξη Μαθητείας αρμοδιότητας ΥΠ.Π.Ε.Θ. Ανακτήθηκε 1 Ιουνίου, 2018, από http://www.alfavita.gr/sites/default/files/attachments/kya_mathiteias_17.pdf
- Φίλιας, Β. (2007). *Εισαγωγή στη μεθοδολογία και τις τεχνικές των κοινωνικών ερευνών*. Αθήνα: Gutenberg.
- Φίλος, Ι., Νεραντζίδης, Μ., Κουτούπης, Α. & Κοντογεώργης, Γ. (2011). Η Οικονομική Κρίση και η Επισκόπηση της Ελληνικής Οικονομίας: Μία Θεωρητική Προσέγγιση. Στο Ν. Τσίτσης, Μ. Βογιατζή και Λ. Τσουλιφίδης (Επιμ.), *11ο Διεθνές Συνέδριο της Εταιρίας Οικονομολόγων Θεσσαλονίκης (Ε.Ο.Θ.). Παγκόσμια*

- Κρίση και Οικονομικές Πολιτικές*, 25-27 Νοεμβρίου 2010 (σσ. 163-180).
Θεσσαλονίκη: Αλεξάνδρειο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Θεσσαλονίκης.
- Φλίγκου, Ι. (2011). *Η σημασία του φύλου στην επαγγελματική ανάπτυξη & ωριμότητα
μαθητών Γ' Λυκείου*. (Διπλωματική εργασία). Πανεπιστήμιο Πατρών. Πάτρα.
Ανακτήθηκε 12 Δεκεμβρίου, 2017, από <http://nemertes.lis.upatras.gr/jspui/>
- Φρόση, Α. & Δεληγιάννη-Κουϊμτζή, Β. (2008). Απόψεις και προσδοκίες εκπαιδευτικών
για τα αγόρια και τα κορίτσια στο σχολείο. Στο Β. Δεληγιάννη- Κουϊμτζή (Επιμ.),
Εκπαιδευτικοί και φύλο (σ.σ. 237-253). Αθήνα: Κ.Ε.Θ.Ι.
- Χαλκιώτης, Δ. (2008). Εκπαιδευτική διοίκηση και οικονομικά. Στο Α. Αθανασούλα-
Ρέππα, Α. Δακοπούλου, Μ. Κουτούζης, Γ. Μαυρογιώργος & Δ. Χαλκιώτης,
(Επιμ.), *Διοίκηση Εκπαιδευτικών Μονάδων* (σ.σ. 239-294). Πάτρα: Ε.Α.Π.
- Χασάπης, Δ. (2000). *Σχεδιασμός, Οργάνωση, Εφαρμογή και Αξιολόγηση προγραμμάτων
επαγγελματικής κατάρτισης. Μεθοδολογικές αρχές και κριτήρια ποιότητας*. Αθήνα:
Μεταίχμιο.

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

- Agelopoulos, G. (2016). Ex Nihilo Nihil Fit: On the Greek Crisis". In *Theorizing the Contemporary. Cultural Anthropology* online. Retrieved August 21, 2016 from <https://culanth.org/fieldsights/863-ex-nihilo-nihil-fit-on-the-greek-crisis>
- Alogdianaki, M. & Simantiraki, E. (2000). Career counseling with regard to gender. 4th International Conference *New Horizons in Business, Industry and Education*, 25-26 August 2005. pp 128-132. Corfu Island. Retrieved December 18, 2017 from https://career.teicrete.gr/documents/335601/337567/2_04_004_ALOGDIANAKI.pdf
- Bartlett, W. (2009). The effectiveness of vocational education in promoting equity and occupational mobility amongst young people. *Economic Annals*, 180, pp. 7-39. Retrieved December 17, 2017 from <http://www.doiserbia.nb.rs/img/doi/0013-3264/2009/0013-32640980007B.pdf>
- Borchert, M. (2002, February, 6th). Career choice factors of high school students. *Bartleby. Com.* Retrieved December 20, 2017 from <https://www.bartleby.com/essay/Career-Choice-Factors-of-High-School-Students-P3HN3JZE3RZZA>
- CEDEFOP (2014). *Vocational education and training in Greece. Short description* Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- CEDEFOP (2018). *Developments in vocational education and training policy in 2015–17 Greece. Cedefop monitoring and analysis of VET policies.* Luxembourg: Publications Office.
- Clutter, C. (2010). The effects of parental influence on their children's career choice. *Kansas State University.* Retrieved December 12, 2017 from <http://hdl.handle.net/2097/3951>
- Coombs, P. & Ahmed, A. (1974). *Attacking Rural Poverty. How Nonformal Education can help.* Baltimore and London: the Johns Hopkins University Press.
- Dodani, S. & La Porte, R. (2005). Brain drain from developing countries: how can brain drain be converted into wisdom gain? *Journal of the royal society of medicine*, 98, pp. 487–491. doi: [10.1258/jrsm.98.11.487](https://doi.org/10.1258/jrsm.98.11.487) Retrieved January 4, 2018.

- Douglass, J. (2018). *Higher education budgets and the global recession: Tracking Varied National Responses and Their Consequences*. Retrieved June 17, 2018 from <https://escholarship.org/uc/item/44m4p8r4>
- CEDEFOP (2012 a). *From education to working life. The labour market outcomes of vocational education and training*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- CEDEFOP (2014). *Vocational education and training in Greece. Short description*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Ferreira, M. Cardoso, A.P. & Abrantes, J.L. (2011). Motivation and Relationship of the Student with the School as Factors Involved in the Perceived Learning. *Procedia*, 29, pp. 1707-1714. Retrieved December 16, 2017, from [http://repositorio.ipv.pt/bitstream/10400.19/3611/1/Ferreira,%20Cardoso%20%26%20Abrantes%20\(2011\).pdf](http://repositorio.ipv.pt/bitstream/10400.19/3611/1/Ferreira,%20Cardoso%20%26%20Abrantes%20(2011).pdf)
- Gati, I. & Saka, N. (2001). High school students' Career Related Decision-Making Difficulties. *Journal of counseling and development*, 79, pp. 331-340. Retrieved December 23, 2017 from <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1002/j.1556-6676.2001.tb01978>.
- Griggs, J. & Walker, R. (2008). *The costs of child poverty for individuals and society. A literature review*. York: Joseph Rowntree Foundation
- Harren, V. & Biscardi, D. (1980). Sex roles and cognitive styles as predictors of Holland typologies. *Journal of vocational behavior*, 17, pp. 231-241. Retrieved February 22, 2018, from <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/000187918090007X>
- Kithyo, I. M. & Petrina, S. (2002). Gender in School-to-School Transitions: How Students Choose Career Programs in Technical Colleges in Kenya. *Journal of Industrial Teacher Education*, 39. Retrieved December 23, 2017 from <https://scholar.lib.vt.edu/ejournals/JITE/v39n2/kithyo.html>
- Korkmaz, H. (2015). Factors influencing students' career chooses in science and technology: Implications for High School Science Curricula. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 197, pp. 966-972. Retrieved December 24, 2017 from <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042815042858>

- Menon, E. & Christou, M. (2012). Gender effects on the choice of education as a field of study: The perceptions of female students. Retrieved December 20, 2017 from <https://lekythos.library.ucy.ac.cy/bitstream/handle/10797/6162/>
- Mohsen, T. & Dennick, R. (2011). Making sense of Cronbach's alpha. *International Journal of Medical Education*, 2, pp. 53-55. Retrieved April 15, 2018 from <https://www.ijme.net/archive/2/cronbachs-alpha.pdf>
- Multon, K. D., Heppner, M. J. & Lappan, R. T. (1995). An empirical derivation of career decision subtypes in a high school sample. Retrieved December 12, 2017 from https://www.researchgate.net/publication/222607172_An_Empirical_Derivation_of_Career_Decision_Subtypes_in_a_High_School_Sample
- Nahleh, L.A. (1996). Gender planning and vocational education and technical training in Palestine: An initial framework. Διπλωματική διατριβή. Palestine: Birzeit University. Retrieved December 18, 2017 from <https://fada.birzeit.edu/handle/20.500.11889/2277>
- Papanis, E., Giavrimis, P. & Vicky, A. (2011). Family's influences on youth's educational and professional choices: A review of Greek research. Retrieved December 14, 2017 from https://www.academia.edu/957936/Familys_Influences_on_Youths_Educational_and_Professional_Choices_Review_of_Greek_Research
- Patton, W. & Mac Mahon, M. (2014). *Career Development and Systems Theory*. Rotterdam Boston Taipei: Sense Publishers.
- Ridge, T. (2018). *Living with Poverty: A Review of the Literature on Children's and Families' Experiences of Poverty*. Department for Work and Pensions. Research Report. Retrieved June 17, 2018 from the World Wide Web: <http://dera.ioe.ac.uk/id/eprint/11015>
- Quintin, O. (2009). *Gender and Education (and Employment): Lessons from Research for Policy Makers*. Retrieved December 20, 2017 from <http://www.nesse.fr/nesse/activities/reports/activities/reports/gender-report-pdf>
- Super, B. (1980). A life-span, life-space approach to career development. *Journal of Vocational Behavior*, 108, pp. 282-298. [https://doi.org/10.1016/0001-8791\(80\)90056-1](https://doi.org/10.1016/0001-8791(80)90056-1)
- Tsakiridou, E., Kakalopoulou, G., Karamanidou, A., Papadopoulou, O., Tziouvara, M.R. (2014). Economic Crisis and Education in Greece. MENON. *Journal Of*

Educational Research. Retrieved June 17, 2018 from
[https://www.researchgate.net/publication/280921128 Economic Crisis and Education in Greece](https://www.researchgate.net/publication/280921128_Economic_Crisis_and_Education_in_Greece)

Watson, M. B., Creed, P. A. & Patton, W. (2003). Career decisional states of Australian and South African high school students. Retrieved December 26, 2017 from
<https://research-repository.griffith.edu.au/bitstream/handle/10072/6498/22035.pdf;sequence=1>

Παράρτημα Α: «Στοιχεία πληθυσμού και δείγματος έρευνας»

Ι.Ε.Κ. Αρκαδίας	Ειδικότητες 2017-2018	Πληθυσμός			Δείγμα		
		άντρες	γυναίκες	Σύνολο	άντρες	γυναίκες	Σύνολο
		150	184	334	80	96	176
Τρίπολης	Δημοσιογραφίας, Συντακτών και Ρεπόρτερ, εξάμηνο Γ'	7	9	16	4	5	9
	Βοηθός Νοσηλευτικής Γενικής Νοσηλείας, εξ. Γ	5	17	22	5	12	17
	Φύλακας Μουσείων και αρχαιολογικών χώρων, εξ. Γ'	18	22	30	8	4	12
	Στέλεχος διοίκησης και οικονομίας, εξ. Α'	18	14	32	8	4	12
	Βοηθός Βρεφονηπιοκόμων, εξ. Α'	3	23	26	0	11	11
	Τεχνικός αισθητικής τέχνης και μακιγιάζ, εξάμηνο Α'	3	27	30	0	11	11
	Τεχνικός δασικής προστασίας εξ. Α'	32	4	36	16	2	18
	Βοηθός Βρεφονηπιοκόμων εξ. Ε' (Μαθ)	0	9	9	0	7	7
Στεμνίτσας	Τεχνικός Χειροποίητου Κοσμήματος και Σχεδιασμού Κοσμ., εξ. Α'	5	18	23	4	7	12
	Τεχνικός Χειροποίητου Κοσμήματος και Σχεδιασμού Κοσμ., εξ. Γ'	4	17	21	3	9	12
	Συνοδός βουνού, εξ. Α'	21	5	26	13	3	16
Μεγαλόπολης	Τεχνικός Μαγειρικής Τέχνης, chef εξ. Α'	8	25	33	1	11	12
	Τεχνικός Μηχανικός Θερμικών Εγκαταστάσεων και Μηχανικός Τεχνολογίας Πετρελαίου & Φυσικού Αερίου, εξ. Α'	26	4	30	6	2	8

Πίνακας 22 Στοιχεία πληθυσμού-δείγματος

Παράρτημα Β: «Συνοδευτική επιστολή Ερωτηματολογίου»

Προς τους σπουδαστές/στριες των Δ.Ι.Ε.Κ. Αρκαδίας.

Αγαπητές σπουδάστριες και αγαπητοί σπουδαστές,

Ονομάζομαι Κωνσταντίνα Μπάρλα και Φοιτήτρια του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου στο πρόγραμμα Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών «Επιστήμες Αγωγής».

Στο πλαίσιο της διπλωματικής μου εργασίας με τίτλο **«Επιλογή ειδικότητας στην αρχική επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση-Η περίπτωση των Δ.Ι.Ε.Κ. Νομού Αρκαδίας»**, συντάχθηκε το παρόν ερωτηματολόγιο, με σκοπό να διερευνηθούν οι παράγοντες που επηρεάζουν άντρες και γυναίκες στην επιλογή επαγγελματικής ειδικότητας στο πλαίσιο των σπουδών τους σε Δ.Ι.Ε.Κ.

Η συμμετοχή σας είναι πολύ σημαντική για την πορεία της εργασίας και των προσπαθειών που καταβάλλω γι' αυτή. Η συμπλήρωση του ερωτηματολογίου είναι προαιρετική, ανώνυμη, σύντομη (περίπου 8-10 λεπτά) και τα αποτελέσματά της θα χρησιμοποιηθούν μόνο για το σκοπό της συγκεκριμένης έρευνας. Δεν υπάρχει σωστή ή λάθος απάντηση, αλλά μελετήστε προσεκτικά και απαντήστε σε όλες τις ερωτήσεις, εκφράζοντας ελεύθερα και ειλικρινά τις προσωπικές σας απόψεις.

Σας ευχαριστώ εκ των προτέρων για τη συνεργασία.

Με εκτίμηση,

Μπάρλα Κωνσταντίνα

Παράρτημα Γ: «Ερωτηματολόγιο Έρευνας»

Ερωτηματολόγιο										
<u>Α' Μέρος- Δημογραφικά στοιχεία- Προφίλ σπουδαστών</u>										
(Συμπληρώστε ή σημειώστε X στα αντίστοιχα τετράγωνα)										
1. Φύλο										
Άντρας	☐						Γυναίκα	☐		
2. Ηλικία										
18-25	☐	26-35	☐	35+	☐					
3. Σε ποιο Δ.Ι.Ε.Κ. της Αρκαδίας σπουδάζετε;										
Τρίπολης	☐	Μεγαλόπολης	☐	Στεμνίτσας	☐					
4. Ποια ειδικότητα σπουδάζετε;										
5. Ποιο εξάμηνο σπουδών παρακολουθείτε;										
A	☐	B	☐	Γ	☐	Δ	☐	E	☐	
6. Ποιο είναι το επίπεδο σπουδών σας;										
Απόφοιτος ΓΕ.Λ.	Απόφοιτος Μουσικού Σχολείου			Απόφοιτος ΕΠΑ.Λ.	Απόφοιτος Τ.Ε.Ι.	Απόφοιτος Α.Ε.Ι.				
7. Ποιος είναι ο βαθμός σας στο απολυτήριο Λυκείου										
10-14			14,1-17			17,1-2				
8. Γνωρίζετε ξένες γλώσσες; Αν ΝΑΙ ποιες και σε τι επίπεδο;										
ΝΑΙ							ΟΧΙ			
	A	B1	B2	Γ1	Γ2					
1										
2										

9. Έχετε γνώσεις χρήσης ηλεκτρονικού υπολογιστή; Αν ΝΑΙ, πώς κρίνετε το επίπεδο γνώσεών σας;					
ΝΑΙ				ΟΧΙ	
1 χαμηλό	2 μέτριο	3 καλό	4 υψηλό		
10. Ποια είναι η παρούσα εργασιακή σας κατάσταση;					
Δημόσιος υπάλληλος	Ιδιωτικός υπάλληλος	Άνεργος	Οικιακά	Ελεύθερος επαγγελματίας	
11. Ποιο είναι το επίπεδο σπουδών των γονέων σας;					
	Δημοτικό	Γυμνάσιο	Λύκειο	Α.Ε.Ι./ Τ.Ε.Ι.	Μεταπτυχιακές σπουδές
Πατέρας					
Μητέρα					
12. Ποια είναι/ήταν η εργασιακή κατάσταση των γονέων σας;					
	Δημόσιος υπάλληλος	Ιδιωτικός υπάλληλος	Άνεργος	Οικιακά	Ελεύθερος επαγγελματίας
Πατέρας					
Μητέρα					
<u>Β' Μέρος- Επιλογή ειδικότητας Φοίτησης</u>					
(Συμπληρώστε ή σημειώστε X στα αντίστοιχα τετράγωνα)					
13. Είναι η ειδικότητα που σπουδάζετε η πρώτη σας επιλογή;					
ΝΑΙ			ΟΧΙ		
14. Αν απαντήσατε ΟΧΙ στην προηγούμενη ερώτηση, ποια ήταν η πρώτη σας επιλογή; Αν απαντήσατε ΝΑΙ προχωρήστε στην επόμενη ερώτηση.					
Συνεχίστε απαντώντας σε όλες τις ερωτήσεις και επιμέρους ερωτήματα βάζοντας X κάτω από τον αριθμό που ταιριάζει περισσότερο στις					

απόψεις σας σύμφωνα με την παρακάτω κλίμακα.						
1=πολύ μεγάλο βαθμό, 2=μεγάλο βαθμό, 3=ουδέτερος/η, 4=μικρό βαθμό, 5=πολύ μικρό βαθμό						
15. Επιλέξατε να φοιτήσετε σε Δ.Ι.Ε.Κ.						
		1	2	3	4	5
1	Για να αποκτήσετε ειδικότητα εργασίας;					
2	Διότι αποτύχατε στις εξετάσεις εισαγωγής σε Α.Ε.Ι./Τ.Ε.Ι.;					
3	Για να αυξήσετε τα προσόντα σας στην πορεία εύρεσης εργασίας;					
4	Για να επιτύχετε αναβολή στράτευσης; (μόνο για άντρες)					
5	Άλλο (Συμπληρώστε εσείς)					
16. Επιλέξατε την ειδικότητα που σπουδάζετε διότι						
		1	2	3	4	5
1	Οδηγεί σε επάγγελμα με ζήτηση στην αγορά εργασίας					
2	Σας ενδιαφέρει το αντικείμενο					
3	Οδηγεί σε επάγγελμα με κοινωνικό κύρος					
4	Σκοπεύετε να εργαστείτε σε αντίστοιχη οικογενειακή επιχείρηση					
5	Οδηγεί σε επάγγελμα με υψηλές οικονομικές απολαβές					
6	Οδηγεί σε επάγγελμα που συνδέεται με κοινωνική προσφορά					
7	Οδηγεί σε επάγγελμα που το ωράριο εργασίας επιτρέπει τη δημιουργία και φροντίδα οικογένειας					
8	Οδηγεί σε επάγγελμα που εξασφαλίζει επαφή με ανθρώπους					
9	Οδηγεί σε επάγγελμα που σας εξασφαλίζει προσωπική ικανοποίηση					
10	Άλλο (Συμπληρώστε εσείς)					
17. Κατά την επιλογή ειδικότητας σπουδών επηρεαστήκατε από						
		1	2	3	4	5
1	Φορείς που σχετίζονται με την αγορά εργασίας					
2	Φίλους					
3	Την οικογένειά σας					

4	Το μάθημα σχολικού επαγγελματικού προσανατολισμού (Σ.Ε.Π.) στο σχολείο									
5	Την τρέχουσα οικονομική κατάσταση στην Ελλάδα.									
6	Άλλο (Συμπληρώστε εσείς)									
18. Σε ποιο βαθμό είστε ικανοποιημένοι/ες για την επιλογή ειδικότητας σπουδών, κρίνοντας από την μέχρι τώρα πορεία των σπουδών σας;										
1=πολύ μεγάλο βαθμό		2=μεγάλο βαθμό		3=ουδέτερος/η		4=μικρό βαθμό		5=πολύ μικρό βαθμό		
19. Αν οι οικονομικές συνθήκες στην Ελλάδα ήταν καλύτερες, θα επιλέγατε να σπουδάσετε μια διαφορετική ειδικότητα;										
1=πολύ μεγάλο βαθμό		2=μεγάλο βαθμό		3=ουδέτερος/η		4=μικρό βαθμό		5=πολύ μικρό βαθμό		
20. Ποια νομίζετε ότι θα ήταν η αντίδραση της οικογένειάς σας στο ενδεχόμενο να σπουδάσετε μια επαγγελματική ειδικότητα, την οποία αντιλαμβάνονται ως «αντίθετη» του φύλου σας; (δηλαδή αν είστε γυναίκα ένα «αντρικό επάγγελμα» και αν είστε άντρας ένα «γυναικείο» επάγγελμα).										
					1	2	3	4	5	
1	Θα συμφωνούσαν									
2	Θα διαφωνούσαν									
21. Ποια νομίζετε ότι θα ήταν η αντίδραση των φίλων σας στο ενδεχόμενο να σπουδάσετε μια επαγγελματική ειδικότητα, την οποία αντιλαμβάνονται ως «αντίθετη» του φύλου σας; (δηλαδή αν είστε γυναίκα ένα «αντρικό επάγγελμα» και αν είστε άντρας ένα «γυναικείο» επάγγελμα).										
					1	2	3	4	5	
1	Θα συμφωνούσαν									
2	Θα διαφωνούσαν									
<u>Γ' Μέρος- Επαγγελματική επιλογή</u>										
22. Τι αναζητάτε μέσα από το μελλοντικό σας επάγγελμα;										
					1	2	3	4	5	
1	Υψηλές οικονομικές απολαβές									
2	Κοινωνική αναγνώριση									

3	Ασφάλεια, μονιμότητα, σταθερότητα					
4	Ευέλικτο εργασιακό ωράριο					
5	Σταθερό εργασιακό ωράριο					
6	Ευκαιρία για ταξίδια					
7	Δυνατότητα συνδυασμού καριέρας και οικογένειας					
8	Δυνατότητα αξιοποίησης κλίσεων					
9	Ευκαιρία για κοινωνική προσφορά					
10	Επαφή με ανθρώπους					
11	Προσωπική ικανοποίηση					
12	Άλλο (Συμπληρώστε εσείς)					
23. Τη δεδομένη χρονική στιγμή σε ποιο βαθμό πιστεύετε ότι η Ελλάδα μπορεί να καλύψει τις επαγγελματικές σας προσδοκίες;						
1=πολύ μεγάλο βαθμό	2=μεγάλο βαθμό	3=ουδέτερος/η	4=μικρό βαθμό	5=πολύ μικρό βαθμό		
24. Θεωρείτε ότι υπάρχουν «αντρικά» και «γυναικεία» επαγγέλματα;						
ΝΑΙ			ΟΧΙ			
25. Σε ποιο βαθμό είστε διατεθειμένοι/ες να ασκήσετε το επάγγελμα που σπουδάζετε σε χώρα του εξωτερικού;						
1=πολύ μεγάλο βαθμό	2=μεγάλο βαθμό	3=ουδέτερος/η	4=μικρό βαθμό	5=πολύ μικρό βαθμό		
26. Τι σκοπεύετε να κάνετε όταν ολοκληρώσετε τις σπουδές σας στο Δ.Ι.Ε.Κ.;						
		1	2	3	4	5
1	Θα αναζητήσετε εργασία στον Δημόσιο τομέα					
2	Θα αναζητήσετε εργασία στον ιδιωτικό τομέα					
3	Θα εργαστείτε σε οικογενειακή επιχείρηση					
4	Θα ανοίξετε δική σας επιχείρηση					
5	Θα σπουδάσετε μια νέα ειδικότητα					
27. Πώς θα χαρακτηρίζατε τα παρακάτω επαγγέλματα;						

		1 Αντρικά	2 Γυναικεία	3 Και τα δύο
1	Νοσηλεύτης/τρια			
2	Λογιστής/στρια			
3	Αισθητικός			
4	Μηχανικός αυτοκινήτων			
5	Φύλακας (χώρων ή προσώπων)			
6	Chef			
7	Προγραμματιστής/στρια Η/Υ			
8	Βρεφονηπιοκόμος			
9	Φυσικοθεραπευτής/τρια			
10	Γραμματέας			
Σας ευχαριστώ πολύ για τη συμμετοχή σας.				

Παράρτημα Δ: «Σύνδεση στόχων, υποθέσεων και ερωτημάτων»

Υποθέσεις	Στόχοι	Ερωτήματα	Συσχετίσεις
1^η Οι σπουδαστές και σπουδάστριες των Δ.Ι.Ε.Κ., αποδέχονται τη διάκριση των επαγγελματιών σε αντρικά και γυναικεία, επηρεαζόμενοι από τα κοινωνικά στερεότυπα φύλου, αντίληψη στη διαμόρφωση της οποίας δρα καταλυτικά το μορφωτικό και εργασιακό επίπεδο των γονέων τους.	1^{ος} Η διερεύνηση της επιλογής επαγγελματικής κατεύθυνσης με κριτήριο του κοινωνικά στερεότυπα φύλου και του βαθμού επιρροής των γονέων στην αντίληψη αυτή.	24, 27 11, 12	Φύλο / 24, 27 11, 12
2^η Τα κριτήρια που επηρεάζουν την επιλογή επαγγελματικής ειδικότητας των σπουδαστών των Δ.Ι.Ε.Κ. της Αρκαδίας είναι οι οικονομικές απολαβές και το κοινωνικό κύρος, ενώ των σπουδαστριών είναι η προσωπική ικανοποίηση, η κοινωνική προσφορά και η προοπτική δημιουργίας οικογένειας.	2^{ος} Η καταγραφή εσωτερικών και εξωτερικών κινήτρων τα οποία ωθούν τους σπουδαστές και σπουδάστριες των Δ.Ι.Ε.Κ. στην επιλογή της επαγγελματικής τους εξειδίκευσης.	16, 22	Φύλο / 16, 22
3^η Το οικογενειακό, φιλικό περιβάλλον και οι τρέχουσες οικονομικές συνθήκες στη Ελλάδα είναι παράγοντες που επηρεάζουν τις επαγγελματικές επιλογές των σπουδαστών και σπουδαστριών των Δ.Ι.Ε.Κ.	3^{ος} Ο έλεγχος του βαθμού επίδρασης του οικογενειακού, φιλικού περιβάλλοντος και των οικονομικών συνθηκών στη διαμόρφωση των επαγγελματικών επιλογών.	17, 19, 20, 21, 23	Φύλο / 17, 19, 20, 21, 23
4^η Οι σπουδαστές επιθυμούν να ασκήσουν το επάγγελμα που σπούδασαν, ενώ οι σπουδάστριες δεν έχουν συγκεκριμένη στόχευση για επαγγελματική αποκατάσταση.	4^{ος} Ο έλεγχος του βαθμού επίδρασης του προφίλ των σπουδαστών και σπουδαστριών στο βαθμό δέσμευσής τους στις εκπαιδευτικές και επαγγελματικές τους επιλογές.	1, 2, 3,4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 Διαμ. προφίλ 13, 14, 15, 18, 25, 26	Φύλο/ηλικία επίπεδο σπουδών / βαθμός Λυκείου /ξένες γλώσσες/ΗΥ /εργασία / 13, 14, 15, 18, 25, 26

Παράρτημα Ε: « Δείκτης αξιοπιστίας Cronbach Alpha»

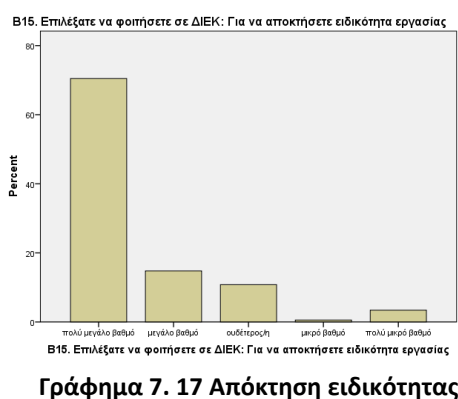
Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,723	,749	54

Παράρτημα ΣΤ: «Παρουσίαση αποτελεσμάτων-πίνακες και γραφήματα»

Διερεύνηση παραγόντων επιλογής σπουδών σε Δ.Ι.Ε.Κ.

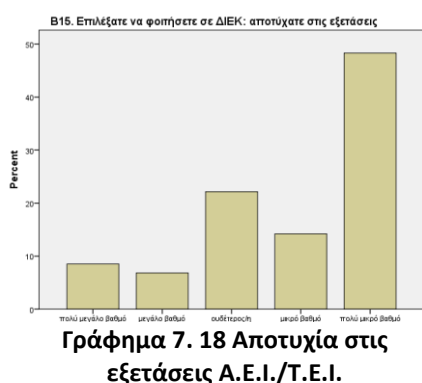
1ος Παράγοντας: Απόκτηση ειδικότητας εργασίας.

Από το σύνολο του ερευνητικού δείγματος 124 άτομα (70,5%) δήλωσαν ότι σε πολύ μεγάλο βαθμό η «απόκτηση ειδικότητας» επηρέασε την επιλογή σπουδών σε Δ.Ι.Ε.Κ., 26 άτομα (14,8%) δήλωσαν μεγάλο βαθμό, 19 άτομα (10,8%) είχαν ουδέτερη στάση, ενώ 1 άτομο (0,6%) και 6 άτομα (3,4%) κατέταξαν τη σπουδαιότητά του παράγοντα επιλογή ειδικότητας εργασίας αντίστοιχα σε μικρό

ή πολύ μικρό βαθμό αντίστοιχα.

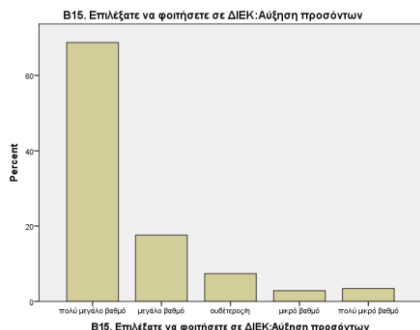
2^{ος} Παράγοντας: Αποτυχία στις Εισαγωγικές εξετάσεις Α.Ε.Ι./Τ.Ε.Ι.

Από το σύνολο του ερευνητικού δείγματος, για 15 άτομα (8,5%) ο παράγοντας «αποτυχία στις εισαγωγικές εξετάσεις» αποτέλεσε σε πολύ μεγάλο βαθμό ρυθμιστή της επιλογής τους να φοιτήσουν σε Δ.Ι.Ε.Κ. και 12 άτομα (6,8%) επηρεάστηκαν σε μεγάλο βαθμό. 39 άτομα (22,2%) είχαν ουδέτερη στάση, 25 άτομα (14,2%) επηρεάστηκαν σε μικρό βαθμό από τον παράγοντα αυτό και 85 άτομα (48,3%)

δήλωσαν πως σε πολύ μικρό βαθμό η επιλογή σπουδών σε Δ.Ι.Ε.Κ. επηρεάστηκε από αποτυχία στις εισαγωγικές εξετάσεις.

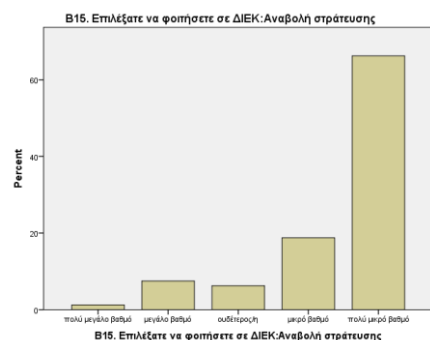
3^{ος} Παράγοντας: Αύξηση προσόντων

Γράφημα 7. 19 Αύξηση προσόντων

Από το σύνολο του ερευνητικού δείγματος, 121 άτομα (68,8%) δήλωσαν πως σε πολύ μεγάλο βαθμό η επιλογή σπουδών σε Δ.Ι.Ε.Κ. επηρεάστηκε από την επιθυμία «αύξησης προσόντων», 31 άτομα (17,6%) επηρεάστηκαν σε μεγάλο βαθμό από τον παράγοντα αυτό, 13 άτομα (7,4%) είχαν ουδέτερη στάση, 5 άτομα (2,8%) επηρεάστηκαν σε μικρό βαθμό και για 6 άτομα (3,4%) ο παράγοντας «αύξηση προσόντων» αποτέλεσε σε πολύ μικρό βαθμό ρυθμιστή της επιλογής τους να φοιτήσουν σε Δ.Ι.Ε.Κ.

4^{ος} Παράγοντας: Αναβολή στράτευσης

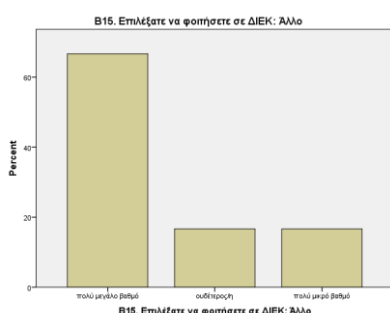

Γράφημα 7. 20 Αναβολή στράτευσης

Ο παράγοντας αυτός αφορούσε αποκλειστικά τους άντρες του δείγματος (80 άτομα) και τα αποτελέσματα έδειξαν ότι 1 άτομο (0,6%) επηρεάστηκε σε πολύ μεγάλο βαθμό από τον παράγοντα «αναβολή στράτευσης», 6 άτομα (3,4%) επηρεάστηκαν σε μεγάλο βαθμό, 5 άτομα (2,8%) κράτησαν ουδέτερη

στάση, 15 άτομα (8,5%) σε μικρό βαθμό και 53 άτομα (30,1%) επηρεάστηκαν σε πολύ μικρό βαθμό από τον

5^{ος} Παράγοντας: Άλλες επιλογές

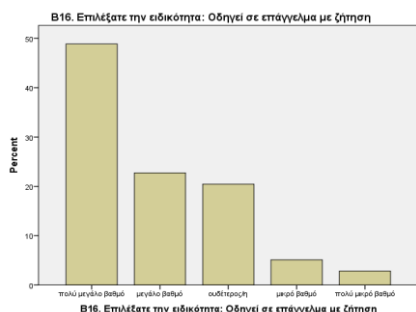

Γράφημα 7. 21 Άλλες επιλογές

Από το σύνολο του ερευνητικού δείγματος, 6 άτομα (3,4%) δήλωσαν ότι ο λόγος για τον οποίο επέλεξαν τη φοίτηση σε Δ.Ι.Ε.Κ., ήταν προσωπική ανάγκη («Μου αρέσουν τα παιδιά», «είναι το όνειρό μου», «για hobby») ή επαγγελματικής ανάπτυξης («για να βρω δουλειά», «περισσότερη εξειδίκευση» και «καλύτερο επίπεδο γνώσεων»).

Διερεύνηση κινήτρων επιλογής ειδικότητας σπουδών.

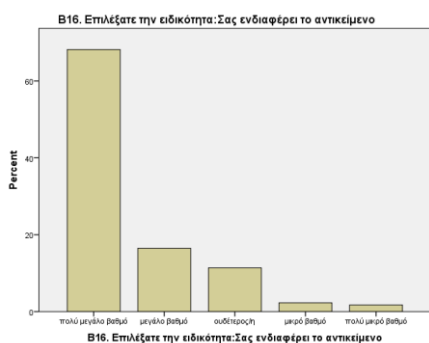
1^ο Κίνητρο: Ζήτηση στην αγορά εργασίας

Γράφημα 7. 22 Κίνητρο: Ζήτηση επαγγέλματος

Από το σύνολο του ερευνητικού δείγματος, 86 άτομα (48,9%) θεώρησαν το κίνητρο «επάγγελμα με ζήτηση στην αγορά εργασίας» σημαντικό σε πολύ μεγάλο βαθμό στην επιλογή ειδικότητας στο Δ.Ι.Ε.Κ., 40 άτομα (22,7%) σε μεγάλο βαθμό, 36 άτομα (20,5%) κράτησαν ουδέτερη στάση, 9 άτομα (5,1%) το χαρακτήρισαν σε μικρό βαθμό σημαντικό ενώ 5 άτομα το χαρακτήρισαν σε πολύ μικρό βαθμό σημαντικό.

2^ο Κίνητρο: Ενδιαφέρον για το αντικείμενο

Γράφημα 7. 23 Κίνητρο: Ενδιαφέρον

σημαντικό και 3 άτομα (1,7%) το χαρακτήρισαν σε πολύ μικρό βαθμό σημαντικό.

Από το σύνολο του ερευνητικού δείγματος, 120 άτομα χαρακτήρισαν το κίνητρο «ενδιαφέρον για το αντικείμενο» σημαντικό σε πολύ μεγάλο βαθμό, 29 άτομα (16,5%) το χαρακτήρισαν σημαντικό σε μεγάλο βαθμό, 20 άτομα (11,4%) κράτησαν ουδέτερη στάση, 4 άτομα (2,3%) το χαρακτήρισαν σε μικρό βαθμό

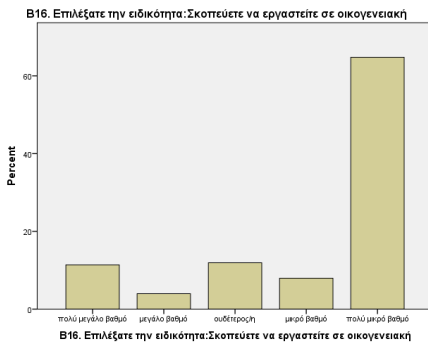
3^ο Κίνητρο: Κοινωνικό κύρος

Γράφημα 7. 24 Κίνητρο: Κοινωνικό κύρος

Από το σύνολο του ερευνητικού δείγματος, 36 άτομα (20,5%) θεωρούν το κίνητρο «κοινωνικό κύρος» σημαντικό σε πολύ μεγάλο βαθμό, 29 άτομα (16,5%) σε μεγάλο βαθμό, 69 άτομα (39,2%) δήλωσαν ουδέτερη στάση, ενώ 27 άτομα (15,3%) θεωρούν το κοινωνικό κύρος από το επάγγελμα σημαντικό σε μικρό βαθμό και 15 άτομα (8,5%) σε πολύ μικρό βαθμό.

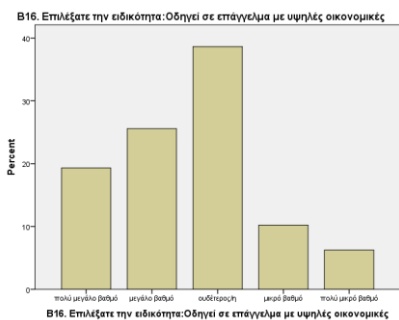
4^ο Κίνητρο: Υπάρχουσα οικογενειακή επιχείρηση

Από το σύνολο του ερευνητικού δείγματος, 20 άτομα (11,4%) δήλωσαν ότι σε πολύ μεγάλο βαθμό από το κίνητρο να εργαστούν σε αντίστοιχη οικογενειακή επιχείρηση, 7 άτομα (4 %) επηρεάστηκαν σε μεγάλο βαθμό, 21 άτομα (11,9%) παρέμειναν ουδέτερα, 14 άτομα (8%) επηρεάστηκαν σε μικρό βαθμό και 114 άτομα (64,8%) σε πολύ μικρό βαθμό.

Γράφημα 7. 25 Κίνητρο: Υπάρχουσα οικογενειακή επιχείρηση

5^ο Κίνητρο: Οικονομικές απολαβές

Από το σύνολο του ερευνητικού δείγματος, 34 άτομα (19,3%) θεωρούν τις υψηλές οικονομικές απολαβές κίνητρο σε πολύ μεγάλο βαθμό, 45 άτομα (25,6%) σε μεγάλο βαθμό, 68 άτομα (38,6%) δήλωσαν ότι είχαν ουδέτερη στάση, 18 άτομα (10,2%) σε μικρό βαθμό και 11 άτομα (6,3%) σε πολύ μικρό βαθμό.

Γράφημα 7. 26 Κίνητρο: Οικονομικές απολαβές

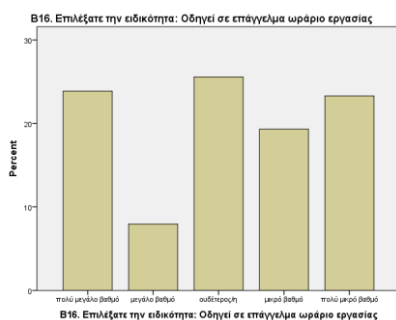
6^ο Κίνητρο: Κοινωνική προσφορά

Γράφημα 7. 27 Κίνητρο: Κοινωνική προσφορά

Από το σύνολο του ερευνητικού δείγματος, 59 άτομα δήλωσαν ότι η «κοινωνική προσφορά» είναι σε πολύ μεγάλο βαθμό κίνητρο για την επιλογή ειδικότητας σπουδών, για 24 άτομα (13,6%) είναι σε μεγάλο βαθμό, ενώ 51 άτομα (29%) κράτησαν ουδέτερη στάση, 20 άτομα (11,4%) δήλωσαν μικρό βαθμό σημαντικότητας και 22 άτομα (12,5%) πολύ μικρό βαθμό σημαντικότητας της κοινωνικής προσφοράς του επαγγέλματος ως κίνητρο επιλογής ειδικότητας σπουδών.

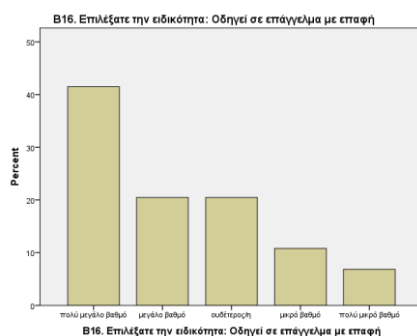
7ο Κίνητρο: Δημιουργία και φροντίδα οικογένειας

Γράφημα 7. 28 Κίνητρο: Δημιουργία οικογένειας

Από το σύνολο του ερευνητικού δείγματος, 42 άτομα (23,9%) δήλωσαν ότι η δυνατότητα συνδυασμού ωραρίου εργασίας με τη «δημιουργία και φροντίδα οικογένειας» ήταν σε πολύ μεγάλο βαθμό κίνητρο για την επιλογή ειδικότητας σπουδών, 14 άτομα (8%) σε μεγάλο βαθμό, 45 άτομα (25,6%) κράτησαν ουδέτερη στάση, 34 άτομα (19,3%) δήλωσαν ότι τους επηρέασε σε μικρό βαθμό και 41 άτομα (23,3%) σε πολύ μικρό βαθμό το θεώρησαν κίνητρο για την επιλογή ειδικότητας σπουδών.

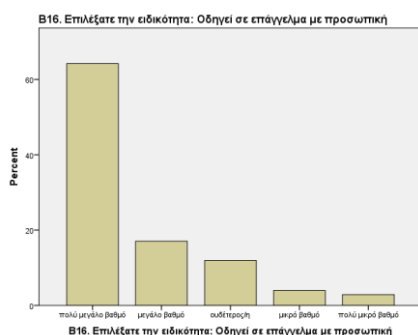
8ο Κίνητρο: Επαφή με ανθρώπους

Γράφημα 7. 29 Κίνητρο: Επαφή με ανθρώπους

Από το σύνολο του ερευνητικού δείγματος, 73 άτομα (41,5%) θεώρησαν σε πολύ μεγάλο βαθμό σημαντικό το κριτήριο της «προσωπικής επαφής» μέσω του επαγγέλματος, 36 άτομα (20,5%) σε μεγάλο βαθμό, ενώ 36 άτομα (20,5%) κράτησαν ουδέτερη στάση. 19 άτομα (10,8%) το κριτήριο αυτό τα επηρέασε σε μικρό βαθμό και 12 άτομα (6,8%) σε πολύ μικρό βαθμό.

9ο Κίνητρο: Προσωπική ικανοποίηση

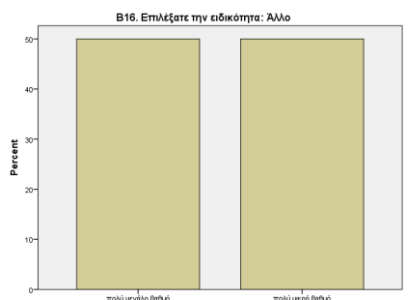

Γράφημα 7. 30 Κίνητρο: Προσωπική ικανοποίηση

ικανοποίησης που εξασφαλίζει το επάγγελμα.

Από το σύνολο του ερευνητικού δείγματος, 113 άτομα (64,2%) θεώρησαν την «προσωπική ικανοποίηση» σε πολύ μεγάλο βαθμό κριτήριο επιλογής ειδικότητας σπουδών, 30 άτομα (17%) σε μεγάλο βαθμό σημαντικό κριτήριο, 21 άτομα (11,9%) κράτησαν ουδέτερη στάση, 7 άτομα επηρεάστηκαν σε μικρό βαθμό και 5 άτομα (2,8%) επηρεάστηκαν σε πολύ μικρό βαθμό από το κριτήριο της προσωπικής

10^ο Κίνητρο: Άλλες επιλογές

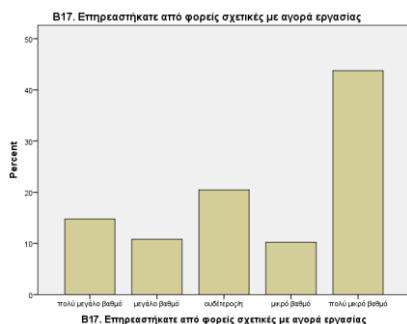

Γράφημα 7. 31 Κίνητρο: Άλλες επιλογές

Από το σύνολο του ερευνητικού δείγματος, 2 άτομα (0,6%) δήλωσαν ότι κίνητρο για την επιλογή ειδικότητας ήταν η αδυναμία εύρεσης εργασίας στον τομέα που είχαν σπουδάσει και το ενδιαφέρον για απόκτηση γνώσεων στο αντικείμενο.

Διερεύνηση των παραγόντων που επηρέασαν την επιλογή ειδικότητας σπουδών

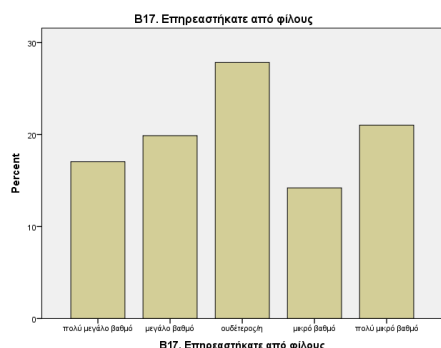
1^{ος} παράγοντας: Φορείς της αγοράς εργασίας

Γράφημα 7. 32 Παράγοντας: Φορείς εργασίας

Από το σύνολο του ερευνητικού δείγματος, 26 άτομα (14,8%) δήλωσαν ότι σε πολύ μεγάλο βαθμό από φορείς που σχετίζονται με την αγορά εργασίας, 19 άτομα (10,8%) σε μεγάλο βαθμό, 36 άτομα (20,5%) κράτησαν ουδέτερη στάση, 18 άτομα (10,2%) επηρεάστηκαν σε μικρό βαθμό και 77 άτομα (43,8%) σε πολύ μικρό βαθμό.

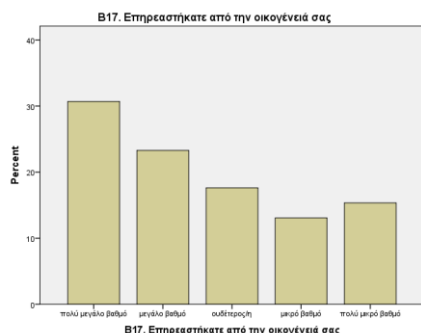
2^{ος} παράγοντας: Φίλοι

Γράφημα 7. 33 Παράγοντας: Φίλοι

Από το σύνολο του ερευνητικού δείγματος, 30 άτομα (13%) δήλωσαν ότι επηρεάστηκαν σε πολύ μεγάλο βαθμό από τους φίλους τους, 35 άτομα (19,9%) επηρεάστηκαν σε μεγάλο, 49 άτομα (27,8%) κράτησαν ουδέτερη στάση, 25 άτομα (14,2%) επηρεάστηκαν σε μικρό βαθμό και 37 άτομα (21%) επηρεάστηκαν σε πολύ μικρό βαθμό.

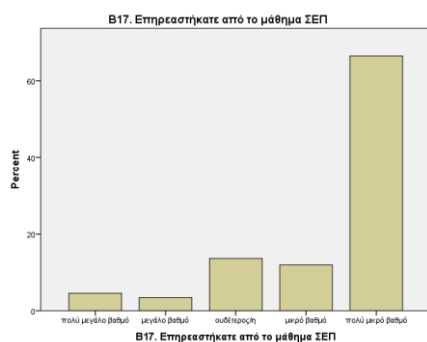
3^{ος} παράγοντας: Οικογένεια

Γράφημα 7. 34 Παράγοντας:
Οικογένεια

Από το σύνολο του ερευνητικού δείγματος, 54 άτομα (30,7%) δήλωσαν ότι επηρεάστηκαν από την οικογένειά τους σε πολύ μεγάλο βαθμό, 41 άτομα (23,3%) σε μεγάλο βαθμό, 31 άτομα κράτησαν ουδέτερη στάση, 23 άτομα (13,1%) επηρεάστηκαν σε μικρό βαθμό και 27 άτομα (15,3%) σε πολύ μικρό βαθμό.

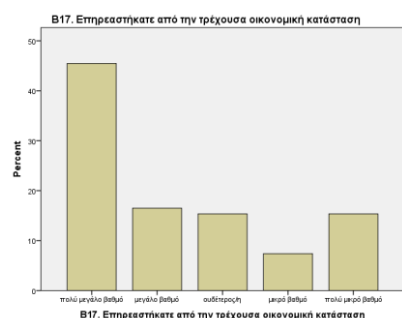
4^{ος} παράγοντας: Μάθημα Σ.Ε.Π.

Γράφημα 7. 35 Παράγοντας: Σ.Ε.Π.

Από το σύνολο του ερευνητικού δείγματος, 8 άτομα (4,5%) επηρεάστηκαν από το μάθημα του Σ.Ε.Π. σε πολύ μεγάλο βαθμό, 6 άτομα (3,4%) σε μεγάλο βαθμό, 24 άτομα (13,6%) κράτησαν ουδέτερη στάση, 21 άτομα (11,9%) επηρεάστηκαν σε μικρό βαθμό και 117 άτομα (66,5%) επηρεάστηκαν σε πολύ μικρό βαθμό.

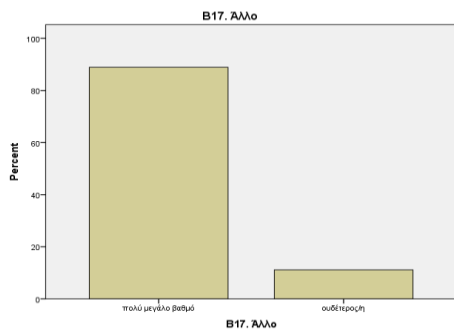
4^{ος} παράγοντας: Οικονομική κρίση.

Γράφημα 7. 36 Παράγοντας:
Οικονομική κρίση

Από το σύνολο του ερευνητικού δείγματος, 80 άτομα (45,5%) δήλωσαν ότι επηρεάστηκαν από την τρέχουσα οικονομική κατάσταση στην Ελλάδα σε πολύ μεγάλο βαθμό, 29 άτομα (16,5%) σε μεγάλο βαθμό, 27 άτομα (15,3%) κράτησαν ουδέτερη στάση, 13 άτομα (7,4%) επηρεάστηκαν σε μικρό βαθμό και 27 άτομα (15,3%) επηρεάστηκαν σε πολύ μικρό βαθμό.

5^{ος} παράγοντας: Άλλες επιλογές

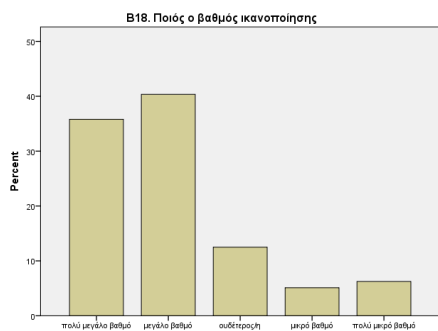

Γράφημα 7. 37 Παράγοντας:
Άλλες επιλογές

Από το σύνολο του ερευνητικού δείγματος, 9 άτομα (5,1%) δήλωσαν ότι άλλοι παράγοντες του επηρέασαν στην επιλογή της ειδικότητας σπουδών. Συγκεκριμένα, 8 άτομα δήλωσαν ότι επηρεάστηκαν από την προσωπική τους επιθυμία, φιλοδοξία, ενδιαφέρον για το αντικείμενο της ειδικότητάς τους, και 1 άτομο (0,6%) ότι επηρεάστηκε από προηγούμενες σπουδές, αντίστοιχες της ειδικότητας

που διάλεξε στο Δ.Ι.Ε.Κ.

Βαθμός ικανοποίησης από την επιλογή ειδικότητας

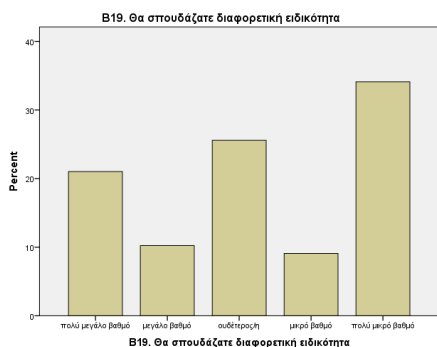

Γράφημα 7. 38 Βαθμός
ικανοποίησης από ειδικότητα
σπουδών

Από το σύνολο του ερευνητικού δείγματος, 63 άτομα (35,8%) δήλωσαν ικανοποιημένα σε πολύ μεγάλο βαθμό από την επιλογή ειδικότητας κρίνοντας από την πορεία των σπουδών τους, 71 άτομα (40,3%) δήλωσαν ικανοποιημένα σε μεγάλο βαθμό, 22 άτομα (12,5%) κράτησαν ουδέτερη στάση, 9 άτομα (5,1%) δήλωσαν ικανοποιημένα σε μικρό βαθμό και 11 άτομα (6,3%) σε πολύ μικρό

βαθμό.

Διερεύνηση πιθανής επιλογής ειδικότητας υπό άλλες οικονομικές συνθήκες για την Ελλάδα

Γράφημα 7. 39 Πιθανή επιλογή υπό
άλλες συνθήκες

Από το σύνολο του ερευνητικού δείγματος, 37 άτομα (21%) δήλωσαν πως σε πολύ μεγάλο βαθμό θα επέλεγαν μια διαφορετική ειδικότητα σπουδών, εάν οι οικονομική κατάσταση στην Ελλάδα ήταν καλύτερη και 18 άτομα (10,2%) σε μεγάλο βαθμό θα έπρατταν το ίδιο. 45 άτομα (25,6%) κράτησαν ουδέτερη στάση ενώ 16 άτομα (9,1%) δήλωσαν σε μικρό βαθμό να επηρεάζονται από αυτό το ενδεχόμενο και 60 άτομα (34,1%) σε πολύ μικρό

βαθμό.

Διερεύνηση της στάσης οικογενειακού και φιλικού περιβάλλοντος στο ενδεχόμενο επιλογής ειδικότητας «αντίθετης» του κοινωνικού φύλου των συμμετεχόντων.

	Γονείς			Φίλοι		
	Πολύ μεγάλο /μεγάλο βαθμό	Ουδέτερο	Πολύ μικρό /μικρό βαθμό	Πολύ μεγάλο /μεγάλο βαθμό	Ουδέτερο	Πολύ μικρό /μικρό βαθμό
Θα συμφωνούσαν	66 άτομα	43 άτομα	67 άτομα	63 άτομα	46 άτομα	67 άτομα
	37,5%	24,4%	38,1%	35,8%	26,1%	38,1%
Θα διαφωνούσαν	90 άτομα	46 άτομα	40 άτομα	81 άτομα	55 άτομα	40 άτομα
	51,1%	26,1%	22,8%	46%	31,3%	22,7%

Πίνακας 23 Διερεύνηση στάσεων γονέων και φίλων ως προς τα στερεότυπα φύλου στο επάγγελμα

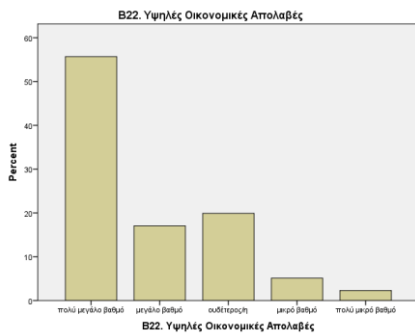
Σύμφωνα με τα συγκεντρωτικά στοιχεία του Πίνακα 2, φαίνεται ότι σε πολύ μεγάλο και μεγάλο βαθμό **90 άτομα** (51,1%) πιστεύουν ότι οι **γονείς** τους **θα διαφωνούσαν** σε μια επαγγελματική επιλογή που θεωρείται αντίθετη του φύλου τους, καθώς επίσης και 81 άτομα (46%) σε πολύ μεγάλο και μεγάλο βαθμό έχουν την ίδια άποψη για τους **φίλους** τους. Ως προς το βαθμό συμφωνίας με τη επιλογή τους, φαίνεται μια συμφωνία στα ποσοστά του πολύ μεγάλου και μεγάλου βαθμού τόσο για τους γονείς 66 άτομα (37,5%) όσο και για τους φίλους 63 άτομα (35,8%) και του πολύ μικρού και μικρού βαθμού 67 άτομα (38,1%) και για γονείς και για φίλους.

Επαγγελματικές επιλογές

Στο τμήμα αυτό διερευνήθηκαν οι επαγγελματικές αξίες, προσδοκίες και στάσεις των συμμετεχόντων στην έρευνα, τόσο γενικά όσο και μέσα στο πλαίσιο της οικονομικής δυσχέρειας της Ελλάδας. Οι αντιλήψεις των συμμετεχόντων ως προς τα ζητήματα αυτά, έδωσαν πληροφορίες για το τι προσδοκούσαν από το μελλοντικό τους επάγγελμα, γεγονός που διαμόρφωσε την επιλογή της ειδικότητας που σπούδαζαν.

Διερεύνηση επαγγελματικών αξιών.

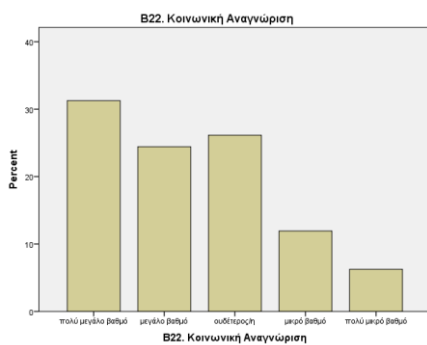
Επαγγελματική αξία: Οικονομικές απολαβές

Από το σύνολο του ερευνητικού δείγματος, 98 άτομα (55,7%) δήλωσαν ότι θεωρούν τις υψηλές «οικονομικές απολαβές» επαγγελματική αξία σε πολύ μεγάλο βαθμό, 30 άτομα (17%) σε μεγάλο βαθμό, 35 άτομα (19,9%) κράτησαν ουδέτερη στάση, 9 άτομα (5,1%) τις θεώρησαν επαγγελματική αξία σε μικρό βαθμό και 4 άτομα (2,3%) σε πολύ μικρό βαθμό.

Γράφημα 7. 40 Επαγγελματική αξία: Οικονομικές απολαβές

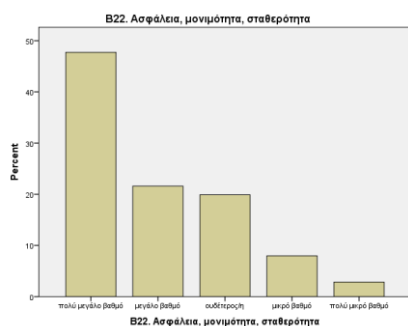
Επαγγελματική αξία: Κοινωνική αναγνώριση

Από το σύνολο του ερευνητικού δείγματος, 55 άτομα (31,3%) θεώρησαν την κοινωνική αναγνώριση ως επαγγελματική αξία σε πολύ μεγάλο βαθμό, 43 άτομα (24,4%) σε μεγάλο βαθμό, 46 άτομα (26,1%) κράτησαν ουδέτερη στάση, 21 άτομα (11,9%) τη θεώρησαν επαγγελματική αξία σε μικρό βαθμό και 11 άτομα (6,3%) σε πολύ μικρό βαθμό.

Γράφημα 7. 41 Επαγγελματική αξία: Κοινωνική αναγνώριση

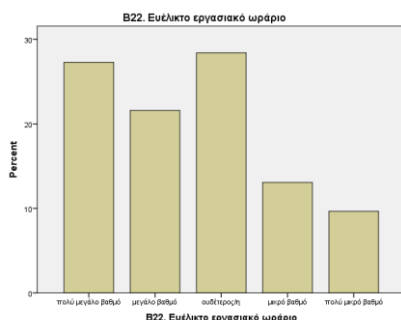
3^η Επαγγελματική αξία: Ασφάλεια, μονιμότητα, σταθερότητα

Από το σύνολο του ερευνητικού δείγματος, 84 άτομα (47,7%) θεώρησαν την ασφάλεια, μονιμότητα και σταθερότητα ως επαγγελματικές αξίες σε πολύ μεγάλο βαθμό, 38 άτομα (21,6%) σε μεγάλο βαθμό, 35 άτομα (19,9%) κράτησαν ουδέτερη στάση, 14 άτομα (8%) τις θεώρησαν επαγγελματικές αξίες σε μικρό βαθμό και 5 άτομα (2,8%) σε πολύ μικρό βαθμό.

Γράφημα 7. 42 Επαγγελματική αξία: Ασφάλεια, μονιμότητα, σταθερότητα

4^η Επαγγελματική αξία: Ευέλικτο εργασιακό ωράριο

Γράφημα 7. 43 Επαγγελματική αξία:
Ευέλικτο εργασιακό ωράριο

Από το σύνολο του ερευνητικού δείγματος, 48 άτομα (27,3%) θεώρησαν το «ευέλικτο εργασιακό ωράριο» ως επαγγελματική αξία σε πολύ μεγάλο βαθμό, 38 άτομα (21,6%) σε μεγάλο βαθμό, 50 άτομα (28,4%) κράτησαν ουδέτερη στάση, 23 άτομα (13,1%) το θεώρησαν επαγγελματική αξία σε μικρό βαθμό και 17 άτομα (9,7%) σε πολύ μικρό βαθμό.

5^η Επαγγελματική αξία: Σταθερό εργασιακό ωράριο

Γράφημα 7. 44 Επαγγελματική αξία:
Σταθερό εργασιακό ωράριο

Από το σύνολο του ερευνητικού δείγματος, 44 άτομα (25%) θεώρησαν το «σταθερό εργασιακό ωράριο» ως επαγγελματική αξία σε πολύ μεγάλο βαθμό, 25 άτομα (14,2%) σε μεγάλο βαθμό, 52 άτομα (29,5%) κράτησαν ουδέτερη στάση, 31 άτομα (17,6%) το θεώρησαν επαγγελματική αξία σε μικρό βαθμό και 24 άτομα (13,6%) σε πολύ μικρό βαθμό.

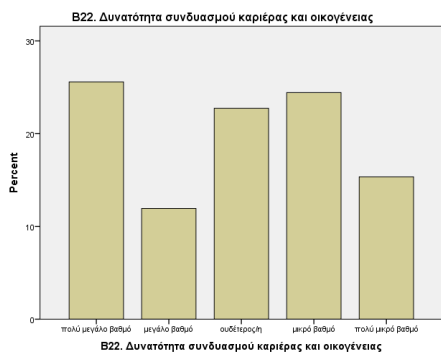
6^η Επαγγελματική αξία: Ευκαιρία για ταξίδια

Γράφημα 7. 45 Επαγγελματική αξία:
Ευκαιρία για ταξίδια

Από το σύνολο του ερευνητικού δείγματος, 57 άτομα (32,4%) θεώρησαν τις «ευκαιρίες για ταξίδια» ως επαγγελματική αξία σε πολύ μεγάλο βαθμό, 25 άτομα (14,2%) σε μεγάλο βαθμό, 39 άτομα (22,2%) κράτησαν ουδέτερη στάση, 28 άτομα (15,9%) το θεώρησαν επαγγελματική αξία σε μικρό βαθμό και 27 άτομα (15,3%) σε πολύ μικρό βαθμό.

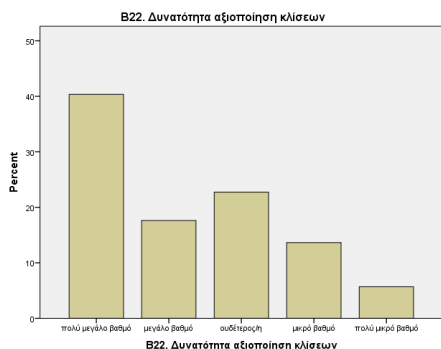
7^η Επαγγελματική αξία: Δυνατότητα συνδυασμού καριέρας και οικογένειας

Γράφημα 7. 46 Επαγγελματική αξία:
Συνδυασμός καριέρας-οικογένειας

Από το σύνολο του ερευνητικού δείγματος, 45 άτομα (25,6%) θεώρησαν τη «δυνατότητα συνδυασμού καριέρας και οικογένειας» ως επαγγελματική αξία σε πολύ μεγάλο βαθμό, 21 άτομα (11,9%) σε μεγάλο βαθμό, 40 άτομα (22,7%) κράτησαν ουδέτερη στάση, 43 άτομα (24,4%) το θεώρησαν επαγγελματική αξία σε μικρό βαθμό και 27 άτομα (15,3%) σε πολύ μικρό βαθμό.

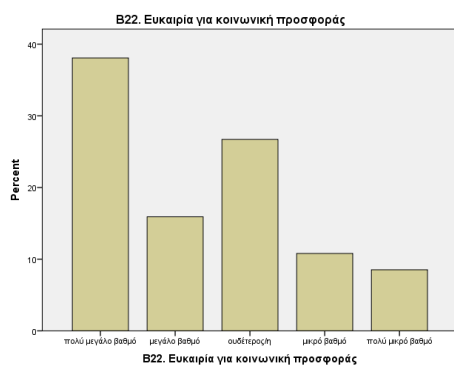
8^η Επαγγελματική αξία: Δυνατότητα αξιοποίησης κλίσεων

Γράφημα 7. 47 Επαγγελματική αξία:
Αξιοποίηση κλίσεων

Από το σύνολο του ερευνητικού δείγματος, 71 άτομα (40,3%) θεώρησαν τη «δυνατότητα αξιοποίησης κλίσεων» ως επαγγελματική αξία σε πολύ μεγάλο βαθμό, 31 άτομα (17,6%) σε μεγάλο βαθμό, 40 άτομα (22,7%) κράτησαν ουδέτερη στάση, 24 άτομα (13,6%) το θεώρησαν επαγγελματική αξία σε μικρό βαθμό και 10 άτομα (5,7 %) σε πολύ μικρό βαθμό.

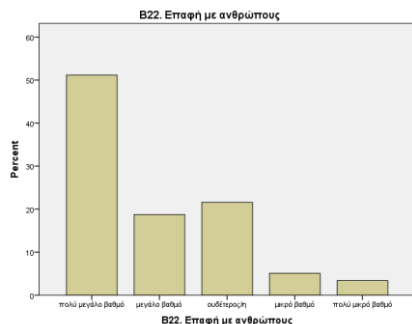
9^η Επαγγελματική αξία: Ευκαιρία για κοινωνική προσφορά

Γράφημα 7. 48 Επαγγελματική αξία:
Κοινωνική Προσφορά

Από το σύνολο του ερευνητικού δείγματος, 67 άτομα (38,1%) θεώρησαν την «κοινωνική προσφορά» μέσω του επαγγέλματος ως επαγγελματική αξία σε πολύ μεγάλο βαθμό, 28 άτομα (15,9%) σε μεγάλο βαθμό, 47 άτομα (26,7%) κράτησαν ουδέτερη στάση, 19 άτομα (10,8%) το θεώρησαν επαγγελματική αξία σε μικρό βαθμό και 15 άτομα (8,5 %) σε πολύ μικρό βαθμό.

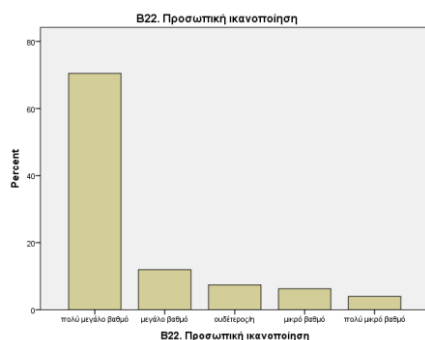
10^η Επαγγελματική αξία: Επαφή με ανθρώπους

Από το σύνολο του ερευνητικού δείγματος, 90 άτομα (51,1%) θεώρησαν την «επαφή με ανθρώπους» μέσω του επαγγέλματος ως επαγγελματική αξία σε πολύ μεγάλο βαθμό, 33 άτομα (18,8%) σε μεγάλο βαθμό, 38 άτομα (21,6%) κράτησαν ουδέτερη στάση, 9 άτομα (5,1%) το θεώρησαν επαγγελματική αξία σε μικρό

Γράφημα 7. 49 Επαγγελματική αξία: Επαφή με ανθρώπους βαθμό και 6 άτομα (3,4%) σε πολύ μικρό βαθμό.

11^η Επαγγελματική αξία: Προσωπική ικανοποίηση

Από το σύνολο του ερευνητικού δείγματος, 124 άτομα (70,5%) θεώρησαν την «προσωπική ικανοποίηση» μέσω του επαγγέλματος ως επαγγελματική αξία σε πολύ μεγάλο βαθμό, 21 άτομα (11,9%) σε μεγάλο βαθμό, 13 άτομα (7,4%) κράτησαν ουδέτερη στάση, 11 άτομα (6,3%) το θεώρησαν επαγγελματική αξία σε

Γράφημα 7. 50 Επαγγελματική αξία: Προσωπική ικανοποίηση μικρό βαθμό και 7 άτομα (4%) σε πολύ μικρό βαθμό.

12^η Επαγγελματική αξία: Άλλο

Από το σύνολο του ερευνητικού δείγματος, 2 άτομα (1,2%) δήλωσαν ότι επαγγελματική αξία γι' αυτούς είναι η ευχαρίστηση που τους δίνει το επάγγελμά τους.

Διερεύνηση βαθμού κάλυψης των επαγγελματικών προσδοκιών από την παρούσα Ελληνική πραγματικότητα

Από το σύνολο του ερευνητικού δείγματος, 13 άτομα (7,4%) θεώρησαν ότι οι επαγγελματικές τους προσδοκίες μπορούν να καλυφθούν από την Ελληνική πραγματικότητα τη δεδομένη χρονική στιγμή σε πολύ μεγάλο βαθμό, 37 άτομα (21%) σε μεγάλο βαθμό, 49 άτομα (27,8%) κράτησαν ουδέτερη στάση, 49 άτομα (27,8%) θεώρησαν ότι κάτι τέτοιο ισχύει σε μικρό

Γράφημα 7. 51 Κάλυψη επαγγελματικών προσδοκιών

βαθμό και 28 άτομα (15,9%) σε πολύ μικρό βαθμό.

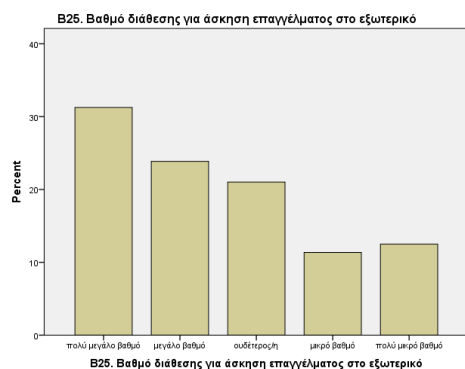
Διερεύνηση αντιλήψεων για ύπαρξη αντρικών και γυναικείων επαγγελμάτων

Από το σύνολο του ερευνητικού δείγματος, 66 άτομα (37,5%) δήλωσαν πως θεωρούν ότι υπάρχει διάκριση σε αντρικά και γυναικεία επαγγέλματα, ενώ 110 άτομα (62,5%) δήλωσαν ότι δεν υπάρχει τέτοια διάκριση.

Γράφημα 7. 52 Αντίληψη ύπαρξης Αντρικών-γυναικείων επαγγελμάτων

Διερεύνηση της διάθεσης για άσκηση του επαγγέλματος που σπουδάζουν στο εξωτερικό

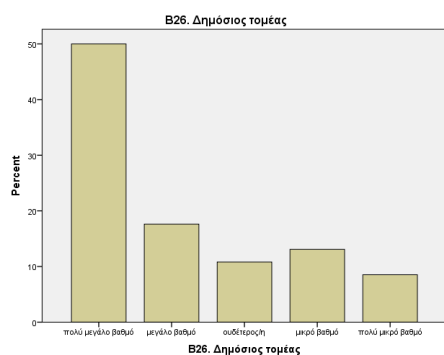

Από το σύνολο του ερευνητικού δείγματος, 55 άτομα (31,3%) δήλωσαν διατεθειμένα να ασκήσουν το επάγγελμα που σπουδάζουν σε χώρα του εξωτερικού σε πολύ μεγάλο βαθμό, 42 άτομα (23,9%) σε μεγάλο βαθμό, 37 άτομα (21%) κράτησαν ουδέτερη στάση, 20 άτομα (11,4%) δήλωσαν μικρό βαθμό διάθεσης και 22 άτομα (12,5%) σε πολύ μικρό βαθμό.

Γράφημα 7. 53 Διάθεση αναζήτησης εργασίας στο εξωτερικό

Διερεύνηση του βαθμού απόφασης για μελλοντικές επαγγελματικές ενέργειες

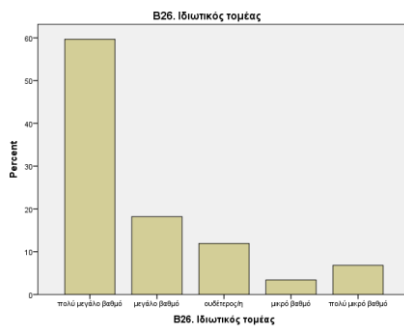
1^η Πιθανή επαγγελματική ενέργεια: Αναζήτηση εργασίας στο δημόσιο τομέα

Από το σύνολο του ερευνητικού δείγματος, 88 άτομα (50%) θεώρησαν ότι θα αναζητήσουν δουλειά στον δημόσιο τομέα σε πολύ μεγάλο βαθμό, 31 άτομα (17,6%) σε μεγάλο βαθμό, 19 άτομα (10,8%) κράτησαν ουδέτερη στάση, 23 άτομα (13,1%) δήλωσαν ότι σε μικρό βαθμό θα συμβεί αυτό και 15 άτομα (8,5%) σε πολύ μικρό βαθμό.

Γράφημα 7. 54 Εργασία στο δημόσιο τομέα

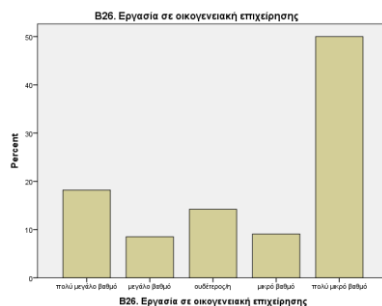
2^η Πιθανή επαγγελματική ενέργεια: Αναζήτηση εργασίας στον ιδιωτικό τομέα

Από το σύνολο του ερευνητικού δείγματος, 105 άτομα (59,7%) θεώρησαν ότι θα αναζητήσουν δουλειά στον ιδιωτικό τομέα σε πολύ μεγάλο βαθμό, 32 άτομα (18,2%) σε μεγάλο βαθμό, 21 άτομα (11,9%) κράτησαν ουδέτερη στάση, 6 άτομα (3,4 %) δήλωσαν ότι σε μικρό βαθμό θα συμβεί αυτό και 12 άτομα (6,8%) σε πολύ μικρό βαθμό.

Γράφημα 7. 55 Εργασία στον ιδιωτικό τομέα

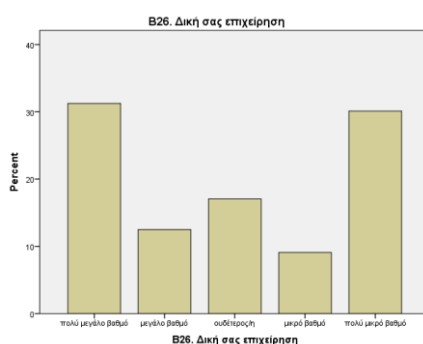
3^η Πιθανή επαγγελματική ενέργεια: Εργασία σε οικογενειακή επιχείρηση

Από το σύνολο του ερευνητικού δείγματος, 32 άτομα (18,2%) θεώρησαν ότι θα εργαστούν σε οικογενειακή επιχείρηση σε πολύ μεγάλο βαθμό, 15 άτομα (8,5%) σε μεγάλο βαθμό, 25 άτομα (14,2%) κράτησαν ουδέτερη στάση, 16 άτομα (9,1%) δήλωσαν ότι σε μικρό βαθμό θα συμβεί αυτό και 88 άτομα (50%) σε πολύ μικρό βαθμό.

Γράφημα 7. 56 Εργασία σε οικογενειακή επιχείρηση

4^η Πιθανή επαγγελματική ενέργεια: Έναρξη νέας επιχείρησης

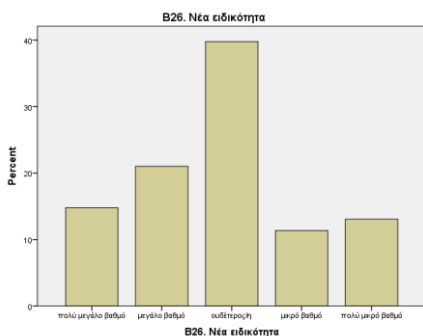

Από το σύνολο του ερευνητικού δείγματος, 55 άτομα (31,3%) θεώρησαν ότι σκοπεύουν να ανοίξουν δική τους επιχείρηση σε πολύ μεγάλο βαθμό, 22 άτομα (12,5%) σε μεγάλο βαθμό, 30 άτομα (17%) κράτησαν ουδέτερη στάση, 16 άτομα (9,1%) δήλωσαν ότι σε μικρό βαθμό θα συμβεί αυτό και 53 άτομα (30,1%)

Γράφημα 7. 57 Έναρξη νέας επιχείρησης

σε πολύ μικρό βαθμό.

5^η Πιθανή επαγγελματική ενέργεια: Σπουδές σε μια νέα ειδικότητα

Από το σύνολο του ερευνητικού δείγματος, 26 άτομα (14,8%) δήλωσαν ότι σκοπεύουν να σπουδάσουν μια νέα ειδικότητα σε πολύ μεγάλο βαθμό, 37 άτομα (21%) σε μεγάλο βαθμό, 70 άτομα (39,8%) κράτησαν ουδέτερη στάση, 20 άτομα (11,4%) δήλωσαν ότι σε μικρό βαθμό θα συμβεί αυτό και 23 άτομα (13,1%) σε πολύ μικρό βαθμό.

Γράφημα 7. 58 Σπουδές σε νέα ειδικότητα

Διερεύνηση απόψεων για χαρακτηρισμό αντρικών και γυναικείων επαγγελμάτων.

Από το σύνολο του ερευνητικού δείγματος, οι απόψεις που καταγράφηκαν σχετικά με το χαρακτηρισμό των ακόλουθων επαγγελμάτων ως κατάλληλα για άντρες, γυναίκες ή και τα δύο φύλα είναι οι εξής (Πίνακας 21):

	Αντρικά	Γυναικεία	Και τα δύο
Νοσηλεύτης/τρια	0 άτομα (0%)	34 άτομα (19,3%)	142 άτομα (80,7%)
Λογιστής/στρια	9 άτομα (5,1%)	7 άτομα (4 %)	160 άτομα (90,9 %)
Αισθητικός	3 άτομα (1,7 %)	136 άτομα (77,3%)	37 άτομα (21 %)
Μηχανικός αυτοκινήτων	136 άτομα (77,3 %)	3 άτομα (1,7 %)	37 άτομα (21 %)
Φύλακας (χώρων ή προσώπων)	63 άτομα (35,8 %)	1 άτομο (0,6 %)	112 άτομα (63,6 %)
Chef	15 άτομα (8,5 %)	4 άτομα (2,3 %)	157 άτομα (89,2 %)
Προγραμματιστής/στρια Η/Υ	22 άτομα (12,5 %)	7 άτομα (4 %)	147 άτομα (83,5 %)
Βρεφονηπιοκόμος	3 άτομα (1,7 %)	113 άτομα (64,2 %)	60 άτομα (34,1 %)
Φυσικοθεραπευτής/τρια	4 άτομα (2,3 %)	20 άτομα (11,4 %)	152 άτομα (86,4 %)
Γραμματέας	3 άτομα (1,7 %)	63 άτομα (35,8%)	110 άτομα (62,5 %)

Πίνακας 24 Χαρακτηρισμός επαγγελμάτων

Υπεύθυνη Δήλωση Συγγραφέα:

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν.1599/1986, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής μου εργασίας, δεν προσβάλλει κάθε μορφής δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, προσωπικότητας και προσωπικών δεδομένων τρίτων, δεν περιέχει έργα/εισφορές τρίτων για τα οποία απαιτείται άδεια των δημιουργών/δικαιούχων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον και πληρούν τους κανόνες της επιστημονικής παράθεσης.